د افغانستان اسلامي جمهوریت
د اقتصاد وزارت

لغمان ولایتي پروفایل

اقتصادي او ټولنیزې پراختیا ته یوه کتنه

د لغمان ولایت د اقتصاد ریاست
وری ۱۳۹۸

دمطالبو لیکلړ

سریزه...... ۱
مننلیک ۲
د والي پیغام ۳
لنډیز ٤
میتودولوژي(د جوړولو طریقه): ٥
ددې سند پیژندنه: ٦
لومړی څپرکی ۷
دولایت پیژندنه: ۷
۱. ولایت دتاریخ په هنداره کې: ۷
۲. دنوم اینښودلو وجه: ۸
۳. جغرافیایي موقعیت اوموسم ۱۰
دوهم څپرکی ۱٤
د ولایت د ټولیز وضعیت ارزونه: ۱٤
۱- د دروغتیا د سکټور د اوسني وضعیت ارزونه: ۱٤
لغمان پوهنتون: ۱۹
د پوهنتون ریاست اوسنی حالت : ۲۰
د کرنې او کلیو پراختیا د سکټور د اوسني وضعیت ارزونه: ۲۳
په لغمان ولایت کې جبه زارې ځمکې: ۲٤
په لغمان ولایت کې للمې اوکمې اوبه لرونکې ځمکې : ۲٥
په لغمان ولایت کې کافي اوبه لرونکې ځمکې : ۲٥
د غلو دانو کرنه: ۲٥
د سبزیجاتو کرنه: ۲٥
په لغمان ولایت کې بڼوالي: ۲٥
طبیعي ځنګلونه: ۲٦
دمالدارۍ سکتور: ۲٦
سیندونه او اوبه لګونه : ۲۸
د اقتصاد د سکټور د اوسني وضعیت ارزونه: ۳۰
حکومتوالي: ۳۱
امنیتي سکټور: ۳٤

دریم څپرکی ۳٦

معارف: ۳٦

بودجه معارف: ۳٦

زراعت: ۳۷

بودجه: ۳۷

تحصیلات عالی ۳۹

بودجه تحصیلات عالی ۳۹

صحت عامه ٤٠

بودجه بخش صحت ٤٠

انرژی و آب ٤١

بودجه ٤١

فواید عامه ٤٢

بودجه: ٤٢

څلورم څپرکي ٤۷

ټولنیز جوړښتونه او د جنسیت یا جندر تحلیل: ٤۷

سیاسي حزبونه: ٤۸

مدني بنسټونه : ۵٠

ټولنیز خوندیتوب: ۵۹

طبیعی پیښوته رسیدنه: ٦١

د نا دولتي موسسو فعالیتونه : ٦١

پنځم څپرکي ٦۳

دلغمان ولایت داقتصادی ودی دپاره پرمختیای طرحی ٦۳

هدف اساسی طرح : ٦۳

شپږم څپرکي ٦۵

دافغانستان د سولې او پرمختیا ملي چوکاټ اود لومړیتوبونو پر بنسټ ملي پروګرامونه (ANPDF/ NPPS) ٦۵

دافغانستان د سولې او پرمختیا دملي چوکاټ لید: ٦۵

د افغانستان جغرافیایي-اقتصادي (جیواکانومیک) موقعیت ٦۵

د ملي یوالي حکومت ٦٦

سیاسي او امنیتي لرلید: ٦٦

اقتصادي لرلید: ٦۷

۱. دخصوصي سکټور د پراختیا پروګرام ٦۷

۲. د ولسي ترون پروګرام ٦۹

۳. د اغیزمنې حکومتولۍ پروګرام ۷٠

الف) د عامه سکټور سمون ۷۰
د یوې اغیزمنې او ځواب ویونکې ملکي اداري رامنځته کول *۷۰*
ب) د اداري فساد د ریښو ایستل: ۷۱
ج) د سیمه ایزي حکومتولی پیاوړتیا ۷۱
د) نشه یي توکو پر وړاندې مبارزه ۷۲
۴. دعدلي سکټور د رغولوپروګرام ۷۲
عدالت ته دټولو افغانانو لاسرسی: ۷۲
۵. دکرنې د پراختیا هر اړخیز پروګرام.. ۷۳
د کاري زمینې رامنځته کول، د حاصلاتو زیاتول او کروندګرو لپاره د بازارونو پرانستل:.. ۷۳
۷. دښاري پراختیا پروګرام ۷۴
۸. د انرژۍ پروګرام.. ۷۵
د زیربیناوو او انرژۍ د پراختیا لپاره د ملي لومړیتوب پروګرام ۷۵
۹. دکانونو او طبیعي سرچینودپراختیا ملي پروګرام: ۷۶
د غوره اقتصاد لپاره د استخراجي سکټور پیاوړي کول ۷۶
۱۰. د بشري سرچینو د پراختیا پروګرام.. ۷۷
۱۱. د ښځو د اقتصادي پیاوړتیا پروګرام ۷۸
افغانستان د جندر یا جنسیت تګلاره : ۷۸

اووم څپرکي : ۷۹

ګزیده شاخص های احصائیوی به سطح ملی : ۷۹
سروی وضعیت زنده ګی در افغانستان : ۱۰۰
سروی وضعیت زنده ګی به سطح ملی : ۱۰۰
وضعیت زنده ګی مردم ولایت لغمان به اساس سروی ALCS-۲۰۱۷ : ۱۰۲

اتم څپرکی ۱۰۳

د SDGS د بنسټیزو پراختیایي موخو لنډه پېژندنه ۱۰۳
د بنسټیز انکشاف د موخو لرلید SDGS: ۱۰۳
په سمبولیک ډول د اولسو موخو ۱۰۴
د افغانستان لپاره بنسټېزې پراختیایي موخې A-SDGS: ۱۰۴
د افغانستان لپاره د بنسټزو پراختیایي موخو اهمیت A-SDGS: ۱۰۴
د افغانستان لپاره د بنسټیزو پراختیایي موخو د تطبیق مرحلې A-SDGS: ۱۰۵
په افغانستان کې د بنسټیزو پراختیایي موخو ټارګېټونه او شاخصونه : ۱۰۶
سرچینې او مأخذونه ۱۲۹

لنډیزونه:

MoEc د اقتصاد وزارت

CSO دمدني ټولنې بنسټ

DDA دولسوالی د پراختیا ټولنه/مجتمع

GDDC د طرحی او توحید عمومي ریاست

DGO دولسوالی د مقام دفتر

ISLA د سیمه ییزواداارو د پیاوړتیا نوښت

IDLG د سیمه ییزو ارګانونوخپلواکه اداره

INGO نړیواله نا دولتی موسسه (بنسټ)

LoGo ځايي حکومتولي (هغه پروژه چې د ملګروملتو د پرمختیایي پروګرام-UNDP له خواپلي کېږي)

M&E نظارت او ارزونه

MoF دمالیي وزارت

MoWA دښځودچارو وزارت

PAP کلنی ولایتي پلان

PBP دولایتي بودیجې پالیسي

PC ولایتي شورا

PCM د ولایتي شوراغړي

PCO د ولایتي شورا دفتر

PDC ولایتي پرمختیایي کمیټه

PDPG دولایتي پرمختیایي پلان جوړونې لارښود

PGO دولایت د مقام دفتر

PSP ولایتي کړنلاریز (ستراتیژیک) پلان

DoEc د ولایت د اقتصاد ریاست

PIMS دولایتي مالوماتو د مدیریت سیستم

PTC ولایتي تخنیکي کمیټه

PPFMC دعامه شمیرنودمدیریت ولایتی کمیټه

PSTC دولایتي سکټور تخنیکي کمیټه

PLMD داړوند وزارت ولایتي ریاست

PPP دولایتي پرمختیا د پلان جوړونې پالیسي

TC تخنیکي کمیټه

USAID د امریکا نړیواله پرمختیایی اداره

WB نړیوال بانک

UNDP دملګروملتونو پرمختیایي پروګرام

سریزه

په دې کې هيڅ شک نشته چې افغانستان د انساني، فرهنګي، ټولنيزو او اقتصادي سرچينو ساتنې او پراختيا ته اړتيا لري تر څو وکړای شي د پراختيا بهير د هغه پر بنسټ عيار او همغږی کړي. د دې بهير د اړينو مسئلو له ډلې څخه د سوداګرۍ، ټرانزيټ، صنعت، لاسي صنايعو، داخلي توليداتو او په علمي او تخصصي شتمنۍ باندې سمبال انساني ځواک او شته پرمختيايي سرچينې دي چې د کرنيزو محصولاتو او نورو اقتصادي بل القوه پوټېنشيلونو د ودې او پرمختيا لپاره لاره هواروي.

ښکاره خبره ده، په هره اندازه چې ښه پلان جوړونه وشي او ښه لاربښودونه برابر شي نو په هماغه اندازه به د ودې او پراختيا بهير په منظمه او ښه توګه پر مخ ولاړ شي او ټولنه به د هوساينې او پرمختګ په لوري ولېږدوي.

په داسې حالاتو کې د مالوماتي ټولګې يا ولايتي پروفايل شتون، د بشري ټولنې په بېلابيلو برخو په تيره بيا د پلان جوړونې او پاليسي جوړونې په برخو کې خورا مهم او اړين ګڼل کيږي.

د اقتصاد وزارت وياړي چې د هيواد په کچه د يو ريښتيني بنسټ د ټاکلو په موخه او د ولايتونو د شته حالاتو په تړاو کره مالوماتو ته د لاسرسی په برخه کې اسانتيا برابره کړي او د پلان جوړونکو، څيړونکو، دولتي ادارو، مرسته کونکوو مؤسسو، خيريه بنسټونو، زده کوونکو او ليکوالانو لپاره ولايتي پرمختيايي او اقتصادي معلوماتي ټولګه(پروفايل) جوړ کړي. دغه پروفايل د تخنيکي کميټې له خوا چې مرکزي او ولايتي مسلکي کارکوونکو په کې ګډون درلود او د دولتي ادارو، نادولتي مؤسساتو، ځوانانو، د پوهنتونونو د ښوونکو، غوره کسانو، پوهانو، مدني ټولنې او نورو اړونده مرکزي او ولايتي نهادونو په مرسته او همکارۍ جوړ شوی او د افغانستان د خلکو خدمت ته وړاندې کيږي.

ياد پروفايل تر ډيره بريده پر عامه هوساينې او د اقتصادي او ټولنيز حالت پر څرنګوالي، تاريخي قدامت، د پرمختيايي سکټورونو د حالت پر ارزونې، زيربنا او نورو مهمو پرمختيايي مسايلو باندې تمرکز لري او په ټوليز ډول سره د ولايتونو اقتصادي او ټولنيز ليرليد لکه اقتصادي او ټولنيز ظرفيتونه، د اقتصادي ودې او پرمختيا په وړاندې ننګونې، د اقتصادي هوساينې او اقتصادي حالت د ښه والي په برخه کې شته فرصتونه مطالعه کوي او ارزوي.

ولايتي پرمختيايي او اقتصادي مالوماتي ټولګه(پروفايل) مرسته کوي تر څو بوديجوي نهادونه، د پرمختيايي پلان جوړونې بهير د ولايت د اقتصادي او ټولنيزو اړتياوو او لومړيتوبونو پر بنسټ تنظيم کړي او د نړيوالې ټولنې مالي مرستې د ولايت له اړتياوو او لومړيتوبونو سره همغږي کړي تر څو د ولايت په کچه د عامه هوساينې د سمون لپاره لاره هواره شي.

زه له دې فرصت څخه په ګټه اخيستنې د ولايتي پروفايل جوړولو د کميټې له غړو څخه په ځانګړې توګه مننه کوم او د نورو دولتي ادارو او مدني ټولنې نهادونو د کارکوونکو، کارپوهانو او ټولو هغه کارکوونکو هڅو او زيار ته د قدر په سترګه ګورم چې په دې کار کې ښکيل اوو.

ډاکټر مصطفی مستور
د اقتصاد وزير

مننلیک

خوښ یم چې نن د اقتصادي او ټولنیزې پرمختیا د پلان جوړونې په برخه کې د یو بل ستر ګام شاهد یم. دغه لاسته راوړنه چې د ولایتي پرمختیایي او اقتصادي مالوماتي ټولګې(پروفایل) جوړول دی ، له شکه پرته د ولایتونو په کچه د یو ټولیز لارښود او مالوماتي سرچینې په توګه، د پانګه والو او تمویلونکو نهادونو د جلبولو له لارې د اقتصادي او ټولنیزې ودې او پرمختیا لپاره لاره هواروي.

دغه پروفایل کولای شي د ولایت د ماضي او راتلونکي په هکله یو ریښتینی انځور وړاندې کړي او په اغیزمن ډول سره، د دقیقې پلان جوړونې او پانګونې لپاره لاره هواره کړي. د ولایتونو پروفایل د ولایت د شته پرمختیایي حالت تر څېړنو او ارزونو وروسته له دولتي ادارو، ولایتي شوراګانو، د مدني ټولنې نهادونو، کارپوهانو، ښځو، د پوهنتونونو د ښوونکو سره په مشوره کې جوړ شوی دی. باید اعتراف وکړو چې د یو تخنیکي او مسلکي ټیم په نه شتون کې، د داسې یو پروفایل جوړول ګران او حتی ناشونی وو. له همدې امله، د ولایتي پروفایل جوړولو په موخه یوه تخنیکي کمیټه جوړه شوه چې د طرحې او توحید لوی ریاست د ولایتي چارو تخنیکي کارکوونکو په کې ګډون کړی وو او د سیمه ییزو ادارو د پیاوړتیا نووښت(ISLA) پروژې د سلاکارانو په همکارۍ او د طرحې او توحید لوی ریاست تر مشرۍ لاندې تر سره شو. له همدې امله اړینه ګڼم چې د طرحې او توحید لوی ریاست او کمیټې له رئیس ډاکتر میرویس بهیج ، د ولایتونو د اقتصادي فعالیتونو د انسجام له آمر ښاغلي عبدالرحمن کمین اود ښاغلی شفیق "احساس" د لغمان ولایت داقتصاد رییس ، څخه په ځانګړې توګه مننه او قدرداني وکړم چې په خپلو هڅو او زیار سره یې د یاد پروفایل د جوړولو لپاره لاره هواره کړه.

همداډول، د ولایتي مسئولینو او کارکوونکو له همیشنۍ همکارۍ څخه چې په دې برخه کې یې زموږ سره همکاري کړې، مننه کوم.

داسند په اته فصلونوکی جوړشوی دی چی دولایت دمعرفی او پیژندنی په شمول دولایت اقتصادی ظرفیتونه ، دخلکو دژوندانه وضعیت، تولنیز اوکلتوری بنسټونه، دولایت پرمختیایی وضعیت، دپانگی اچونی وضعیت، دولایت په کچه پرمختیایی بودجه او لگښت ،دنادولتی موسساتو دفعالیت څرنگوالی ، اقتصادی او تولنیزو مهمه شاخصونه او دافغانستان لپار دبنسټیزو پراختیایی موخو په هکله معلومات را تول شوی دی .

هیله من چې دغه پروفایل به وکړای شي د عامه هوساینې او افغانستان د شریفو خلکو د سوکالۍ په برخه کې ګټوره او اغیزمنه ونډه ولري.

محمد اسماعیل رحیمي
داقتصاد وزارت مسلکي معین

د والي پیغام

لغمان ولایت د ګران هېواد په جغرافیه کې یو داسې ښکلی او سمسور ولایت دی چې سینه یې له معنوي او مادي شتمنیو ډکه ده، دغه ولایت لرغونی تاریخ او د مدنیت غني میراثونه لري دې ولایت ته د پوهې، قلم او فکر کور هم ویل کیږي ځکه هر اوسیدونکی یې له کتاب او قلم سره مینه لري او د ژوند په هر ډول لوړو او ژورو کې د کتاب او قلم لاره نه پرېږدي، هر ډول ستونزې ګالي مګر تر ښوونځي او پوهنتون پورې ځان رسوي. همدا علت دی چې لغمان ولایت د بشري روزل شوي ځواک له مخې د افغانستان یو مخکښ ولایت دی، داسې علمي او ملي کادرونه لري چې ولس، هېواد او تاریخ پرې ویاړي.لغمان ولایت د هېواد په ختیځ کې خورا مهم او ستراتیژیک موقعیت لري چې د کابل دروازه هم بلل کیږي، پر سینه یې دری ځپانده سیندونه بهیږي چې دغه ولایت ته یې ځانګړې ښکلاء دا هم څرګنده ده چې د لغمان ولایت شریف ولس د زړه له کومې د خپل هېواد او نظام سره مینه لري او د هېواد په ټولو ملي بهیرونو کې د اسلامي او ملي مسوولیت پر بنسټ ګډون او همکاري کوي، د ملي فکر،انګیزې او بډایه فکري پانګې په ځواک سره د یو متمدن،مترقي،امن لرونکي او باثباته افغانستان لپاره ګډ کار او مبارزې کوي چې دغه ملي قرباني به یې هیڅکله هیره نه شي. د لغمان ولایت هراړخیزه پیژندنه ساده او اسانه خبره نه ده بلکې زیاتې پوهې،څیړنې او لوستنې ته اړتیا لري، اقتصاد ریاست د ولایت مقام د لارښوونې پر بنسټ او د USAID ISLA په مالي او تخنیکي همکارۍ سره د لغمان پیژندنې اړوند مواد،اسناد او معلومات راټول کړي چې د یو کوچني کتاب بڼه یې خپله کړې ده، دې پیژندنه کې د ولایت د تاریخي پیژندنې ، شالید،مساحت،موقعیت،نفوس،اداري،فرهنګ،ټولنې،حکومتي جوړښتونو،ولسي بنسټونو،شته سرچینو،ولسي ارزښتونو،ولسي اړتیاوو او دحکومتوالۍ د ټولو اړونده سکتورونو د اوسني حالت انځور وړاندې شوی دی، اړینه ده چې یاده شي راټول شوي معلومات کیدلی شي چې هر کال نوي او خپاره شي. خوښ یم چې زما په ماموریت کې د ولایت یوه مهمه تشه ډکیږي اوهغه دا چې د ولایت پیژندنې کتاب په بډایه منځپانګې سره ترتیب او نشر کیږي،د لغمان د اداري ماموریت او تلاش دا دی چې ولس ته په هره برخه کې خدمت وکړي، شته تشې ډکې کړي او همدارنګه د امنیت،حکومتوالۍ او انکشاف په سکتورونو کې خپل ولس ته د رښتنو او بنسټیزو خدمتونو جوګه وګرځي. هیله او سپارښتنه مې دا ده چې د دولت هر مامور د عصر له غوښتنو سره سم ځان اعیار کړي، د نویو منل شویو نړیوالو اداري چوکاټونو او سیستمونو سره ځان بلد وساتي، په ځانګړې توګه د ولایت د مرکز او ولسوالیو ټول مامورین دې خپلې اداري له دودیز حالت څخه عصري حالت ته واړوي چې په دې سره به د ښې حکومتولۍ بنسټونه تقویت ومومي، واکمنې به پراخه او ددولت ټولې چارې به ګټورې او ګړندۍ شي. په پای کې د لغمان ولایت د پیژندنې د دې سند د ترتیب او نشر مبارکي ټولو لوستونکو ته وایم، په دې هیله چې له خپل نظام سره همکار او په ټولو برخو کې راسره خپل نظر،مشوره او غبرګون شریک کړئ.

محمد اصف ننګ

د لغمان ولایت والي

لنډيز

د بهير پرمختګ، په بنسټيز ډول سره تدريجي بڼه لري او د تدوام او هغه ته عمومي بڼې ورکولو لپاره بايد بل القوه سرچينې، په مديريتي طريقو او بل الفعله ټولنيز ذهنيت بانديې بدل شي. تر ټولو بنسټيز عنصر چې کولای شي د مديريت د بهير په اغيزمنتوب کې زياتوالی راولي، د کړنلارو طرحه او ترتيبول او د سرچينو او امکاناتو د ګټه اخيستنې طريقو ته سيستماټيکه بڼه ورکول دي تر څو د پرمختيايي موخو د پلي کېدو او تداوم لپاره لاره هواره شي.

په لوړه او کښته کچه پلان جوړونه بايد پر کره او هراړخيزه ارقامو او مالوماتو بانديې تکيه ولري تر څو د وخت او سرچينو له ضايع کېدو څخه مخنيوی وشي او پلان جوړونه مثبته اغيزه ولري. د هراړخيزو مالوماتو او ښکاره او ثابتو ارقامو د نه شتون په صورت کې، د ټاکلي ټولنې د اقتصادي او ټولنيزو واقعيتونو او حالاتو په تړاو روښانه او پر حقايقو ولاړه ارزونه او تحليل شوونی نه برېښي؛ طرحه شوي پروګرامونه له اړين اغيزمنتوب پرته تطبيقيږي؛ او د سرچينو د ضايع کېدو او له منځه تلو لامل ګرځي.

له همدې امله د اقتصاد وزارت په دې وتوانېده چې دغه پروفايل د يو رېښتينې بنسټ او د هېواد په کچه د يوې مالوماتي سرچينې د ټاکلو او ولايتونو د شته حالاتو په هکله کره مالوماتو ته د لاسرسی په موخه د پاليسي جوړونکو، پلان جوړونکو، څېړونکو، دولتي ادارو، نادولتي مؤسسو، خيريه بنسټونو، زده کوونکو او ليکوالانو لپاره تر تيب کړي. ياد پروفايل د تخنيکي کمېټې په مټ جوړ شوی چې مرکزي او ولايتي مسلکي کارکوونکو ګډون په کې کړی وو او د دولتي ادارو، نادولتي مؤسسو، ځوانانو، پوهنتونونو د ښوونکو، پوهانو، مدني ټولنې او نورو اړونده مرکزي او ولايتي ادارو په همکارۍ جوړ شوی او د افغانستان د خلکو چوپړ ته وړاندې کيږي.

ياد پروفايل له پلان جوړونکو او پاليسي جوړونکو نهادونه سره مرسته کوي تر څو خپل پرمختيايي پروګرامونه طرحه او ترتيب کړي او د اقتصادي او تولنيزې پرمختيا د فعاليتونو اغيزمنتوب په ټولو پرمختيايي سکټورونو کې، د هر ولايت اړونده جغرافيايي حالاتو ته په کتو وارزوي او تحليل کړي. پر دې سربېره، لومړيتوبونو او د انډوليزې پرمختيا سرچينو او امکاناتو ته په کتو، ياد سندکولای شي له هغه سيمو سره هم زياته مرسته وکړي چې زيانمنونکي ګڼل کيږي.

دغه سند اته څپرکي لري. په لومړي څپرکي کې د ولايت په اړه مالومات وړاندې شوي او تر هغه وروسته د ولايت اقتصادي ظرفيتونو، د معيشت حالاتو، ټولنيزو او فرهنګي جوړښتونو ته اشاره شوې ده. په دويم څپرکي کې د ولايت پرمختيايي حالت، د سکټوري کمېټو(د کرنې او کليو د پراختيا، زيربنا او طبيعي سرچينو، روغتيا او خوړو، د اقتصاد اداره او خصوصي سکټور پرمختيا، پوهنه او فرهنګ او ټولنيز خونديتوب د سکټورونو) جوړښت، په ولايت کې د شته ظرفيتونو او پانګونو د حالت ... پر بنسټ ارزول شوی دی. په درېيم څپرکي کې د پرمختيايي بوديجې او په تېرو څو کلونو کې د هغې د لګولو په اړه خبرې اترې شوې دي. په همدې ډول، د نادولتي مؤسسو د فعاليتونو څرنګوالی په څلورم څپرکي کې وړاندې شوی دی. پينځم څپرکی د سرچينو د تشخيص او ولايت د اقتصادي پوټنشيلونو په اړه مالومات وړاندې کوي او شپږم، اووم او اتم څپرکی په ترتيب سره، د لومړيتوب لرونکو ملي پروګرامونو، احصائيې د ملي ادارې د ورستيو ارقامو او افغانستان د دومدارې پرمختيا پروګرام د مالوماتو پر بنسټ، د ولايتونو د بنسټيزو اقتصادي او ټولنيزو شاخصونو په هکله خبرې کوي.

میتودولوژي(د جوړولو طریقه):

د ولایت پروفایل د یوې منظمې او څېړنیزې طریقې پر بنسټ، د ولایت د شته حالاتو په هکله مالوماتو راټولولو په موخه، د افغانستان د ملي پرمختیا ستراتیژۍ، د افغانستان د سولې او پرمختیا ملي چوکاټ، ملي لومړیتوبونو پروګرام او افغانستان د دوامداره پرمختیا پروګرام موخو او شاخصونو ته په کتو، ترتیب شوی دی.

د پروفایل جوړولو لپاره، لومړی د اقتصاد وزارت د طرحې او توحید لوی ریاست د تخنیکي ټیم لخوا، د ولایتونو د اقتصاد ریاستونو کاري ټیمونو ته د پروفایل جوړولو او ارقامو غونډولو لارښود ورکړل شو تر څو ټاکلو شاخصونو ته په کتو، د ولایتونو په کچه ټول شته ارقام راټول شي او د هغوی په رڼا کې د ولایتونو پروفایلونه جوړ شي. تر هغه وروسته، د ولایتونو د اقتصاد ریاستونو کاري ټیمونو، په ولایتونو کې د مېشتو سکټوري ریاستونو په همکاري اړین مالومات د ولایت په کچه له بیلابیلو باوري څېړنیزو مراجعو او سرچینو لکه د احصائیې ریاست او نورو دولتي نهادونو، خصوصي سکټور، داخلي او بهرني نادولتي مؤسسو، مدني ټولنې له نهادونو او نورو باوري مراجعو څخه د یوې پوښتنپاڼې له لارې راټول کړل او د ولایتي پروفایل په نامه یې یو واحد سند جوړ کړ.

پر دې سربېره، د ارقامو راټولولو او مالوماتو تر لاسه کولو په برخه کې، له ذیدخله اړخونو او پوهانو سره د ډله ییز کار او مرکو له طریقو څخه هم کار واخیستل شو. همداډول، د دې سند جوړولو په کار کې د باوري ملي او نړیوالو سرچینو او مأخذونو لکه د افغانستان د خلکو د حالت سروې، د ملي لومړیتوبونو پروګرام لنډیز، د ولایتونو د مالي مسئلو او بودیجې په اړه د مالیې وزارت ولایتي پروفایل، په ولایتونو کې اقتصادي طرحې او شته بل القوه ظرفیتونو، د افغانستان د سولې او پرمختیا ملي چوکاټ، د اقتصادي او ټولنیزو شاخصونو ټولګې او د افغانستان د دوامداره پرمختیا له موخو څخه هم کار اخیستل شوی دی.

په پای کې باید ووایو چې یاد سند، د طرحې او توحید لوی ریاست د تخنیکي ټیم لخوا په دقیقه توګه کتل شوی او مطالعه شوی او له مخکې ټاکل شویو شاخصونو او معیارونو پر بنسټ، د څېړکو او مندرجو ارقامو تر پرتله ییزې بیاکتنې وروسته چاپ ته سپارل شوی دی. دغه سند د یو ریښتیني بنسټ په توګه، د شته حالاتو ارزونه په سمه توګه وړاندې کوي او د ولایت د پرمختیایي پلان جوړونې د بهیر لپاره هم اسانتیا برابروي. همداډول، یاد سند پانګه وال او پرمختیایي همکاران هڅوي تر څو د پانګونې او دوامدارې پرمختیا د سمون په برخه کې رغنده او اغیزمنه ونډه واخلي.

ددې سند پیژندنه:

د لغمان ولایت فروپایل(پیژندنه) یو داسې مسند سند دی چې د ولایت هره اړخیزه پیژندنه په کې نغښتې او وړاندې شوې ده، نومړی سند د افغانستان اسلامي جمهوري دولت د اقتصاد وزارت د لارښوونې پر بنسټ د لغمان ولایت د اقتصاد ریاست لخوا او د سیمه ییزو ادارو د پیاوړتیا نوښت پروژې (ISLA) په تخنیکي همکاری سره په پنځو څپرکو کې راټول او ترتیب شوی دی.

په ترتیب شوي مهم سند کې د ولایت د تاریخ، جغرافیې،نفوس او موقعیت په اړه د نویو معلوماتو ترڅنګ د ولایت د ټولیز وضعیت ارزونه او انځور وړاندې شوی او د یوه ځانګړې فهرست له مخې د امنیتي سکتور، حکومتوالی، اقتصادي سکتور، کرنې او کلیو پراختیا،پوهنې، روغتیا، طبعي سرچینو او زیربنا، ټولنیز خوندیتوب د سکتورونو، د حکومتي موسساتو د فعالیت، د افغانستان د سولې او پرمختیا د ملي چوکاټ او د افغانستان د پایښت د لسو موخو په اړه دقیق او ګټور معلومات په دغه سند کې ځای پرځای شوي دي، چې د مرکزي حکومت او نړیوالو همکاره مرستندویه ټولنو سره د تصمیم نیونې په پړاوونو کې ګټوره مرسته کولی شي.

ددې سند ترتیب د ولایت په کچه یوه غوره لاسته راوړنه بلل کیږي،ځکه چې د ولایت فروپایل په ولایتي او ملي کچه په ډیرو مهمو بهیرونو او تصمیمونو کې د یو غوره سند په توګه رول اداء کولی شي ځکه چې ټولو ته د ولایت د هرې برخې په اړه معلومات وړاندې کولی شي.

اړتیا ده چې د ولایت ټولې اداري هر کال خپل معلومات نوي او دې سند کې ځای پر ځای کړي ترڅو لوستونکي او میشت ولس ته څرګنده شي چې د ولایت په کچه د خدمتونو د وړاندې کولو بهیر څنګه او د ولایت وروستی وضعیت کوم حالت لري، هغه څه چې د دې ډول سندونو په بډاینه کې مرسته کولی شي هغه د ولایت په کچه د یوه داسې ډیټابس جوړول دي چې په اتوماتیک ډول د هرې اداري لخوا په کې خپل معلومات نوي شي، له بدمرغه چې دا تشه تر اوسه پورې موجوده ده، په کار ده چې په دې برخه کې د عصر له غوښتنو سره سم ګام اوچت شي او موجوده تشه ډکه شي.

لومړی څپرکي

دولایت پېژندنه:

۱. ولایت دتاریخ په هنداره کې:

لغمان ولایت د هېواد ختیځ کې پروت ولایت دی، چې د ۳٤,۲۵ څخه تر ۳۵,٤۳ شمالي عرض البلد او ٦۹,۵۳ څخه تر ۷۰,۵۲ شرقي طول البلد ترمینځ واقع دی، څلور خوا یې په دې ډول دي، چې جنوب لویدیځ ته یې کابل، جنوب او جنوب ختیځ ته یې ننگرهار ختیځ ته یې کنړ، شمال ختیځ ته یې نورستان، شمال لویدیځ ته یې پنجشیر او بدخشان او لویدیځ ته یې کاپیسا ولایتونه پراته دي. یاد ولایت د بحر له سطحې څخه ۷۷۲ متره لوړوالی لري، مساحت یې ۳۹۷۷,۸۷ کیلومتر مربع دی. اقلیم یې په ژمي کې معتدل او په اوړي کې مرطوب او گرم دی.

د هوارو دښتو او لوړو غرونو درلودونکې دی، چې په ژمي کې یې په غرونو واورې اوري او د کال په اوږدو کې یې ځینې غرونه په واورو پټ وي.

دا ولایت د نورستان سره په پوله کې د کویشت غر، د کابل ولایت سره په پوله د لغمان لویدیځ لور ته د کاوون غر، د نورلام صاحب په دره کې د تمیل غر او په کشمند کې د کشمند غر په نوم مشهورغرونه لري.

لغمان د اوبو له پلوه غني ولایت دی، چې د الینگار او علیشنگ په نومونو مشهورسیندونه لري او د کابل سیند هم د دې ولایت څخه تیرېږي، چې د ځمکو خړوبولو لپاره یې دې ولایت ته په ځانگړې ډول د قرغیي ولسوالی ته ډېره گټه رسولې ده. اوسنی لغمان په تېرو وختونو کې د لمپاکا، لمگان او لمغان په نومونوهم یاد شوی دی. د لغمان ولایت مرکز د مهترلام ښار په نوم یادېږي، چې مهترلام بابا د دې ولایت یو نوموتی شخص تیرشوی دی او مزار یی په همدې ښار کې موقعیت لري.

نومړی ولایت د ۱۳٤۵ لمریز کال څخه وړاندې مشرقي پورې تړلی و، خو په ۱۳٤۵ لمریز کال کې رسماً د مستقل ولایت په توگه وپېژندل شو. په دې ولایت کې څه واړه او کوچني قومونه هم شته دی، خو د نیازي، صافي، الکوزي، یوسفزي،سهاک، اسماعیل خیل،ستانکزي، پشه یي، کوچیان، جبارخېل، بابکرخېل، ناصر او عبدالرحیمزي په نومونو لوی قومونه په کې مېشت دي.

د یاد ولایت اوسیدونکي په پښتو، دري او پشه یي ژبو خبرې کوي او ټول اوسیدونکي یې مسلمانان دي او همدارنگه د لغمان نږدې ټول اوسیدونکي حنفي مذهبي دي.

په همدې ډول د کلیوالي او ولسي ژوند د تېرولو لپاره خپل ولسي تړونونه لري او خپل قومي او سیمه ییز مقررات او ټولنیز قوانین لري او د هغې په رڼا کې خپل ژوند پر مخ بیايي.

د دې ولایت اوسیدونکي په ټولیزه توگه ذکي خوارېکښ، هنر خوښوونکي او ترقي خوښوونکي دي، خو د مزاج له پلوه مینځمهالي دي، په کلیو ولسونو کې ولسي لوبې لکه کاچي او ډانگي، خوسی، غیږې نېول، منډه، تیگه اچول، پانډوس او داسې نور د ځوانانو ترمینځ رواج لري، په مذهبي لحاظ خپلو پخواني مذهبي مشرانو، زیارتونو، سیدانو، ملایانو او روحاني کسانو ته په ډېره درنه سترگه گوري او د هغوی په مقابل کې د هر ډول بې احترامۍ سره ډېر حساس دي. همدارنگه هلکان او انجونې خپلې دیني زده کړې د کلي د ملا امام څخه د ښوونځي د دوري څخه مخکې پیلوي او ان د

ښونځي تر څنګ ورته دوام ورکوي او خپل ورځيني پېښيدونکي فقهي مسئلې او نور مذهبي چارې په همدې شکل سره زده کوي.

دې وروستيو څو کلونو څخه وړاندې خلکو د څښاک لپاره د ویالو روانو اوبو، چېنو او کارېزونو څخه ګټه اخيستله، خو په دې ورستيو کلونو کې د ژورو او نیمه ژورو څاګانو اوبو څخه ګټه اخلي او همدارنګه په غرېيزو سيمو کې لا ځينې کلي د نلونو د اوبو څخه ګټه اخلي.

د دې ولایت ټول مساحت نږدې۶۰٪ سلنه یې چې ۲۰۰۰۰ هکتاره کېږي زراعتي ځمکې دي، چې عمده تولیدات یې وریجې، سبزیجات، غنم، جوار، ګنې او حبوبات دي او۱۱۳۰۰۰هکتاره ځمکه په ځنګلونو پوښل شوې ده، چې عمده یې څېړۍ او نښتر ونو ځنګلونه دي.

همدارنګه د بابا صاحب، شخطرای ، ګمبیري، لمټې، شمټي، نیلاوټ او دلارام په نومونو لويې لويې دښتې هم لري، چې د یادو شویو ځنګلونو او دښتو څخه د مالونو د څر لپاره ګته اخلي.

په همدې ډول هغه کرنيزې ځمکې، چې د کابل، الینګار او علیشنګ د سیندونو په غاړو کې پرتې دي د سیلابونو او اوبختنې /آبخیزی/ له پلوه ډېرې اسیب پذیره دي او د دې اوبو قرباني کېږي، خو برعکس د نورلام صاحب دره، ساوو دره، د کلمان دره، د چتلا دره، سنګر نیازي، سالاب، تګ، ماسموت، دره نجیل، سایګل دره، د ګران دره، د شمکت دره، د کرنج دره د داسې ځمکو درلودونکي دي، چې وچکالۍ او بې اوبوتوب څخه ځورېږي.

په ټولیزه توګه د دې ولایت ځمکې د کرکيلې لپاره ډېرې مساعدې دي، دا په دې مانا چې نورمال پي ايچ لري نه ډېرې تیزابي او نه ډېرې قلوي دي، همدا ډول د قرغيي په ولسوالۍ کې یو څه نا څه شګلنې ځمکې شتون لري، خو په ټولیزه توګه د لغمان ولایت ځمکې په مناسب ډول خاوره لري او دا ولایت للمي ځمکې نه لري.

دا چې مخکې ور څخه یادونه وشوه، چې نوموړی ولایت د شپږو ولایتونو سره ګډې پولې لري، خو په ټولیزه توګه یې سوداګري او اقتصاد د ننګرهار او کابل د ولایتونو څخه اغېزمن دی او خپل اړتیا وړ ډېر توکي د دې ولایتونو څخه واردوي او هم خپل زراعتي توکي او لبنیات همدې دوه ولایتونو ته صادروي، خو په فرهنګي برخه (ناسته پاسته، لباس، ژبه، کره وړه، د غم ښادۍ مراسم، ټولنيزو کارونو او نور) کې زیاتره د ننګرهار د فرهنګ سره نږدې دي او د ننګرهار فرهنګ څخه متاثره دي، همدارنګه نور ټولنيز نږدېوالی یې هم د یاد ولایت د خلکو سره ډیر دی او هم یې هر ډول تغیر (اقلیم، سیاسي تغیرات، ټولنيز او نور) په مستقیمه توګه د ننګرهار ولایت څخه اغیزمن کېږي.

په دې خاطر چې د انرژۍ کمې سرچينې لري او د نورو ځایونو څخه د انرژي د لاسته راوړلو لپاره هم ښه موقعیت نه لري نو د صنعت له پلوه پرمختللی ولایت نه دی، خو بیا هم په کې رواجي او پخواني داسې صنعت چې ډېرې انرژۍ ته اړتیا نه لري لکه کلالي، نجاري، چاقو جوړونه، اوبدل، پنير جوړول او فلزکاري شتون لري، همدارنګه د یخ جوړول هم پکې شته دی.

۲. دنوم ایښودلو وجه:

لغمان د تاریخ په اوږدو کې په بېلا بېلو شکلونو او بڼو لکه: لامګان، لمګان، لان پو، لنپاکا، لامپاکا، رامپاکا، لمپاکا، لمبکا، لمغان، لمقان، لمقانات، لمغانات او نورو نومونو نومول شوی او یاد شوی دی.

د لغمان د تسمیې په باب بېلا بېل تحلیلونه او نظریې شته، خو کوم شی چې د افغانستان په جغرافیایي قاموس کې راغلی دی هغه سم او صحیح بریښي ځکه یو خو هغه خپله د افغانانو نظر او تحلیل دی او بل دا چې په حقیقت ولاړ دی او په سیمه کې ډېر داسې شواهد او واقعیتونه شته، چې دغه نظر تا ییدوي.

لغمان یو له پخوانیو او لرغونو کلیمو څخه دی، چې زرګونو کلونو په ترڅ کې په بېلو بېلو شکلونو تر اوسه پورې پاتې دی، لامګان، لام پاکالانپو او داسې نور ټول د لغمان د بېلو بېلو دورو نو مونه دي.

لام، لاما په پښه یې کې د کلي مانا ورکوي، دا کلیمه پښه یې ته منحصره نه ده بلکې اصل یې نږدې اریایي مشترکې ژبې ته رسېږي، چې په زیاتره اریایي ژبو کې یې ریښه شته، د پښه یې لام د فارسي لان او د پښتو (بان) ټول یو اصل لري او مانا یې ځای او کلی دی.

ګان او (غان) چې لومړنی د جمعې لامه او وروستی یې د نسب لاحقه ده، چې په (چغان)، (چتان) او داسې نورو کې شته، په دې حساب مانا کلی یا د کلي اوسېدونکي کېږي، په دې ترتیب سره د دیګان، دیشین، وطني او د کلیو اوسېدونکي او لامګان کلیمې سره یو دي په لامپاکا او لمپاکا کې (لام) شته ویل کیږي، چې پاکا د هغه چا نوم وه، چې کلي پرې یاد شوي او ورته منسوب شوي دي.

لغمان یا لمپاکا په لرغونو زمانو کې ځانته یوه خپلواکه پاچاهي وه چیني نامتو ذایرهیون تسنګ چه ۶۲۹م کلونو ترمنځ لانپو (لغمان) ته راغلي وه په دي هکله داسي لیکي : ددي په خاطر چه د څو پیړیو څخه راپدیخوا ددغه مملکت شاهي کورني له مینځه تللي او مشران یي د قدرت نیولو په خاطر ددي نه پرته چه د یو دبل برلاسي ومني پخپلو کي مخالفتونه کړي او اخر کي بیا د کیا پیشي (کاپیسا) تابع شوي دي .

لغمان یو وخت د ګندهارا د ستري سیمي یوه برخه وه چه د کابل سیند حوزه یي په بر کي نیوله سره له دي چه لغمان د افغانستان یو لرغوني او سمسوره برخه ده خوبیا هم د نړي ځیني فاتحانو، سیلانیانو ، لیکوالانو او مورخینو په بیلابیلو دورو کي دغه سیمه د بیلا بیلو جغرافیایي سیمو په حدودو کي شامله ګڼلي ده .

د میلاد نه دري سوه کاله د مخه زمانو کي د افغانستان د نورو شرقي سیمو سره یو ځاي دغه سیمه ان دارغنداب ترناوي پوري شامله وه ، لغمان ان د غزنویانو تر عصره د کابل شاهانو اوددوی پاتي هندو شاهانو او د ملتان د لودي شاهي کورني تر تلسط لاندي پاتي شوي وه .

د امیر سبکتګین په وخت کي د غزنوي شاهانو د پاچاهي په سیاسي حدودو کي شامل شو هغه وخت چه د افغانستان په ځینو سیمو کي تیموریانو یرغلونه او حملي شروع شوي وي دغه مهال د کنړ په دور کي ځیني محلي حکمرانانو تسلط درلوده چه مرکز یي ننګرهار وو .

ددي کورني مشران سلطان پکهل او سلطان بهرام دوه ورونه وه د سلطان پکهل د ځینو روایاتو له لمخي دوي پښه یي د شنکنګ له قبیلي څخه وه د واکمني سیمه یي له لغمان ،کنړ ، باجوړ ، سوات او کشمیر پوري وه ، خو د سلطان بهرام د ورور له مړیني وروسته ګوګانیانو ددولت ترجوړیدو په هغي کي ددوي تر استقراره وروسته د افغانستان شرقي سیمي د کابل په صوبه کي شا ملي ګڼلي شوي دي ترڅو چي لوی احمد شاه بابا (۱۱۶۰-۱۱۸۶) هجري قمري کال د افغانستان تاریخي جوړښت بشپړ او واحد سیاسي مرکزیت یي په کندهار کي رامنځته کړ .

لغمان ته داسلام د مبین دین د پلوشو خپریدل که څه هم کیدای شي چې په خصوصي او انفرادي توګه د اسلام مبارک دین خپریدل لغمان ته د مخه هم پیل شوي وه خو په عمومي توګه د لغمان سیمي ته د لومړي ځل لپاره د غزنویانو د لومړني پاچا سبکتګین په وخت کي په (۳۸۱- ۹۹۱)میلادي کال کي د اسلام مبارک دین خپریدل پیل شوي دي چې سلطان محمود غزنوي هم په دي فتوحاتو کې برخه لرله .

نږدې نیمه یا یوه پېړۍ مخکې به خلکو د ټول کور لپاره یواځې یوه کوټه درلوده، چې ډېرو لږو خلکو به یو دالان هم ور سره درلوده چې دې کوټې به یواځې په چت کې یوه یا دوه سوري(دریمځي) درلودل، چې د هغې څخه به کوټې ته رڼا راتلله او همدارنګه د رڼا لپاره به يې استعمالول.

د خپل ژوند لوی کارونه به يې په شریکه د حشر په شکل او د کلیو د ګډو هڅو په شکل سرته رسول، همدارنګه خپلې هر ډول لانجې (حقوقي، مدني او حتی جنايي لانجې) د کلي او سیمې په مخورو او مشرانو حلولې.

۳. جغرافیایي موقعیت اوموسم

لغمان ولایت دهیواد په شرق کې موقعیت لری دریمه درجه ولایت ده چې دغرونو پواسطه احاطه شوی ، دننګرهار ،کنړ،نورستان ، کاپیسا ، پنجشیراو کابل ولایت سره ګډ سرحد لری نوموړی ولایت په ۱۳۴۵ کال کې تاسیس شوی او دمهترلام ښار یی مرکز دی. د بحر دسطحی څخه ۷۷۲ متره ارتفاع او مدیترانی نیمه مرطوب اقلیم لری په اوړی کې هواګرمه او په ژمی کې په نسبی توګه معتدله ده ، لغمان ولایت دمرکز(مهترلام) په شمول شپږ اداری واحدونه لری چی عبارت دی له الینګار، قرغه یی،علیشنګ،دولتشاه او بادپښ څخه دی .

دلغمان ټول مساحت ۳۸۴۳ کیلومتره مربع ده چې ۴۲،۲فیصده غرونه ۱۳،۲فیصده دښتی ۳،۲ فیصده نیمه همواره ځمکه ۵ فیصده شګلنی دښتې او ۳٦،۴ فیصده یی کرهنیزه ځمکه تشکیلوي ددې ولایت ټول نفوس څه دپاسه یو میلیون نفره ده ،چې په ٦۴۰ قریو کې اوسیږی ددی ولایت اوسیدونکي پښتانه ، تاجک او پشه یو څخه عبارت دي .

ددی ولایت۷۰٪نفوس باسواد ده چې ۷۵٪فیصده په کلیو او۳۵٪نفوس یی په ښآر کې اوسیږی، دبی روزګاری کچه دنفوس دتناسب او دولایت مساحت ته په کتنی سره نسبت نورو ولایتونو ته زیاته ده .

ټول وګړي:

په لغمان ولایت کې تازه سر شمېرنه نه ده تر سره شوې او تر اوسه هم د ۱۳۵۸ لمریز کال د احصايې څخه کار اخیستل کېږي چې ۴٦۰۳۵۲ تنه نفوس ښودل شوی چې ۲۳٦۸۹۲ یی نارینه او ۲۲۳۴٦۰ یی ښځینه تشکیلوي چې په واقعیت کې د لغمان نفوس شا او خوا یو میلیون ته رسیږي.

د لغمان د احصايې امریت د معلوماتوله مخې په اساس تر اوسه نه ده مالومه، چې د لغمان احصایوي شمېرنه او یا هم لږ تر لږه سر شمېرنه به کله پیل کېږي.

دوګړو په هکله څرګندوني دښاري،کليوالواودکوچيانو شمير: د لغمان ولايت د احصاييې امريت د ۱۳۵۸ کال د احصاييې په اساس ټول ټال ۵۴۱۰ تنه په ښار کې ژوند کوي چې ددې جملې څخه ۲۸۰۳ تنه نارينه او ۲۶۰۷ تنه ښځينه په ښار کې ژوند کوي برعکس په لغمان ولايت کې ۲۳۴۰۸۹ نارينه او ۲۲۰۸۵۳ ښځينه په کليو کې ژوند کوي.

د کار د ځواک سلنه: لغمان ولايت دبشري قوې له مخې غني دی دهيواد په ټولو ولايتونو کې دلغمان وګړي په بيلابيلو دندو بوخت دي پدې ولايت کې دباسواده قشر ترڅنګ فني او غيرفني بشري قوه هم په پوره اندازې سره شتون لري ولې ددې قوې لپاره کاري زمينه نده برابره شوې د لغمان ولايت وګړي دبې کارۍ څخه رنځ وړي ډيره کمه اندازه خلک پدې ولايت کې په رسمي دندو او کوچنيو کاروبارونو مصروف دي چې ۲۰سلنه تشکېلوي په ټوله کې دلغمان په ولايت کې دکار قوه فني ، غيرفني او هم مسلکي ۸۰ سلنې ته رسيږي.

د جنسيت پر بنسټ په کار بوختيا: داچې لغمان دريمه درجه ولايت دی ،دولتي اوغيردولتي اداري محدود واحدونه او تشکېل لري ،نو دښځينه جنسيت شتون په دفاترو کې کمرنګه دی لوی علت يې په اداراتو کې ددې جنسيت لږحضور دی پدې ولايت کې يوازې دښځو چارو ،عامې روغتيا او پوهنى رياست اړوند ادارو کې ښځې په دندو بوخت دي چې دنارينه وو په تناسب ۱۰ سلنه تشکېلوي.

دولايت لرغوني برخې او تاريخی مانۍ:

د دې ولايت ۱٦ په سلو کې (۱٦٪) فرهنګي ميراثونه ثبت او راجستر شوي دي او پاتې نور يې تر دې دمه د دې پروسې (ثبت او راجسترکولو) څخه محروم پاتي دي، هغه فرهنګي ميراثونه چې ثبت او راجستر شوي دي په لاندې ډول سره په يو جدول کې ورڅخه يادونه شوې ده.

#	د فرهنګي ميراث ډول	موقيعت	د موندلو نېټه	د چا له خوا وموندل شو	د ثبت کولو نېټه
۱	د مهترلام مزار ودانۍ	مرکز		سلطان محمود غزنوي	
۲	سراج کلا	مرکز		حبيب الله خان	
۳	زرغونډۍ	مرکز		د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت لرغون پيژندونکي	
٤	د پيغمبر (ص) مبارکه خرقه	عليشنګ نوراو		ميا عبدالکريم بابا	
۵	ننګه دړ (تاريخي اثار)	الينګار سالاو		د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت لرغون پيژندونکي	
٦	خواجه کوټ تاريخي اثار	علينګارتګ			
۷	دجالم تونل	علينګار کوټلي		د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت لرغون پيژندونکي	
۸	غلور برجه کلا	قرغيي ولسوالي -سرکونډو بابا		د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت لرغون پيژندونکي	

پورته ذکر شوي فرهنګي اثار د ولایت د اطلاعات او فرهنګ د ریاست سره ثبت او راجستر شوي دي مګر یو څو لاندې نور يې د دې رياست سره ثبت او راجستر شوي نه دي، ځکه چې تر دې دمه د مرکز څخه کوم پلاوی نه دی راغلی، خو دوی سره يې مالومات شته دی، چې ورڅخه په لاندې ډول یادونه کیږي:

شمیره	نوم	موقعیت
۱	خرقه مبارکه	مهترلام
۲	څلور برجه کلا	قرغيي سرکونډو بابا
۳	مغاره	قرغيي عزيز خان کڅ
٤	مغاره	علینګار ولسوالی ته مخامخ
٥	زړه کلا	دعلیشنګ کلی
٦	جایلم غونډۍ	علینګار کوټالی
٧	منار	علینګار شاهي کلی
٨	کافر کلا	الینګار ـ ورانتیا
٩	د میا عبدالکریم مزار	نورام کلی
۱۰	د حام او سام بابا مزار	مرکز شلټک
۱۱	د شاهي کمر تخت	علیشنګ ـنجیل کلا
۱۲	د ننګه دړ کلا	الینګارـکچړسالاب
۱۳	په ډبره کې د حضرت محمد (ص) نوم	مرکز جامع مسجد
١٤	د ډمبنوغونډۍ	علیشنګ ـماسموت
١٥	ډبرلیک ـپراډولي	علیشنګ ـسایګل
١٦	د ډاګ کلا	علیشنګ کلی شمال ته
۱۷	د راڼی ښار	د علیشنګ ولسوال لویدیز ٦ کیلو متره
۱۸	سوری تیګه	د علیشنګ ولسوالی ختیځ ٥ کیلو متره
۱۹	د قران خطي نسخه	.
۲۰	د ډمبنوغونډۍ	علیشنګ ـماسموت کلي
۲۱	د خروټو کلا	مرکزـبادپښ
۲۲	د کرنج د مینځ کلي نسخه	مرکز ـ کرنج
۲۳	د عمرزیو نسخه	مرکز ـعمرزي
٢٤	د تیرګړیو درمسا ل	مرکز ـتیر ګړي
٢٥	د واډیان او نګوشه ویاله	علیشنګ ـسایګل
٢٦	ډبرلیک	علیشنګ شمال ته (١٥) کیلومتری کې
۲۷	د جایلم تونل	علینګار جایلم کلی
۲۸	د بادپښ د کنډو ډبرلیک	مرکز بادپـښ
۲۹	شیطان ډاګ	د مرکز لویدیز (٤٨) کیلو متری کې
۳۰	د بلورستان څلی	علینګارـشاهي سیمه کې
۳۱	نورلام بابا زیارت	علینګارـنورلام دره
۳۲	د شرکوغونډۍ	علیشنګ ولسوالي

۳۳	برجونه	علینگار_نورلام بابا دره
۳٤	امروغنډی	علیشنګ _درویش اباد
۳۵	اندرا	علیشنګ _غازي اباد
۳٦	سلطان غازي بابا مزار	مرکز
۳۷	د درویش خان غازي مزار	علیشنګ _اسلام اباد

په لغمان ولایت کې موزیم شتون لري چې ۲۹ قلمه مختلف اثار پکې موجود دي. دوه تاریخي یادګارونه، چې یو د مهترلام بابا زیارت دی چې په ۱۳۸۹ او بل هم د سراج کلا ده چې په ۱۳۹٦-۹۷ لمریز کال کې د اطلاعات او کلتور وزارت له خوا بیارغولو کار پیل شوي دي.

په دې ولایت کې یو عامه کتابتون او یو خصوصي فرهنګي مرکز وجود لري، چې په یوه وخت کې د ۲۵۰ تنو د مطالعې ظرفیت لري څرنګه چې د دغه ولایت خلک له لیک لوست سره خورا زیاته مینه لري نو په خپلو کورونو کې هم کتابتونونه لري.

دوهم څپرکي

د ولايت د ټوليز وضعيت ارزونه:

۱- د دروغتيا د سکټور د اوسني وضعيت ارزونه:

ددي ولایت ۹۷سلنه وګړي روغتيايي خدمتونو ته لاس رسی لري چې هغه هم په ډيره ټيټه کچه وړاندې کېږی. لغمان ولايت ته د۴۰۰زره وګړو په تناسب روغتيايي خدمتونو وړاندې کولو مصارف ورکول کېږي حال داچې دلغمان نفوس د۸۰۰ زره څخه زيات دی او دنورستان ددوه ولسواليو (دواب او نورګرام) وګړو روغتيايي خدمتونه هم په لغمان کې ترسره کېږي چې ټولټال څه دپاسه یو ملیون نفوس څخه زياتيږي.

د روغتيا سکتور په پياوړتيا سره کېدای شي چې ولس ديوې سالمې ټولنې لرونکې شي چې داسې ټولنه په هر اړخيزه توګه پرمختګ کولی شي او دزياتو بریالیتوبونو لرونکې به وي، دپورته هدف لاسته راتګ لپاره دم ګړی د لغمان په ولايت کې يو باب ۱۵۰ بستريزولايتی روغتون، يو باب د الينګار ولسوالی روغتون، دمخدره توکو روږدو کسانو دتداوی ۲۰بستريز روغتون ، ۱۸بابه BHC او ۹بابه CHC ،يوباب د محبس کلينيک ، نهه ګرځنده مبايل ډلې ۴۴۷ روغتيايي پوستې،دکابل جلال اباد په لويه لاره د سرخکانو تروما سنټر ، او ۱۷ فرعي روغتيايی مراکز فعال دي چې دلغمان ولايت اوسيدونکوته په دوامداره توګه روغتيايي خدمتونه وړاندې کوي. په لغمان ولایت کې ټول ۳ روغتونونه موجود دي چې يو يې د علينګار ولسوالی روغتون ، مهترلام ولايتي روغتون بل د روږدو کسانو د تداوۍ شل بستريز ولايتي روغتون فعاليت کوي چې د بستر خدمتونه وړاندې کوي.

څرنګه چې دلغمان ولایت نفوس دمساحت په تناسب زيات دی په ټول ولايت کې يو ولايتي ۱۵۰بستريز روغتون شتون لري نو لازمه ده چې د دې ولايت په ۵ ګونو ولسواليو کې دولسواليو ۵۰ بستريز روغتونو ودانۍ ورغول شي ترڅو دلغمان په ولسواليو کې ميشت وګړي په مربوطه ولسواليوکې تداوي او په ولايتي مرکزي روغتون باندې د ناروغانو حجم کم معياري روغتيايي خدمتونه وړاندې کړي.

دلغمان ولايت کې شته کلينيکونه يودبل څخه په لرې واټن کې قرار لري ناروغان نشي کولی چې په وخت او اسانه توګه سره روغتيايی مرکزونوته ځان ورسوي.

داچې د بېلابېلو مرضونو تشخيص او تداوي پرمختللو طبي تجهيزاتوته ضرورت لري او دغه تجهيزات دلغمان ولايت په ټولو روغتيايي مرکزونو کې وجود نلري اکثره دلغمان ولايت مريضان ګاونډيو ولايتونو او يا ګاونډې هيواد پاکستان ته دتداوۍ لپاره ځي په زياته اندازې سره مالي تاوانونه ګالي ددې لپاره اړينه بريښي چې دلغمان ولايت ټول روغتيايي خدمتونه وړاندې کونکي مرکزونه په نوي عصري طبي تجهيزاتو سمبال شي ترڅو دامراضوتشخيص او تداوي په ولايت کې ترسره شي.

په لغمان ولايت کې يو خصوصي روغتون فعاليت کوي چې د مدقق روغتون په نامه ياديږي چې د لس بسترو ظرفيت لري.

په هر اړخيزه روغتيايي مرکزونو کې ۹۰ بستره، سرخکانو تراما سنتر ۱۰ بستره، معتاديونو ۲۰ بستريزه، دالينګارولسوالۍ ۳۰ بستريزروغتيايی مرکز ، د خصوصی سکټور (مدقق روغتون) ۱۰ بستره، او ولايتي روغتون ۲۰۰بستره چې ټوله

مجموعه یی ۳٦۰ بستره د ناروغانو د منلو لپار شته. د یادوني وړ ده چې په لغمان ولایت کي مجموعاً ۹۵ درملتونونه شتون لري چې په علینګار ولسوالی کې ۲ ،علیشنگ والسوالی ۷ ،قرغیو ولسوالی کي ۲۳ او مرکز (مهترلام) کي ٦۳ وجود لري.

د جنسیت په په پام کې نیولو سره ۱۱ نارینه ۳ ښځینه متخصیصین د ولایت په کچه ولس ته خدمت کوي.

د ماشومانو زیږنونه او د زیږون نه مخکې خدمتونه:

په لغمان ولایت کې په ۱۳۹۷ کال کې دوړو قابلو په واسطه ۱۵۸۴۸ زیږنونه ترسره شوي دي. ددې ځخه برعلاوه د زیږون نه مخکې(دحمل په وخت کې) پالنې ته لاس رسی په باد پښ ولسوالی کې ۷۷۹ ، دولت شاه ولسوالی کې ۲۱۷۱ علینګا ر ولسوالی کې ۴٦۹٦ ،علیشینګ ولسوالی کې ۲۵۹٦ ، قرغه ئی ولسوالی کې ۵۵۵۵ او په مهتر لام کې ۷۱۳۰ تنو ته چې په مجموعي ډول دغه خدمتونه ۲۲۹۲۷ تنو ته وړاندې شوي دي.

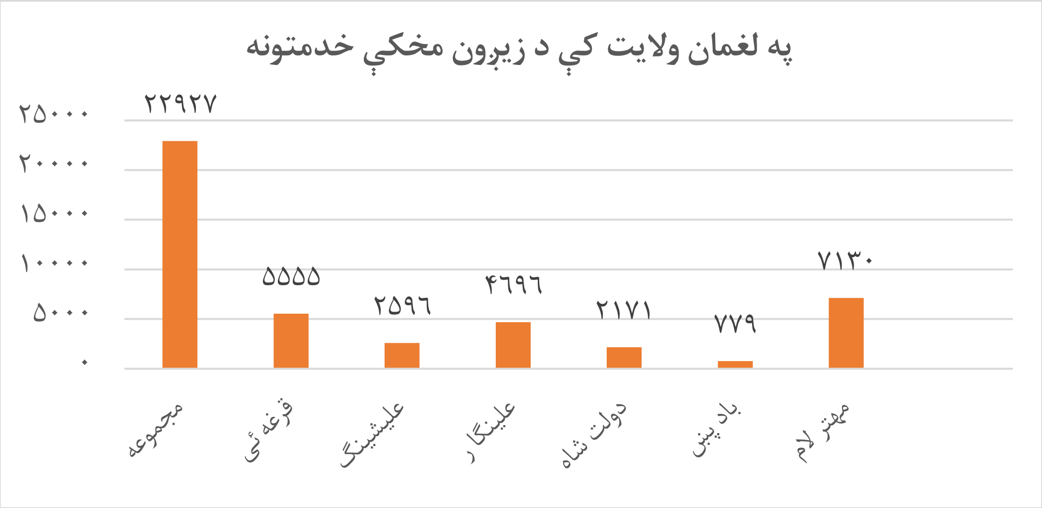

دماشومانو دمړیني کلنی کچه: په ۱۳۹٦ کال د ماشومانود مړینې اندازه په ولایتي روغتون کې ۷٦ دعلینګار ولسوالی روغتون کې ۵ او علیشنگ گمبه جامع روغتیایی مرکز ۱ چې مجموعي شمیره یې ۸۲ تنو ته رسیږي.

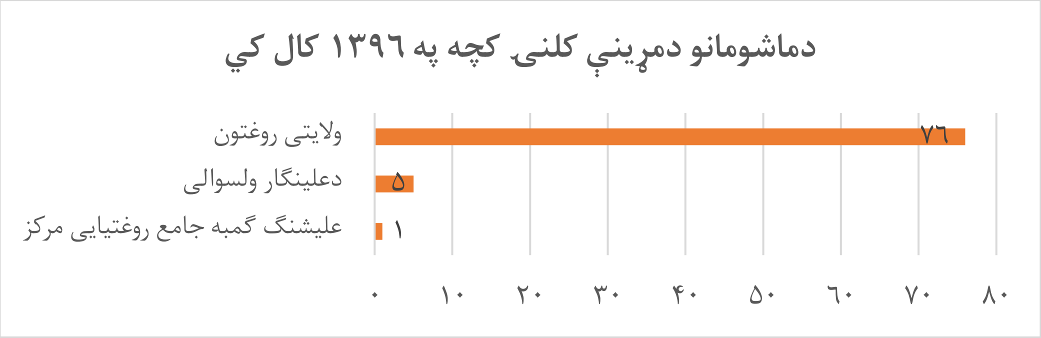

د خوارځواکی کچه: ۱۳۹۶ کال کې د پنځه کلن ځخه کم عمره ماشومانو کې حاده شدیده سؤتغذیه ۹۳٦۸ او د پنځه کلن ځخه کم عمره ماشومانو کې حاده منځنی سؤتغذی تعداد ۲۳٦۵۰ چې مجموعه یې ۱۳۰۱۸ ته رسیږی.

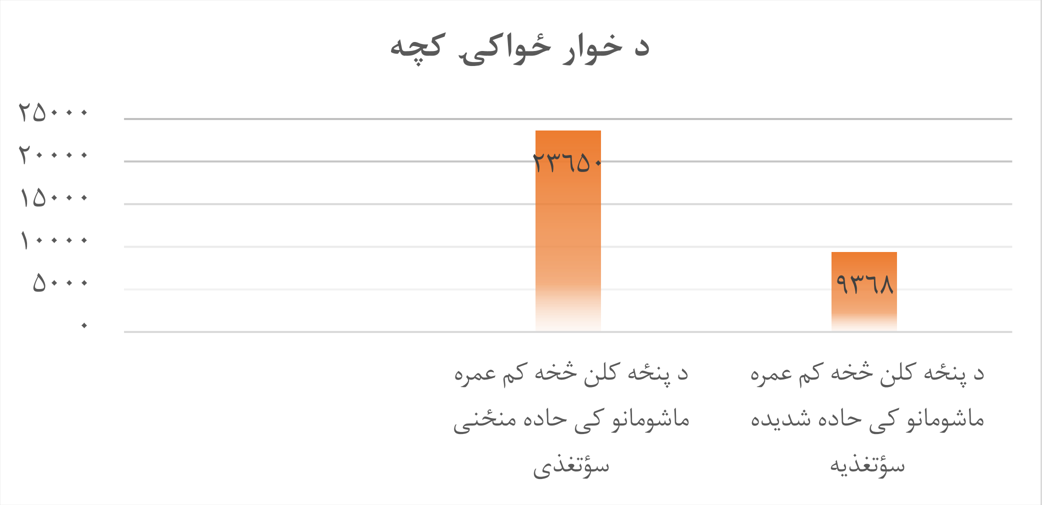

دروغتیا سکتور کلنی پرمختیایي بودیجه: د لغمان ولایت ټوله کلنی پرمختیایي بودیجه (لړترلړه د پنځو کلونو لپاره) ۷۷٦۰۳۷۳٦ افغانی او دولایت دتولې کلنی پرمختیایي بودیجې د لګښت کچه په پنځه کلونو کې ٦۷۵۰۴۸۳۰ افغانیو ته رسیږي.

د روغتیا په سکتور کې نا دولتی مرستندویه موسسې او پرمختیایي ګډونوال برخه: په اوسني وخت کې په لغمان کې شپږ نا دولتي مرستندویه موسسې فعالیتنونه ترسره کوي چې عبارت دي له،SCA،ARCS،CWSA ، د روغتیا نړیوالہ شبکه، ADA او UNICEF ځخه.

د مرکز او ولسوالیو د روغتیایی خدمتونو په هکله تفصیلي معلومات په لاندې جدولونو کې ځای پر ځای شوی دي:

شمیره	ولسوالی/ښار	د روغتیایي مرکز ډول	د روغتیایي مرکزونو شمیر
۱	مرکز	ولایتي – حوزه یي روغتون	۱
۲	ولسوالي	CHCیا جامع روغتیایي مرکز	۹
۳	مرکز او ولسوالي	BHCیا بنسټیز روغتیایي مرکز	۱۸
۵	مرکز او ولسوالي	HSCیا فرعي روغتیایي مرکز	۳۳
٦	د ولسوالی روغتون	DHیا د ولسوالی روغتون	۱
۷	مرکز او ولسوالي	MHTیا ګرځنده روغتیایي تیم	۹
۸	دولایت په سطحه روغتیایي پوستي	روغتیایي پوستي	۴۴۷

د پوهنې د سکټور د اوسني وضعيت ارزونه : د لغمان په ولايت کې ټولټال ۲۹۸ بابه تعليمي او تحصيلي مراکز شتون لري چې له دې جملې څخه لومړني ښوونځي (۸۴)بابه منځنۍ ښوونځي (٦١) بابه،ليسې (۱۲۱) بابه، د ښوونکو د روزنې د حمايوي مرکز په ګډون (۵) بابه، تخنيکي اومسلکي (۲) بابه ، انستيتيوتونو ٦ بابه، د اسلامی زده کړو مرکزونه د يو باب دارالعلوم په ګډون (۱۷) بابه، او سوادحياتي اړوند (۲) بابه مراکز چې يو يې په مرکز کې په يو ښوونځي کې د څلورم ټولګي څخه تر نهم ټولګي پورې چې مجموعاً (۲۰۴) تنه نارينه زده کوونکي لري او بل يې په عليشنګ ولسوالی کې وجود لري تراوسه پورې فعاله ندی او په نږدې راتلونکي تعليمي کال کې دسنبلې په مياشت کې فعاليږي.

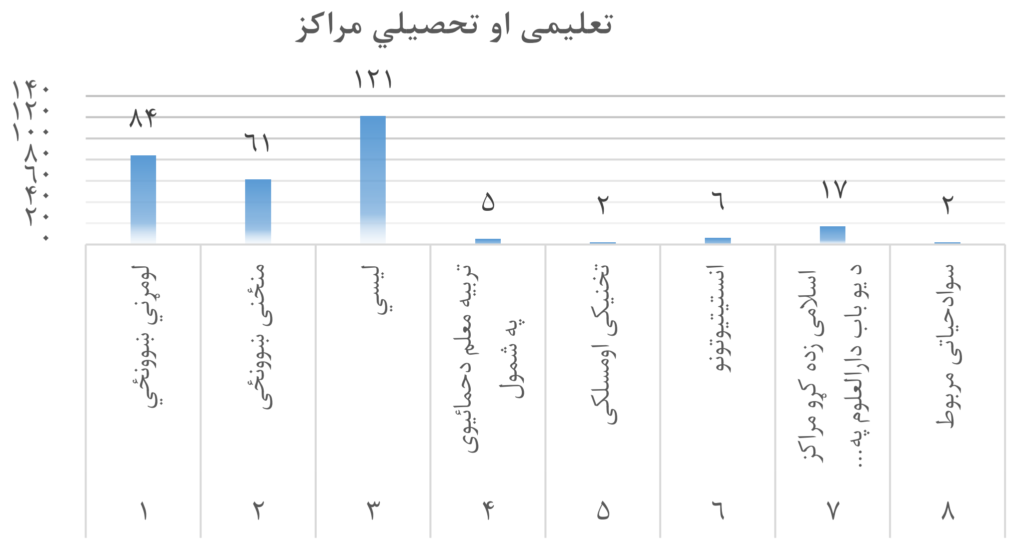

سواد زده کړه: دسواد زده کړې آمريت په خپل تشکيل کې (۲) بابه دسوادحياتی ښوونځي لري يوباب يې په مرکزکې اويوباب يې دعليشنګ په ولسوالی کې شتون لري چې دمرکز په ښوونځي کې د(۴) ټولګي څخه تر(۹) ټولګي پورې تدريس کېږي چې مجموعي زده کوونکي يې (۲۰۴) تنه نارينه دي او د عليشنګ د سوادحياتی ښوونځی تر اوسه پورې فعال ندی په راتلونکي ۱۳۹۷ تعليمي کال کې د سنبلې مياشت کې فعاليږي. دسواد زده کړې آمريت په مرکز او پنځو ولسواليوکې (۱۴٦) بابه دولتي کورسونه لري. (۹۸) بابه يې د نارينوو او(۴۸) بابه يې د ښځينو شاګردانو لپاره فعال دي. د شاګردانو ټول تعداد يې(۲٦۴۵) تنه دی چې لدې جملې څخه (۸۲۴) تنه ښځينه او(۱۸۲۰) تنه نارينه زده کوونکي تر روزنې لاندې دي. بر علاوه (۱۹۴۰) کسان بېلابېلو د سواد زده کړو موسساتو ترپوښښ لاندې نيولي دي چې (۱۰۲۰) تنه ښځينه او(۹۲۰) تنه نارينه په کورسونو کې تر روزنې لاندې دي.

د ۱۵ کلونو څخه د کم عمره ماشومانود داخلي کچه: په ټولو ښوونيزو بنسټونو کې د(۱۵) کلونو څخه د کم عمره ماشومانو د شموليت کچه ټولټال (۱٦۹۱۳۹) تنه ده چې (۱۵۹۸۱۸) تنه يې دعموميې زده کړوپورې مربوط دی چې لدې جملې څخه (٦۵۰۷۵) تنه يې انجونې تشکيلوي.

په ښونځیو (لومړنیو، منځنیو او لیسو) کې د نارینه او ښځینه زده کونکو د شتون نسبت: په لغمان ولایت کې ټولټال (۱۸۴۷۳۸) تنه په ټولو ښوونیزو بنسټونوکې په زده کړه بوخت دي چې (۷۱٦۲۹)تنه یې انجونې او ۱۱۳۱۰۹ یې هلکان تشکېلوي.

په ښونځیو (لومړنیو، منځنیو او لیسو) کې د نارینه او ښځینه زده کونکو د شتون نسبت

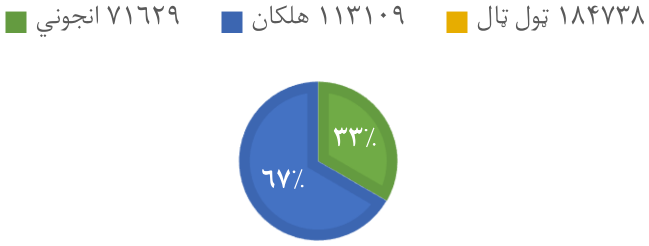

د تحصیلي کچې(لسانس، ماستری، دکتورا) په پام کې نیولو سره دخپل ولایت دښوونکو اواستاذانو سلنه(٪):

د تحصیلي کچې(لسانس، ماستری، دکتورا) په پام کې نیولو سره د لغمان ولایت دښوونکو اواستاذانو سلنه		
تحصلي درجه	تعداد	فیصدي
ماستر	۲	۰,۰۴۸
لسانس	۲۹۱	۷
خوارلسم پاس	۲٦۰۰	٦۲,۴۸
دولسم پاس	۱۲٦۸	۳۰,۴۷
ټول ټال	۴۱٦۱	۱۰۰

د (لومړنیو، منځنیو اولیسو) حالت : دلغمان ولایت پوهنې ریاست اړوند لومړنې ،منځنې اولیسې فعلاً (۱۷۷)بابه ودانی لري. بر علاوه هغه لومړنی ، منځنی اولیسې چې فعلاً ودانیو ته ضرورت لري تعداد یې (۱۲۱)بابو ته رسیږي.

د تیرو پنځوکلونولپاره دپوهنې د سکتور ټوله کلنۍ پرمختیايي او لګول شوې بودیجه: دلغمان ولایت پوهنی ریاست ته په تیرو(۵) کلونوکې(۱۹۲۰٦۹۲۸۵)افغانۍ بودجه ورکړل شوې ده چې له دې جملې څخه (۱۸۰۸۷٦٦۷۱)افغانۍ په مصرف رسیدلې ده.

د تیرو پنځوکلونولپاره دپوهنې د سکټور ټوله کلنۍ پرمختیایي او لګول شوي بودیجه

د پوهنې په برخه کې د خصوصي پانګونې کچه: لغمان د پوهنې لخوا د اصلی مراحلو تر تکمیلیدلو وروسته تر اوسه پورې(۱۰) بابه خصوصي ښوونځي تاسیس او د مؤسسینو لخوا پرې پانګونه شوې ده چې کلنۍ عواید یې د مالیاتو له بابته د دولت حساب ته انتقال شوی دی.

د پوهنې په برخه کې نا دولتي مرستندویه موسسې او پرمختیایي ګډونوال: په لغمان ولایت کې یونیسف ،سویډن کمیټه، NRC، CWS، ای ای سی،ستاره عرفان،WFP ، وارچایلډ،اویک، یونسکو، HHRD او GIZ فعالیت کوي.

لغمان پوهنتون:

لغمان پوهنتون د لغمان علم پال ولسونو په مکرره غوښتنه د وخت جمهور رئیس له خوا په ۱۳۸۹ هـ ش کال منظور شوی، نومړی پوهنتون پدې ولایت کې یوازینې دولتي پوهنتون دی او خصوصي پوهنتون پدې ولایت کې شتون نه لري. فعلاً څلور پوهنځي، ۱۴ څانګې، ۷۱ تنه نارینه او یو تن ښځینه استاذان چې مجموعا ۷۲ تنه ، ۴۲ تنه اداری پرسونل ، ۲۸۱۳ تنه محصلان چیې ددې جملې څخه یې ۲۸ تنه محصلانې دي او په درې دورو کې یې ٦۱۸ تنه فارغان ټولنې ته تقدیم کړي دي. پوهنتون د مهترلام ښار د سلطان غازي ښارګوټې شمالي لورې ته په ۴۷۴ جریبه ساحه کې موقعیت لري، د پوهنتون د ماستر پلان مهندسي نقشه جوړه ده او پاتې کار یې جریان لري.

د پوهنتون ریاست اوسنی حالت :

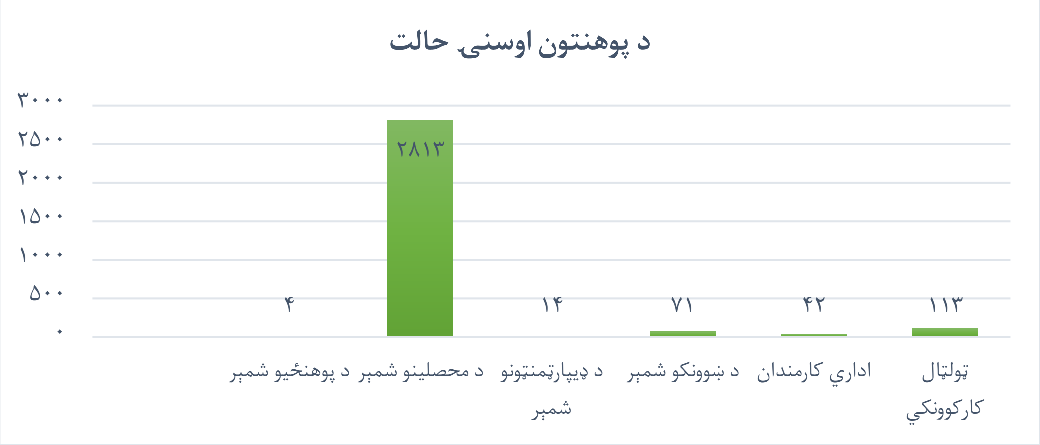

د ولایت د پوهنتون ریاست د زده کوونکو شمیر د پوهنځیو په تفکیک :

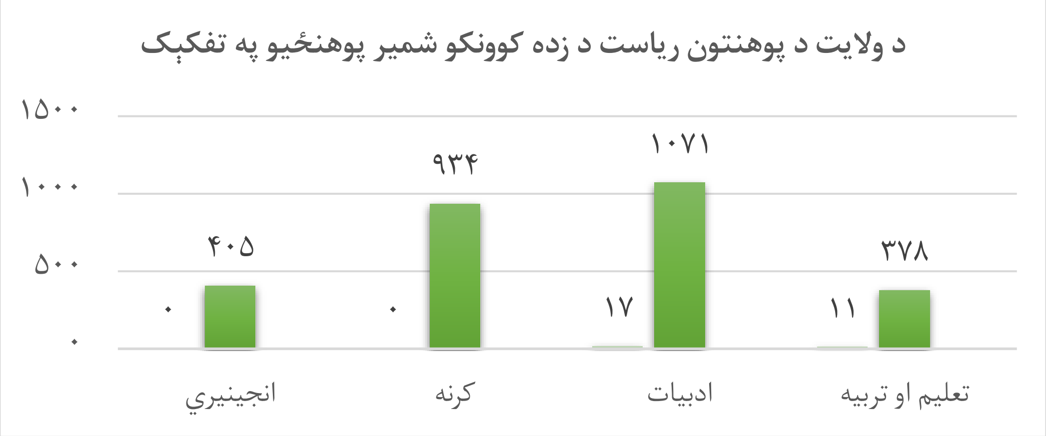

د پوهنتون د استادانو د تحصیلي سویې جدول:

شمیره	پوهنځئ	د نارینه شمیر	د ښځو شمیر	ټولټال
۱	انجینیري	۴۰۵	۰	۴۰۵
۲	کرنه	۹۳۴	۰	۹۳۴
۳	ادبیات	۱۰۷۱	۱۷	۱۰۸۸
۴	ښوونه او روزنه	۳۷۸	۱۱	۳۸۹
	ټولټال	۲۷۸۸	۲۸	۲۸۱۶

د تحصیلي درجې په تفکیک سره د استادانو شمېر

شمېره	پوهنځی	ډاکتر		ماسټر		لیسا نس		ټولټال		
		نارینه	ښځینه	نارینه	ښځینه	نارینه	ښځینه	نارینه	ښځینه	ټولټال
۱	ادبیات او بشري علوم	--	-	۴	-	۱۹	-	۲۳	-	۲۳
۲	کرنه	-	-	٦	-	۲۳	-	۲۹	-	۲۹
۳	پوهنه او روزنه	-	-	-	-	۱۲	۱	۱۲	۱	۱۳
۴	انجینري	-	-	۲	-	۴	-	٦	-	٦
	ټولټال	۰	۰	۱۲	۰	٦۰	۱	۷۱	۱	۷۲

د بنسټونواوطبیعي سرچینو د سکټور د اوسني وضعیت ارزونه:

لغمان ولایت ۳۱٦ کېلومتره سرک لري چې ددې جملې څخه د کابل جلال اباد لویه لار د درونټي څخه تر استحکام پل پورې ۵۰ کېلومتره ، د مهترلام قرغیي ۱۸ کېلومتره ، د مهترلام علینگار ۲۲ کېلومتره ، د مهترلام الیشنگ ۲۰ کېلومتره ، د الیشنگ دولت شاه ۲۴ کېلومتره او دجوگي پل څخه تر قرغیو ولسوالۍ پورې ۱۴ کېلومتره) ټولټال ۱۵۴ کېلومتره سرکونه په اساسي شکل اسفالت شوي دي. همدارنگه د عمرزیو ۸,۸ کېلومتره ، د بادپښ مهترلام لومړۍ برخه ۲۵ کېلومتره د یاد سرک دوهمه برخه ۲۰ کېلومتره ، د مهترلام حلقوي سرک ۴ کېلومتره) ۵۷,۸کېلومتر سرکونو د اسفالت کولو چارې رواني دي .همدارنگه د لغمان پوهنتون ۵ کېلومتره سرک تخنیکي سروې شوې او ډېر ژر به یې عملاً د اسفالت کولو کار پیل شي. د. ۱۲۰ کېلومتره په اندازه سرکونه خام دي او پخولوته یې اړتیا لیدل کېږي.

دا باید ذکر شي چې لغمان ولایت هوایي ډگر نلري خود ځمکني ترانسپورت له لارې د لغمان مرکز له ټولو ولسوالیو ، کلیو او ښارونوسره ارتباط لري له بلې خوا په زرگونه خلک هره ورځ د ځمکني ترانسپورت له لارې گاونډیو ولایتونو سره تگ او راتگ کوي چې ددې لارې دولت ته ٤۲ میلونه افغانۍ عواید رسیدلي دي.

بریښنا: اوس مهال په لغمان ولایت کې یو سب ستیشن شتو ن لري چې د (۱٦) میگاواټه په ظرفیت یو پایه پاور ترانسفرمر په کې نصب دی. په ټوله شبکه کې (۹۲) مختلف الطاقت ترانسفرمرونه نصب شوي دي چې دټولو دولتي اداراتو په شمول د مهترلام ښار او قرغیی ولسوالۍ پورې اړوند ساحوکې په مجموعې ډول (۱۵۰۰۰) مشترکېن د بریښنا له نعمت څخه برخمن دي . د لغمان په ولایت کې د شهیدان بابا نه تر سرخکانو پورې د بریښنا رسوني پروژه چې تقریباً (۵۰۰۰)کورونو ته بریښنا رسوي کاریې جریان لري او هم دبادپښ په ولسوالۍ کې د بریښنا رسوني شبکه (۳۰۰۰) کورونو ته بریښنا رسوي کاریې جریان لری.

معدن: د لغمان په ولایت کې د خیرو خیلو څخه تر مشعل کمر ساحې پورې د ودانیزو موادو (شگې) معدن د (۱۰) کېلومتر مربع په اندازه د پترولیم او معادنو وزارت له لوري سروې شوې ده چې په سلگونه ټنه ظرفیت درلودونکې دی دکال (۸۷۸٤۰) متر مکعب د ودانیزو موادو (شگې او تعمیراتي ډبرو) معدنونه استخراجیږي. د لغمان ولایت د معادنو کلنې عاید (۲۱۹۸۵۰۰) افغانۍ دی او (۱۰۰) کسه په معادنو کې په کار مشغول دي. د هغه ارقامو پر بنسټ چې معادن امریت لخوا وړاندې شوي، په لغمان ولایت کې د معدنونو او طبیعي سرچینو د انکشاف او استخراج په برخه کې تر سره شوي فعالیتونه په لاندې جدول کې ښوول شوي دي

شماره	معدنونه	موقعیت	شمیر	ډول	د ښار له مرکز څخه واټن	پوټنشال حجم په (ټن)	د هر ټن ارزښت	د معادنو وضعیت				
								سروې شوې	تر سروې لاندې	ناسروې شوې	تر قرارداد لاندې	تر استخراج لاندې
۱	ساختماني مواد	مرکز او د قرغیو ولسوالۍ	دری چک پواینته	شګه، جغل او تعمیراتي تیګې	(۲۰) کېلو متره	۸۷۶۰۰ تنه په کال کي	۲۵ افغانۍ	هو			هو	
۲	ساختماني مواد	د قرغیو ولسوالۍ اړوند درونټه د تیلو د پمپ مقابل لوري ته	یو	تعمیراتي ډبرې	۳۰ کېلو متره	۲۰۰۰۰ تنه په کال کي	۲۵ افغانۍ	هو			هو	
۳	تزئیني (مرمر)	د الیشنګ ولسوالۍ د شګې او ارینې کلې	یو	مرمر	۳۰ کېلو متره	تخمیناً ۵۰۰۰۰ تنه په کال کي	۵۰۰ افغانۍ			هو		
۴	ساختماني مواد	مرکز او د قرغیو ولسوالۍ	دري چک پواینته	شګه، جغل او تعمیراتي ډبرې	مرکز او د قرغیو ولسوالۍ (۲۰) کېلو متر	۸۷۶۰۰ تنه په کال کي	۲۵ افغانۍ	هو			هو	

مخابراتي او مالوماتي ټکنالوژۍ خدمتونه: د لغمان په ولایت کې پنځه مخابراتي شرکتونه خدمتونه وړاندې کوي چې ۹۰ سلنه د لغمان ساحه يې تر پوښښ لاندې نيولې او له ۸۵ فيصده څخه ډير وګړي يې مخابراتي خدمتونو ته لاس رسی لري. ام تی ان ، سلام او افغان بيسيم مخابراتي شبکې د انترنيت 3G خدمات وړاندې کوي او همدارنګه ٦ ښوونځيو ته او دلغمان پوهنتون ته د ۱۳,۵۵ کېلومتره نوري فايبر چارې بشپړې شوي دي .لومړۍ پلی ليواته د ۲ کېلومتره په اوږدوالي د نوري فايبر شبکه غځيدلې ده چې ټول ټال په لغمان کې ۸۰ کېلو متره نوري فايبر غزيدلی دی.

د کرنې او کليو پراختيا د سکټور د اوسني وضعيت ارزونه:

لغمان د هیواد ختیځ کې پروت کرنیز ولایت دی چه د ۳۴۲۵ څخه تر ۳۵۴۳ شمالی عرض البلد او ٦۹۵۳ څخه تر ۷۰۵۲ شرقی طول البلد تر منځ واقع ده، څلور خوایي يې په لاندی ډول دی.جنوب لويديځ ته کابل، جنوب او جنوب ختيځ ته يې ننګرهار، ختيځ ته يې کنړ، شمال ختيځ ته يې نورستان، شمال لويديځ ته يې پنجشير او بدخشان او لويديځ ته يې کاپيسا ولايت پروت دی.،ياد ولايت د بحر له سطحی څخه ۷۷۲ متره لوړوالی لری مساحت يې ۳۹۷۷۷۸ کېلومتره مربع ده چه ټوله کرنيزه ځمکه يې ۲۱۸۷٦ هکتاره ده، اقليم يې په ژمی کې معتدل او په اوړی کې مرطوب او ګرم دی، د هوارو دښتو او لوړو غرونو په درلودولو سره د هيواد په سطحه د شنی خونی نوم ګټلی دی. دا بايد ذکر شي چې دکرنې په سکتور کې (۸۰) سلنه نارينه او ښځينه مصروف دي چې له دې جملې څخه (۵۰) سلنه نارينه او (۳۰) سلنه ښځينه د کرنې فعاليتونه سره رسوي. د خوړو خونديتوب د ولايت په کچه په ټيټه سطحه قرار لري او دولايت ډيرى اوسيدونکي په فقر او بی کارۍ کې ژوند تيروي . په لغمان ولايت کې دری بابه سرې خونې موجودې دي چې يوه يې د مهترلام په سلطان غازی بابا کې دوهمه يې دقرغيو ولسوالۍ په سرخکانو کې او دريمه يې په علينګار ولسوالۍ کې موقعيت لري. په لغمان ولايت کې ۱۴۲ لوی کانالونه د کرنې لپاره اوبه رسوي چې ۱۰۰ کانالونه يې نيمه لوی تشکېل کوي چې مجموعی ۲۴۲ کانالونه پدې ولايت کې د ابيارۍ لپاره استعمالېږي او هم داوبو راګرځونې ۱۲۷بندونه شتون لري چې منځنۍ ظرفيت يې ۱,۲مترمکعب په ثانيه دی. بايد يادونه وشي چې پدې ولايت کې د اوبو دری سندونه شتون لري چې عبارت دي له علينګار ، عليشنګ او کابل سندونو څخه تر اوسه د اوبو د ذخايرو د ساختمانونو د طرح په برخه کې يو څه کار شويدی خو د اوبو د ذخايرو ساختمانونه ندي جوړ شوي.

د غوره کرنيزو او کليوالو محصولاتو اندازه په کال کې د ټن په حساب عمده کرنيز محصولات عبارت دي له غله جاتو ۲۰۵۴۰۹ ټنه ،حبوبات ۱۴۹۱,۹۳ ټنه، صنعتي نباتات ۱۵۹۵ ټنه او سبزيجات ۱۴۴۴۲۹ ټنه دي.

د کرنيزو او مالدارۍ د محصولاتو ارزښت په من: په لغمان ولايت کې غنم اوه کېلو (۱۵۴) ، وړه اوه کېلو (۱٦۰) ،غټې وريجی اوه کېلو (۱۸۵) ،نرۍ وريجې اوه کېلو په (۳۰۸)، کچالو اوه کېلو په (۱۰۰)، پياز اوه کېلو په (۱۱۰) افغانۍ قيمتونه لري .

غوره صادراتي او وارداتي کرنيز محصولات:

په پسرلني او خزاني برخه کې (۸۰) فيصده د سبزيجاتو محصولات او دغټو وريجو (۵۰) فيصده محصولات ګاونډيو ولايتونو ته صادريږي او په حدود د (۷۰) فيصده کې وړه او وريجې له همسايه هيوادونو څخه وارديږي.

لغمان ولایت پنځه ولسوالی لری مهترلام ښاريې مرکز دی زراعتي ځمکي يې ۲۱۸۷٦ هکتاره کېږي. چي پکې للمي ځمکې ۳۲ هکتاره ، جبه زاره ځمکې ۸۱۵۵ هکتاره ، علفچرونه ۱۸۳۹۱۵ هکتاره ، بوټي اوځنګلونه ۹۷٦۱۹ هکتاره او ښاري ساحه ۲۴۴۴ هکتاره ښودل شوی ده.

پـه لغمان ولایت کې د ځمکو نسبت اندازه پـه هکتار

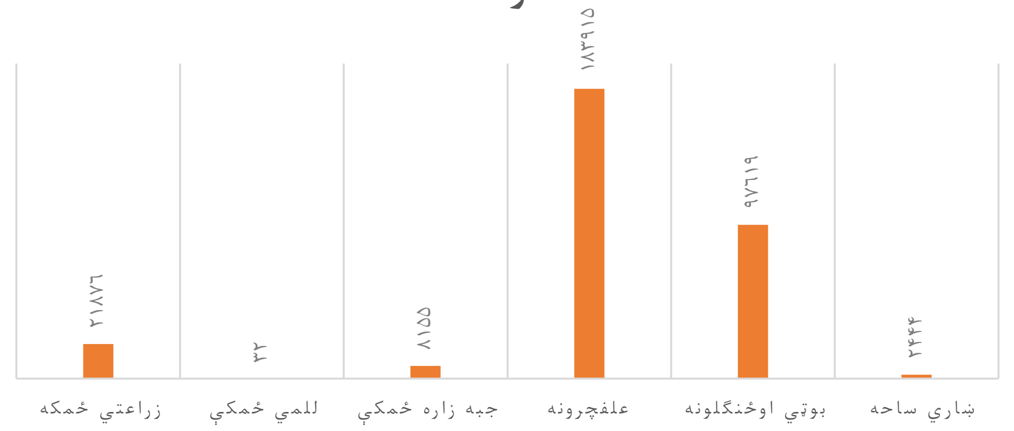

لغمان د اوبو له پلوه غني ولایت دی چه د الينګار او اليشنګ په نوم دوه سيندونه يی په سينه کې بهيږي او د کابل سيند هم ددې ولایت څخه تيريږي چې د ځمکو د خړوبولو لپاره لغمان ته په ځانګړي ډول د قرغيو ولسوالی ته ډير ګټور تمام دی.

لغمان ولايت ټول ټال تقريبا د يو ميليون په شاو خوا کې نفوس لري چې د مرکزي احصايې د شميرنې يو په دوه دي. د لغمان ولایت اوسيدونکي په کرنه، مالداری، لاسي صنايعو، دولتی دندو او ورځنۍ مزدورۍ کې بوخت دي، داچې د لغمان ولایت ډيری خلک په کرنه او مالداری بوخت دي خو متاسفانه هغسې چې لازم وي نباتي نوې تکنالوژۍ ته لاس رسی نلري او له بلې خوا ولایت د اوبو څخه برخمن دی خو شاړو دښتو څخه نوې کرنيزې ځمکې ندي جوړې شوې که چيرته پدې برخه کې د ولایت رهبري د مرکزی مقاماتو په کمک او هکاری سره د بزګرانو او مالدارانو ستونځو ته د پای ټکي کېږدي چه پدې برخه کې د کرنی رياست بايد د کرنې د پرمختګ لپاره پيشنهادي طرحه ترتيب کړی.

په لغمان ولایت کې جبه زاري ځمکې:

داچې دلغمان ولایت اړوند په مرکز اوولسواليو کې ۸۱۵۵ هکتاره جبزاري ځمکې شتون لري چې دعلنيګار کابل او همدارنګه د عليشنګ دسيندونو په يو او بل طرفه ته موقعيت لري چې په دې ځمکو کې اکثريت شولې کرل کېږي تقريبا اکثره يوفصله چې کلنی عايد يې نسبت نورو کرنيزو ځمکوته ټيت محاسبه کېږي چې دادلغمان دبزګرانو يوه غټه ستونزه ده .

په لغمان ولایت کې للمي اوکمې اوبه لرونکې ځمکې :

داچې د لغمان ولایت مرکز او اړونده ولسوالیو کې ۳۲ هکتاره للمي ځمکې اوهمدارنگه پدې اواخرو کې ددې ولایت داوبو دغیر متناسب ویش او همدارنگه دناامنیو له امله اکثریت دوه فصله ځمکې په یوفصله بدلې شوي.

په لغمان ولایت کې کافي اوبه لرونکې ځمکې :

دلغمان په ولایت کې دسبزیجاتو کرنې پدې وروستیو څوکلنو کې تجارتي بڼه غوره کړې ده او اکثره بزگران ورځخه په زیاته اندازه گټه ترلاسه کوي څرنگه چې سبزي دخوراک مهم جز تشکیلوي اوپه ورځنیو خوړوکې ورځخه کاراخیستل کېږي نو پدې اساس هره کورنۍ یې له مارکېټ څخه پیري او سابه تو لیدونکي بزگران سابه په پراخه پیمانه روزي او تولید شوي سابه مارکېټ ته وړاندې کوي او له لدې لارې څخه خپل عایدات لاسته راوړي.

د غلو دانو کرنه:

لغمان ولایت ټول ټال ۲۱۸۷۶ هکتاره کرنیزه ځمکه لري چې پدې اوسنیو شرایطو کې د ناامنیو په اساس او همدارنگه د سربندونو د خرابوالي او د اوبو د غیر متناسب ویش له کبله تقریبا ۲۰ فیصده کروندې د دوه فصله حالت څخه یو فصله باندې بدلې شویدي.

د سبزیجاتو کرنه:

دا چې د افغانستان نفوس مخ په زیاتیدو دی او په زیاته اندازه تازه سبزیجات د گاونډیو هیوادونو څخه زمونږ هیواد ته واریدیږي او کېدای شی د وارداتو کچه نوره هم لوړه شي ، داچې لغمان ولایت د افغانستان په ختیځ کې پروت ولایت دی، د سبو د کرنې او روزنې له پاره مناسبه اب او هوا لري ، همدا علت دی چې ډیری خلک یې د سبو په کرنه او روزنه بوخت دي، خپل د ژوند ورځنې ضرورتونه له همدې سکتور څخه په لاس راوړي ،که چیرته د موجوده سبزیجاتو راټولو مرکزونه لیرې پرتو ساحو ته وغځیږي نو لرې به نه وي چه لغمان ولایت به وتوانیږي چه د زون او گاونډیو ولایتونو د اوسیدونکو د سبو ضرورت پوره کړي .

په لغمان ولایت کې بڼوالي:

دباغونو جوړونه د لغمان ولایت په اقتصادی پراختیا ، د چاپیریال ساتنې ، دبې وزلې په کمولو کې او هم د بیکاره ځوانانو لپاره دکار پیداکیدو کې مهم رول لوبوي، دا چې د میوه لرونکو ونو روزنه پدې ولایت کې ښه نتیجه ورکوي او دښه کیمیت او کیفیت میوی تولیدوي هم د ولایت په داخل او دباندې ښه مارکیټ لري کوشش باید وشي چې باغونه د ذکرشوو مقرراتو او اصولو په نظر کې نیولو سره جوړشي ، لکه د نیالگیو انتخاب، د ځمکې تیارول، دځمکې نقشه کول او کینول، ابیاري، سره ورکونه، شاخبري سیستمونه، د امراضو او افاتو کنترول، دباغونو څخه مراقبت او ساتنه ددې فعالیتونو په نظرکې نیولو سره د میوی کیفیت اصلاح کیږی او په مارکیټ کې د تجارانو د توجه او پام وړ گرځي. او د بزگرانو د عاید دلوړیدو سبب گرځي.

داچې لغمان ولایت مختلف ډوله اقلیم لري لکه معتدل او گرم نو پدې اساس د باغداری لپاره مناسب او په زړه پوری اقلیمی شرایط برابر دي. چې د مختلف النوعه میوه جاتو اوسبزیجاتو د کښت لپاره ښه بستر کیدای شي.

دلغمان ولایت د پنځه ولسوالیو او مرکز هراړخیزې مطالعې څخه دا جوتیږي چې په هرې ولسوالی کې کومه نوعه میوه لرونکې ونې ښه نتیجه ورکړې چې په کې په تجارتی شکل وروزل شي چې په راتلوونکې کې د یوی تجارتی باغداری

(Commercial Orchards) لپاره زمینه مساعده شي، نو ددې لپاره دلغمان ولایت په پنځه ولسوالیو او مرکز کې لاندې میوه لرونکو ونو دباغونو د جوړولو، ترویجولو اوپراختیا لپاره کار باید وشي.

د قرغیو ولسوالۍ لپاره مناسب باغونه لکه شفتالو، شلیل، د ستروسو ټول انواع، انګور اوناک.

د علینګارولسوالۍ لپاره مناسب باغونه لکه املوک، انار، بادام ، پسته ، الوچه.

علیشنګ ولسوالۍ لپاره مناسب باغونه د پستې ، بادام او چهارمغز.

دولت شاه ولسوالۍ لپاره مناسب باغونه د منې او زردالو.

دباد‌پښ ولسوالۍ لپاره مناسب باغونه د انارو کیدای شي.

مرکزلپاره مناسب باغونه شفتالو، شلیل، ناک ، د ستروسو ټول انواع ، املوک.

طبیعي ځنګلونه:

په مجموعي ډول د لغمان ولایت مرکز اوپنځه ګونه ولسوالیو کې (۸۴۳۲۳) هکتاره طبیعي ځنګلونه وجود لري چې مختلفې ونې لکه جلغوزه، نښتر، پلوڅه، چارمغز، ممانه، ښون یا وحشي زیتون، وحشي بادام، شنې یا خنجک، څیړۍ، ګورګوره، شاملې دي. برعلاوه د طبیعي ځنګلونو تر څنګ په لغمان کې مصنوعي ځنګلونه هم موجود دي . په مجموعي ډول لغمان ولایت کې د غزونو او ابلیټس (٦٨) هکتاره مصنوعي ځنګل وجود لري چې (۲) هکتاره په علینګار ولسوالۍ او (٦٦) هکتاره یې په قرغیو ولسوالۍ کې شتون لري چې لدې جملې څخه (۱۵) هکتاره په شاوخوا کې تخریب شوي دي.

دمصنوعی ځنګلونو په جوړولو سره کېدای شي چې دښتې ځمکې په سرسبزه ځمکو بدلې شي، په ایکو سیستم کې ښه والی راځي، دځمکې لاندې د اوبو دسطحې لوړه شي، سیاحتی ځایونه رامنځته کېږي ، هوا تصفیه، او خاورې تخریب مخنیوی کېږي خلکو ته کار زمینه برابریږي. برعلاوه په لغمان ولایت کې په مجموعي ډول (۱۸۳۹۱۵) هکتاره څړځای وجود لري چې مختلف حیوانات پکې څرول کېږي.

دمالدارۍ سکتور:

لغمان ولایت چې د کرهنې اومالدارۍ دپاره یومساعد ولایت دی اوخلک یې هم دمالدارۍ دروزنې سرعلاقه لري اولدې لارې دخپل ژوندانه دلګښتونویوه برخه دهمدې مالدارۍ دروزنې اودتولیداتو د خرڅلاوڅخه پوره کوي چې ددې ولایت دمالدارۍ روزنې اودهغوڅخه دمحصولاتولاسته راوړلوطرز لاتراوسه په هماغه عنعنوي ډول ترسره کېږ، دلغمان په ولایت کې داوس دپاره په دې شمیره (۱۵۸۳۵۹)راسه غوا او غوایي موجود دي چې له دې جملې څخه (۶۵۹۴۰) راسه د شیدو غواګانې،(۱۲۵۸٦) راسه غوائی،(۹۷۸۳۳) راسه خوسکې ،(۴۷۰) میښی دي همدارنګه (۳۲۴۴۰۳) راسه وزې،پسونه اومیږې تر روزنې لاندې قرار لري.

۱ـ دشیدوکلنی تولید په اوسط ډول (۱۵۰۰۰) لیترو ته رسیږي چې د ذکر شوي مقدار شیدو څخه په لږه اندازه پنیر او د پاتې مقدارڅخه مستې ،شمرې او کورت جوړوي. په لغمان ولایت کي د یو لیتر شیدو قیمت (۳۲) افغانی چې مجموعا (۴۸۰۰۰۰) افغانی کېږي.

۲ـ دچرګانو روزنه: لغمان ولایت د اب هوا له لحاظه د چرګانو د روزنې په منظورمناسب بستر دی په دې ولایت کې د چرګانو (۱۵۵) بابه فارمونه چې (۱۳۳) فارمونه دخصوصي سکتور او (۱۰) غټ تجارتي فارمونه د (۶۰۰۰) راسو په ظرفیت د کاردف او (۱۲) بابه د (ADA) فارمونه(۵۰۰) چرګوړو په ظرفیت موجود دي. د چرګانو خوراکه ،واکسین او چورګوړي د پاکستان څخه راوړي چې غیري اقتصادي تمامیږي په مارکیټ کې نرخونه ثابت نه پاتي کیږي په خصـــــوصي سکتور یي ناوړه تاثیرات اچولي او د سرمایه ګذاري مخه یې ډب کړې ده.

۳ـ همدارنګه د کبانو روزنې (۳۸) بابه فارمونه فعالیت کوي چې دکبانو د غوښې کلنی تولید(۷۹۵۰۰) کیلوګرامه کیږی که کیلوپه (۳۰۰) افغانۍ خرڅ شي کلنی عاید یې (۳۳۸۵۰۰۰۰) افغانۍ کیږي.

۴ـ دشاتو مچیو روزنې (۵۹) بابه فارمونه شته چې په اوسط ډول(۵۹۰۰) صندوقونه مچۍ پکې روزل کیږي چې کلنی دشاتو تولید یې (۳۰۰۰۰) کیلو دی که کیلوپه (۳۰۰) افغانۍ خرڅ شي نوکلنی عاید یې (۹۰۰۰۰۰۰)افغانۍ کیږي چې ټول فعلي کلنی عاید دنوموړو فارمونو څخه په اوسط ډول (۵۵۸۳۰۰۰۰) افغانۍ کیږي چې دغه تولید اوعاید کفایت نه کوي.

۵ـ همدارنګه (۱۵) بابه د مصنوعي القاح استیشنونه فعالیت کوي چې په اوسط ډول د کال (۲۰۰۰) راسه غواګانو ته مصنوعي القاح تطبیقوي.

۶ـ په لغمان ولایت کې (۳) بابه دشیدو راټولولو مرکزونه او (۳) بابه دپنیروجوړولو مرکزونه فعالیت کوي چې د لغمان نفوس لپاره کفایت نه کوي. د سیمې پراخوالی ، د نفوسو زیاتوالی، دوسایلو او وسایطونه شتون، د اقلیم نامساعدوالی نوموړومرکزونوته دشیدو رسولو ستونزې بلل کیږي همدارنګه دشیدو ساتنه او لرې فاصلې ته انتقال د شیدو د خرابیدو خطر لري.

وترنري خدمتونه:

دلغمان ولایت مرکز او لسوالیو کې (۲۵) بابه حیواني روغتیایي کلینکونه موجود دي چې (۲۳) بابه دمدیرا همکاره موسسې او دوه بابه د افغانستان دوترنرانو د اتحادیې لخوا حمایه کیږي . نوموړي کلینکونه دذکر شوو انجوګانو لخوا په ډیر ضعیف شکل حمایه کیږي یعنی دواکسین په اړوندلازم کومک نه کوي کلینکونه په ډیرضعیف حالت کې دي دوترنرۍ د صحي قانون په اساس اړونده وسایل نه لري همدارنکه ددغه کلینکونو تعداد کافي نه دی یعنی که چیرې ددغه کلینکونو تعداد زیات شي او په سم ډول حمایه اوتجهیزشي نود خلکو علاقه به دمالدارۍ سره پیداشي د وترنرۍ خدمات به ټولوساحو ته ورسیږي دساري ناروغیوڅخه به مخنیوی وشي دعامی روغتیا له نظره باکیفیته حیواني محصولات ټولنی ته عرضه شي د مالدارنو اقتصاد به پیاوړی شي دحیواناتو په تداوۍ او واکسین کې به زیاتوالی راشي د وترنرۍ ډاکترانو ته به مصروفیت پیداشي.

دناروغیوتشخیص: د ټول ولایت په سطحه یومرکزي لابراتوارشتون لري دپلان مطابق په کلني ډول (۸۵۰) نمونې دمختلفو ناروغیو د تشخیص په غرض معاینه کیږي همدارنکه د (۷) ساحوي کلینکونه چې سنترى مندیت قرارداد لري. (۳۸۵) فورمې دساري ناروغیو د تشخیص په غرض دمهترلام لابراتور او مرکزي لابراتورته استول کیږي اونتجه یې ساحوي ډاکترانو او مالدارانو ته بیرته سپارل کیږي .

که چیرې دولسوالۍ په سطحه یو یولابراتوار جوړشي همدارنکه په مرکزي لابراتوار کې دوه نفر همکاران په نظرکې ونیول شي دزیاتو ناروغیو د تشخیص په برخه کې ډیر ګټورتمامیږي.

دساري ناروغيو په برخه کې: د لغمان ولايت په سطحه دساري ناروغيو د مخنيوي په خاطرپه کلني ډول (۷۰) غونډې په مختلفو کليو کې دساري ناروغيو د مخنيوی په خاطر نيول کېږي .دساري ناروغيو د پيژندنې اوثبت کولو لپاره دټولو کلينکونو مسولينو ته سپارښتنه کېږي. د مالدارانو سره دساري ناروغيو د پيداکېدو په اړوندمعلومات شريک کېږي چې په تير کال کې په مختلفو کليو کې (٦) مختلفې ساري ناروغۍ ثبت شوې او اړونده مراجيعوته خبر ورکړل شوی . د سنترى مندیت (۷) کلينکونه چې (۳۸۵) د ساري ناروغيو فورمې ورڅخه راليږل شوي په خپل وخت سره چک اوکنترول شوي دي.

سيندونه او اوبه لګونه :

خوشبختانه لغمان ولايت د اوبو دري ستر سيندونه لري چې عبارت دي له الينګار، اليشنګ او کابل سيند څخه چې د اوبو ظرفيت يې په کال کې (۳۹۲۸۲۷۹٦۸۰) مترمکعبه په کال کې ښودل شوی . چې د همدې دري سيندونو له برکته په لغمان کې ۴۷ لوی کانالونه شتون لري چې د هر کانال څخه ۵۰-٦۰ پورې فرعي کانالونه جدا شوي دي چې په مجموعي ډول د فرعي کانالونه شمير ۱٦۳۳ ته رسيږي چې ۱٦۲۰۰ هکتاره ځمکه خړوبوي د دې کانالونو مجموعي طول ۴۰۸۲,۵ کيلو متره دی چې د ياد رقم څخه تقريبا ۴۰,۲۵ کيلو متره دوهمي کانالونه په اساسي ډول جوړ شوي دي. لاندې جدول په لغمان کې د بهيدونکو سيندونو د اوبو څخه د استفادې او د ضايعه کيدونکو اوبو اندزه ښايي:

په لغمان کې د سيندونو د بهيدونکو اوبو اندازه/متر مکعب په کال کې	په لغمان کې د استفاده کيدونکو اوبو اندازه/ متر مکعب په کال کې	اضافي اوبه
۳۹۲۸۲۷۹٦۸۰	۱۲۷۵۳۵۷۳۱۲	۲٦۵۲۹۲۲۳٦۸

د کرنې، اوبو لګونې او مالدارۍ رياست تخصيص د تيرو پنځو کلنو په توپير :

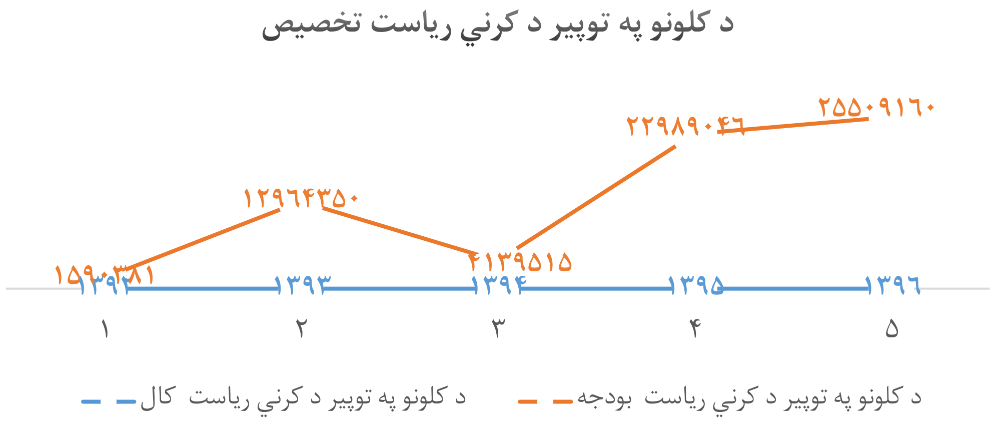

د کلونو په توپير د کرني رياست تخصيص						
کال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹٦	مجموعه
بودجه	۱۵۹۰۳۸۱	۱۲۹٦۴۳۵۰	۴۱۳۹۵۱۵	۲۲۹۸۹۰۴٦	۲۵۵۰۹۱٦۰	٦۷۱۹۲۴۵۲

دکرنې د سکټور دټولې کلنی پرمختیایی بودیجې د لګښت کچه(لړ تر لړه د تیرو پینځو کلونو په توپیر):

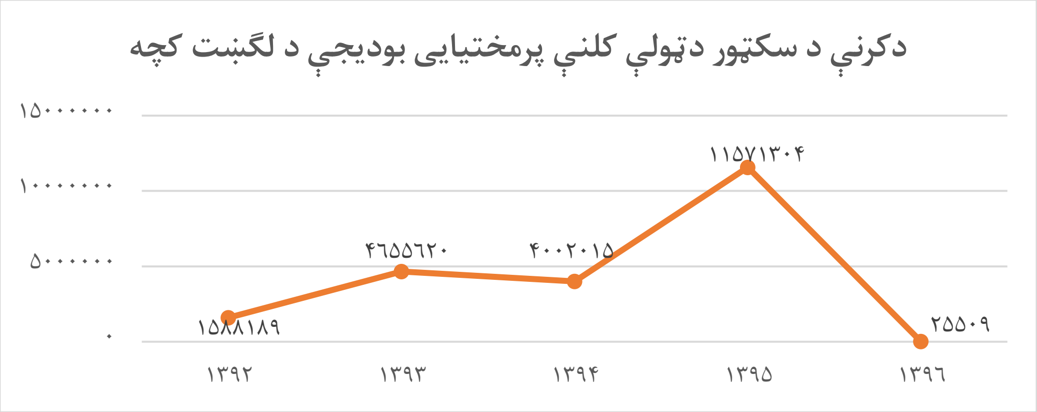

دکرنې د سکټور دټولې کلنی پرمختیایی بودیجې د لګښت کچه						
کال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	مجموعه
بودجه	۱۵۸۸۱۸۹	۴۶۵۵۶۲۰	۴۰۰۲۰۱۵	۱۱۵۷۱۳۰۴	۲۵۵۰۹	۲۱۸۴۲۶۳۷

د کرنې،اوبو لګونې او مالداری ریاست عواید دتیرو پنځو کلونو په توپیر :

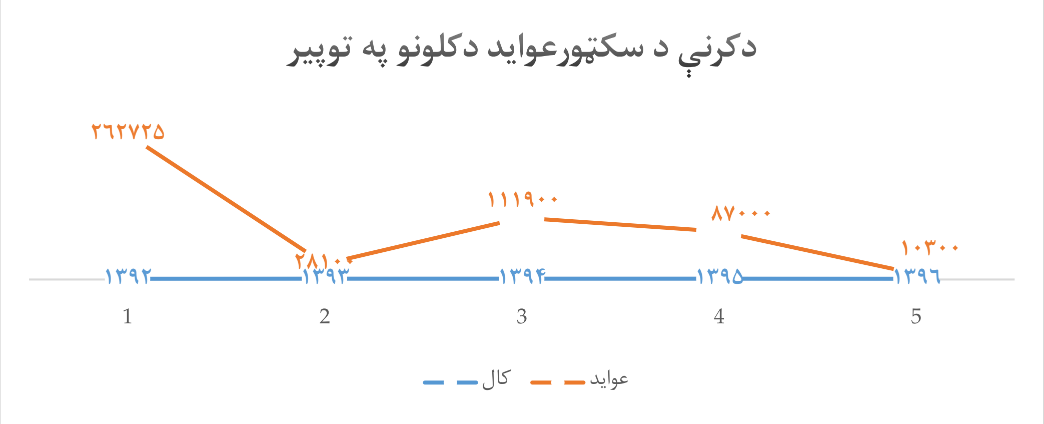

دکرنې سکټورعواید دکلونو په توپیر						
کال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	مجموعه
بودجه	۲۶۲۷۲۵	۲۸۱۰۰	۱۱۱۹۰۰	۸۷۰۰۰	۱۰۳۰۰	۵۰۰۰۲۵

غیر دولتي موسسات او ملي پروژې:

الف : ملی پروژې : د بنوالی او مالداری ملي پروژه، په کرنه کې د اوبو د تنظیم پروژه او د کاردف ملي پروژې کار کوي.

غیر دولتی موسسات :په لغمان ولایت کې د کرنې په سکتور کې MADERA،BESO،NEI،IRC او Serve Afghanistan کرنیز فعالیتونه ترسره کوي.

د اقتصاد د سکتهور د اوسني وضعیت ارزونه:

لغمان ولایت دهیواد دهغه ولایتونو له جملې څخه دی چې نفوس او دنفوس رشد یې زیات عایداتي منابع او دکښت وړکافي اندازه زمکه شتون نلري نو له همدې امله پدې ولایت کې دفقر کچه تر بل هرولایت لوړه ده چې ۵۵ فیصدو ته رسیږي.

لغمان ولایت دبشري قوې له مخې غني دی دهیواد په ټولو ولایتونو کې دلغمان وګړي په بیلابیلو دندو بوخت دي پدې ولایت کې دباسواده قشر ترڅنګ فني او غیرفني بشري قوه هم په پوره اندازې سره شتون لري ولې ددې قوې لپاره کاري زمینه نده برابره شوې د لغمان ولایت وګړي دبې کارۍ څخه رنځ وړي ډیره کمه اندازه خلک پدې ولایت کې په رسمي دندو او کوچنیو کاروبارونو مصروف دي   چې ۲۰سلنه تشکېلوي په ټوله کې دلغمان په ولایت کې دکار قوه فني ، غیرفني او هم مسلکي ۸۰ سلنې ته رسیږي.

داچې لغمان دریمه درجه ولایت دی ،دولتي اوغیردولتي اداري محدود واحدونه او تشکېل لري ،نو دښځینه جنسیت شتون په دفاترو کې کمرنګه ده لوی علت یې په اداراتو کې ددې جنسیت لږحضور دی. پدې ولایت کې یوازې دښځو چارو ،عامې روغتیا او پوهنې ریاست اړوند په ادارو کې ښځې په دندو بوخت دي چې دنارینه وو په تناسب ۱۰ سلنه تشکېلوي .

بلی لغمان دهیواد په کچه یو دهغه ولایتونو له جملې څخه دی چې دبیکارۍ کچه پکې ډیره لوړه ده اوهغه هم پدې ولایت کې دکاروبار د یو منظم مارکېت نشتون یو عمده عامل بلل کېږي .

په لغمان ولایت کې دتجارت او تولید وضعیت متفاوت دی هغه پدې اساس چې پدې ولایت کې تولید په نشت حساب دی ولې واردات ډیرزیات دي لغمان ولایت کې صنعتی فعالیت ډیر کم وجود لري .

په لغمان ولایت کې خصوصي سرمایه ګذارۍ ډیره کمه شوې یوه لږه اندازه په مخابراتی انتنونو او خصوصي بانکونوکې شوې ددې ترڅنګ لغمان کې میشت وګړي کوچني تجارتونه لري چې هغه کې په کمه اندازه خلک مصروف دي.

لغما ولایت کې دخدماتو ارزښت په ټولو سکتورونوکې ښه دی ولې دتولیداتو کچه دمنظم خصوصي سکتور دپیاوړتیا له امله ډیره کمه ده .

په لغمان ولایت کې دزراعتي زمکې دکموالي سره سره ګاونډیو ولایتونو ته سبزیجات او حیوانات صادروي او نور ټول غذایي غیرغذایي مواد دګاونډیو ولایتونو او ګاونډي هیواد پاکستان څخه واردوي دصادراتو په تناسب دلغمان ولایت دوارداتو کچه ډیره لوړه ده چې دژوند لمړني توکي هم ددې ولایت د وګړو لپاره کفایت نکوي.

دلغمان په ولایت کې ټول عواید دمالیاتو دلارې دولت ته راځي چې دغه عواید په زیاته توګه دکوچنیو کاروباریانو او دپرچون فروشانو دي .

د لاسي صنایعو د تولیداتو ارزښت: لغمان یو دهغه ولایتونو څخه دی چې دغالی اوبدلو رواج مخینه نلري خو ددې په بدل کې خامک دوزی ، گلدوزی ، حجاری او نجاري لاسی صنایع پدې ولایت کې شتون لری خو ددې لپاره منظم مارکېټ وجود نلري په پراگنده شکل سره دلغمان ولایت لاسي صنایع په ننگرهار او کابل ولایتونو کې خرڅیږي.

دلغمان په ولایت کې یو دولتي دافغانستان بانک شتون لري اوورسره څلور خصوصي بانکونه شتون لري چې عبارت دي له (عزیزي بانک ، نوی کابلبانک ، ملي بانک ، باختر بانک) څخه چې دلغمان په ولایت کې فعالیت لري .

دلغمان په ولایت کې تجارتی او گمرکې بندرونه شتون نلری . دلغمان ولایت لپاره دخصوصي سکتور دپیاوړتیا په موخه انکشافی بودیجه په واک کې نده ورکړل شوې نو بنا مصرف هم نلري .

د بې وزلۍ د کچې سلنه: لغمان ولایت دهیواد دهغه ولایتونو دجملې څخه دی چې نفوس او دنفوس رشد یې زیات عایداتی منابع او دکښت وړکافی اندازه زمکه شتون نلري نو له همدې امله پدې ولایت کې دفقر کچه تر بل هرولایت لوړه ده چې ۵۵ فیصدو ته رسیږي.

خصوصي پانگونه: دصنعتی پارک دنشتون له امله پانگونه دپام وړ نده په ډیره کمه اندازه خلکو په کوچنیو کاروبارونو پانگونه کړې چې ډیری یې پرچون فروشان دي ، دمخابراتي اوخصوصي بانکونو څخه علاوه پدې ولایت کې دپانگونې کچه ډیره کمه ده .

د تولیداتو ارزښت: څرنگه چې لغمان ولایت زراعتي ولایت دی سبزیجات او غله جات ددې ولایت عمده زراعتي محصولات دي دزراعتي محصولاتو څخه علاوه صنعتي تولیدات ددې ولایت په نشت حساب دي یواځې ۸ بابه دیخ فابریکې چې هغه هم موسمي تولیدات لري او ورسره دوه بابه دشیرینۍ جوړولو کوچنۍ فابریکې فعالیت لري .

د صادراتو او وارداتو ارزښت: لغمان ولایت دزراعتي زمکې دکموالي سره سره گاونډیو ولایتونو ته سبزیجات او حیوانات صادروي او نور ټول غذایی غیرغذایی مواد دگاونډیو ولایتونو او گاونډی هیواد پاکستان څخه واردوي دصادراتو په تناسب دلغمان ولایت دوارداتو کچه ډیره لوړه ده چې دژوند لمړنی توکي هم ددې ولایت وگړو لپاره کفایت نکوي.

د عوایدو کچه: داچې لغمان ولایت کومه خاصه عایداتي منبع نلري چې ددې لارې لغمان ولایت ته عواید ترلاسه شي صرف دکوچنیو کاروباریانو څخه مالیه اخیستل کېږی اوبس .

حکومتوالي :

په دې وروستیو وختونو کې د حکومتوالۍ او ښې حکومتوالۍ اصطلاح گانې په انکشافي لیکنو کې ډېرې کارول کېږي. خرابه حکومتوالي زموږ په ټولنه کې د ټولو خرابیو اصلي لامل په گوته کېږي، مرستندویه اداري او نړیوالې مالي اداري هم خپل کومکونه او پورونه د هغه اصلاحاتو د شرط پر بنسټ ورکوي، چې د ښې حکومتوالۍ پلي کول یقیني کړي. د حکومتوالۍ مفکوره نوې نه ده، دا د بشري مدنیت د رامینځ ته کېدا له وخته شتون لري.

حکومتوالي په ساده ټکو داسې تعریفولای شو، د تصمیم نیونې له پروسو او له هغو پروسو څخه عبارت ده، چې له مخې یې تصامیم پلي کېږي او یا نه پلي کېږي.

حکومتوالي کېدلای شي په مختلفو قرينو کې وکارول شي لکه متحده حکومتوالي، نړيواله حکومتوالي، د هېواد په کچه حکومتوالي او سيمه ييزه حکومتوالي. ښه حکومتوالي اته ځانګړني لري، چې عبارت دي له ګډونتوب، د قانون حاکميت، اغيزمنتيا او اغيزناکتوب، عدالت، ځواب وينه، روڼتيا، حساب ورکونه، او عمومي توافق.

سره له دې چې دا ډېره اسانه نه ده، چې د حکومتوالی په يو سيستم کې دې دغه اته واړه ځانګړني په سمه او کافي اندازه تر سترګو شي، خو د باثباته بشري پراختيا لپاره، داسې اقدامات بايد واخيستل شي، چې دغه تصور په حقيقت بدل کړي. نور لوبغاړي هم شته، چې د حکومتوالی په پلي کولو کې رول لري، خو يو عمده او رسمي لوبغاړی حکومت دی نور لوبغاړي چې په حکومتوالی کې دخيل دي د حکومتوالی د کچې په پام کې نېولو سره فرق کوي، د بيلګې په توګه په لرو پرتو سيمو کې دغه نور لوبغاړي ښايي با نفوذه قومي مشران، د بزګرانو اتحاديې، کوپراتيفونه، انجوګانې، مذهبي مشران، سياسي ډلې، مدني ټولنې، مالي اداري او داسې نور وي، خو په ملي کچه بيا رسنۍ، نړيوالي اداري، مافيايي باندونه او داسې نور دخيل اوسي.

لغمان ولايت چې د هېواد له درېيمه درجه ولايتونو څخه دی، چندان پرمختللی ولايت نه دی او د خدماتو عرضه پکې هم ډېره قناعت بښونکې نه ده.

د خدماتو د عرضه کولو بهتروالی او د ښې حکومتوالی پلي کول د امنيت او پراختيا پورې تړلې ده او داسې ويل کېږي، چې دا دربواړه رکنه سره لازم او ملزوم دي، يعني يو يې پرته له بل څخه ممکن نه دي.

د خدماتو په مناسبه عرضه او د ښې حکومتوالی په پلي کولو کې د نورو فکتورونو تر څنګ د حکومتي ادارو او کارکوونکو ظرفيت مهمې موضوعګانې دي، که د حکومتي ادارو تشکيلاتي جوړښتونه، سيستمونه او ظرفيت سم نه وي نو د خدماتو په عرضه نيغ په نيغه منفي اغېز لرلای شي.

په ولايت کې شته دولتي اداري(اداري واحدونه)، ولسوالی :په لغمان کې د ولايت له دفتر پرته ۴۵ حکومتي اداري او پنځه ولسوالی د خدماتو د عرضه کولو لپاره شتون لري. چې په دې اداراتو کې ملي پوليس، ملی امنيت او ملی اردو د لوا د مامورينو پرته ټول ۷۰۷۵ تنه د ملکي خدماتو مامورين په دنده بوخت دي، چې له دې شمېرې څخه يې ۴۳۰ تنه ښځينه کارکونکي تشکيلوي.

د لغمان ولايت د اداري واحدونو نوملړ په لاندې ډول دی:

#	د اداري نوم	#	د اداري نوم	#	د اداري نوم
۱	د سرحدونو چارو رياست	۱۶	د ښاروالي رياست	۳۱	هوا پيژندنه
۲	د فوايد عامي رياست	۱۷	د معدنونو امريت	۳۲	د پوهنې رياست
۳	مستوفيت	۱۸	د اطلاعاتو او فرهنګ رياست	۳۳	د مهاجرينو رياست
۴	د ارزاقو د تصدي عمومي مديريت	۱۹	د چاپيريال ساتنې رياست	۳۴	د کار، ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو رياست
۵	د افغانستان بانک	۲۰	د اوبو د تنظيم رياست	۳۵	د کليو او پراختيا رياست
٦	ښار او کور جوړولو رياست	۲۱	د پيښو پر ضد د مبارزې رياست	۳٦	د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو امريت

۷	د بریښنا امریت	۲۲	د راډیو ټلویزیون امریت	۳۷	د ملي بس امریت
۸	د مرکزي احصایې امریت	۲۳	دښځو چارو ریاست	۳۸	د ترانسپورت امریت
۹	د عامې روغتیا ریاست	۲۴	د عدلیې ریاست	۳۹	د نفتي موادو مدیریت
۱۰	د نظامي څارنوالی ریاست	۲۵	امنیه قومنداني	۴۰	د کرنې اوبو لګونې او مالداری ریاست
۱۱	د اوبو رسولو اداره	۲٦	دسري میاشتې ریاست	۴۱	د اقتصاد ریاست
۱۲	داستیناف څارنوالی ریاست	۲۷	ارشاد حج اوقافو ریاست	۴۲	د محبس عمومي مدیریت
۱۳	د مخابراتو اوټکنالوژی ریاست	۲۸	د استیناف محکمه	۴۳	ملي امنیت ریاست
۱۴	د بدني روزنې امریت	۲۹	د ځوانانو لوی مدیریت	۴۴	د جلب او جذب قومانداني
۱۵	د کوچیانو امریت	۳۰	ولایتي شورا	۴۵	د ملي اردو لوا

د دولتي ادارو پرته ځینې نادولتي اداري هم په لغمان ولایت کې شته او په بېلا بېلو برخو کې فعالیت کوي. ځینې له دغو غیر دولتي ادارو څخه نړیوالې غیر دولتي اداري دي او ځینې یې بیا د هېواد په کچه ملي غیر دولتي اداري دي.

په ولایت کې شته ولسوالۍ او کلي: لغمان ولایت کې د مرکز په شمول شپږ رسمي ولسوالۍ وجود لري چې عبارت دي له قرغیي، الیشنګ، الینګار، دولت شاه او بادپښ ولسوالیو څخه چې تشکیل او د کلیو تعداد یې په لاندې جدولونو کې په جلا جلا ډول ښودل شوي:

په لغمان ولایت کې د ولسوالیو په تفکیک د کلیو تعداد	
ولسوالۍ	**د کلیو تعداد**
قرغه یي	٦۰
الینګار	٦۰
الیشنګ	۱۵٦
دولت شاه	٦۰
بادپښ	۱۳
مهترلام	۲۹۳

شمیره			په ۱۳۹٦ کال کې د رتبو سیستم منظور شوی تشکیل			د برحال او کمبود کارکوونکو شمیر					
	د ولسوالۍ درجه		د موجودو کارکوونکو شمیر			کارمند		اجیر		کمبود	
			کارمند	اجیر	ټولټال	ښځینه	نارینه	ښځینه	نارینه	مامور	اجیر
۱	قرغه ئي	لمړی درجه	۷	۳	۱۰	۰	۷	۰	۳		
۲	علیشنگ	دوهمه درجه	٦	۳	۹	۰	٦	۰	۳		
۳	علینگار	دوهمه درجه	٦	۳	۹	۰	٦	۰	۳		
٤	دولت شاه	دریمه درجه	٦	۳	۹	۰	٦	۰	۳		
۵	بادپش	مؤقت	٦	۳	۹	۰	٦	۰	۳	۱	
ټولټال			۳۱	۱۵	۴٦	۰	۳۱		۱۵	۱	

امنیتي سکټور:

لغمان ولایت له ټولو غاړو د هیواد د ولایتونو لخوا راګیر دی او د کوم بهرنی هیواد سره شریکه پوله یا سرحد نه لری، دې کار لغمان تر یوه حده له بهرنیو تهدیدونو خوندی کړی، خو د ګاونډیو ولایتونو نا امنی دا ولایت اغیزمن کولای شی. په لغمان ولایت کې ګڼ میشتي قوم پښتانه دی خو په یوه اندازه نور لږکي هم پکې ژوند کوي، خوشبختانه دغه قومونه په خپل منځ کې سره ډیر ښه روابط لري او امنیت ته ګواښ نه متوجه کوي.

اوس مهال په لغمان ولایت کې د امنیت د تامینولو لپاره ټول ملي پولیس، محلي پولیس ، ملی اردو، او ملی امنیت سرتیري په دنده بوخت دی.

په همدې سند کې کوښښ شوی تر څو په لغمان ولایت کې د نورو سکتورونو تر څنګ د امنیت سکتور هم ډیر په غور سره و څیړل شي او په دې برخه کې هر اړخیزه معلومات وړاندې کړل شي.

په لغمان ولایت کې د حکومت د خدماتو د عرضه کولو وضعیت په بیلا بیلو برخو کې څیړل شوی او د تر لاسه شویو معلوماتو له مخې څرګنده شوي چې په لغمان کې د بیلا بیلو دلایلو له مخې امنیتي خدمات په کافی ډول سره نه عرضه کېږي لکه د علیشنګ ، علینګار او دولت شاه په ولسوالیو کې د امنیتي قواو د کموالي او د امنیتی پوستو د کموالي تشه موجوده ده، حکومت د شته لږو امنیتی قواو او شته پوستو پواسطه نه شي کولای د ولسوالۍ د ټولو اوسیدونکو د مال او ځان امنیت خوندي کړي، همدارنګه د امنیت ضد قوتونو شتون هم د یادو ولسوالیو امنیت ته ګواښ متوجه کړی دی. دا چې د لغمان ډیری خلک د سیمه ییز حکومت خورا کلک ملاتړي دي نو ځکه د دولت تر ولکې لاندی ساحو کې د حکومت قوي کنترول موجود دی خو د مخالفو ځواکونو د شتون له امله په ځینو سیمو کې شخړې رامنځ کېږي او نا امنۍ راپورته کېږي.

دسولې اوشخړوارزونه(په ولایتونو او ولسوالیوکې): په لغمان کې معمولا سیاسي، اقتصادي او ټولنيزې شخړې رامنځ ته کېږي. د جرايمو د پيښيدو کچه په لغمان کې په هره سيمه کې سره توپير لري خو په ټوله کې د لغمان ولايت په هرو سلو تنو کې د پنځو څخه تر لسو تنو پورې په جرايمو کې لاس لري.

که چيرې د حکومت لخوا عدليی او قضايی خدمتونه په روڼ ډول او د عدل او انصاف له مخې عرضه شي نو د خلکو باور په حکومت ډيرېږي او د حکومت يادشوي ارګانونه د خپلو معضلو د حل يوازنی مرجع ګڼي چی په دې ډول هم د خلکو او حکومت تر منځ بی باوری ليرې او فاصلې کميږي.په ځيني مواردو کې خلک د خپلو شخړو د هواري لپاره د دولتي عدلي او قضايی ارګانونو پر ځای سيمه ييزو عنعنوي محاکمو لکه سپين ږيرو، جرګو، د علما کرامو پريکړو او داسی نورو ته هم مراجعه کوي.

دریم څپرکی

معارف:

وزارت معارف در راستای تلاش رسیدن به دیدگاه این اداره که عبارت از انکشاف سرمایه بشری مطابق به اصول و اساسات دین مقدس اسلام، احترام به ارزش های ملی و حقوق بشر از طریق فراهم آوری زمینه دسترسی مساویانه همه اتباع کشور به تعلیم و تربیه با کیفیت میباشد، بتعداد ۲٦۵ مکاتب تعلیمات عمومی، ۵ دارالمعلمین، ۹ مکاتب تخنیکی، ۱۷ مدارس دینی، فعالیت دارند. مجموعا به تعداد ۱۸۹٬۹۵۹ شاگرد که از آنجمله ۱۱۳٬۸۳۹ ذکور و ۷٦٬۱۲۰ آن از طبقه اناث در این مکاتب مشغول فراگیری دانش هستند. جدول ذیل معلومات مختصر در مورد وضعیت معارف در ولایت لغمان را بیان میکند.

معارف

کتگوری	مکاتب عمومی	دارالمعلمین	مدارس	مکاتب خصوصی	انستیتوت ها	مکاتب تخنیکی	تعداد شاگردان		
							ذکور	اناث	مجموع
تعداد	۲٦۵	۵	۱۷			۹	۱۱۳٬۸۳۹	۷٦٬۱۲۰	۱۸۹٬۹۵۹

در یک دهه گذشته در اثر فعالیت، سعی و تلاش دولت جمهوری اسلامی افغانستان فامیل ها بیشتر علاقمند به تعلیم و تربیه گردیده و اطفال خود را برای لغمان گیری تعلیم به مکاتب میفرستند که در اثر آن تعداد شاگردان در مکاتب ولایت لغمان قسمیکه در فوق دیده میشود افزایش نموده و یک رقم قابل ملاحظه را بیان میکند.

بودجه معارف:

وزارت معارف سالانه بودجه قابل ملاحظه در هر دو بخش عادی و انکشافی دریافت میکند و قسمیکه در شکل دیده میشود مقدار زیاد آن در بخش بودجه عادی به مصرف میرسد و دلیل عمده آن عبارت است از موجودیت تشکیل بزرگ در وزارت معارف و مصارف عادی برای تعداد زیاد مکاتب که در سرتاسر کشور موجود است میباشد. جزئیات بودجه معارف ولایت لغمان در شکل ذیل انعکاس داده شده.

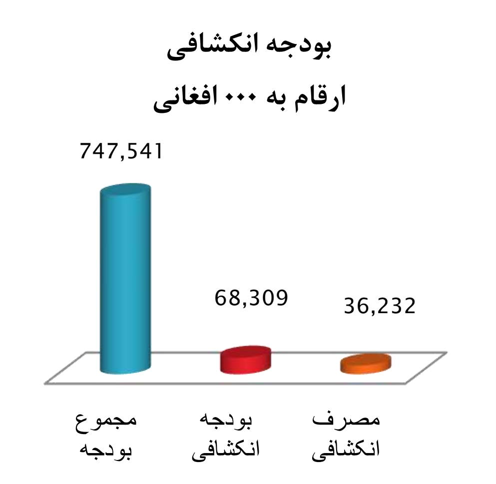

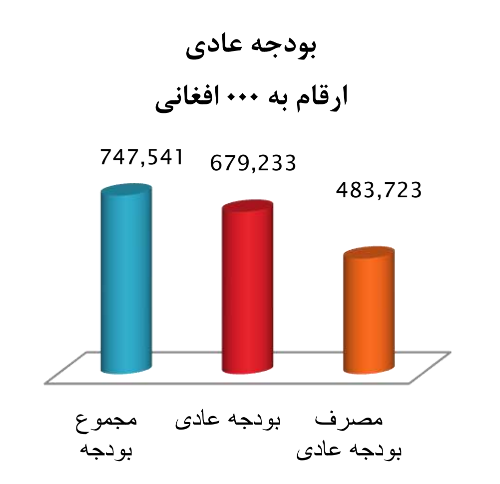

بتعداد ۱۱ پروژهای انکشافی در این ولایت از جانب وزارت معارف تطبیق شد.

پروژه های انکشافی ۱۳۹۷

پروژه	بودجه	فیصدی مصرف
اعمار و تجهیز مکاتب تعلیمات عمومی	٢٠٬٥٩٩٬٧٩٢	٥٠%
انکشاف زیربنای تعلیم و تربیه	٢٣٬٩٤٤٬٢٤٠	٧١%
مدیریت و ارتقای ظرفیت	١٬٤٦٠٬٤٨٢	٠%
سواد آموزی و تعلیمات غیر رسمی	٢٬٨٣٨٬٧٦٤	٩٨%
اعمار لیلیه برای دارالمعلمین ها	٤٬٥٢٤٬٨٣٢	٠%
پروژه های انکشافی بودجه سازی ولایتی (۵۰۰،۰۰۰ دالر برای هر ولایت)	٣٬١٨٦٬٤٣٦	٠%
پروژه های انکشافی ۱۱ ولایت سرحدی شمال وغرب	٢١٧٬٩٢٨	٠%
انکشاف و تقویت برنامه های سواد آموزی	٤٨٬٠٠٠	١٠٠%
وجوه غیر مشروط ولایات	٣٬٨١٢٬٣٨٧	٠%
استخدام معلیمین اناث در روستا ها	٧٬٦٤٩٬٤٤١	٨١%
تکمیل پروژه های باقیمانده مکاتب نا تکمیل EQUIP	٢٦٬٤٦٧	٠%
مجموع	٦٨٬٣٠٨٬٧٦٩	٥٣%

زراعت:

ولایت لغمان از جمله ولایات سرسبز کشور میباشد، برخ بیشتر مردم آن مصروف زراعت و مالداری اند، بیشتر دهاقین این ولایت مصروف کشت انواع مختلف حبوبات، سبزیجات و میوه ها میباشند. از جمله محصولات زراعتی این ولایت پنبه، نیشکر، کنجد، تمباکو و زیتون دارای ارزش بیشتر بوده و باعث خلق عاید برای مردم این ولایت میشود. از جمله قریه های این ولایت ۴۷ در صد آنها پنبه، میوه و مقزیات کشت میکنند و مطابق ۳۷ در صد آنها غله جات کشت میکنند.

بودجه:

قسمیکه در شکل دیده میشود بودجه انکشافی بخش زراعت ولایت لغمان به مراتب بیشتر از بودجه عادی این اداره میباشد که بیان گر سرمایه گزاری های بیشتر روی زراعت در این ولایت بوده و میتوان خوشبین یک آینده خوب در این بخش باشیم.

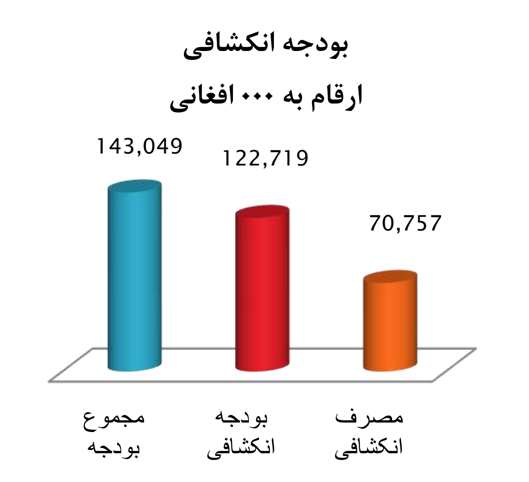

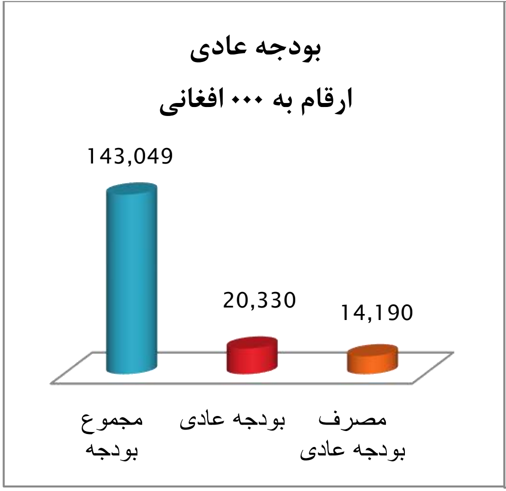

به تعداد ۱۲ پروژه های انکشافی در ولایت لغمان تطبیق شد که جزئیات آن قرار شرح ذیل است.

پروژه های انکشافی ۱۳۹۷ زراعت		
پروژه	بودجه	فیصدی مصرف
ساختمان و تجهیز دفتر ترویج در ولایات و ولسوالی ها	۸۰۷٬۰۱۱	۱۰۰%
تهیه و توزیع تخمهای بذری و کود کیمیاوی	۱۸٬۳۶۹٬۷۳۰	٤٦%
برنامه ملی انکشاف مالداری و صحت حیوانی	۲۷۳٬۲۰۱	۱۰۰%
برنامه ملی باغداری و مالداری (NHLP)	٤۷٬۳۱٥٬٤۰۱	۷٦%
مبارزه علیه آفات و امراض نباتی	۳۸۸٬٤٤۳	۱۰۰%
پیشبینی وضعیت زراعت ، هواشناسی زراعتی، تقویت سیستم تکنالوژی های معلوماتی و احصائیه زراعتی	۸٦٬۳٤۰	۰%
تنظیم آب در مزرعه (OFWMP)	۳۸٬۸۱۰٬۲۷۷	٤۲%
توسعه کشت پخته و زعفران	۱٬٥۹۷٬۰۰۰	۹۷%
برنامه ملی تنظیم منابع طبیعی به اشتراک جامعه	۲۱٤٬٥۰۰	۱۰۰%
پروژه آبیاری و ذخایر آب	٥٬٦۷۰٬٥٥۰	۸٦%
ایجاد باغچه های خانگی و مصونیت غذائی	٦٬٦۰٤٬۹۳۸	۲۸%
پروژه های انکشافی ولایتی	۲٬٥۸۱٬٤٦۰	۰%
مجموع	۱۲۲٬۷۱۸٬۸٥۱	٥۸%

تحصیلات عالی:

در ولایت لغمان بتعداد ٤ پوهنتون دولتی فعال میباشد و مطابق معلومات دریافتی از اداره مربوطه موسسات/پوهنتونهای خصوصی در این ولایت فعالیت ندارند. پوهنتون های لغمان دارای ۲٬۳۲۹ محصل میباشد که تعداد ۲٦ آن از طبقه اناث میباشند.

تحصیلات عالی									
کتگوری	پوهنتون	تعداد پوهنځی ها	پوهنتون خصوصی	تعداد استاد	ذکور	اناث	تعداد محصلین	ذکور	اناث
تعداد	٤		-	٥٨	٥٧	١	۲٬۳۲۹	۲٬۳۰۳	۲٦

بودجه تحصیلات عالی:

مجموعا بودجه که وزارت تحصیلات عالی برای ولایت لغمان تخصیص داده بالغ میشود به ۷ ملیون افغانی که گراف ذیل جزئیات بیشتر آن را بیان میدارد.

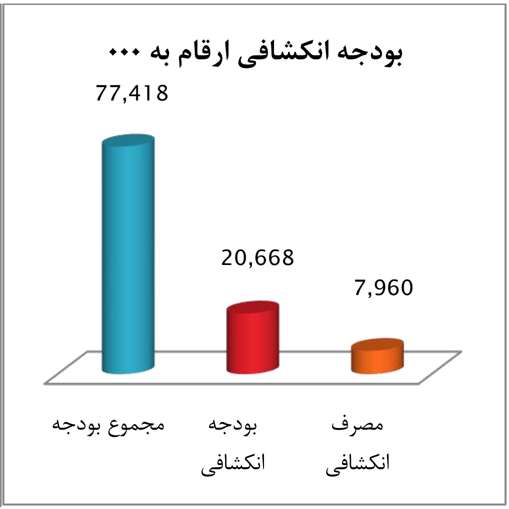

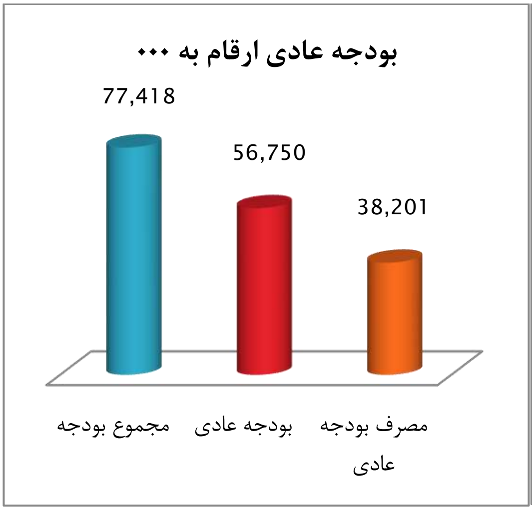

پروژه های انکشافی که از جانب وزارت تحصیلات عالی در این ولایت تطبیق شده است قرار ذیل است.

پروژه های انکشافی ۱۳۹۷		
پروژه	بودجه	فیصدی مصرف
اعمار تاسیسات و خریداری تجهیزات پوهنتون لغمان(ولایتی)	۲۰٦٦۸۰٤۹	۳۹٪
مجموع	۲۰٬٦٦۸٬۰٤۹	۳۹٪

صحت عامه : احصائیه مراکز عرضه خدمات صحی در ولایت لغمان قرار جدول ذیل میباشد.

صحت						
کتگوری	شفاخانه دولتی	شفاخانه شخصی	مراکز مکمل صحی	پوسته صحی	تعداد دکتوران	ظرفیت تداوی مریضان
تعداد	۱	-		۳۱۷	٦۹	۳٦٬۱۸۰

بودجه بخش صحت: بودجه که برای عرضه خدمات صحی در ولایت لغمان از جانب وزارت صحت عامه در نظر گرفته شده در گراف ذیل نشان داده شده.

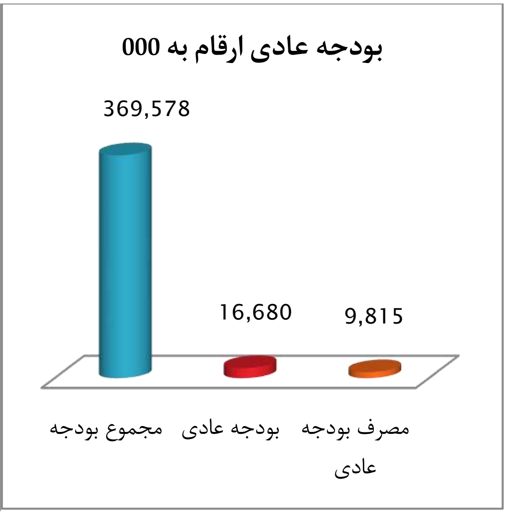

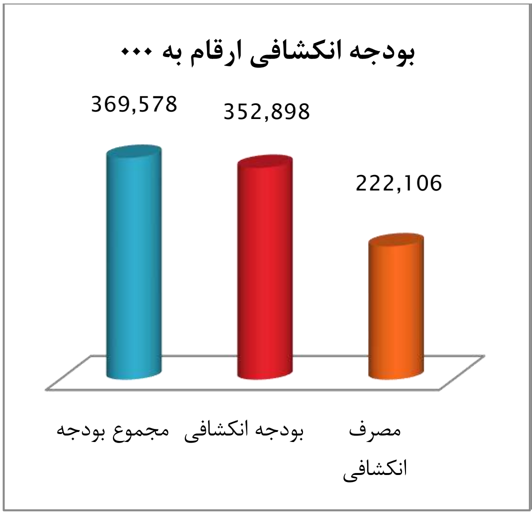

تعداد پروژه های انکشافی که از جانب وزارت صحت عامه در این ولایت تطبیق شده قرار ذیل است:

پروژه های انکشافی ۱۳۹۷		
پروژه	بودجه	فیصدی مصرف
برنامه ملی معافیت کتلوی	۲٥٦٬۰۰۰	٤۸٪
مراقبت های صحی کوچی ها	۱٬۰٤۱٬۹۸۰	۰٪
تاسیس مراکزتداوی معتادین در ولایات کشور	۱۰٬٦۹۸٬۲۰٥	٦۳٪
اعمار شفاخانه در ولایت لغمان	۷۹٬۲۸٦٬۷٤۷	۲٦٪

تقویت نظام صحی در مرحله عبور	۱٤۸٬٦٤۱٬٦۹۷	۷۱٪
تقویه سیستم صحی (روندسوم)	٤٥۰٬۰۰۰	٥۳٪
اعمار وبازسازی تاسیسات صحی درولایات از وجوه غیرمشروط	۲۲٬۹۱۸٬۸۸۱	۰٪
پروژه صحتمندی	۸۹٬٦۰٤٬۱٤۳	۱۰۰٪
مجموع	۳٥۲٬۸۹۷٬٦٥۳	٦۳٪

انرژی و آب :

دو دریا بزرگ الینگار و الشینگ در این ولایت جریان دارد که بعدا در ولسوالی قرغه یی با دریای کابل یکجا میشود. بند درونته که ولایت ننگرهار از آن استفاده مینماید، در منطقه درونته مربوطات ولسوالی قرغه یی موقعیت دارد. در عرصه فراهم نمودن منابع تولید برق و وارد نمودن برق از منابع خارج از ولایت لغمان و تنظیم منابع آب فعالیت ها در حال جریان قرار دارد از آنجمله ۵ پروژه در حال تطبیق میباشد که فعالیت های متذکره نشان دهنده توجه بالای فراهم نمودن انرژی و آب مورد ضرورت این ولایت میباشد.

بودجه:

سهم عمده بودجه ولایت لغمان در بخش انکشافی میباشد، که چنین پنداشته میشود که وزارت انرژی و آب تصمیم توسعه ساحه فعالیت خویش را در این ولایت دارد. بودجه وزارت انرژی و آب برای ولایت لغمان در سال ۱۳۹۷ قرار گراف ذیل میباشد.

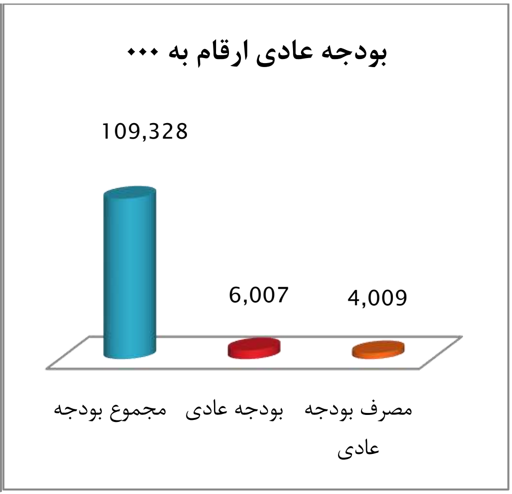

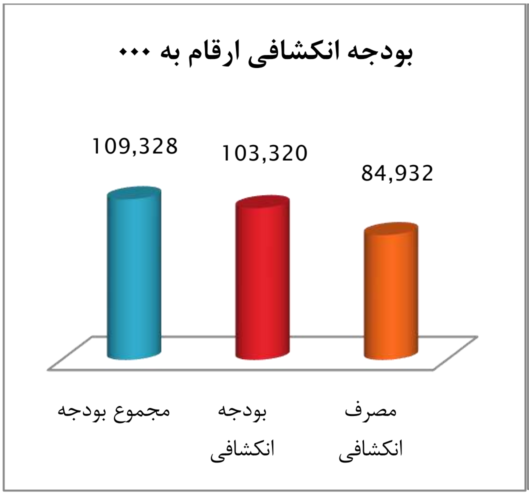

پروژه های انکشافی که در سال جاری در این ولایت تطبیق شده قرار ذیل اند

پروژه های انکشافی ۱۳۹۷		
پروژه	بودجه	فیصدی مصرف
پروژه احیاء و انکشاف سیستم آبیاری در افغانستان	۱۱۹۷٥۸٥٥	۱٦٪
دیزاین و ساختمان &;پروژه آبیاری گمبیری	٦۳۸۲۸۲٤۰	۱۰۳٪
تحکیم سواحل دریا ها	۱٬۹۸۸٬٦۹٤	۰٪

توسعه شبکه برق در ولایات	۱۸٬۹۳۵٬۳۴۳	۹۰٪
دیزاین تفصیلی کانال آبیاری کله گوش وطن گتو و ساحات آبیاری دشت های مهترلام و دشت بابا ولایت لغمان	٦٬۵۹۲٬۳٦۰	۰٪
مجموع	۱۰۳٬۳۲۰٬٤۹۲	۸۲٪

فواید عامه:در ولایت لغمان طبق معمول وزارت فواید عامه نظر به لزوم دید دو نوع سرک اعمار نموده که عبارت از سرکهای قیرریزی شده و

سرکهای جغل اندازی شده میباشد. سرکهای ولایت لغمان ۳٤۱ کیلومتر میباشد که از آن جمله ۸٦ کیلومتر جغلی و ۲۵۵ کیلومتر اسفالتی است.

بودجه: بودجه وزارت فواید عامه در ولایت لغمان بالغ میشود به ۱۲۰ ملیون افغانی که جزئیات آن در شکل ذیل نشان داده شده

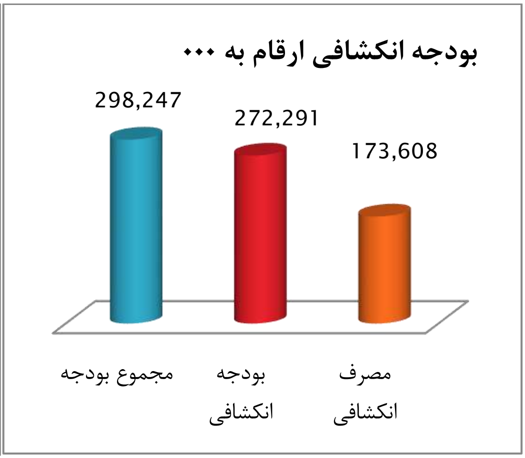

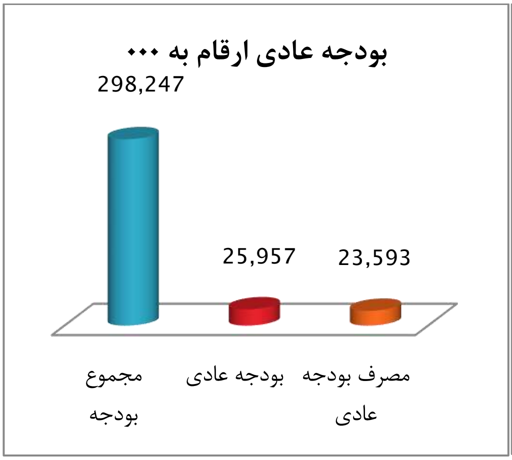

پروژه های موجود انکشافی که از جانب وزارت فواید عامه در ولایت لغمان تطبیق شده است قرار ذیل است.

پروژه های انکشافی ۱۳۹۷		
پروژه	بودجه	فیصدی مصرف
برنامه ملي سرک های روستایی (وزارت فوایدعامه)	۱۲۱٬۱۲۰٬۸۸۸	۸۸٪
ساختمان سرک بادپخت و اعمار سرک پوهنتون لغمان به طول ٤ کیلومتر	۱۵۱٬۱۷۰٬۰۰۰	٤۵٪
مجموع	۲۷۲٬۲۹۰٬۸۸۸	٦٤٪

لست پروژه های انکشافی			
اداره	پروژه	بودجه	مصرف
ریاست عمومی رادیو تلویزیون ملی افغانستان	اعمار استدیوهای تلویزیونی در پروان و سایر ولایات کشور	۱۰٬٦٤٤٬۳۱٥	۷٬۰۹٦٬۲۱۰
وزارت مالیه	ارتقای ظرفیت برای کارمندان وزارت مالیه به شمول جندر	٦۸٬۳٤۰	-
وزارت مالیه	برنامه آموزشی درازمدت	٤٤۰٬۰۰۰	۲۳٥٬٤۰۰
وزارت حج ، ارشاد و اوقاف	اعمار مساجد	۱٬۸۷٤٬۲٤۲	۱٬۸۷۳٬۰٤۲
وزارت امور داخله	اعمار دیپو های لوژیستیک	٤٬۸٥۸٬۹٥۰	-
وزارت امور داخله	اعمار زخایر تیل در ولایات	۲٬٤۰۸٬۳۳٤	-
وزارت معارف	اعمار و تجهیز مکاتب تعلیمات عمومی	۲۰٬٥۹۹٬۷۹۲	۱۰٬۲۹۹٬۸۸۷
وزارت معارف	انکشاف زیربنای تعلیم و تربیه	۲۳٬۹٤٤٬۲٤۰	۱٦٬۹۳۰٬٤٦٥
وزارت معارف	مدیریت و ارتقای ظرفیت	۱٬٤٦۰٬٤۸۲	-
وزارت معارف	سواد آموزی و تعلیمات غیر رسمی	۲٬۸۳۸٬۷٦٤	۲٬۷۷۸٬۹۸۳
وزارت معارف	اعمار لیلیه برای دارالمعلمین ها	٤٬٥۲٤٬۸۳۲	-
وزارت معارف	پروژه های انکشافی بودجه سازی ولایتی (۵۰۰،۰۰۰ دالر برای هر ولایت)	۳٬۱۸٦٬٤۳٦	-
وزارت معارف	پروژه های انکشافی ۱۱ ولایت سرحدی شمال وغرب	۲۱۷٬۹۲۸	-
وزارت معارف	انکشاف و تقویت برنامه های سواد آموزی	٤۸٬۰۰۰	٤۸٬۰۰۰
وزارت معارف	وجوه غیر مشروط ولایات	۳٬۸۱۲٬۳۸۷	-
وزارت معارف	استخدام معلیمین اناث در روستا ها	۷٬٦٤۹٬٤٤۱	٦٬۱۷٤٬۲۹۲
وزارت معارف	تکمیل پروژه های باقیمانده مکاتب نا تکمیل EQUIP	۲٦٬٤٦۷	-
وزارت تحصیلات عالی	اعمار تاسیسات و خریداری تجهیزات پوهنتون لغمان(ولایتی)	۲۰٬٦٦۸٬۰٤۹	۷٬۹٦۰٬۰۰۰
وزارت امور مهاجرین و عودت کننده گان	تامین خدمات تخنیکی اساسی و اجتماعی شهرکهای افتتاح شده عودت کنندگان	۱٬٥٦۱٬۹۹٦	٤۳۲٬۹٥۰

وزارت امور مهاجرین و عودت کننده گان	حمایت از فعالیت های حقوقی، پلان گذاری و ادغام مجدد	۱۳٤٬٦۳۰	۹۱٬٥۷٥
وزارت اقتصاد	تقویت سیستم پلان گذاری، نظارت وارزیابی	۱۲۰٬۰۰۰	۱۲۰٬۰۰۰
وزارت اقتصاد	مدیریت پروژه های کوچک سرحدی	٤۲٥٬۰٤۰	۳۷۰٬۸۰۰
وازرت اطلاعات و فرهنگ	ترمیم، ثبت، حفظ و مراقبت آثار باستانی در مرکز و ولایات	۷٬۳۹٦٬۱۲٦	۲٬۱۷۲٬٤۲٥
وازرت اطلاعات و فرهنگ	ترمیم شش آبده تاریخی در شش ولایت	٦۲۱٬۸٦٥	-
وزارت صحت عامه	برنامه ملی معافیت کتلوی	۲٥٦٬۰۰۰	۱۲٤٬۰۰۰
وزارت صحت عامه	مراقبت های صحی کوچی ها	۱٬۰٤۱٬۹۸۰	-
وزارت صحت عامه	تاسیس مراکزتداوی معتادین در ولایات کشور	۱۰٬٦۹۸٬۲۰٥	٦٬٦۹۲٬۰٤۳
وزارت صحت عامه	اعمار شفاخانه در ولایت لغمان	۷۹٬۲۸٦٬۷٤۷	۲۰٬٥۰۰٬۰۰۰
وزارت صحت عامه	تقویت نظام صحی در مرحله عبور	۱٤۸٬٦٤۱٬٦۹۷	۱۰٤٬۹٤۸٬۸٦۲
وزارت صحت عامه	تقویه سیستم صحی (روندسوم)	٤٥۰٬۰۰۰	۲۳۷٬۱۰۸
وزارت صحت عامه	اعمار وبازسازی تاسیسات صحی درولایات از وجوه غیرمشروط	۲۲٬۹۱۸٬۸۸۱	-
وزارت صحت عامه	پروژه صحتمندی	۸۹٬٦۰٤٬۱٤۳	۸۹٬٦۰٤٬۱۳۳
وزارت زراعت آبیاری و مالداری	ساختمان و تجهیز دفتر ترویج در ولایات و ولسوالی ها	۸۰۷٬۰۱۱	۸۰۷٬۰۱۱
وزارت زراعت آبیاری و مالداری	تهیه و توزیع تخمهای بذری و کود کیمیاوی	۱۸٬۳٦۹٬۷۳۰	۸٬٤۸۷٬۷۳۰
وزارت زراعت آبیاری و مالداری	برنامه ملی انکشاف مالداری و صحت حیوانی	۲۷۳٬۲۰۱	۲۷۳٬۱۹۸
وزارت زراعت آبیاری و مالداری	برنامه ملی باغداری و مالداری (NHLP)	٤۷٬۳۱٥٬٤۰۱	۳٦٬۰٤۷٬۱۹۳
وزارت زراعت آبیاری و مالداری	مبارزه علیه آفات و امراض نباتی	۳۸۸٬٤٤۳	۳۸۸٬٤٤۳
وزارت زراعت آبیاری و مالداری	پیشبینی وضعیت زراعت ، هواشناسی زراعتی، تقویت سیستم تکنالوژی های معلوماتی و احصائیه زراعتی	۸٦٬۳٤۰	-
وزارت زراعت آبیاری و مالداری	تنظیم آب در مزرعه (OFWMP)	۳۸٬۸۱۰٬۲۷۷	۱٦٬۲۷۸٬۸۹۱
وزارت زراعت آبیاری و مالداری	توسعه کشت پخته و زعفران	۱٬٥۹۷٬۰۰۰	۱٬٥٤۱٬۲٥۰

وزارت زراعت آبیاری و مالداری	برنامه ملی تنظیم منابع طبیعی به اشتراک جامعه	۲۱۴٬۵۰۰	۲۱۴٬۵۰۰
وزارت زراعت آبیاری و مالداری	پروژه آبیاری و ذخایر آب	۵٬٦۷۰٬۵۵۰	٤٬۸۹٦٬۷۳٦
وزارت زراعت آبیاری و مالداری	ایجاد باغچه های خانگی و مصونیت غذائی	٦٬٦۰٤٬۹۳۸	۱٬۸۲۱٬۹۳۷
وزارت زراعت آبیاری و مالداری	پروژه های انکشافی ولایتی	۲٬۵۸۱٬٤٦۰	-
وزارت انرژی و آب	پروژه احیاء و انکشاف سیستم آبیاری در افغانستان	۱۱٬۹۷۵٬۸۵۵	۱٬۹۱۱٬۷۹۱
وزارت انرژی و آب	دیزاین و ساختمان پروژه آبیاری گمبیری	٦۳٬۸۲۸٬۲٤۰	٦۵٬۹٦۷٬۷۹۰
وزارت انرژی و آب	تحکیم سواحل دریا ها	۱٬۹۸۸٬٦۹٤	-
وزارت انرژی و آب	توسعه شبکه برق در ولایات	۱۸٬۹۳۵٬۳٤۳	۱۷٬۰۵۲٬۷۰۳
وزارت انرژی و آب	دیزاین تفصیلی کانال آبیاری کله گوش وطن گتو و ساحات آبیاری دشت های مهترلام و دشت بابا ولایت لغمان	٦٬۵۹۲٬۳٦۰	-
وزارت فواید عامه	برنامه ملي سرک های روستایی (وزارت فوایدعامه)	۱۲۱٬۱۲۰٬۸۸۸	۱۰٦٬۱۲۰٬۸۸٤
وزارت فواید عامه	ساختمان سرک بادپخت و اعمار سرک پوهنتون لغمان به طول ٤ کیلومتر	۱۵۱٬۱۷۰٬۰۰۰	٦۷٬٤۸٦٬۹۵۷
وزارت احیاء و انکشاف دهات	برنامه ملی سرکهای روستایی (NRAP) /برنامه ملي دسترسي به دهات (ARAP)	۳۲٬٤۵۰٬۱۳٦	۱٦٬۳۱٦٬۷٤۷
وزارت احیاء و انکشاف دهات	برنامه ملي تهیه آب درروستاها و آموزش حفظ الصحه محیطي	٤٬٤۵۳٬۸٦۲	۱٬٦٦٦٬۹۸٤
وزارت احیاء و انکشاف دهات	برنامه ملی انکشاف ساحوی(NABDP)	۲۷٬۳۳٦٬۰۰۰	۲۰٬۵۷۹٬۵۲۵
وزارت احیاء و انکشاف دهات	برنامه انکشاف ساحوی- پروژه های ولایتی ضمیمه بودجه سال ۱۳۹٦	۳٬۵۳۳٬۱۷۸	-
وزارت احیاء و انکشاف دهات	شبکه های آبرسانی ،تحکیم کاری و حفر چاه آب آشامیدنی - پروژه های ولایتی ضمیمه بودجه سال ۱۳۹٦	۱٬۰۷۲٬۲٤۲	-
وزارت احیاء و انکشاف دهات	وجوه غیر مشروط به ولایات (انکشاف دهات)	۷٬۹۸۱٬۰۵۸	۷٬۹۸۱٬۰۵۸
وزارت کار، امور اجتماعی، شهدا و معلولین	برنامه انکشاف مهارتها	۵٬۰۸۲٬۲۱٦	۵٬۰۸۲٬۲۱٦

وزارت کار، امور اجتماعی، شهدا و معلولین	پروژه ریفورم تقاعد و مصؤنیت اجتماعی	٤٩٦٬٨٤٨	**٤٩٦٬٨٤٨**
وزارت کار، امور اجتماعی، شهدا و معلولین	پروژه الکترونیکی سازی و ریفورم وزارت	٥٣١٬٦٥٢	-
وزارت مبارزه علیه مواد مخدر	کنفرانس پنج جانبه وآگاهی عامه از اضرار مواد مخدر ، تشریح وباز نگری پالیسی ها در سطح کشور	٧٠٬٠٠٠	**٧٠٬٠٠٠**
وزارت مبارزه علیه مواد مخدر	ایجاد شلتر در مرکز و ولایات برای معتادین	٣٬٩٥٥٬٢٧٩	-
وزارت امور شهرسازی	برنامه تحکیم ثبات در افغانستان	٢٧٬٥٤٣٬٢٥٠	**٦٬٢٧٢٬٥٠٣**
وزارت امور شهرسازی	اعمار تعمیرات رهایشی والیان ولایات	٩٬٢٩٨٬٢٠٠	**٩٬٢٩٨٬٢٠٠**
وزارت امور شهرسازی	برنامه ساختمان های عامه دولتی	٧٠٠٬٠٠٠	-
وزارت امور شهرسازی	امورات ساختمانی - پروژه های ولایتی	٣٤٬٥٦٣٬٨٣٤	**٦٬٥٧٨٬٤٦٦**
وزارت امور شهرسازی	اعمار تعمیرات اداری- پروژه های ولایتی	٣٥٠٬٠٠٠	-
لوی څارنوالي	اعمار تعمیر ات لوي څارنوالي در ولایات و ولسوالی ها	١١٬٦٩٩٬٠٠٠	**٩٬١٦٠٬٩٠٨**
اداره مستقل ارگانهای محلی	پروژه شاروالی ها ی افغانستان	٢١٬٣١٨٬١٨٤	**٢١٬٣١٨٬١٨٤**
اداره ملی حفاظت محیط زیست	ظرفیت سازی ملی تعلیمات آموزش و آگاهی محیط زیستی	٣٠٬٠٠٠	-
کمیسیون مستقل اصلاحات اداری و خدمات ملکی	حمایه از خدمات ملکی افغانستان	٣٠٠٬٠٠٠	**١٥٠٬٠٠٠**
ریاست عمومی امنیت ملی	اعماروبازسازي تعمیرات امنیت ملی درکابل وولایات	٣٬٢٠٩٬٨٠٨	**٣٬١٢٢٬٠٠٧**
شرکت آبرسانی و کانالیزاسیون افغانستان	باقی مانده پروژه های آبرسانی ١٤ شهرک چاریکار، قلات، مهتر لام، غزني، گردیز، کندهار و جلال آباد	٦٠٬٥٠٠٬٠٠٠	-
مجموع		١٬٢٢٧٬٢٣٣٬٢٨٨	**٧١٦٬٠٨٠٬٨٣٥**

څلورم څپرکي

ټولنيز جوړښتونه او د جنسيت يا جندر تحليل:

د جندر موضوع، چې ډېره مهمه موضوع ده د افغانستان په ملي پراختيايي ستراتيژۍ کې د ګډو موضوعاتو په کتار کې راغلې، نو بايد د ولايتي پروفايل جوړونې په بهير کې ورته لازمه پاملرنه وشي.

په لغمان ولايت کې معمولا ښځې په لاسي صنايعو (خامکدوزی، خياطي، قالين اوبدلو، مرۍ ګنډ ل)، د کور په کارونو، معلمي، زده کړې، ماموريت، کرونده، مالداري، چرګانو روزنه، پنېر جوړولو، مربع جوړولو، ارايشګاه او په دفترونو کې په کار بوختې دي.

په لغمان ولايت کې ښځې تر يوه حده په کرونده کې برخه اخلي، چې د نارينه څخه په ټيټه کچه کې قرار لري دا چې ولې يې په کرونده کې سهم لږ دی عوامل يې، د کور په کارونو کې بوختيا، د فزيکي قوې کموالی ، د ماشومانو پالنه، خياطي، مالداري، په ښځو کار شرم ګڼل او ځينې ناسم دود او دستور ګڼل کېږي.

په لغمان کې ښځې دکرنې په ساحه کې د سبزيجاتو، پنبه، لوبيا او نخود په کرونده، ، د زعفرانو پروسس د پنير او اچار په پروسس کې بوختې دي مګر نارينه د بزګرۍ په ټولو چارو کې بوخت دي. ښځې له نارينه و سره په کرونده کې مرسته کوي په ځانګړې ډول د حاصل اخيستلو په مرحله کې ډېره برخه ورسره اخلي. د ښځو د کرنيزو محصولاتو پر وړاندې مهم خنډونه د کبنت پر فني طريقو نه پوهېدل او د توليد لپاره د مارکېټ په پيداکولو کې ستونزې دي.

ښځې د کرنيزو محصولاتو د پراختيا لپاره امنيت، اقتصاد، د نارينه و همکاري، عا مه پوها وي، اصلاح شوي تخمونو، کيمياوي سرو، د پروسس دستګاو او د کرنې په برخه کې ورکشاپونو ته اړتيا لري.

ښځې د عايد د لاسته راوړلو لپاره له همدغه کرنيزو حاصلاتو او ددې تر څنګ لاسي صنايعو (خياطي، ګلدوزي، خامکدوزي، قالين بافي)، ماموريت، مرغداري، معلمي، مالداري، باغداري، د سواد زده کړې کورسونو، اچار جوړولو او د ماهيانو په فارمونو کې کار کولو څخه کار اخلي.

څرنګه چې ښځې د ټولنې نيمايي تشکليوي او د قانون په وړاندې مساوي حقوق لري نو ضروري ده چې د پلان جوړنې او تصميم ګيرۍ په پروسه کې په کافی اندازه دخيلې وي. د ښځو برخه اخيسته د تصميم نيونې او پلان جوړونې په پروسه کې د عدالت، متوازن انکشاف ، ښه حکومتدارۍ او شفافيت د غوره حکومت دارۍ په راوستلو کې اساسي رول لوبوي.

د افغانستان تلپاتې پرمختيايی موخو په لاسته راوړلو او د لغمان ولايت د خلکو د ټولنيزو لمړيتوبونو او مشکلاتو د حل په موخه د ولايتي انکشافي پلان په ترتيب کې د ښځو برخه اخيستنه په کافي اندازه په نظر کې نيول شوې او د پلان په ترتيب کې په مشورتي او کاري ګروپونو کې فعاله ونډه ورکړل شوې او ټول نظريات او پيشنهادات يې په انکشافي پلان کې په نظر کې نيول شوي.

اوسمهال په مجموعی توګه (۴۳۰) تنه ښځې په دولتی ادارو کې کار کوي او د (۳۴۰) تنه ښځې په غيردولتي اداراتو کې په کار بوخت دي چې مجموعی توګه په دولتي او غيردولتی اداراتو کې (۷۷۰) تنه ښځې کارکوي څرنګه چې دجمهور رئيس دحکم سره سم اوسمهال داستخدام پروسه البته په دولتي اداراتو کې بنده ده نو پدې اړه دښځو چارو

ریاست هڅې جریان لري ترڅوو دطرز العمل مطابق چې (۳۰) فیصده ښځې باید په دولتي اداراتو کې حضور ولري زمینه مساعده شي.

سیاسي حزبونه:

په لغمان ولایت کې یو شمېر سیاسي ګوندونه هم حضور لري، ځینې له دغو ګوندونو څخه د هېواد په کچه ګوندونه دي، چې په لغمان کې هم استازي او یا پلویان لري، خو ځینې یې بیا داسې دي، چې یا خو د لغمان په کچه سیاسي ګوندونه دي او یا هم بنسټ یې او د کار شروع یې له دغه ولایته شوې ده.

په لاندې لېست د هغو ګوندونو نومونه ذکر شوي چې د لغمان ولایت د عدلیې ریاست سره ثبت شوي.

#	د سیاسي حزب نوم	#	د سیاسي حزب نوم
۱	د افغانستان اسلامي حزب	۲۱	د افغانستان اسلامي انقلاب حرکت ګوند
۲	د افغانستان اسلامي جمعیت ګوند	۲۲	د افغانستان اسلامي ملي انصاف ګوند
۳	د افغانستان د خلکو د رسالت ګوند	۲۳	د افغانستان ملي کنګره
۴	د افغانستان د خلکو د توحید ګوند	۲۴	د افغانستان د سولې غورځنګ ګوند
۵	د افغانستان د ملي وحدت ولسي تحریک ګوند	۲۵	د افغانستان د ملي ویښتیا او فلاح نهضت
٦	د افغانستان د جمهوریت غوښتونکو ګوند	۲٦	د افغانستان ملي مشارکت ګوند
۷	د افغانستان ملي انسجام ګوند	۲۷	د افغانستان اسلامي اقتدار ګوند
۸	د افغانستان د ترقی او دیموګراسی نهضت	۲۸	د حقیقت ګوند
۹	د افغانستان متحد ګوند	۲۹	د افغانستان ملي وحدت ګوند
۱۰	د افغانستان د قومونو اسلامي سولې ګوند	۳۰	د وطن ملي ګوند
۱۱	د افغانستان اسلامي ملي وفاق	۳۱	د افغانستان د خلکو انقلابي ګوند
۱۲	د افغانستان د سولې دفعالینو ملي ګوند	۳۲	د هېواد ملي ګوند
۱۳	د افغانستان ملي اسلامي محاذ ګوند	۳۳	د افغانستان د ملي سولې اسلامي ګوند
۱۴	د افغانستان اسلامي وحدت ګوند	۳۴	د افغانستان ازادی غوښتونکی
۱۵	د افغانستان اسلامي انقلاب حرکت ګوند	۳۵	د افغانستان د ملي ثبات ګوند
۱٦	د افغانستان د سیاسي ترقی ګوند	۳٦	د افغانستان د ملي انصاف ګوند
۱۷	د افغانستان د سمسورتیا سیاسي ګوند	۳۷	د افغانستان متحد ملت ګوند
۱۸	د افغانستان د ملي کنګرې ګوند	۳۸	د کار او پراختیا ګوند
۱۹	د عدالت ګوند	۳۹	د حق او عدالت ګوند
۲۰	د افغانستان د ملي یووالي نهضت ګوند	۴۰	افغان ملت ګوند

لاندي جدول د هغو ټولنو لست راښايي کوم چي د لغمان عدليی رياست ته په ليکلي بڼه معرفي شوي:

شماره	د ټولني نوم
۱	د لاس پلورنکو ټولنه
۲	رياست ژورنالستان ولايت لغمان
۳	د لغمان ولايت د علماو د يوالي ټولنه
۴	د نورائی د قرئی د محمد خيلو د قوم ټولنيزه شورا
۵	د افغانستان د ځوانانو علمي او اسلامي ټولنه
٦	د اوريا خيلو د قوم ټولنيزه شورا
۷	شورای سراسری اجتماعی منسوبين اردوی اسبق
۸	د رضا کارو ځوانانو ملي شبکه
۹	خبر گذاری ندای اگاه
۱۰	د ده شينو تره خيلو قومی شورا
۱۱	د ځوان فکري سمون ټولنه
۱۲	اتحاديه معلولين مهترلام بابا
۱۳	اتحاديه سوله ايز گام
۱۴	شورای اجتماعی معلولين ولايت لغمان

د سياسي حزبونو فعالي نمايندگی: په لغمان ولايت کي لاندي سياسي نمايندگۍ چی فعال حزبي دفاتر لري ذکر شوي:

شميره	د سياسي حزب نوم
۱	افغان ملت حزب
۲	ملی جنبش
۳	حزب اسلامي افغانستان
۴	حزب همبستگی ملی افغانستان
۵	حزب وحدت اسلامی مردم افغانستان
٦	د افغانستان د خلکو د ترقی گوند
۷	حزب پيوند ملی افغانستان
۸	حزب قيام ملیي
۹	جبهه ملی نجات افغانستان
۱۰	حزب افغانستان واحد
۱۱	حزب وحدت مسلمين افغانستان

مدني بنسټونه :

مدني ټولنه د خلکو اواز دی په تصمیم نیونو کې د مدني ټولنو اغېزناکه برخه اخیستنه یوازې د ټولنې د ودې او پرمختیا لپاره حتمي نه ده، بلکې دا د کثرت ګرایي او دیموکراتیکو سیاسي سیستمونو په پیاوړي کولو کې هم مرسته کوي.

د مدني ټولنو شتون او فعالیت په حکومتي سیستم کې د حساب ورکونې او روڼتیا رامینځ ته کولو لپاره یو ښه میکانېزم ګڼل کېدای شي. مدني ټولنې د دیموکراسۍ په ترویج او خوندي ساتلو، اقتصادي پراختیا او د فقر په راکمولو کې ډېر مهم نقش لوبوي. د مدني ټولنو د فعالیت تر ټولو اساسي اړخ د خلکو او حکومت تر مینځ د منځګړیتوب رول دی. د لغمان په ولایت کې زیاتې مدني ټولنې شتون لري، چې ډېری یې د ځوانانو تر نامه لاندې بېلا بېلې ټولنې دي.

په لغمان ولایت کې د شته مدني ټولنو د نومونو او د هغو په هکله د لومړنیو معلوماتو د ترلاسه کولو لپاره مو د لغمان ولایت د ولایت دفتر، د اطلاعات او کلتور ریاست، د کار، ټولنیزو چارو، شهیدانو او معلولینو ریاست، د عامې روغتیا ریاست، د سرې میاشتې ریاست، د عدلیې ریاست، د اقتصاد ریاست، د عامې روغتیا ریاست، د مدني ټولنو د همغږۍ اتحادیه او د ځوانانو چارو امریت پوښتلی اوشته معلومات ترې راټول شوي دي، خو سره له دې په یاد ولایت کې د ټولو شته مدني ټولنو نومونه تر لاسه نه شول ښایي د دې لامل دا وي، چې یا خو به ځینې مدني ټولنې اوسمهال ښې فعالې نه اوسي او یا هم دا ده، چې ډېری مدني ټولنې ثبت او راجستر نه دي.

په لاندې لېست د هغو مدني ټولنو دی، چې په لغمان ولایت کې شتون لري.

#	د مدني ټولنې نوم	#	د مدني ټولنې نوم	#	د مدني ټولنې نوم
۱	د افغانستان د ځوانانو ملي او ټولنیز ارګان	۱۹	د ځوانانو ملي یووالي ټولنه	۳۷	د هود خیلو د ځوانانو ټولنه
۲	د سمون کلتوري ټولنه	۲۰	د سواتیود ځوانانو ټولنه	۳۸	د شیمیا د ځوانانو ټولنه
۳	د برمحمد خېلو د ځوانانو ټولنه	۲۱	د پشه یي دځوانانو ټولنه	۳۹	د قلعه شیخانو د ځوانانو ټولنه
۴	د کوز محمد خیلو د ځوانانو ټولنه	۲۲	د ګونه پال دځوانانو ټولنه	۴۰	د مهترلام بابا ادبي ټولنه
۵	د دانش اباد د ځوانانو ټولنه	۲۳	د ده زیارت دځوانانو ټولنه	۴۱	د لغمان د مزدورانو ټولنه
٦	د لنډه خیلو د ځوانانو ټولنه	۲۴	د لغمان ادبي بهیر	۴۲	د درغړ دځوانانو ټولنه
۷	د شیرګړ د ځوانانو ټولنه	۲۵	د فلمي لوبغاړو ټولنه	۴۳	د عمرزیي د ځوانانو ټولنه
۸	د شیختراي د ځوانانو ټولنه	۲٦	د محمد نور بابا ادبي ټولنه	۴۴	د اتفاق د ځوانانو ټولنه
۹	د کټل د ځوانانو ټولنه	۲۷	د ژورنالیستانوخپلواکه ټولنه	۴۵	د شهید محمد رحیم رحیم دځوانانوټولنه
۱۰	د نصرت قلا د ځوانانو ټولنه	۲۸	د ماسموت د ځوانانو ټولنه	۴٦	د کرنج د ځوانانو ټولنه
۱۱	د لغمان د ځوانانو ټولنه	۲۹	د سایګل د ځوانانو ټولنه	۴۷	د وزیراباد د ځوانانوټولنه
۱۲	دعلیشنګ د ځوانانو ټولنه	۳۰	د الینګار فرهنګي یون	۴۸	د دولت شاه د ولسوالۍ د ځوانانو ټولنه

۱۳	شوخان دخوانانو ټولنه	۳۱	د استاد ګجرخان د ځوانانو ټولنه	۴۹	د میاصاحب د یري د ځوانانو ټولنه
۱۴	د شهرنو شرقي د ځوانانوټولنه	۳۲	د بوتیان د ځوانانو ټولنه	۵۰	د نوري د ځوانانو ټولنه
۱۵	د پټان ادبي ټولنه	۳۳	د شاګزر بابا د ځوانانو ټولنه	۵۱	د نالاوي د ځوانانو ټولنه
۱٦	دعلیشنګ د ځوانانو ټولنه	۳۴	د دارالمعلمین د ځوانانو ټولنه	۵۲	جمیعت اصلاح
۱۷	د فرشغان د ځوانانو ټولنه	۳۵	د ځوانو رضاکارانو ټولنه		
۱۸	د لغمان د محصلینو ځوانانو ټولنه	۳٦	د مشه خیلو د ځوانانود سولې ټولنه		

په لغمان کې شته مدنی ټولنی د همغږۍ د میکانیزم په توګه یو فدراسیون لري چې د لغمان د ځوانانو منتخب فدراسیون په نامه یادیږي، په میاشت کې یو ځل سره غونډه کوي او د نظر تبادله کوي.

په لغمان ولایت کې هم د هېواد د نورو ولایتونو په څېر، ولایتي شورا خپله دریمه دوره تر سره کوي. د لغمان د ولایتي شورا ټول غړي ۹ تنه دي، چې ۲ تنه يې ښځینه او ۷ تنه يې نارینه دي.

د دې لپاره چې ولایتي شورا خپلو کارونو ته په مناسب وخت سره و رسیدای شي او د خلکو غوښتنو ته ځواب وویلای شي، د کارونو د ښه تنظیم لپاره د شورا دننه ۸ کمیټې ایجاد شوي دي، چې د بشر حقوقو دفاع او ښځو چارو کمیټه، د سیمه ییزو شوراګانو د اړیکو کمېټه، د نشه يي توکو سره د مبارزې کمیټه، د همغږۍ او د اړیکو د ټینګښت کمېټه، د ولایت پر مالي سرچېنو د څارنې کمېټه، د قومي شخړو او اختلافاتو د حل او د دولتي املاکو د غصب د مخنیوي کمېټه، د سیمه ییزې پراختیا کمېټه او د ټولنیزو خدمتونو کمېټو څخه عبارت دي.

د ولایتی شورا د معلوماتو په اساس، یاده شورا په میاشت کې یو ځل له ټولو ټولنیزو نهادونو لکه د علماو شورا، د ځوانانو ټولنی، د ژورنالستانو پراختیایي او انکشافی شوراګانی او داسې نورو مدنی ټولنو له استازو سره غونډې کوي، چې د ولایتي شورا او مدنی ټولنو تر منځ د ښې همغږۍ ښکارندوي کوي.

سیاسي نمایندګی: په لغمان ولایت کې هیڅ کومه سیاسي نمایندګي وجود نلري.

د ملګروملتونو د سازمان او د پرمختیایي ملګرو هیوادونو د دفترونو او نمایندګیو شتوالی : په لغمان ولایت کې د ملګروملتونودسازمان اودپرمختیایي ملګروهیوادونو کومه نمایندګي او مشخص دفتر وجود نلري.

د کوچیانو حالت:

د زده کړې په برخه کې: د لغمان ولایت په مرکز کې وچ شمکټ،د قرغه يي ولسوالۍ کې ګمبیري او د علیشنګ ولسوالۍ کې خان بابا درې لومړني ښوونځي منظور دي چې (۴۷۲) هلکان او (۲۸۱) انجونې پکې په زده کړو بوخت دي. او د سواد اموزۍ په برخه کې په مرکز وکیل اباد کلي کې (۵۰) هلکان، د قرغه يی ولسوالۍ ګمبیري کلي کې (۲۵هلکان او ۲۵ انجونې) ، د علیشنګ ولسوالۍ د شیخانو په کلي کې (۵۰) هلکان او د باد پښ ولسوالۍ په اندروړ په کلي کې (۵۰) هلکان په څلورو محلو کې جمله (۲۰۰) زده کوونکي د سواد اموزۍ زده کړې کوي.

د روغتیا په برخه کې: د صحت عامې او روغتیا محترم وزارت په چوکاټ کې انساني سیار کلینک ددې ولایت د کوچیانو لپاره منظور وو.

او د مالدارۍ په برخه کې د کوچیانو چارو د سمون امریت په همکارۍ سره د مدیرا (MADERA) مؤسسې لخوا د لغمان ولایت د کوچیانو (۲۳۶۰۰) مالدارۍ ته واکسین تطبیق شوي دي.

د تذکرو په برخه کې: د ۱۳۹۷-۱۳۹۶ کال کې د قانون په چوکاټ کې په د مختلفو محلو کوچیانو د دې امریت په همکارۍ د تابعت تذکرې ترلاسه کړې دي.

د عرایضو په برخه کې: د کوچیانو د راستنېدونکو مهاجر کوچیانو د رهایشي نمرو ترلاسه کولو او همدا رنګه د ملي اردو د جلبُ او جذب په موخه د مربوطه سرخیل دتائید او تصدیق په هکله مربوطه مرجع ته اطمنان ورکړل شوی دی.

د حوادثو په برخه کې: د زیانمن شوو کوچیانو کورنیو سره د دې امریت په هلو ځلو د حوادثو محترم ریاست او همدارنګه د (IMC) مؤسسې لخوا د خوراکي او غېري خوراکي توکو مرستې شوي دي.

د شخړو په برخه کې: په دې روان کال کې د کوچیانو خپل منځي او ځايي خلکو ترمنځ (۸) شخړې او لانجې د کوچیانو چارو د سمون امریت او محلي شورا په ګډې همکارۍ په مختلفو برخو کې حل کړي دي. چې په لنډ ډول ترې یادونه کیږي:

- د مرکز مربوط مهترلام بابا په دشته کې د تره خیل کوچي قوم او ابراهیم خیل کوچي قوم ترمنځ د څړځایونو په سر لانجه او شخړه.
- د مرکز مربوط چهاردهي سیمه کې د ځايي خلکو او ابراهیم خیل کوچي قوم ترمنځ د اوبو په سر لانجه او شخړه.
- د مرکز مربوط تبې کونج کې د تره کوچي قوم خپل منځي د قتل په سر لانجه او شخړه.
- د قرغیو ولسوالۍ مربوط سرخکانو په سیمه کې د ناصر کوچي قوم او جبارخیل کوچي قوم تر منځ د ځمکې په سر لانجه او شخړه.
- د علیشنګ په ولسوالۍ کې د اوریا خیل کوچي قوم او تره خیل کوچي قوم د اوبو په سر لانجه او شخړه .
- د قرغیو ولسوالۍ مربوط د کمبیري په ډاګ کې د جان خیل کوچي قوم او پاینده خیل کوچي قوم د ځمکې په سر لانجه او شخړه .
- د لغمان ولایت د کوچیانو چارو د سمون امریت او د محلي شورا په همکارۍ د قرغیو ولسوالۍ د کا کڅ په ساحه کې د ترافیکي پېښې په اساس چې پکې یو نفره مړه او یوه نفره زخمي شوې وه د یادې پېښې لانجه حل او فصل شوه.
- د لغمان ولایت د بادپښ ولسوالۍ د ګروچ مربوطه کلي د میاخیل کوچي قوم د قتل موضوع د یاد امریت او د محلي شورا په همکارۍ حل او فصل شوې ده.

د لغمان ولایت په سطحه کوچیان (۵۰) رسمي او (۲۵۰) مکتوبي قومي سرخیلان لري. او د مشکلاتو په برخه کې د دې امریت سره پوره همکار دي. د لغمان ولایت په سطحه یوه محلي شورا فعالیت کوي. د کوچیانو چارو د سمون امریت لخوا د ستونزو او مشکلاتو په موخه پلان جوړ شوی دی. چې د زده کړې، روغتیا، مالدارۍ، د صحي اوبو څاه ګانو، د سواد زده کړو، حرفوي زده کړو او همدارنګه د کوچیانو د ستونزو او مشکلاتو لپاره د حل په موخه د محترمو مقاماتو او اړونده ادارو ته رسماً پیشنهادات شوي دي.

درسنیوفعالیت:

ځینې پوهان وايي، چې رسنۍ د دیموکراسۍ څلورم اصل دی او د دیموکراسۍ سلامتیا لپاره معلوماتو ته لاسرسی ډېر اړین دی. رسنۍ د نړۍ په کوچنې کولو کې ستر لاس لري د بېلا بېلو وسیلو له لارې که هغه تصویري رسنۍ دي که غږیز دي او که چاپي دي او یا هم انټرنیټ دی خلک کولای شي د ډېرو خلکو سره و نښلول شي. سربیره پر دې، رسنۍ موږ د نړۍ د پېښو په هکله خبروي، رسنۍ د یوې ټولنې د هنداړې حیثیت لري، چې د ټولنې په هکله هر څه په کې منعکس کېږي.

که معلوماتو ته لاسرسی موجود وي، خلک به مسؤلانه او پر معلوماتو ولاړ غوراوی وکړي نه دا چې په غفلت او بې خبرۍ کې عمل وکړي، بلکه دا چې، معلومات د کارونو د کنټرول او نګرانۍ دنده تر سره کوي او دا یقیني کوي، چې ایا ټاکل شوی استازی خپلې وعدې او مسؤلیتونه تر سره کوي او کنه او هم ایا د هغه چا غوښتنې په پام کې نیسي او کنه چې دوی یې ټاکلي.

البته، د رسنیو دنده یوازې له پېښو څخه د خلکو د خبرولو پورې محدوده نه ده، اصلآ رسنۍ په ذهنیتونو باندې اغېز لري، په نړۍ کې د بېلا بېلو موضوعاتو په هکله، چې موږ څرنګه فکر کوو او په کوم ډول یې درک کوو ډېر کله دې ته د رسنیو له خوا شکل ورکول کېږي.

په لغمان ولایت کې د دولتي رسنیو سربیره یو شمېر سیمه ییزې خپلواکې چاپي، غږیزې او تصویري رسنۍ هم فعالیت کوي. په لغمان ولایت کې دولتي رسنۍ له ملي راډیو، ملي تلویزیون، لغمان اونیزه ، نورلام، او ځوانان جریدې څخه عبارت دي.

هغه خپلواکې سیمه ییزې رسنۍ، چې په لغمان کې فعالیت کوي په لاندې ډول دي:

شمېره	د رسنۍ نوم	د رسنۍ ډول	چلونکې شخص یا اداره
۱	کاوون غږ	راډیو	ولایتي بورډ
۲	پامیر	راډیو	ملي اردو
۳	روښا ن	مجله	معآرف
۴	خیبر نوښت	رادیو	حمیدالله خیبر
۵	رغون	رادیو	کاوش ننګیال
۶	ځوانان	جریده	ځوآنانومدیریت
۷	کاوون	مجله	دآنش خپرندویه ټولنه
۸	ځاله	مجله	حبیب الله تقوی
۹	اورښت	مجله	ثناګل تره خیل
۱۰	زرکمر	جریده	ځوان انقلابي

۱۱	لبنته	مجله	عمران الله خنجر
۱۲	ملي ځوانان	مجله	محمداغا مبارز
۱۳	لش	مجله	میرویس خواخوږی
۱۴	علینگار	مجله	محمد نادر مخور
۱۵	مهترلام	جریده	بهار غازي
۱٦	سنگر	مجله	فیضان الله پټان

پرته له دې ځینې غږیز او تصویري رسنۍ هم شته، چې له لغمانه بهر خپروني کوي، خو لغمان یې هم تر پوښښ لاندې راوستی او فریکوینسي یې په لغمان کې پیدا کېږي، چې دغه رسنۍ د اریانا تلویزیون، بي بي سي راډیو، ازادۍ راډیو،انعکاس راډیو، د افغانستان ملي راډیو تېویزیون او د ننگرهار ملي راډیو څخه عبارت دي.

په لغمان کې رسنۍ مهالنۍ غونډې سره لري خو له دې پرته د همغږۍ کوم ځانگړی میکانیزم شتون نه لري او نه داسې کوم نهاد شته چې د ټولو رسنیو لپاره یوه مرکزي ادرس و اوسي.

مذهبی او دیني چارې:

دا چې مذهب د خلکو د حقوقو جوړولو تر ټولو بنسټیز قوت گڼل کیږي، له نیکه مرغه افغاني ټولنه یوه اسلامي ټولنه ده او د لغمان ولایت ډېری اوسیدونکي حنفي مذهبه دي، دېته ډېره اړتیا ده چې مذهبي او اسلامي شعایرو ترسراوي لپاره مناسب امکانات موجود وي.

په لغمان ولایت کې ټول ټال ۲۱۰۸ جوماتونه موجود دي چې اکثریت یې اساسي تعمیرات نلري. بر علاوه د حج او اوقاف ریاست پر وینا، په لغمان ولایت کې ۵۰۰۰ تنه علما موجود دي، چې د لغمان اوسیدونکو ته په دیني مدرسو او جوماتونو کې د اسلامي پوهاوي ترسره کولو کې بوخت دي، خو د ښځو لپاره په جمع د لمانځه ادا کولو اسانتیا نشته.

په لغمان ولایت کې کومه تکایا خانه او حسینه وجود نلري. همدارنگه په لغمان کې یو مذهبي کتابتون شته چی د لغمان ولایت په حج او اوقافو ریاست کې واقع دی.

د یاد ریاست د ارقامو پر بنسټ، د حج او اوقاف ریاست سره تر دې مهاله لس بابه دیني مدرسو ته د فعالیت جواز ورکړل شوي برعلاوه د ۷۸ په تعداد مدارس او دارالحفاظون د لغمان د حج او اوقافو ریاست سره ثبت او راجستر دي. چې د دغه شمیر دیني مدارسو څخه ۵ سلنه یی مجهز فزیکي ساختمان لري.

په لغمان ولایت کې د مدني ټولنو له خوا عامه وگړو ته د دین پوهنې په برخه کې عامه پوهاوی کیږي همدارنگه د ښځو پر وړاندې د تاوتریخوالي او د نشه یي توکو د زیانونو په اړه غونډې دایریږي او خلکو ته مالومات ورکول کیږي.

د یاد ولایت د حج او اوقافو ریاست د معلوماتو له مخې په دې ولایت کې د حاجیانو لپاره د حج په ورځو کې د راجمع کېدلو او تم کېدلو لپاره کوم مناسب ځای نشته. البته د یاد ریاست لخوا د حج په ورځو کې د دینی استادانو په واسطه حاجیانو ته د حج د مناسکو عملي او نظري روزنیز پرواگرام په لار اچول کېږي.

د حج او اوقافو ریاست وایي چې په دې ولایت کې تل د دینی موعظو په ترتیبولو سره د علماو لخوا خلکو ته د نورو موضوعاتو تر څنګ د اخلاقي فساد په هکله هم ویناوې کېږي خو په ځانګړې توګه د اخلاقي فساد په هکله کوم ځانګړی پروګرام په لار نه دی اچول شوی.

په لغمان کې د انجونو او هلکانو ۱۵۰۰ درسي حلقې په مساجدو کې فعالې دي او کوچنیانو ته پکې دینی ښوونې تر سره کېږي، اخو د لغمان د علماو شورا وایی چې په لغمان کې د ښوونځي ښخه کم عمر لرونکو ۸۰٪ اویا په سلو کې کوچنیانو ته په مساجدو کې د علماو لخوا مذهبی ښونه کېږي.

لاندې جدول د لغمان ولایت د حج او اوقافو ریاست سره د ثبت مدارسو او دار الحفاظونو تفصیل ښایی:

شماره	د مدرسي نوم	موقعیت			زده کونکي		کتني
		کلی	ولسوالي	ولایت	نارینه	ښځینه	
۱	مدرسه ذاکریه	نوزه قلعه	بادپښ	لغمان	۳۸	۰	**حلقه**
۲	مدرسه سفیه	قلعه شهزاده	//	//	۲۹	۰	//
۳	مدرسه فیض القران	قلعه بانده	//	//	۲۰	۰	//
۴	مدرسه حنفیه	جامع رود	//	//	۳۰	۰	//
۵	مدرسه تعلیم القران	جامع بره قلعه	//	//	۴۰	۰	//
٦	مدرسه تحفیظ القران	قلعه شیخان	مرکز	//	۴۷		**دارالحفاظ**
۷	مدرسه دارالعلم احناف	ده ملخ	//	//	۲۱۸		//
۸	حلقه قلعه میا	قلعه میا	//	//	۸۰	۷۵	**حلقه**
۹	مدرسه جامعه نعمانیه	مریم	//	//	۱۲۰		**دارالحفاظ**
۱۰	مدرسه راحیمه	میابانده	//	//	۹۰		//
۱۱	مدرسه نورلام	موسی خیل	//	//	۱۹۳	۴۰	**حلقه**
۱۲	مدرسه احمد بن سهیل	هرمل	//	//	۳۱		**دارالحفاظ**
۱۳	مدرسه تعلیم القران	گمین	//	//	۳۳		**حلقه**
۱۴	مدرسه ابوبکرصدیق	شهرنو	//	//	۳۴	۴۰	//
۱۵	حلقه قلعه فتح الله	قلعه فتح الله	//	//	۳۰		//
۱٦	مدرسه مهترلام	شکرآباد	//	//	۱۵۴		**مدرسه**

۱۷	مدرسه فیض القران	سلطان غازی بابا	//	//	۷۵		//
۱۸	حلقه ډیوه	ډیوه	//	//	۴۳		//
۱۹	مدرسه ملک تاج گل	خا له خیل	//	//	۴٦	۲۰	//
۲۰	جامعه صدیقه	مسکین آباد	//	//	۷۰	٦۰	//
۲۱	مدرسه دارالعلوم اسلامیه	مرکز	//	//	۸۰		//
۲۲	مدرسه فیض القران	شیږ گړ	//	//	۹۴	۸٦	**دارالحفاظ**
۲۳	مدرسه فیض القران	هرمل	//	//	۱۲۰		//
۲۴	مدرسه تحسین القران	قلعه غلام خان	//	//	۳۷		**حلقه**
۲۵	حلقه کمپ باباصاحب	بابا صاحب	//	//	٦۵	۲۳	//
۲٦	مدرسه ابو حنیفه	نوآباد	//	//	۸۵	۳۲	**مدرسه**
۲۷	مدرسه شمس العلوم	قلعه شیخان	//	//	۷۷		**دارالحفاظ**
۲۸	مدرسه تعلیم القران	تیگری	//	//	۳۸		**مدرسه**
۲۹	مدرسه خدیجهِ الکبرا	ده بغلک	//	//	۱۰۰		**دارالحفاظ**
۳۰	مدرسه دارالعلوم شمنگل	شمنگل	//	//	۸٦		**مدرسه**
۳۱	مدرسه دارالحفاظ مرکزی	قلعه سراج	//	//	۵۲		**دارالحفاظ**
۳۲	مدرسه امام البخاری	شهرمهترلام	//	//	۲۰۰		//
۳۳	مدرسه ابوزر غفاری	قلعه داماں	//	//	۱۰۰		**مدرسه**
۳۴	مدرسه جامعه فرقانیه	علی خیل	//	//	۸۷		//
۳۵	مدرسه امام ابوحنیفه	سنگر	الینگار	//	٦۵		//
۳٦	مدرسه دینی نورسید	خواجه خیل	//	//	۹۰		//
۳۷	مدرسه عبدالله ابن عباس	ادهار	//	//	۱۱۹		//
۳۸	مدرسه دینی نورسیداناث	خواجه خیل	//	//		۵۴	//
۳۹	مدرسه قلعه اعظم	اعظم قلعه	//	//	۷۰		//

۴۰	حلقه پیتک	پیتک	دولت شاه	//	۴۴	۴۱	**حلقه**
۴۱	حلقه درسی دولت شاه	دولت شاه	//	//	٦٠	۲۰	//
۴۲	حلقه درسی زرکمر	زرکمرکوچیان	//	//	۳۲		//
۴۳	حلقه درسی بومبی	بومبی	//	//	۲۰	۱٦	//
۴۴	حلقه ډره باغ	ډره باغ	//	//	۳۴	۱۷	//
۴۵	حلقه بنکړی	بنکړی	//	//	۴٦	۲۲	//
۴٦	حلقه مسجدنوره	نوره	//	//	٦۷	۲۵	//
۴۷	حلقه تعلیم دینی	حاجی قلعه	//	//	۴۸	۱۸	//
۴۸	حلقه درسي پیتک علیاء	پیتک علیاء	//	//	٦۲	۲۰	//
۴۹	حلقه درسی نیل خان	نیل خان	//	//	۵۰		//
۵۰	مدرسه غازی آباد	غازی آباد	علیشنگ	//	۱٦۷	۸۵	**مدرسه**
۵۱	مدرسه ابوزرغفاری	هروړه	//	//	۵۷	۱۴	//
۵۲	مدرسه کاسیگر	کاسیکړ	//	//	۲۰		//
۵۳	مدرسه بارکزی	بارکزی	//	//	۷۹	۱۴	//
۵۴	مدرسه تعلیم السلام	کوټالی	//	//	۴۰		//
۵۵	مدرسه عمرفاروق	هروړه سفلی	//	//	۷۴		//
۵٦	مدرسه جامعه اقصی	ماسموت	//	//	۹۲		//
۵۷	مدرسه شیخانوته	شیخا نوته	//	//	۸۱		//
۵۸	مدرسه جامعه نجیل	نجیل	//	//	۳۸	۲۲	//
۵۹	مدرسه تعلیم القران	شکرمان	//	//	۵۷		//
٦۰	مدرسه تعلیم القران	سردارن	//	//	۳۸	٦	//
٦۱	مدرسه اسلام آباد	اسلام آباد	//	//	۷۰		//
٦۲	مدرسه ابوحنیفه	خروتی	قرغه ئی	//	۲۳		//

٦٣	مدرسه حضرت جعفر	قلعه قاضی	//	//	۱۹	۱۰	//
٦۴	مدرسه حضرت عمر	فیروزآباد	//	//	۲۹		//
٦۵	مدرسه حضرت عایشه	عزیزخان کڅ	//	//		۹۰	**دارالحفاظ**
٦٦	حلقه زیړاني	زیراني	//	//	۱۲۳		**حلقه**
٦٧	مدرسه دینی ومذهبی	ډوبي	//	//	۴٦	۴٦	**مدرسه**
٦٨	حله غونډی	غونډی	//	//	۵۲		//
٦٩	مدرسه امام ابوحنیفه	محمدعلی کڅ	//	//	۴۰	۳۸	//
۷۰	مدرسه تره خیل	تره خیل	//	//	۱۳۱	۵۲	**دارالحفاظ**
۷۱	حلقه دهمزنگ	دهمزنگ	//	//	۲۱	۵۱	**حلقه**
۷۲	حلقه ده محفوظ	ده محفوظ	مرکز	//	۷۰		//
۷۳	مدرسه دانش اباد	دانش اباد	//	//	۷۵		**مدرسه**
۷۴	حلقه لمړی	لمړی	دولتشاه	//	۷۵		**حلقه**
۷۵	مدرسه چلمتې	چلمتې	مرکز	//		٦۰	**دارالحفاظ**
۷٦	مدرسه دینی دارالارقم	فیروز اباد	قرغه ئي		۸۰		**دارالحفاظ**
۷۷	دارالعلوم لغمان	دړ	مرکز		۷۵		**مدرسه**
۷۸	مدرسه خالد بن ولید	پشه ئي	مرکز				**دارالحفاظ**

ورزش او بدني روزنه :

لغمان ولایت نه یواځې د پوهې او قلم په ډګر کې مخکښ ولایت دی، بلکې د لوبو په ډګر کې هم لوړ او مخکښ نوم لري، د لوبو په بېلابیلو فدراسیونونو کې د هېواد په کچه اتلان لري چې د نړۍ هر ګوټ ته د امن او سولې پیغامونه رسوي. اوس مهال لغمان ولایت کې د کریکټ د یو لوی لوبغالي د جوړېدو چارې هم رواني دي او ولایتي اداره پلان لري چې په مرکز او ولسوالیو کې د ټولو فدراسیونونو لپاره مناسب د لوبو ډګرونه جوړ کړي. د لغمان په ولایت کې لاندې ورزشي کلپونه او د ورزشکارانو فداراسیونونه موجود دي چې تفصیل یې په لاندی جدول کې ذکر شوی:

شمېره	د فدراسیون نوم	د فعاله کلبونو شمېر	په منځنې ډول د ورزشکارانو ټولټال شمېر
۱	فوټبال	۲۰	۸۲۰
۲	والیبال	۱۲۵	۱۴۵۰

۳	باسکټبال	۳	٦۵
۴	سیمه ییز غیږ/کشتي یا بل کورش	۵	۳۵۰
۵	کونګ فو	۳	۲۲۰
٦	F.W.T تکواندو	۸	۱۰۵۰
۷	کاراته	۴	۲۰۰
۸	ووشو	۳	۱۲۰
۹	اندام روزنه	۴	۱۲۰۰
۱۰	بوکس	٦	۸۵۰
۱۱	شطرنج	۴	۸۵
۱۲	موتای	۳	۲۰۰
۱۳	کېک بوکسنګ	۴	٦۸۰
۱۴	جمناستیک	۳	۱۸۰
۱۵	معلولین	۴	۲۲۰
۱٦	ځغاسته	۴	۴۰
۱۷	بایسکل چلول	۳	۲۵
۱۸	کرکټ	۲۱۹	۳۰٦٦
۱۹	سنوکر او بلیارد	۲	۱۲۰
۲۰	بډمنټون	۴	۳۰

ټولنیز خوندیتوب:

د اوسیدو روغ او سالم چاپیریال ته لاس رسی: هو، داچې په ټوله کې لغمان یو زرغون ولایت او په زیاتې اندازې سره د سطحي او ځمکي لاندی اوبو درلودونکی دی او د اوبو ، خاورې ، هوا او صوتي ککړتیا د تولید کچه پکې خورا کمه ده او همدارنګه د ژوند چاپیریال ساتنې اداره د یوې خپلواکې ادارې په توګه د هیواد په کچه د ژوند چاپیریال په ساتنې او احیاء پورې د اړوندو چارو د انسجام ، نظارت او د چاپیریال ساتنې د قانون د حکمونو د تطبیق مسؤوله ده نو په همدې بنسټ د لغمان ولایت د ژوند چاپیریال ساتنې ریاست د لغمان ولایت ټولو اوسیدونکو ته د یو روغمند ، پاک او تلپاتې چاپیریال د رامنځته کېدو په موخه د اړوندو اداراتو سره په همغږۍ لاندی پلانونه او کړنې ترسره کړې او تر کار لاندی یې لري :

۱ـ د څارنې او پلټنې د همغږۍ ګډ پلان: د یاد پلان پر بنسټ (د ټولو اصنافو ، فابریکو ، ښارګوټو ، کارخونو ، د تیلو او ګازو د پمپ استیشنونو او داسی نورو فعالیتونو څخه څارنه او پلټنه ترسره شوې ده) .

۲ـ د عامه پوهاوي د غونډو ګډ پلان : د یاد پلان پربنسټ د لغمان ولایت په کچه له ښوونځیو ، پوهنتون ، مدرسو ، انستیتونو ، دولتی ادارو کارکوونکو ، سیمه ایز شوراګانو او داسی نورو سره د عامه پوهاوي غونډې جوړې شوې چې لدې لارې (۱۵۰۰) تنه د چاپیریال ساتنې د رضاکارانو په توګه د مرکز او ولسوالیو په کچه جذب شوي چې یاد ریاست سره په رضاکارانه ډول مرسته کوي د چاپیریال ساتنې موخې او پیغامونه خلکو ته رسوي او همدارنګه د خپلو سیمو چاپیریالي

ستونزې او مشکلات د چاپیریال ساتنې له ریاست سره د حل لارې د پیداکولو په موخه شریکوي او د ولایت په کچه تر (۵۰) پورې د چاپیریال ساتنې د رضاکارانو شوراګانې جوړې شوې دي .

۳- د نشراتو د ګډ پلان په اساس خلکو ته د لغمان له ټولو دولتي غړیزو، انځوریزو او چاپي رسنیو له لارې عامه پوهاوي ورکول شوی او د چاپیریال ساتنې اړوند ګټوري خپرونې په لاره اچول شوې، ترڅو په خلکو کې د چاپیریال ساتنې فرهنګ دود او یو ښکلې پاک او هوسا چاپیریال رامنځته شي .

۴- د چاپیریال ساتنې د قانون او مقررو د تطبیق په موخه له روغیتائی مرکزونو (دولتی او غیر دولتی روغتونونه او کلنیکونه ، انساني او حیواني درملتونونه ، روغتیائی کتنځایونه) څخه څارنه ترسره شوې ده .

۵- په دولتي او غیر دولتي بنسټونو کې د چاپیریال ساتنې دقانون او پینځه نافذه مقررو د تطبیق څخه څارنه شوې ده .

٦- د شنو او تفریحی سیمو د رامنځته کېدو او پراختیا ، د اکسیجن او تازه هوا تولید او د ککړتیا څخه د مخنیوي په موخه د ځنګلونو د پریکولو او د کرنیزو ځمکو د تخریب څخه د مخنیوي په موخه څارنه ترسره شوې او پدې اړوند د اړونده اداراتو سره په همغږۍ طرحې او منظم پلانونه ترتیب او پلي شوي او همدارنګه د نهالګیو د ایښودلو کمپاینونه او داوطلب حشرونه د منظمو طرحو او پلانونو پر بنسټ په لاره اچول شوې .

۷- د لغمان ولایت په کچه د زهري موادو د استعمال ، برقي شارت او طوفاني چجو او جالونو پواسطه د کبانو او الوتونکو د غیر قانو او ناوړه ښکار څخه د مخنیوي په موخه د ښکاري سیمو څخه په دوامداره توګه څارنه او پلټنه ترسره شوې او د عامه پوهاوي د پروګرامونو له لارې تر ډېره بریده د یاد عمل د ترسره کېدو څخه مخنیوی شوی دی .

۸- هغه فعالیتونو ته چه د ژوند پر چاپیریال باندې په یو ډول تاثیر لرونکي دي او د چاپیریال ساتنې د معیارونو مطابق خپلې چارې مخ ته وړې جوازونه ورکړل شوي چې لدې جملې څخه (١٦) بابه نانوایانو ، (۴) بابه رستورانتونو او (۴) بابه د تیلو او ګازو پمپ استیشنونو ته د چاپیریال ساتنې جوازونه ورکړل شویدي .

۹- د لغمان ولایت په کچه (۷۰) بابه نانوایان ، (۵۰) بابه رستورانتونه ، (۴) بابه کلچه پزی ، (٦٠) بابه حمامونه ، (١٦٠) بابه قصابی ، (١٢) بابه د کلالی لوښو د جوړولوبټی ګانی ، (١٠) بابه موټرشوئی ګانی ، (٦) بابه قنادی شتون لری ، چه لدی جملی څخه (۴۵) بابه نانوایانې ، (١٢) بابه رستورانتونه ، (٢) بابه حمامونه د سون توکې ئی له لرګیو څخه ګازی سیستم ته بدل شوي او دا پروسه لاهم دوام لري.

ټولنیزوخدمتونو ته لاس رسی:

په لغمان ولایت کې ټولنیز خدمات شتون لری خو ولې قانع کوونکي ندي په هغه اندازه چې پکار دي شتون نلري لکه دوړکتونو په کافی اندازه شتون همدارنګه په لغمان ولایت کې دبې سرپرسته ماشومانو ، یتیمو ماشومانو دپاره روزنتون شتون نلري هغه خدمات چې باید داخلي بې ځایه شوو ته پکار دي نه شته هغه کوم خدمات چې ترسره کېږي هغه هم دموسساتو پر مټ تر سره کیږي که موسسات ترې لاس واخلي خدمات به په ټپه ودریږي. همداشان د دولت په بودیجه کې تراوسه دغریبو کورنیو دپاره دکوپون او نور ټولنیزو خدماتو شتون وجود نلري.

کارموندنه: لغمان ولایت یو داسې ولایت دی چې وګړي یې په تعلیم تر هر څه زیات متکي دي نو همدا علت دی چې دلغمان اوسیدونکي په زیاته کچه دپوهنتونو څخه فارغیږي خو لغمان ولایت یو خورا کوچنی ولایت دی چې دولتي تشکیل کم او موسسات پکې په کمه پیمانه شتون لري.

دبیرته راستنیدونکو اودکورنیو بی ځایه شویوکسانولپاره دسرپناه اوکورشتوالی: هغه مهاجرین چې دخارجي هیوادونو څخه راستانیږي د لغمان ولایت مهاجرینو ریاست ورته داسنادو په کتنه او دکمیټی په تاییدی چې مشري یې دلغمان ولایت مرستیال والي کوي یوه نمره ځمکه په اختیار کې ورکول کېږي. ددې هدف لپاره دوه ښارګوټې د لغمان ولایت مقام او د راستنیدونکو چارو ریاست لخوا مشخص شوي چې عبارت دي له عزیز خان کڅ د مهاجرینو شارګوټی چې د ۴۵۰۰ نمرو ظرفیت لري او دوهم یې د بابا صاحب ښارګوټي دی چې د ۶۵۰۰ نمرو ظرفیت لري.

د افغانستان د ژوند د حالت څرنګوالي د سروې په اساس چې په (۲۰۱۶-۲۰۱۷) کال کې ترسره شوې ذکر شوي چې په لغمان ولایت کې مهاجرینو ته د یو څخه تر پنځه فیصدو پوري خدامات وړاندي شوي.

(د افغانستان د ژوند د حالت څرنګوالي د سروې ۲۰۱۶-۲۰۱۷، د افغانستان د احصایې مرکزي اداره)

طبیعي پیښوته رسیدنه:

څرنګه چې په لغمان ولایت کې دحوادثو لپاره د مبارزې د چمتوالي ریاست شتون لري او دهمدې ریاست تر چتر لاندې داضطرار کمېټه جوړه شوې یوه اندازه مرستې متضررینو سره کیږي خو کافي ندي. او له بله اړخه چون هر متضرر لومړی سروې شي چې نیک اقدام دی خو ولې دمرستو دویش پروسیجر یې مغلق کېږي هغه پدې معنی چې متصررین باید دکمیټی څخه تایید او دکمیټې دتایید وروسته ورته وویشل شي چې دا مغلق اداري پروسیجر ددې باعث ګرځي چې مرستې پروخت نه ترسره کېږي چې په دې کار سره متضرر درواني ستونزو سره مخ کېږي او دداسې پیښو دمتضرر لاس نیوی باید په همغه وخت کې وشي .

د زیان منونکو ډلو خوندیتوب: دکارټولنیزو چارو ریاست د زیان منونکو ډلو د خوندیتوب په برخه کې په دولتی بودیجه کې ځانګړې بودیجه نلري چې په خپل وخت او زمان سره متضررو کورنیو ته ځواب ووایی. باید ذکر شي چې دکارټولنیزو چارو ریاست داسې کورنۍ او ډلې په منظم شکل سره ثبتوي. کله چې دخوراک نړیوال سازمان موسسه یا کومه بله خیریه موسسه دمرستو دویش غړ وکړي نو بیا همدا مستحقی کورنی ورته معرفي کېږي.

د نا دولتي موسسو فعالیتونه :

په لغمان ولایت کې صرف یوه موسسه دکاړیف په نوم د مرغداری دسکتورسره مرسته کوي چې سږ کال یې دوهم کال دی او دپنځه زره قطعی چرګانو څخه نیولې تر پنځوس زره چرګانو دروزنې فارمونه دلغمان په مرکز او ولسوالیو کې جوړوي.

په مجموع کې ۲۵ غیردولتی موسسات دلغمان په ولایت کې فعالیت لري چې ددوی فعالیتونه په کرنه ، صحت ، معارف ، ټولنیزخوندیتوب سکتور پوري اړوند دي .چې ددې جملې څخه ۷ موسسات دلغمان ولایت په امن ولسوالیو کې فعالیت کوي .

دلغمان ولایت د کرنې په سکتور کې ٦ موسسات ، دصحت په سکتورکې ۳ موسسات ، دپوهنی په سکتور کې ۷موسسات ، ټولنیز خوندیتوب په سکتور کې ۸ موسسات او دحکومتداری په سکتور کې یوه موسسه فعالیت لري چې ټول ۲۵ موسسات کېږي .

د کرنې په سکتور کې مرسته کونکې اداري دترويج په برخه کې ، عامی روغتيا په سکتور کې دصحی خدماتو وړاندی کول ، دټولنيز خونديتوب په سکتور کې دبشردوستانه خدماتو رسول ، دپوهنی په سکتور کې دسواد زده کړې په برخه کې او دحکومتدارۍ په برخه کې دحقوقي مساعدت په برخه کې په فعاليت بوخت دي .

دپنځه اخرو کلونو په موده کې د۹۴،۳مليونه افغانيو په ارزښت پروژې په بيلابيلو سکتورونو تکميل شوې او دځينو پروژو کارونه اوس هم روان دي .

په وروستيو پنځه کلونو کې د۲۲۵ په تعداد پروژې تکميل شوې چې د زراعت په سکتور کې ۱۵ پروژې، د معارف په سکتور کې ۴۰ د مصونيت په سکتور کې ۱۳۸ د صحت په سکتور کې ۱۱ پروژې د حکومتدارۍ په سکتور کې ۸ پروژې او دزيربنا په سکتور کې ۱۳ پروژې تکميل شوي دي .

دجنسيت په تفکيک په لغمان ولايت کې ۳۰ فيصده ښځينه او ۷۰ فيصده نارينه په دندو بوخت دی .

د لغمان په ولايت کې په مجموعي توګه ۱۱ ملي برنامې شتون لري چې په ټولو برخو کې پدې ولايت کې فعاليت جريان لري چې عبارت دي له ، د خصوصي سکتور پياوړتيا، اغيزمنه حکومتولي ، ولسي ترون ، ښاري پراختيا، د طبيعي منرالونو او سرچينو پراختيا، د بشري سرچينو پراختيا، هراړخيزه کرنيزه پراختيا،دښځو داقتصادي توان هڅول ،بشري سرچينوپراختيا ،عدلي سکتوراصلاحات او زيربنا او اړيکو څخه عبارت دي.

دا بايد ذکر شي چې د لغمان په ولايتي اداره کې تلپاتې پرمختيايی موخو ته درسيدلو لپاره ۱۷ اهداف او ۱۶۹ تارګيته او ۲۳۲ شاخصونه مشخص شوي .

پنځم څپرکي

دلغمان ولایت داقتصادی ودی دپاره پرمختیای طرحی

هدف اساسی طرح :

اهداف عمده این طرح افزایش حاصلات ترکاری باب، ایجاد شغل برای باشندگان این ولایت از طریق زنجیره ارزش افزائی محصولات ترکاری باب، تامین نمودن مصونئیت غذائی در این ولایت، تشویق دهاقین به کشت سبزیجات رسیدن به اهداف استراتیژی افغانستان مولد و تعویض واردات میباشد.

تحلیل اقتصادی محصول:

ولایت لغمان یکی از ولایات بشمار می آید که کشت ترکاری باب (گلپی، زردک، شلغم، پالک، ملی سرخک، ملی سفید، کاهو، کرم، گندنه، کچالو، پیاز، رومی، بادرنگ، بادنجان سیاه، بامیه، سیر، مرچ، ترایی، فاصله، تربوز، بادرنگ کدو و گشنیز) به نسبت بودن هوای مناسب و آّب کافی بیشتر میباشد.

حاصلات ترکاری باب ذکر شده فی جریب در ولایت لغمان سالانه به ۸۷٫٤ تن، ساحه کشت ترکاری باب به ۳۹۹۲۵ جریب و مجموع تولیدات سالانه ترکاری باب سالانه به ۱۸۹٦۲٦ تن میرسد.

تحلیل وضعیت:

نقاط قوت:

- ولایت لغمان دارا موقعیت مناسب اقلیمی برای تولید ترکاری باب میباشد
- در تمام فصول سال ترکاری باب به مقدار کافی و هزینه کم در دسترس قرار دارد
- دهاقین بااستعداد

نقاط ضعف:

- پروسس ترکاری باب نیاز به ماشین آلات دارد که اکثر اوقات باید متوجه عوارض تخنیکی آن بود
- عدم دسترسی دهاقین به برق
- عدم آگاهی
- فرصت ها:
- موجودیت آب و هوای مناسب در ولایت لغمان که در صورت مدیریت درست ترکاری باب را به صورت وسیع افزایش خواهد داد
- نزدیک بودن ولایت لغمان به کابل که میتوان محصولات را به سادگی به ولایت کابل انتقال داد
- تقاضای بلند مارکیت برای ترکاری باب
- تهدیدات:
- سرماهای موسومی،
- رقابت کشور های همسایه در وقتیکه کچالو بصورت سرسام آور رفع حاصل گردیده و بمارکیت عرضه میگردد.

- آفات اضطراری مانند قنغوزک کچالو و کرم های مغز خوار.

نتایج متوقعه:

- بلند بردن مولدیت تولید کچالو
- تقویت زنجیره ارزش افزایی کچالو
- رشد اقتصادی
- ایجاد فرصت های کاری برای اهالی ولایت
- تامین مصونیت غذایی
- بلند بردن مولدیت تولید ترکاری باب
- تعویض واردات
- تشویق صادرات از طریق ایجاد سردخانه
- ایجاد سردخانه ها

نتیجه گیری :

محصولات ترکاری باب ولایت لغمان بنابر نبود سرد خانه ها در زمان رفع حاصل به کشور های همسایه صادر میگردد که در فصول که افغانستان به ترکاری نیاز دارد دوباره همان محصولات از کشور های همسایه به قیمت بسیار گزاف وارد افغانستان میگردد که در صورت تطبیق این طرح سردخانه عصری اعمار و تولیدات در داخل کشور ذخیره گردیده و در صورت نیاز به قیمت مناسب در دسترس مردم افغانستان قرار میگیر و ضمناً تطبیق این طرح مولدیت تولیدات ترکاری باب افزایش و فرصت های کاری برای مردم ایجاد میگردد.

شپږم څپرکي

دافغانستان د سولې او پرمختیا ملي چوکاټ اود لومړیتوبونو پر بنسټ ملي پروګرامونه (ANPDF/ NPPs)

دافغانستان د سولې او پرمختیا دملي چوکاټ لید:

د افغانستان جغرافیایي-اقتصادي (جیواکانومیک) موقعیت

افغانستان د یوه بډایه تاریخ او له قومي او ژبني اړخه د ګڼ شمیر وګړو په لرلو سره یوه تاریخي سیمه ده. زیات شمیر افغانان په جلا ټولنو کې په غرنیو سیمو په تپو او درو کې چې زموږ د جغرافیې ډیره برخه جوړوي خواره واره ژوند کوي. د ټوټه ټوټه کېدو پر لور رواني دغې طبیعي ګردلې څخه د خلاصون په موخه د ټرانسپورت اومخابراتي خدمتونو ته لاسرسي او د بازار د همغږی د آسانتیاوو راوستلو لپاره د زیربناوو د پراختیا په برخه کې د لویې کچې پانګونې اړتیا لیدل کېږي. د څلورو لسیزو جګړې هیواد وران کړی او په ملي کچې د زیربناوو او د فعالو ادارو لرونکي اغیزمن دولت جوړولو هڅې یې له لویو ستونزو سره مخامخ کړې دي.

د ودې او پرمختګ اوږد مهاله پرمخ وړونکي ـ کرهنه، کان کېندنه او سیمه ایز سوداګری- به هماغسې پاتې شي. ولې زړې لارې چارې باید په پرمختللو لارو باندې بدلې شي. که په اغیزمن ډول تري ګټه پورته شي، یادې عصري سرچینې به د لوړې کچې اقتصادي وده رامنځته کړي. د نړی په یوه ګڼ میشته او خوځنده سیمه کې د څلور لارې پر سر د افغانستان جیوستراتیژیک موقعیت په دې معنی ده چې له ګاونډیو سره پرمختګ په موخه اقتصادي همکاریو د چټکولو لپاره زموږ هیواد د غوره موقعیت لرونکي دی. همدارنګه افغانستان باید په عامه او خصوصي، کورنی او بهرنی دواړو برخو کې پانګونه چټکه کړي، او د وخت په تیریدو سره د ملي عوایدو پایداره سرچینې باید د پراختیایې مرستو ځای ناستې کړي.

په افغانستان کې د جګړو اوږد تاریخ او د پانګونې نشتون ته په کتو سره د پام وړ اقتصادي ودې او ټولنیز پرمختګ ته رسیدل به پوره وخت ته اړتیا ولري. د پرمختګ د امیدوارونکې کچې سره سره به افغانستان په (۱۰) راتلونکو کلونو کې د سویلي آسیاء سیمه ایز د سړي سر ناخالصو ملي عوایدو تر ټولو ټیټه کچه ولري. نسبي یا د منځنۍ کچې عاید ته د ژوند د سطحې لوړولو په برخه کې د پرمختګ تګلاره، په کلونو او یا هم په یوه لسیزه کې نه بلکې باید په څو لسیزو کې اندازه کړلای شي. ولې بیا هم ډیره اړینه ده ترڅو د یوه سوله ایز او سوکاله هیواد بنسټونه اوس کېښودل شي.

زموږ تګلاره هم باید پر واقعیتونو ولاړه وي. په لنډ وخت کې د ودې لرلید ناڅرګند دی. تر هغه پورې چې افغانستان کې سوله نه وي راغلې، په لویه کچه د نوې خصوصي پانګې اچونې احتمال کم بریښي. عامه پانګونه، چې په ځانګړې توګه د پراختیایي اقتصاد له کبله منځته راځي هغه به هم له ستونزو سره مخ شي. د پرمختګ شریکان به په افغانستان کې د پرمختګ مهم مالي ملاتړ کوونکي پاتې شي، خو د دوی ملاتړ به په راتلونکو ۵ څخه تر ۱۰ کلونو پورې کم شي. د وخت په تیریدو سره باید دوامداره کورنۍ سرچینې د نړیوال ملاتړ ځای ونیسي. په لنډه موده کې د یوې دوامداره بودیجې په لورې تګ او د افغانستان د اوږد مهاله پراختیا بنسټ ایښودل زموږ لپاره ترټولو مهم لومړیتوب دی.

د ملي يوالي حکومت

لومړني دوه کاله: په ۲۰۱۴ زیږدیز کال کې د قدرت لیږد د افغانستان پر امنیتي، سیاسي، او اقتصادي اړخونو باندې د پام وړ اغیز وکړ. کله چې د ملي یوالي نوي حکومت واک تر لاسه کړ یواځې له یوه بحران سره نه بلکې له دریو بحرانونو سره مخ شو، تروریستانو او مخالفو وسله والو ډلو د نړیوالو ځواکونو د شمیر په کمیدو سره خپلې حملې زیاتې کړې، اقتصاد د کړکیچ خواته لاړ، او له سیالیو ډکو ټاکنو د ملي رهبرۍ پاملرنه ځانته واړوله.

نوي حکومت دا ومنله چې په اقتصاد کې بنسټیزې ستونزې تر هغه ډیرې ژورې دي چې په لومړیو کې یې اټکل شوی وو. د حکومتي کارکونکو د ګومارنې سیاسي کول د حکومت د اساسي دندو لکه پر بانکونو څارنې، عامه تدارکاتو، دفاعي اوملکي خدمتونو، قضایي او د قانون پلي کوونکي ادارو د داخلي کشالې او پراخه اداري فساد سبب ګرځیدلي. امنیت او پراختیا دواړه په خواشونکې توګه څو ټوټې شوي وو: په حقیقت کې د دې پرځای چې په څرګنده توګه ټاکلې موخې د منسجمو ملي لومړیتوبونو پربنسټ جوړ او پلې شي، د بودجې د باندې او بودجې د ننه پروژو له مجموعې څخه زیات بل څه نه وو پاتې.

حکومت د خپلې دورې لومړی کال په مهمو چارو کې د اساسي پرمختګونو په راوستلو تیر کړ.عامه تدارکات د اصلاحاتو د راوستلو په موخه مرکزي شول. له ملي لومړیتوبونو سره د بودجې بهیر د همغږۍ په موخه د عامه مالي مدیریت په برخه کې د اصلاحاتو طرحه جوړه شوه.

یو له بله سره تړلې څلور ننګونې- جګړه، اداري فساد، جنایت او بیکاري، د حکومت د اصلاحاتو د پروګرام په مخ کې مهمې آزموینې دي. په داسې حال کې چې د امنیتي خنډونو لرې کول سیاسي خبرو اترو او نظامي بریا ته اړتیا لري همدارنګه د عامه باور فضا چې د حکومت له خوا د ښه کیفیت لرونکو مساوي خدمتونو په وړاندې کولو سره رامنځته کېږي په دغه ستونزمنو شرایطو کې د حکومت د ملاتړ سبب ګرځي. خو د کاري زمینې د کچې له لوړولو پرته به افغانان د مخدره توکو ناقانونه تولید، له هیواد نه بهر مهاجرت، او د تاوتریخوالي له جرمي شبکو سره یوځای کېدو په څیر خواشینونکو کړنو لاس پورې کړي.

سیاسي او امنیتي لرلید:

د سولې تمه لرل د دوه ګوني بلا په څیر ده، چې د پرمختګ پر ټولو لرلیدونو باندې سیوری اچوي. موږ د ملي کمپاین یو پنځه کلن پلان جوړ کړی دی، تر څو زموږ د امنیتي ځواکونو همغږۍ او اغیزمنتیا زیاته کړي. د افغان ملي امنیتي ځواکونو او پولیسو د ظرفیتونو دوامداره پرمختګ نه یواځې له وسله والو یاغیانو څخه د هیواد په ساتنه کې ډیر اړین دی، بلکې د غصب، انسان تښتونې او ناقانونه نیولو په څیر جرمونو په راکمولو کې چې سوداګریزې پانګونې ته یو ستر خنډ جوړوي هم خورا ارزښت لري. ځمکنیو ماینونو او له جګړو پاتې چاودیدونکو توکو هم د افغانستان ملکي وګړو ته لوی ګواښ رامنځته کړی او د پراختیایي فعالیتونو مخنیوی کوي. هره میاشت په منځنۍ توګه ۱۰۰ افغانان د ځمکنیو ماینونو او له جګړو پاتې چاودیدونکو توکو قرباني ګرځي. دغه طرحه پر دریو برخو تمرکز لري: پخلاینه، امنیت، او ثبات. موږ د لوړې سطحې نظامي رهبرۍ کې بدلون راوستی او د افسرانو روزنه مو مسلکي کړې ده. موږ د مهمو اساسي ملاتړ کوونکو دندو لکه، تدارکاتو، مالي مدیریت، او پلټنو په برخو کې ملکي څارنه رامنځته کړې، چې دغه څارنه به زموږ د ځواکونو له خوا د مناسبو تجهیزاتو، تغذیې، او مدیریت ترلاسه کول ډاډمن کړي. موږ د اغیزمنتیا راوستلو پر وړاندې

داخلي ګواښونو د له منځه وړلو کوم چې د اداري فساد له کبله منځته راغلی د سختو ګامونو پورته کول په پام کې نیولي دي.

د امنیتي سکتور لپاره د مرستندویه هیوادونو پر مرستو باندې د اتکا را کمولو په برخه کې زموږ ژمنه، له کورنیو سرچینو څخه په دوامداره توګه په زیاتې ګټې پورته کوني، د قانون او نظم د ملاتړ صندوق (LOTFA) او د امنیتي مسئولیتونو د لیږد قوماندانی(CSTC-A) صندوقونو له سرچینو څخه په ګټه پورته کولو کې د کمښت راوړلو ته اړتیا لري.که د امنیتي سکټور لګښتې په کال کې د۵ ملیارده امریکایي ډالرو شاوخوا پر ځای ثابت پاتې شي، د کمښت دغه لاره به ډېره ستونزمنه وي ترڅو خپلې موخې ته ورسیږو. سره له دې، د یادو ژمنو تر لاسه کولو لپاره موږ د کورنیو عوایدو په راټولونه کې د پام وړ ښه والی اوله اداري فساد، مالي صندوقونو څخه د ناوړه ګټې پورته کولو څخه مخنیوی او په امنیتي سکټور کې د لګښتونو د څارنې کلکو میکانیزمونو له مخې د اغیزمنتیا لوړولو ته ژمن یو.

اقتصادي لرلید:

د افغانستان تولیز اقتصادي لید زموږ پرځان بسیاینې تګلارې زمینه برابروي. نړیوال مالي صندوق (IMF) او نورو اقتصادي اټکلونکو ادارو په ټولیزه توګه نړیواله وده ورو اټکل کړې ده، چې د صادراتو او پانګونې د جذب په برخه کې د افغانستان پر وړتیا باندې اغیزه لري. خو د تیرو دریو کلونو په ترڅ کې مخ پرشا وده اوس دریدلې ده، که پیاوړي او اغیزمن کورني اصلاحات پلي شي نو ښایي چې د غښتلي مګر منځنۍ ودې خوا ته د بیرته را ګرځیدلو اټکل وکړو. افغانستان په لږه کچه پوروړی دی، او د لویو بهرنیو اسعارو ډیری زیرمی، او افغانیو لپاره د تبادلې د نرخ اغیزمن مدیریت لري. چې دا کار د پراختیا له پلوه د لویو اقتصادي کړنلارو بنسټ رامنځته کوی.

خو په مرستو کې چټک کمښت او همدارنګه د عوایدو را ټولولو په برخه کې کمزوری فعالیت یا د عامه مالي چارو ناسم مدیریت د بودجې د زیانمنونکو کسرونو او اقتصادې ودې د لمنځه تلو سبب ګرځیدلی.

۱. دخصوصي سکټور د پراختیا پروګرام

د خصوصي سکټور لپاره د مساعد چاپیریال رامنځته کول زموږ د تګلارې یوه بله ستنه جوړوي. سوله، د پانګونې لپاره غوره چاپیریال، او د باور وړ زیربیناوې د هغه خصوصي پانګې د جذب ظرفیت لري کوم چې له هیواد څخه خلیجي او نورو هیوادونه ته لیږدول کېږي.موږ به بیروکراسي را کمه کړو، د ملکېتونو ځانګېرنې به روښانه کړو، د صادراتو لپاره به آسانتیاوې برابرې کړو، د باور وړ بریښنا ترلاسه کولو ته به زمینه برابره کړو، ټرانسپورت ته لاسرسي کې به آسانتیاوې راولو، او د متشبثینو او سوداګرو شخصي خوندیتوب به تضمین کړو.

په اوسني وخت کې د نظامي وارداتو څخه بغیر افغانستان د خپلو صادراتو لس ځله ډیر واردات لري. دغه نا انډولتیا د لوی شمیر هغو تولیداتو په شمول ده چې که چیرې غوره زیربیناوې او د پانګونې غوره چاپیریال رامنځته شي د هیواد په دننه کې یې د تولید امکان شتون لري. منځني او واړه سوداګریز شرکتونه د افغان اقتصاد د ماشین د جوړولو او د ملیونونو کاري زمینو رامنځته کولو ظرفیت لري.پر منځنیو او وړو سوداګریو راڅرخیدونکې زموږ پالیسی به د سیمه ایزې غوښتنې ځواب ویلو، په هغو برخو کې چې افغانستان نسبي غوره والی ولري په دغو برخو کې د وارداتو ځای ناستو توکو پراختیا ورکولو، پورونو ته د لاسرسي او د بیروکراسي له کبله د رامنځته شویو خنډونو په لرې کولو سره د وارداتو ملاتړ ته پاملرنه وکړي.

هره هڅه چې موږ د خصوصي سکټور د ودې او دندو رامنځته کولو لپاره کوو، ټول يې پانګې ته اړتيا نه لري. ډيری وخت حکومت له خپل قانوني او د قانون جوړولو ځواک څخه د پانګونې د هڅولو، د خطر او ابهام کمولو، او د پانګونې لپاره سرچينو ته د لاري پرانستلو لپاره ګټه پورته کولای شي. افغانستان د ځينو داسې بيلګو شاهد دی چې د قوانينو بدلون د پانګونې د زياتوالي او په خدمتونو کې ښه والي سبب شوی. د بيلګې په ډول، د مخابراتو په برخه کې د حيرانتيا وړ پرمختګ چې خصوصي مخابراتي شبکو ته د جواز ورکولو له کبله رامنځته شو. د انرژۍ د مقرراتو په برخه کې اصلاحات به ډير ژر د انرژۍ خپلواک توليدونکي رامنځته کړي چې په ملي شبکو باندې به برېښنا پلوري. د حکومت مقرراتي پروسه ډيری وخت د منلو وړ اصول لري، ليکن د هغو پلي کول بيلا بيلې مرحلې لري چې د بډو او کم ظرفيتی سبب ګرځي. موږ په سوداګريزو پروسو کې اصلاحاتو ته ژمن يو او په لويو اړونده وزارتونو کې اداري او د خدمتونو وړاندې کولو پروسو د ساده کولو پلان لرو. ياد کره نوښتونه يو واحد مرکز له ځان سره لري چې د خدمتونو خواره واره وړاندې کول به يوه ځانګړي موقعيت ته راولي ترڅو د وړانديزونو په کچې سره د ثبتولو پروسه ګړندی شي. يادې هڅې به له الکترونيکي اداري اړوند اصلاحاتو سره يوځای شي چې موخه يې د اغيزمنتيا ډيرول دي.

د مقرراتو سمون د بيوزلو له خوا د پانګونې سبب هم ګرځيدلای شي. موږ اوس مهال د ښاري بيوزلۍ هڅوو، ترڅو پخپلو کورونو او وړو سوداګريو کې د ځمکو د تصديق لپاره د ملي پروګرام له لارې پانګونه وکړي چې په ټولو لويو او وړو ښارونو کې د اجارې ضمانت وړاندې کېږي. ګرځنده تليفون له لارې د بانکي خدماتو پرانستل او الکترونيکې تادياتو ته اجازه ورکول به په راتلونکي کې د بيوزلو او يا ليرې شويو ټولنو لپاره چې نورو مالي سيستمونو ته لاسرسی نلري د راکړې ورکړې او ګټې لګښتونه را کم کړي.

خصوصي سکټور د ودې له لارې د کاري فرصتونه رامنځته کول

د خصوصي سکټور د ودې پراخولو لپاره زموږ موخې په لاندې ډول دي:

- د اغيزمنو او د سيالۍ ډک بازارونو رامنځته کول.
- د منځنيو او وړو سوداګريو، په ځانګړې ډول د صادراتو اړوند افغاني شرکتونو غښتلی کول.
- د کورني او بهرنی پانګونې هڅول
- د خصوصي سکټور لپاره د يو توانمنونکي چاپيريال رامنځته کولو لپاره زموږ وسايل په لاندې ډول دي :
- د (ISO) له معيارونو سره دخدمتونو او توليداتو برابرولو په برخه کې له افغان شرکتونو سره مرسته کول،
- د سوداګرۍ د ملاتړ خدمتونه د لاسرسي وړ او اړوند ګرځول.
- د ګاونډيو هيوادونو سره د ګمرکونو ترمنځ د تړونونو پراخول.
- په افغان سفارتونو کې د سوداګريزو اتشو ډيرول.
- د دوه اړخيزو او څو اړخيزو تړونونو پراخول.
- د (TIR) کنوانسيون مطابق بل هيواد ته د بار وړونکو موټرو ننوتلو تر اجازې لاندې د توکو پر نړيوال ليږد باندې د ګمرکونو کنوانسيون پلي کول او همدارنګه د ترانسپورت او لوجستيکي سکټور پياوړې کول.
- کورنيو تدارکاتو او د وارداتو قانونی ځای نيوونکو توکو ته پراختيا ورکول.
- د خصوصي سکټور د سروې په وسايلو کې د ښه والي راوستل او معياري کول.
- د صنعتي پارکونو او ځانګړو اقتصادي زونونو ملاتړ او جوړول.

- د غیر ضروري شرایطو د لرې کولو په موخه د جواز پر شرایطو بیاکتنه.
- پانګوالو ته د مالیاتي هڅونو او د پانګونو او شتمنیو حقوقي خوندیتوب برابرول.
- د یوې داسې واحدې اداري رامنځته کول چې د سوداګرۍ منسجم الکترونیکي اداري خدمتونه په کابل او اوه نورو مرکزونو کې وړاندې کړي لکه (ثبت، جواز ورکول، د ګمرکونو مالیات).

۲. د ولسي تړون پروګرام

افغانستان روغتیا او تعلیم ته د لاسرسی پراختیا برخې ته پاملرنه کړې ده. یاده پاملرنه به، تر ۲۰۲۰ زیږدیز کال پورې د لومړنیو روغتیایي او تعلیمي خدمتونو لپاره مالي تمویل په خیر چې وار له مخکې ټاکل شوې، دوام ومومي.موږ د خپلې اوسنی تګلارې لپاره د دریو بدلونونو وړاندوینه کړې ده. لومړی، د روغتیا او تعلیم برخه چې نه یواځې د پوښښ پراخولو ته پاملرنه وکړې باید چې د کیفیت لوړولو ته یې هم پاملرنه وکړي. دوهم، اوسني مالي بیلګې، په ځانګړې ډول د روغتیایي خدمتونو لپاره ثابتې نه دي دواړه وزارتونه د اصلاحاتو پلانونه ترتیبوي ترڅو د روغتیایي خدمتونو په لمړنی بکسه کې د غوره والي او په لرې پرتو سیمو کې د سواد د کچې لوړولو په شمول یاد خنډونه له منځه یوسي. دریم، د تعلیم د نصاب او د افغانستان د کار بازار د غوښتنو تر منځ تقاطع دا په ګوته کوي چې نیږدې دوه پر دریمه برخه د پوهنتون نوي فارغین بیکاره دي.

د ولسي تړون د ملي لومړیتوب پروګرام به د تعلیم، روغتیا، لمړنی کلیوالي زیربیناوو، او کرهنیزو خدمتونو په برخه کې د خدمتونو د وړاندې کولو لپاره میکانیزمونو ته پراختیا ورکړي. د ټولنو د پراختیا شوراء څخه په ټیټه کچه د حکومتولۍ او پراختیایي فعالیتونو لپاره د ننوتو د یوې نقطې په ډول ګټه پورته کولو سره د منشور موخه د بیوزلۍ را کمول او د ناامنۍ او تاوتریخوالي له منځه وړل دي. د وګړو منشور زموږ د پراختیایي لرلید کیلي ده. د کلیوالو ټولنو، ولسوالیو، ولایتونو، او مرکزي سطحې یو له بله سره نښلول د حکومت له بشپړو هڅو څخه دي، ترڅو ټولیز پرمختګ ته پراختیا ورکړي او د تیر وخت په څیر د پراختیا څو ټوټې شویو تګلارو څخه د مخنیوي په برخه کې مرسته وکړي. یاد تړون به ټولنې د پراختیا د پروسې په مرکز کې راولي، او دوی ته به د خدمتونو د وړاندې کولو څخه د څارنې او د پراختیایي لومړیتوبونو د ټاکلو لپاره وسایل او میکانیزمونه په اختیار کې ورکړي.ټولنې به د ګټه ترلاسه کوونکو په پیژندنه، د غوښتنې په رامنځته کېدو، او همدارنګه د پرمخ وړلو او ساتنه کې مهم رول ولوبوي. د وګړو منشور به د ټولنو د پراختیایي مرکزونو (CDCs) ظرفیت جوړونه وکړي او له پورته نه ښکته د حساب ورکونې اړین ګامونه پورته کړي ترڅو یقیني شي چې زیانمن کېدونکې ډلې لکه ښځې، راستنیدونکي کډوال، په هیواد کې دننه بې ځایه شوي خلک، کونډې، او معلولین د پراختیا په پروسه کې شامل شوي دي.

ولسی تړون به د خدمتونو لړ تر لړ معیارونه وړاندې کړي

تر ۲۰۲۶ زیږدیز کال پورې به دولت د ټولو خلکو لپاره د خدمتونو د اساسي خدماتو وړاندې کول تضمین کړي. په راتلونکو څلورو کلونو کې به یاد پروګرام ۱۲،۰۰۰ ټولنو له لارې په ټولو ۳۴ ولایتونو کې لاندې خدمتونه وړاندې کړي:

- په ملي سطحه پاکو اوبو ته لاسرسی، د ۲۰،۰۰۰ شاوخوا د اوبو د ترلاسه کولو ځایونو رامنځته کول
- په دولتی ښوونځیو کې د غوره کیفیت تعلیم، د ښوونکو له حاضرۍ او د زده کوونکو لپاره د زده کړې ساعتونه څخه ډاډمن کېدل

- د روغتیایي خدمتونو لومړنی بسته، په ټولو کلنیکونو کې ټاکل شویو خدمتونو، د عملیاتو حداقل ساعتونو، او د کار ګمارنې لمړنی غوښتنو په شمول د ټولنې تر مشرۍ لاندې د لومړیتوبونو د ټاکلو او د توپیر د څیړلو پر بنسټ، ټولنې به له لاندې برخو څخه لږ تر لږه یوه یې ولري:
- په لږ پرتو سیمو کې له نویو کېدونکو سرچینو څخه د لومړنی کچې بریښنا تولید،چې د انرژۍ د سیستم له لارې د رسیدو وړ نه وي.
- مارکېټ ته د کلیو د لاسرسۍ د زیاتوالي په موخه د داسې سړکونو جوړول چې سر و کال پرانستې وي.
- په ټیټه کچه د اوبو لګولو او د فاضله اوبو د وتلو زیربیناوې.

۳. د اغیزمنې حکومتولۍ پروګرام

په افغانستان کې امنیت، بې ثباتي او لږ پرمختګ له یو بل سره نه بیلیدونکې تړاو لري. د دولت مشروعیت او اغیزمنتیا رامنځته کول پخپله یوه مهمه موخه ده. یو مشروع او ثبات لرونکې دولت ته دغه پاملرنه په لومړي ګام کې د سولې په خبرو کښې پرمختګ، د سیاسي اجماع رامنځته کول، او دامنیت ټینګښت دي. د مالکیت د حقوقو روښتیا، په ځانګړي ډول د ځمکو لپاره چې د نفوسو د لوی شمیر لپاره یوه مهمه فزیکي شتمني ده، یوه مهمه موضوع ګڼل کېږي.د افغانستان د ځمکو خپلواکه اداره (اراضي) د ملي اداري د قبالي پروګرام په رامنځته کولو سره د یادې ستونزې د له منځه وړلو لپاره کار کوي.د لومړنیو خدمتونو لکه روغتیا او تعلیم په برخو کې، په ځانګړي ډول د ښځو او نجونو لپاره د لاس ته راوړنو خوندي ساتلو ته اړتیا لري ترڅو موږ د خلکو خوندیتوب، پخپل ټاکل شوي استازي باندې باور لرل او د خپلو کورنیو لپاره د کافي عوایدو ترلاسه کول، تضمین کړو.

الف) د عامه سکټور سمون

د عامه سکټور بنسټیز اصلاحات به د اوسنی اداري د کاري دورې تر پایه پورې دوام ومومي. افغانستان د هغو پالیسیو او مقرراتوله بې کچې زیاتوالي څخه اغیزمن دی کوم چې په سمه توګه نه دي پلي شوي. د پلي کولو په برخه کې د اغیزمنتیا راوستلو لپاره موږ باید د مدیریت په سیستمونو کښې اصلاحات، څارنې او مکافات راولو. په راتلونکو دریو کلونو کې به په لوړو عوایدو او لګښتونو لرونکو وزارتونو کې د فعالیتونو د مدیریت اصلاحات راوستل شي. د ملکي خدمتونو او عامه اداري اصلاحات د لوړ رتبه مدیرانو د وړتیا د لوړولو لپاره پلي شوي دي.

د یوې اغیزمنې او ځواب ویونکې ملکي اداري رامنځته کول

افغانستان باید یوه داسې د ملکي خدمتونو اداره رامنځته کړي چې د هیواد د ملي پرمختیایي غوښتنو ځواب ویونکې وي او د افغان نارینه او ښځینه مساوي ګډون بهیر ته وده ورکړي. خو بیا هم یادې موخې ته د رسیدو لپاره موږ باید یو ژور سیاسي میراث له منځه یوسو، چې د اداري فساد او غیر مشروع نفوذ له خوا خپور شوی، کوم چې د ملکي خدمتونو په بستونو کښې د لوی شمیر غیر مسلکي کار کوونکو ګمارلو سبب شوی. اصلاحات باید د هغه ناسالمو کړنو ریښې له منځه یوسي چې ډیرې ژورې شوي او غښتلي سیاسي څیرې یې قانع کړي دي. د ملکي خدمتونو مسلکي اداري رامنځته کول چې له لګښت څخه یې د ارزښت کچه ډیره وي د ټولو افغانانو په ګټه ده.

پورته یادې شوې موخې به د لاندې فعالیتونو له لارې تر لاسه شي:

- د نویو قوانینو په تصویب او د اوسنیو قوانینو په بیا کتنې سره چې په هغه کې د ملکي خدمتونو قانون هم شامل دی،د ملکي خدمتونو په برخه کې د اصلاحاتو راوستل.
- د مسلکېتوب رامنځته کول، ساتل او پیاوړي کول.
- د فعالیتونو پر بنسټ د ولاړ مدیریت پراخول.
- د ولسي ترون له لارې د خدمتونو د وړاندې کولو اغیزمنتوب زیاتول.
- د حساب ورکونې او روښتیا پیاوړي کول، او

- د داسې لاربنود جوړول چې غوره خدمات وستايي او د فعاليت کموالی تنظيم کړي.

ب) د اداري فساد د ريښو ايستل:

موږ په بشپړ هوډ سره د اداري فساد له منځه وړلو ته ژمن يو. د اداري فساد سره د مبارزې په برخه کې د ولسمشر عملي پلان، ستري محکمې او لويې څارنوالۍ کې د اداري فساد مخنيوی له قوي پروګرام او مناسبې رهبرۍ سره يو ځای شوی چې د معافيت کلتور به له منځه يوسي او مفسدين به عدالت ته راکاږي. په داسې حال کې چې د امنيتي ستونزو له منځه وړل به سياسي خبرو اترو او پوځي بريالیتوب ته اړتيا ولري، زموږ د خلکو باور لوړول په دې توګه چې موږ کولای شو د ښه کېفيت لرونکي خدمتونو په بې پرې ډول وړاندې کړو، د عامه ملاتړ پر کچه اغيزه وکړي.

د اداري فساد پر وړاندې د حکومت د پلان عمده ټکي:

په افغانستان کې له بنسټيز اداري فساد سره د مبارزې لپاره د امنيت، ادارې،اقتصاد، او حقوقي ادارو په برخو کې سترو اصلاحاتو ته اړتيا شته. هغه عمده اصلاحات چې مخکې له مخکې پر لاره اچول شوي دي په لاندې ډول دي:

- د عامه تدارکاتو بيا جوړونه، چې د ټولو لګښتونو ۲۰ سلنه جوړوي.
- د قانون د حاکميت او اداري فساد پر ضد د مبارزې په برخو کې د عالي شورا رامنځته کول.
- د وزارت په سطحه د اداري فساد پر وړاندې د مبارزې د پلانونو ترتيبول چې پيل يې د ماليې، معدنونو او پطروليم، سوداګرۍ او صنايعو، مخابراتو او معلوماتي ټيکنالوژۍ او ټرانسپورټ له وزارتونو څخه کېږي.
- د اداري فساد پر وړاندې د مبارزې عدلي مرکزڅخه ځانګړي ملاتړ تر څو د لوړې کچې اداري فساد وڅيړي او تر قانوني څار لاندې يې ونيسي.
- د قاضيانو او څارنوالانو د شامیلیدو او بيا ځلي ازموينو په برخو کې د شرطونو اړين کول.
- د ۳۴ ولايتونو د قاضيانو تعويض او تبديل.
- د کمپيوټري تادياتو او الکترونيکي پلورنې څخه په ګټه پورته کولو کې د زياتوالی راوستل.

ج) د سيمه ايزې حکومتولۍ پياوړتيا

کله چې دولت کمزوری وي، خلک د خونديتوب له نور ډولونو لکه غيرقانوني ملاتړ، وسله والې مليشې او وسله والو شبکو څخه ګټه پورته کوي. موږ بايد په ټولو ولايتونو او ولسواليو کې فيزيکي او اداري شتون رامنځته کړو ترڅو عامه خونديتوب او د امنيتي، قانوني او ټولنيزو خدمتونو وړاندې کوونکو ادارو له نظارت څخه ډاډمن شو. د سيمه ايز حکومتونو له لارې د لګښتونو د کچې له زياتوالي او تر ۲۰۱۹ زيږديز کال پورې د ښاروالانو د ټاکنو په شمول د ټاکنو د پروسې له اصلاح سره يوځای دپانګونې پروګرام چې په ولسواليو او ولاياتو کې د حکومت دايمي شتون ته پراختيا ورکړي چې دا به د ځايي حکومتولۍ د پياوړتيا لامل وګرځي.

د ځايي حکومتولۍ د سيستم د پياوړيتوب او ملاتړ لپاره زموږ هڅې په لاندې ډول دي:

- د حکومت د ټولو کچو ترمنځ له ځايي ټولنې نيولې تر ملي کچې پورې د اړيکو ټينګول.
- د بودجې ترتيبولو، پلان جوړولو او پلې کولو په برخو کې د ملاتړ او همغږۍ زياتول.
- د عوايدو ټولولو او خدمتونو وړاندې کولو په برخه کې د ښاروالیو د وړتيا لوړول.

- د ولسوالیو په سطحه د حکومت د شتون زیاتول، او
- د والیانو او ولسوالانو د ظرفیت لوړول.

د) نشه يي توکو پر وړاندې مبارزه

افغانستان کښې د نشه يې توکو شته صنعت، د امنيت او پرمختګ په لاره پروت يو ستر خنډ دی. د نشه يي توکو ناقانونه سوداګري د بلواګرۍ د زیاتیدو سبب ګرځي او د دولت مشروعيت ته زيان رسوي. د نشه يي توکو له مصرف کوونکو هيوادونو څخه دوامداره غوښتنه او د ترانزيت په لار کې د پرتو هيوادونه له خوا د نشه يي توکو د ليږد د مخې نيولو اړوند ناکافي ګامونه، زموږ د نشه يي توکو پر وړاندي د مبارزې د تګلارې اغيزمنتيا محدوده کړې ده. د ۲۰۱۵ زيږديز کال را په دی خوا موږ د نشه يي توکو ملي کاري پلان پلي کول پيل کړي چې د قانون پلي کول، تعليم او عامه روغتيا يوه مسير ته برابروي. د دې خبرې په پوهيدلو چې بريالي اصلاحات اوږد مهاله ژمنو ته اړتيا لري، په راتلونکو پنځو کلونو کې به موږ په داسې حال کې کروند ګرو ته د بديل معيشت برابرول روان وساتو چې د پيسو مينځلو او نشه يې توکو د قاچاق پر وړاندې به قانون په جدي توګه پلی شي.

۴. دعدلي سکټور د رغولوپروګرام

زموږ خلک باید دا احساس وکړي چې دولت د قانون په بې طرفه پلي کولو سره عدالت رامنځته کوي. افغانستان باید د قانون د ونډې د يقيني کولو لپاره بايد خپل سيستمونه له سره جوړ کړي، چې د هغه د نشتون له کبله به قراردادونه او د ملکيت حقوق خوندي نه وي او نه به شخړې د قضا او قانوني لارو حل شي. ستره محکمه او لويه څارنوالی دواړه د خپلو خدمتونو د مسلکي کولو او ټولو وګړو ته د حقوقي لاسرسي لپاره په لويه کچه داصلاحاتو پلان جوړوي.

عدالت ته دټولو افغانانو لاسرسی:

افغانستان به يو عادلانه او منصفانه قضايی او د قانون د تنفيذ سيستم جوړکړي، چې د قواعدو او مقرراتو پر بنسټ عدالت وساتي او د نړيوالو معيارونو سره به سمون ولري. د قانون د پلي کولو سيستم به دا باوري کړي چې د قانون پر وړاندې بې له کوم تبعيضه ټول افغانان مساوي دي.

ياده موضوع به د لاندې ټکو څخه څرګنده شي:

- د هر افغان نر او ښځې لپاره عدالت ته د لاسرسي د حق تضمينول.
- د يوه روڼ او بې پرې حقوقي سيستم رامنځته کول چې د اساسي قانون او بشري حقونو نړيوالو کنوانسيونونو دقيق ډول په نظر کې نيولو سره رامنځته شوی وي.
- په هره کچه د قانون د پلي کوونکو پرسونل مسلکي ظرفيت لوړول.
- د عدلي او قانون پلي کوونکو ادارو کې د ښځو د شمير زياتول.
- د عدلي او قانون پلي کوونکو ادارو ترمنځ د همغږی زياتول.
- له سترې محکمې څخه د اراضي خپلواکې ادارې ته د ځمکو د قضاياو د څيړلو د صلاحيت تفويض
- د قضايي ادارو په بيا جوړښت او د قضيو بريښنايي مديريت سيستم په فعالولو سره د ځواب ورکونې او اغيزمنتيا لوړول.
- د بشري حقونو د ساتنې او د ښځو پر وړاندې د تاوتريخوالي مخنيوي په برخو کې د جدي ګامونو پورته کول.

۵. دکرنې د پراختیا هر اړخیز پروګرام

د افغانستان ناخالص ملي تولید د کرهنیز سکټور له فعالیتونو سره سم حرکت کوي، کوم چې د ۴۰ سلنې نفوس لپاره د کار زمینه رامنځته کوي او زموږ د اوسنیو صادراتو د پام وړ برخه جوړوي. په طبیعي ډول یو بې ثباته سکټور، لکه د افغان کرهڼې د ودې مخه، د اوبو د سرچینو د پراختیا په برخه کې د لږې پانګونې، د ټيټ کېفیت لرونکو توکو لکه تخمونه او سرې، د طبیعي سرچنیو له منځه تلو، او د کورنې او صادراتي بازارموندنې لپاره کمزوري سیسټم له کبله نیول شوې ده. اقلیم د بدلون له کبله اوس درې اونۍ مخکې واوره اوبه کېږي، چې د پسرلي په لومړیو کې د ځمکې پر سر به د ډیرو اوبو د تولیدو سبب شي، او د سیلابونو د راوتلو او ځمکو د ښویدو خطر زیاتوي،او همدارنګه د وچ دوبي په میاشتو کې د کافي اوبو د نشتون ستونزه رامنځته کوي. اوسنۍ اورښت د ډیر باران اوریدلو په ځیر ښکاري، نه د واورې، کوم چې د ډیرو اوبو دساتلو آسانتیاوو او د سیلابونو د مخنیوي پر وړاندې د اړینو ګامونو پورته کولو اړتیا پیدا کوي.

د کرهنیزو تولیداتو د کچې لوړول به د اوبو لګولو په سرچینو، د اوبو په مدیریت، د نیالګي کېنولو پرمختللي موادو، او غوره لارو چارو په برخه کې د پام وړ خو سکټوریزه پانګونو ته اړتیا لري. د ارزښت زیاتولو کړۍ ته باید پراختیا ورکړل شي ترڅو پانګوالو ته د پانګونې لپاره ډیره انګیزه ورکړي. د غنمو او غلو زیات تولید، او کمو شویو رمو ته پراختیا ورکول به د هیواد لپاره د خوراکي توکو خوندیتوب تضمین کړي. پرمختللې ښاري او کلیوالي اړیکې چې کرهنیزو محصولاتو ته د پیرودلو، پروسس او ساتلو توکي تیاروي، د ښاري پرمختګ او د کلیو د روښانه پرمختګ سبب شي.

عامه پانګونه به په لومړیو کې کرهنیزو سکټورونو ته پاملرنه وکړي کوم چې د اقتصادي ودې لوړ قابلیت لري. اصلاح شوي تخمونه، غوره کرهنیزه ټکنالوژۍ، او ډیرۍ سړخونې او د سړیدو آسانتیاوې به له کوچنیو سهم لرونکو سره د خوراکي توکو د خوندیتوب په لوړولو او د کورنې او صادراتي بازارونو لپاره د تولید له وروستۍ کچې څخه مثبتې کچې ته د خوځښت په برخه کې مرسته وکړي. یو اوږد مهاله ظرفیت شتون لري ترڅو افغانستان له واردونکي او کرهنیز هیواد څخه په کرهنیز صنعتي صادراتي هیواد بدل کړي. یادې موخې ته رسیدل د کرهنیز صنعت پرمختګ، د کېفیت د کنټرول ښه والی، د سړیدونکو آسانتیاوو پراختیا، او د غوره بسته بندی معرفي کولو ته اړتیا لري، تر څو پورې چې د ضایع کېدو او خرابیدو څخه مخنیوی وشي.

د کاري زمینې رامنځته کول، د حاصلاتو زیاتول او کروندګرو لپاره د بازارونو پرانستل:

په راتلونکو پنځو کلونو کې به موږ:

- تر اوبو لاندې ځمکه له ۲،۲څخه ۲،۷ ملیون هکتارو ته لوړه کړو
- د غنمو تولید له ۴،۵ څخه ۵،۹ ملیون میټریک ټنو ته لوړ کړو .
- موږ به یادو موخو ته په لاندې ډول ورسیږو:
- د اوبو د اغیزمن مدیریت په برخه کې د پانګونی له لارې به د ۱۰۰۰ څخه ډیرو اوبولګولو کانالونه جوړولو، د اوبولګولو نوو شبکو ته پراختیا ورکولو، او د اوبو واړه زیرمتونونو جوړول.
- د غنمو د ملي پروګرام پلي کول، ترڅو د حاصلاتو کچه ۲۶٪ لوړه شي، د ۱۱۰،۰۰۰ هکتاره تر کښت لاندې ځمکې زیاتول، له حاصل اخستلو څخه وروسته په منځنی کچه د زیانونو راکمول، او د غنمو د زڼو د معیاري بازار رامنځته کول.

- د ثاروپو په مدیریت کې غوره والي راوستل، د (phytosanitary) د شمولیت معیار او د نړیوال سوداګریز سازمان له خوا منظورشویو تعرفو ته رسیدل ترڅو زموږ له ورو سوداګرو سره په هیواد کې د شته توکو د معادلو وارداتي سیالانو د سیالۍ مخه ونیسي.
- د بنوالی ظرفیت له ۱۸۰،۰۰۰ څخه ۲۳۰،۰۰۰ هکتارو ته لوړول، د ارزښتونو لوړولو په زنځیر(value-chains) کې له پانګونې څخه ملاتړ کول، د صادراتو د تصدیق سند د طرزالعملونو رامنځته کول، او د ښځو له خوا پرمخ وړونکو کرهنیزو سوداګریو څخه د ملاتړ زیاتول.
- د غلو د استراتیژیکي زیرمو بیا ودانول او د کروندګرو د ملاتړ لپاره د غلو د زیرمو د بورډ رامنځته کول.
- د ځنګلونو کرهنه او په ۶۰،۰۰۰ هکتارو کښې د ځنګلونو بیا ایښودنه ، چې له چاپیریال ساتنې او د کروندګرو لپاره د عوایدو له رامنځته کولو څخه ملاتړ کوي.
- د کرهنې وزارت د بیا جوړښت، تر څو یو غیر متمرکزه او کروندګرو ته ځانګړې شوې پاملرنې اداره رامنځته شي چې خصوصي پانګونه تنظیم کړي او وې هڅوي.

۷. دښاري پراختیا پروګرام

په ډیرو هیوادونو کې، ښارونه د جغرافیایي او نفوس د ګټو له کبله د ودې د رامنځته کېدو خوځنده مرکزونه جوړوي . افغان ښارونه لوی تاریخونه لري، لیکن اوس مهال باید چې د ودې په محرکېنو باندې بدل شي. زموږ ښارونه د اوسیدو پر مرکزونو باندې اوښتي، چې د نوو اوسیدونکو، بې ځایه شویو خلکو، او راستنیدونکو مهاجرو لویې شمیرې د جذب لپاره د اقتصادي بنسټونو له کمښت سره مخ دي. د ښاروالیو لپاره د مستقیمو ټاکنو سره چې د ۲۰۱۹ زیږدیز کال لپاره پلان شوي، زموږ ښارونه به د ښاروالۍ او ښاري چارو د مدیریت لپاره لوړو ظرفیتونو ته اړتیا ولري.

خوځنده او د هستوګنې وړ ښارونه

یاد سکټور لپاره زموږ موخې په لاندې ډول دي:

- د خوځنده، خوندي، د هستوګنې وړ ښاري مرکزونو د یوې شبکې رامنځته کول
- د اقتصادي ودې په مرکزونو، کلتوري مرکزونو، او د ټولنیز یوځایوالي په مرکزونو باندې د ښاري شبکو بدلول
- د ښاري پلان جوړونې غیر مرکزي کول او د مشارکتي ښاري حکومتولۍ میکانیزمونو جوړول.

د ملي لومړیتوب ښاري پروګرام به:

- حقوقي او مقرراتي جوړښت کې غوره والی راولي، د واک لیږد به پلي کړي، او په ښارونو کې به د قانون حاکمیت ټینګ کړي.
- د ښاري زیربیناوو، په ځانګړې ډول ترانسپورت او د اوبو ایستلو سیستم به جوړ کړي
- ښاري پراختیایي پلانونو کې کلتوري میراث شامل کړي
- د ښاري ګاونډیتوب پرمختګ، د منطقه بندۍ یا زوننګ د اصولو رامنځته کول او پلي کول، او د مناسبو بیو کورونو ودانولو هڅول.
- د ځمکې د ملکیت د حقوقو خوندیتوب او تصدیقول، بیوزلو ته د ښاري خدمتونو په رسولو کښې د ښه والي، او په کاري فرصتونو کې د زیاتوالي راوستل.

- لویو اقتصادونو ته وده ورکول، د ښاري اقتصادي زونونو جوړول، ښارونو ته نیږدي سیمې په ښاري پراختیایي پلان کې ځای پر ځای کول.

۸. د انرژۍ پروګرام

زموږ د پرمختګ تګلاره د تولید کوونکو د وړتیا د لوړیدو سره تړلې ده ترڅو ښاري او نړیوالو بازارنو ته لاسرسی ومومي. د ترانسپورت د دهلیزونو پراختیا د شخړو له کبله اغیزمنه شوې ده. خو، کمزوري ډیزاینونه (ډیر وخت د ګوګل له نقشې څخه اخیستل شوي) او د تړونونو کمزوری مدیریت دواړه په مساوي توګه ننګونکي پاتې شوي دي، چې د ټیټ کیفیت ودانیزو کارونو لپاره د لوړ لګښت سبب شوي. په راتلونکي کې له یادو ستونزو څخه د خلاصون په موخه، موږ به د سړکونو د جوړولو لپاره د تصدیق لرونکو شرکتونو د مخکې له مخکې امتیاز ورکونې پروسه پیل کړو. د ټرانسپورت د چارواکو د اغیزمنتیا د لوړولو لپار د داسې سیستمونو پر رامنځته کولو کار دوام لري چې دوی ته په هیواد کې د ترانسپورت زیاتیدونکو اړتیاوو ته په ځواب ویلو کې د همغږۍ اجازه ورکوي. همدارنګه دغه هڅو کښې د سړکونو څانګې، د سړکونو د مالي صندوق، او د ټرانسپورت د انستیتوت جوړول شامل دي.

افغانستان د بریښنا د تولید او لیږد لپاره یو اوږدمهاله پروګرام پر لاره اچولی دی. د کاسا- ۱۰۰۰ او د ترکمنستان ۵۰۰ کیلو ولټه د بریښنا مزی کولای شي تر ۴۰۰۰ میګا واټه بریښنا ولیږدوي. د تاپي د طبیعي ګازو نللیکه له ترکمنستان څخه سهیلي آسیا ته د ګازو د لیږد په برخه کې پرمختګ رامنځته کوي. د سلما د څو موخیزه بند فعالول یوه لویه لاسته راوړنه ده او کولای شي د ترانسمیشن له پلورلو څخه د عوایدو د ترلاسه کېدو سبب وګرځي او په افغانستان کې د سوداګریزې او خصوصي بریښنا د شتون سبب شي.

د یوه ماسترپلان په پلي کولو سره چې له کورنیو سرچینو څخه د پنځو کلونو په ترځ کې د۲،۳۰۰میګا واټه بریښنا په تولید سره او د څلورو لویو آبی بریښنا پروژو او ۶۰۰ میګا واټه له لمر، باد، او طبیعي ګاز له لارې چې دواړو پروژو ته د عامه او خصوصي ګډون له لارې پراختیا ورکړل شوې، د کورني تولید کچه مخ په زیاتیدو ده. د ۲۰۱۸ زیږدیز کال په پای ته رسیدو سره به افغانستان له نویو کورنیو سرچینو څخه تر هغه ډیره بریښنا تولید کړي چې د تیرو ۴۰ کلونو په ترخ کې د هیواد دننه تولیده شوې ده.لومړیتوب به په ملي شبکه کې پانګونې ته دوام ورکول وي، کوم چې د سوداګریز یا صنعتي پرمختګ لپاره اساسي وړاندینی شرط دی، په داسې حال کې چې د استوګنې په انزوا شوو سیمو کې، د بیا تولید وړ بریښنا په برخه کې زیاتیدونکي پانګونه په لومړیتوب کښې کرار لري.

د زیربیناوو او انرژۍ د پراختیا لپاره د ملي لومړیتوب پروګرام

د بریښنا او انرژۍ سکټورونو لپاره زموږ موخې:

- د ښاري او کلیوالي سوداګرۍ د پراختیا لپاره د ټرانسپورت د لګښت کمول
- د ۵۰۰ کیلو ولټه ملي شبکې بشپړول او د ۱۵ کلونو په ترځ کې د انرژۍ له اړخه پر ځان بسیا کېدل.
- د مرکزي او سهیلی آسیا ترمنځ د انرژۍ له لیږد څخه د عوایدو ترلاسه کول.

یادو موخو ته د رسیدو لپاره افغانستان به:

- د خصوصي سکټور زیربیناوو پراختیا وهڅوي.

- خصوصي سکتور ته د ستراتيژيک لحاظه مهمو زيربيناوو پراختيا د چټکولو په موخه د حکومت له خوا دولتي ځمکه په اختيار کې ورکړي.
- د طرحي ترتيب او نوښت لرونکي تدارکاتو پروسه رامنځته کړي ترڅو د داوطلبۍ او بشپړيدو په وخت کې کمښت راولي.
- د زيربيناوو د انجينرانو او پروژو د مديرانو د کادرونو روزل.
- له طبيعي گازه، نوي کېدونکي انرژۍ، او آبي برېښنا څخه په گټې پورته کولو د کورني توليد کچه ۲،۳۰۰ميگا واټو ته لوړول.
- د کورنۍ انرژۍ د ليږد او ټرانسميشن پراختيا، په ځانگړي ډول دنوي کېدو وړ انرژۍ له لارې.
- په دې سکتور کې د نرخونو د ټاکلو او سبسايډي د جوړښت سمون .

۹. دکانونو او طبيعي سرچينودپراختيا ملي پروگرام:

د استخراجي صنايعو لکه کانونه او هايدرو کاربن پرمختگ به په زياتيدونکي توگه د اقتصادي ودې د محرک په توگه مهم رول ولوبوي. د ربې دواطلبۍ او اغيزمنې څارنې له لارې د هغوی دوامداره پراختيا موږ ته د ځانگړې اهميت وړ ده. وروستي راپورونه په ياد سکټور کې د دولت د قوي شتون اړتيا په گوته کوي ترڅو د قاچاق او غيرقانوني پراختيا نورو ډولونو مخه ونيسي. له دې کبله، زموږ استراتيژيک پلان د (EITI) له بشپړ مطابقت سره د استخراجي پرمختگ د يوالي غوښتنه کوي او د دې ډاډ ورکوي چې ټول فعاليتونه به د افغانستان تاريخي ميراثونو په ساحو کې او يا دهغه گرد چاپير د ساتنې اړوند د نړۍ غوره تگلارې وڅاري. لکه څرنگه چې حکومتولي پرمختگ کوي، موږ به د کان کېندنې برخه د نړيوالو پانگوالو پر مخ پرانيزو کوم چې د پانگې او مديريت مهارتونه وراندې کوي ترڅو خپل بشپړ قابليت ته د رسيدو په برخه کې له ياد سکټور سره مرسته وکړي.

د کان کېندنې سکټور د عوايدو د توليد ډېر لوی قابليت لري. خو، يو کمزوری مقرراتي چاپيريال، د پانگونې د منظورۍ د ورو کېدو سبب گرځي، او اداري فساد خو وار له مخکې په ياد سکټور کې د پرمختگ مخه ډب کړې ده او د منځنيو او وړو کانونو د راايستلو له لارې يې د پام وړ عوايدو د ترلاسه کولو مخنيوی کړی دی. موږ به د خصوصي سکټور د پانگونو هڅونې په موخه د قانون جوړونې او مقرراتي جوړښت په برخه کې پرمختگ ته چټکتيا ورکړو. په اړينو زيربيناوو کې د پام وړ پانگونه، په ځانگړي ډول د ريل گاډو د پټليو په برخه کې چې د کان کېندنې لويې پروژې د بندرونو له آسانتياوو سره ترې، او د انرژۍ پرمختللې ملي شبکو ته اړتيا ده ترڅو د کانونو له ظرفيت څخه پوره گټه پورته شي.

روڼتيا او حساب ورکونه به د ياد سکټور د دوامداره پرمختگ لپاره لومړيتوبونه وي. موږ اټکل کولای شو چې غيرې قانوني کان کېندنه په کال کې د ۳۰۰ مليونه امريکايي ډالرو زيان، د شخړو د زياتيدو، او د جرمونو د رامنځته کېدو سبب گرځي. موږ به له (EITI) يا د استخراجي صنايعو د روڼتيا انستيتوت له غوښتنوسره برابروالی، د گټور مالکېت د ښکاره کېدو لپاره نويو غوښتنو رامنځّته کېدل ډاډمن کړو او همدارنگه به له قانوني استخراج څخه د عوايدو تر لاسه کول يقيني کړو. د هايدورکاربن نقشه بندي او اکتشاف هم پيل شوی، خو د پام وړ سوداگريز پرمختگ به د تيلو او گازو د نړيوالو قيمتونو لوړيدو ته انتظار باسي.

د غوره اقتصاد لپاره د استخراجي سکټور پياوړي کول

د کانونو او مينرالونو سکټور لپاره زموږ موخې په لاندې ډول دي:

- د منرالونو له استخراج څخه تر وروستي بریده د عوایدو لوړول،
- د کانونو د عوایدو ثبات او د وړاندوینې د وړتیا لوړول،
- د تیلو او ګازو د اکتشاف پراخول،
- او غیر قانوني کان کېندنو ته رسیدګي.

یاد سکتور لپاره زموږ لومړیتوبونه په لاندې ډول دي:

- د ترونونو اصلاحات او د سیمه ایزې حکومتولی مسلکي کول
- د کانونو پر سیمو باندې د حکومت د بشپړ کنټرول رامنځته کول
- له (EITI) له غوښتنو سره د کانونو د قانون مطابقت
- د لویو کانونو د را ایستلو لپاره د نړیوالو ګډونوالو را بلل
- په ترکمنستان او ایران کې له سیمه ایزو شبکو سره د ریل له لارې د بار او لیږد د نویو لارو جوړول.

۱۰. د بشري سرچینود پراختیا پروګرام

افغانستان کښې مهارتونه د بازار له غوښتنو سره په بشپړه توګه سمون نلري. دغه حالت به لا نور هم هغه وخت خراب شي چې د ودې تګلارې پلې کول دوام ومومي. په راتلونکي کې د بازار د غوښتنو د اټکل لپاره، به موږ په مسلکي زده کړو، انجینری، مدیریتي مهارتونو، د خدمتونو په صنعت، او په هغو اصلاحاتو چې افغان کاري ځواک لا نورهم انعطاف منونکې او ځواب ویونکې جوړوي، پانګونه وکړو. د مهاجرو او کورني بې ځایه شویو بیرته راستنیدل کولای شي خپله مثبته ونډه ولري، راوستل شوي مقرراتي اصلاحات به دوی ته د منځنیو او حرفوي زده کړو د ترسره کولو اجازه ورکړي. په جلا وطن کې لوی شوي افغان ځوان نسل لپاره دا اړینه ده ترڅو زموږ د کار په بازارونو کې مدغم شي. موږ به د پایلو پر بنسټ د ښوونې د بیلګې په کارولو او د نصاب په بیاجوړولو، ارزونې، او په زده کړو کې د کړونو په راپور ورکولو سره د زده کړو کېفیت ډاډمن او د لوړو زده کړو موسسو د کېفیت تضمین لوړ کړو.

د اقتصادي ودې د رامنځته کولو په موخه بشري سرچینو ته پراختیا ورکول

په یاد سکتور کې پانګونه به:

- د کاري ځواک د صادرولو په ګډون به موږ راتلونکي کښې د بازار د غوښتنو لپاره چمتو کړي
- د خصوصي سکتور له غوښتنو سره به د تعلیم کېفیت په غوره توګه برابر کړي
- د اوسنیو مهارتونو بنسټ به غښتلي کړي
- د وقایوي او معالجوي روغتیا په برخه کې پانګونه به د کاري ځواک کېفیت لوړ کړي

یادو موخو ته د رسیدو لپاره به موږ:

- د مسلکي روزنې له آلماني بیلګې څخه د ګټې په اخیستو سره به مهارتونو او تخنیکي زده کړو ته پراختیا ورکړو.
- د خصوصي مهارتونو د اکاډیمیو جوړول به وهڅوو؛
- د روزنې په پروګرامونو او د کار په بازارونو کښې د راستنیدونکو مهاجرو او په هیواد کې دننه بې ځایه شویو وګړو د جذب لپار آسانتیاوې په ګوته کړو

- دمعلولینو لپاره د عوایدو د ترلاسه کولو په برخه کې د ټولنې پر بنسټ رامنځته شویو کړنلارو څخه ملاتړ وکړو

۱۱. د ښځود اقتصادي پیاوړتیا پروګرام

موږ په ملي پراختیا کې د افغان ښځو بشپړ سیاسي، ټولنیز، او اقتصادي ګډون باوري کولو ته پوره ژمن یو. د ښځو د اقتصادي ځواکمنتیا لپاره د حکومت بودجه د ملګرو ملتونو د ۱۳۲۵ شمیره پریکړه لیک او ملي لومړیتوب پروګرام د پلي کولو په لګښتونو کې ځای پر ځای کړې ده.

د راتلونکو پنځلسو کلونو په ترځ کې د بیوزلی د کمولو په برخه کې زموږ د ژمنو په پلي کولو سره به د ښځو د اقتصادي پیاوړتیا پروګرام کې تر ډیره کچې د ۲۵۰ ملیونه امریکایي ډالرو پانګونه وکړو. موږ به د اصلاحاتو یوه کړنلاره پلي کړو تر څو پورې چې د ښځو خوځښت زیات کړي، د جندر یا جنسیت د احصاییو په کېفیت کې ښه والی روالي، او هغه قوانین چې پورونو او بازارونو ته د ښځو د لاسرسي مخه نیسي کم یا لرې کړي.

افغانستان د جندر یا جنسیت تګلاره :

زموږ اساسي قانون ښځې ته د هیواد د یوې اوسیدونکې په څیر د مساوي حقوقو ضمانت کوي. لیکن موږ باید د بیوزلۍ له دوران څخه د دوی د وتو لپاره د هغوی ټولنیز اقتصادي ګډون او له مارکېټونو سره د دوی د مشغولتیا زیاتول باوري کړو.

زموږ د جندر تګلاره پر پنځو ستنو ولاړه ده، چې هره یوه یې د حکومت په عملي پروګرام کې ځای لري:

- د بشري حقونو، امنیت، او د افغان ښځو لپاره له کورني تاوتریخوالي څخه د خلاصون په برخه کې زموږ د نړیوالو ژمنو پلي کول،
- د لوړو زده کړو په شمول، تعلیم او روغتیایي خدمتونو ته د پوره لاسرسي ډاډمنول،
- د ښځو د اقتصادي پیاوړتیا د ملي لومړیتوب پروګرام پیلول،
- په بشپړ ډول د قانون پلي کولو له لارې د ښځو لپاره د اساسي قانون مطابق حقوقو خوندي ساتل،
- په حکومت او سوداګرۍ کې د ښځو د ونډې زیاتول.

اووم څپرکي :

گزیده شاخص های احصائیوی به سطح ملی :

گزیده شاخص های احصائیوی وضعیت فقر و رفاه عامه مشترکاً، توسط وزارت اقتصاد، اداره ملی احصائیه و معلومات و وزارت کار و امور اجتماعی، شهدا و معلولین، ترتیب گردیده است که در بر گیرنده ارقام جدید در سیزده بخش مختلف شامل ارقام نفوس، فقر ونابرابری، مصئونیت غذایی، کار و اشتغال، معارف، صحت، جنسیت، مسکن و دسترسی به خدمات اساس، مصئونیت اجتماعی، زراعت و مالداری، سکتور حقیقی، سکتور مالی و سکتور خارجی، می باشد.

دراین بسته معلوماتی، ارقام شاخص های مهم احصائیوی و اقتصادی به شکل مطلق و نسبی به طور مختصر وساده، انعکاس داده شده بناً، برای استفاده کنندگان ارقام که در بخش های متذکره به معلومات مختصر ضرورت داشته باشند، می تواند ممد واقع گردد. در صورت ضرورت به تفصیل بیشتر، استفاده کنندگان، می توانند منابع ارقام را که در ستون اخیر جداول ذکر شده است، دریافت نمایند.

با آنکه ارقام مندرج این نشریه به سطح ملی تهیه و ارایه گردیده است ولی بعضی شاخص های که امکانات تجزیه آن به سطح شهری، دهاتی و کوچی و جود دارد به تفکیک ساحات مسکونی نیز ارایه گردیده است.

شماره	تعریف شاخص	تعریف	ارقام (%)	ارقام مطلق	منبع معلومات	ملاحظات
گزیده شاخص های احصائیوی وضعیت فقر و رفاه عامه						
۱	نفوس					
۱,۱	نفوس کشور	تعداد مجموع افرادیکه در یک زمان معین در یک ساحه معین جغرافیائی زندگی میکنند.	٪۱۰۰	۳۱٬۵۷۵٬۰۱۸ نفر	نشریه برآورد نفوس ۱۳۹۷	
۱,۲	سهم نفوس شهری	فیصدی نفوس که در مناطق شهری زندگی می کنند.	%۲۳,۷	۷٬۵۰۷٬۹۵۳ نفر	نشریه برآورد نفوس ۱۳۹۷	
۱,۳	سهم نفوس دهاتی	فیصدی نفوس که در مناطق دهاتی زندگی می کنند.	%۷۱,۵	۲۲٬۵٦۷٬۰٦۵ نفر	نشریه برآورد نفوس ۱۳۹۷	
۱,٤	سهم نفوس کوچی	فیصدی نفوس کوچی از مجموع نفوس	%٤,۸	۱٬۵۰۰۰۰۰ نفر	نشریه برآورد نفوس ۱۳۹۷	
۱,۵	سهم نفوس زنان	فیصدی نفوس زنان به تناسب مجموع نفوس	% ٤۹	۱۵٬٤۹۳٬٤٤٦ نفر	نشریه برآورد نفوس ۱۳۹۷	
۱,٦	نسبت جنس	نبست نفوس ذکور بر نفوس اناث بوده و نشان دهنده تعداد مردان در مقابل صد زن می باشد.	٪۱۰۵		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۱,۷	نسبت وابستگی اطفال	نسبت اطفال (۰ الی ۱٤ ساله) بر نفوس سن کار (۱۵ الی ٦٤)	۹٦,۰۹٪		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۱,۸	نسبت وابستگی کهن سالان	نسبت افراد سن ٦۵ و بالاتر از آن بر نفوس فعال (۱۵ الی ٦٤)	۵٪		سروی وضعیت زندگی در افغانستان۱۳۹۵	
۱,۹	نسبت وابستگی مجموعی	نسبت افراد سن ۰-۱٤ و ٦۵+ و بالاتر از آن بر نفوس سن کار (۱۵ الی ٦٤)	۱۰۱٪		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	

۱,۱۰	میزان رشد نفوس	عبارت از تغییر (افزایش یا کاهش) در اندازه نفوس در فاصله معین زمانی میباشد که معمولآ به فیصدی ارائه میشود	۲,۱٤٪		نشریه بر آورد نقوس ۱۳۹۷	
۱۱,۱	فیصدی نفوس به تفکیک گروپ های سنی وسیع (۱) ۰ -۱٤ سال (۲) ۱٥-٦٤ سال (۳) ٦٥+	فیصدی گروپ های سنی نفوس از مجموع نفوس	٤۷,٥۲٪ ٤۹,۹۱٪ ۲,٥۷٪۳	۱٤٬۱۲٤٬۹۱٦ ۱٤٬۸۳٥٬٤۰٤ ۷٦٤٬۰۰۳	نشریه بر آورد نقوس ۱۳۹٦	
۲	فقر و نابرابری					
۲,۱	میزان فقر	فیصدی نفوس که مجموع مصارف موادغذایی و غیر غذایی شان پائین تر از خط فقر ملی قرار داشته باشد.	٥٤,٥٪	۱٥٬۸۳۷٬۳۱۹	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹٥	
۲,۲	۱,۲,۱ میزان فقر به تفکیک محل اقامت: (۱) شهری (۲) دهاتی (۳) کوچی	فیصدی نفوس تحت خط فقر از مجموع نفوس در (۱) شهرها (۲) دهات و (۳) نفوس کوچی	٤۱,٦٪ ٥۸,٦٪	۲٬۸۷۷٬٤۱۷ ۱۳٬۰۳۳٬۱۳۹	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹٥	
۲,۳	شگاف فقر	فاصله وسطی بین سطوح مصارف فقرا و خط فقر بنام شگاف فقر یاد می گردد و شدت فقر را نشان می دهد.	۱٥٪		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹٥	
۲,٤	سهم مصرف ۲۰ فیصد فقیرترین در مصرف مجموعی	مصارف مجموعی ۲۰ فیصد فقیرترین نفوس از مجموع مصارف تمام نفوس کشور	۷,۳٪		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹٥	

۲,۵	ضریب جینی	نشاندهنده توزیع عاید/ مصرف می باشد، این شاخص در بین ۰ و یک تحول می کند. ۰ نشاندهنده توزیع عادلانه کامل و ۱ نشان دهنده توزیع غیر عادلانه مطلق می باشد	۰,۳۱		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۲,٦	نسبت خانوارهای فقیر به تفکیک اشتغال رئیس خانوار در سکتور (۱) سکتور زراعت (۲) سکتور صنعت (۳) سکتور خدمات	تعداد خانوارهای فقیر که رئیس خانوار در سکتور های مختلف مصروف کار اند، از مجموع نفوس تحت خط فقر	٪ ٦۳ ٪ ٥۸ ٪ ٤٥		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۳	مصئونیت غذایی					
۳,۱	میزان عدم مصئونیت غذایی	فیصدی نفوس که کمتر از ۲۱۰۰ کیلو کالری در روز اخذ مینماید	٤٤,٦٪	۱۲٬۹۸٤٬۲۷۳	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	۲۹٬۱۱۲٬۷۱۹ نفر- فیصدی باساس نفوس سروی ۱۷-۲۰۱٦ محاسبه شده است
۳,۲	میزان عدم مصئونیت غذایی شدید	فیصدی نفوس که روزانه کمتر از ۱۵۰۰ کیلوکالری اخذ مینماید	۱۳,٤٪	۳٬۸۹۹٬٤۳۷	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۳,۳	میزان کمبود پروتین	فیصدی نفوس که مصرف روزانه ایشان کمتر از ۵۰ گرام پروتین در روز میباشد	۳۰,۱٪	۸٬۷٦۳٬۸۹۵	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٤	کار و اشتغال					
٤,۱	میزان نفوس در سن کار	فیصدی افراد سن ۱٤ و بالا تر از مجموع نفوس کشور	٥٤٬٦٪	۱٥٬۹۰۲٬۱۰۸	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	

٤,٢	میزان نفوس در سن کار به تفکیک محل اقامت: (۱)شهری (۲) دهاتی (۳) کوچی	فیصدی افراد سن ١٤ و بالا تر از مجموع نفوس کشور	١. ٢٦ % ٢. ٦٩,٤ % ٣. ٤,٦٪	١. ٤٬١٢٧٬٥٢٨ ٢. ١١٬٠٤٩٬٢٩٤ ٣. ٧٢٤٬٢٨٦	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٤,٣	میزان مشارکت نیروی کار به تفکیک جنسیت (۱) هر دو جنس (۲) مرد (۳) زن	فیصدی نفوس که در سن کار قرار داشته، مصروف کار و بی کار اند.	١. ٥٣,٩٪ ٢. ٨٠,٦٪ ٣. ٢٦,٨٪	١. ٨٬٤٧٨٬٤٣٤ ٢. ٦٬٣٩٢٬٦٥٥ ٣,٢٬٠٨٥٬٧٧٩	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٤,٤	میزان مشارکت نیروی کار به تفکیک محل اقامت: (۱) شهری (۲) دهاتی (۳)کوچی	فیصدی نفوس که در سن کار قرار داشته، مصروف کار و یا بیکار اند.	١. ٤٨,٠٪ ٢. ٥٤,٩٪ ٣. ٧٢,٤٪	١. ١٬٩٦٢٬٩٧٤ ٢. ٥٬٩٩٣٬١١٧ ٣. ٥٢٢٬٣٧٠	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٤,٥	نسبت اشتغال بر نفوس	فیصدی نفوس مصروف کار از نفوس سن کار	٤١,٣٣٪		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٤,٦	میزان بیکاری به تفکیک جنسیت: (۱) هر دو جنس (۲) مرد (۳) زن	فیصدی نیروی کار که یک هفته قبل از سروی، در جستجو کار و یا بیکار بوده اند و یا طی هفته گذشته کمتر از هشت ساعت کار کرده اند. (تعریف ملی)	١. ٢٣,٩٪ ٢. ١٨,٣٪ ٣. ٤١,٠٪	١. ٢٬٠٢٤٬٨٠٠ ٢. ١٬١٧٠٬١٠٠ ٣. ٨٥٤٬٧٠٠	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	

٤٫٧	میزان بیکاری به تفکیک محل اقامت: (۱) شهری (۲) دهاتی (۳) کوچی (٤) ملی	فیصدی نیروی کار که یک هفته قبل از سروی، در جستجو کار و یا بیکار بوده اند و یا طی هفته گذشته کمتر از هشت ساعت کار کرده اند. (تعریف ملی)	۱. ۲٦٫۵٪ ۲. ۲٤٫۰٪ ۳. ۱۲٫۳٪ ٤٫۲۳٫۹ %	۱. ۵۲۰٬٦۰۰ ۲. ۱٬٤۳۹٬۸۰۰ ۳. ٦٤٬۳۰۰ ٤٫۲٬۰۲٤٬۸۰۰	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٤٫٨	میزان کم کاری (کار نا کافی)	فیصدی افراد ۱٤ سال و بالاتر از آن که در یک هفته قبل از سروی مشغول کار بوده اند ولی طی هفته متذکره کمتر از ٤۰ ساعت کار کرده باشند، در حالیکه برای کار اضافی تمایل و فرصت داشته اند به اساس: (۱) نیروی کار فعال. (۲) اشتغال.	۱. ۱۵٫٦٪ ۲. ۲۰٫۵٪	۱٬۳۲۰٬۹۲۸	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٤٫٩	کار اطفال	سه کتگوری کار شاقه طفل از لحاظ سن تعریف شده است: ۱. هر کاریکه توسط اطفال ۵-۱۱ ساله انجام شود، بدون در نظر داشت ساعات یا شرایط کار، ۲) هر کاریکه توسط اطفال ۱۲-۱٤ سال حداقل ۱٤ ساعت انجام می شود و یا اجرای کار های خطر ناک، ۳) کاریکه توسط اطفال بین سنین ۱۵-۱۷ ساله برای ٤۳ ساعت یا بیشتر انجام شود، یا کار های خطر ناک، کار شاقه طفل تلقی میگردد.	۲٦٫۵۰٪	۲٬۷۳٦٬۲۰۰	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۳	
٤٫۱۰	میزان بیکاری جوانان	فیصدی جوانان (۱۵-۲٤ سال) که یک هفته قبل از سروی، در جستجو کار و یا بیکار بوده اند و یا طی هفته گذشته کمتر از هشت ساعت کار داشته اند. (تعریف ملی)	۳۰٫۷٪	۸٤٬۲۰۰۰	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	

٤,١١	میزان بیکاری جوانان به تفکیک جنسیت (۱) مرد (۲) زن (۳) هر دو جنس	فیصدی جوانان (۱۵-۲٤ سال) که یک هفته قبل از سروی، در جستجو کار و یا بیکار بوده اند و یا طی هفته گذشته کمتر از هشت ساعت کار داشته اند. (تعریف ملی)	۱. ٤٤ % ۲. ٤٦ % ۳. ۳۰,۷٪	۱. ۵۲۳٬۷۰۹ ۲. ۳۹۶٬۶۸۳ ۳. ۸٤۲٬۰۰۰	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
شماره	تعریف شاخص	تعریف	ارقام (%)	ارقام مطلق	منبع معلومات	ملاحظات
٤,١٢	میزان بیکاری جوانان به تفکیک محل اقامت: (۱) شهری (۲) دهاتی (۳) کوچی	فیصدی جوانان (۱۵-۲٤ سال) که یک هفته قبل از سروی، در جستجو کار و یا بیکار بوده اند و یا طی هفته گذشته کمتر از هشت ساعت کار.	۱. ۳۹,۱٪ ۲. ۲۹,۶٪ ۳. ۱۳,۳٪	۱. ۱٤٤٬۲۳۲ ۲. ۳۶۶٬٤۶۷ ۳. ۱۳٬۰۱۰	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٤,١٣	نیروی کار با سواد	فیصدی نیروی کار که توانمندی خواندن، نوشتن و حل محاسبات ریاضی را داشته و ساده باشد.	۳۵,۸۵٪	۵٬۶۲۹٬۲۵۶	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٤,١٤	سهم اشتغال در سکتور زراعت	فیصدی افراد شاغل که در فعالیت های مربوط به زراعت و مالداری مشغول به کار هستند.	٤٤,۳٪	۲٬۸۱٤٬۵۱۱	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٤,١٥	سهم اشتغال در سکتور ساختمان	فیصدی افراد شغال که در فعالیت مربوط به ساختمان مشغول به کار هستند.	۹,۸٪	۶۱۹٬۸۸۷	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٤,١٦	سهم اشتغال در سکتور تولید	فیصدی نیروی کار که در سکتور تولید مشغول کار هستند.	۸,۱٪	۵۱۱٬٤۵٤	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٤,١٧	سهم اشتغال در سکتور معادن و استخراج	فیصدی نیروی که در سکتور معدن مشغول کار هستند.	۰,۲٪	۱۱٬۹۷۷	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	

٤,١٨	سهم اشتغال در سکتور خدمات عامه، شخصی و اجتماعی	فیصدی نیروی کار که در سکتور خدمات عامه ، شخصی و اجتماعی مشغول کار اند.	١٩,٧٪	١٬٢٥٢٬٩٨٧	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٤,١٩	سهم اشتغال در سکتور های تجارت عمده ، پرچون ، رستورانت و هوتل ها	فیصدی نیروی کار که در سکتور تجارت عمده، پرچون، رستورانت و هوتل ها مشغول کار اند.	١١%	٧٠٠٬٥٣٠	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٤,٢٠	سهم اشتغال در سکتور های ترانسپورت، ذخایر، ارتباطات و معلومات	فیصدی نیروی کار که در سکتور ترانسپورت، ذخایر، ارتباطات و معلومات مشغول کار اند.	٥,٨٪	٣٦٨٬٠٦٣	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٤,٢١	سهم اشتغال در سکتور های مالی، بیمه، رهنمایی معاملات و تجارت	فیصدی نیروی کار که در سکتور های مالی، بیمه ، رهنمایی معاملات و تجارت مشغول کار اند.	%١	٦٥٬٥٨٣	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٤,٢٢	سهم اشتغال در سکتور های برق ، گاز و آب	فیصدی نیروی کار که در سکتور های برق ، گاز و آب مشغول کار اند.	٠,١٪	٤٬٩٣٥	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٤,٢٣	کارگران روزمزد	کارگران که هر روز به طور انفرادی کار میکنند	١٥,٧٪	١٬٠٠٨٬١٤٨	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٤,٢٤	کارگران با معاش، خصوصی	کارگران که بر اساس یک قرار داد در سکتور خصوصی مصروف کار اند	٧,١٪	٤٥٣٬٨٥٩	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٤,٢٥	کارگران با معاش، دولتی	کارگران که بر اساس یک قرار داد در سکتور دولتی مصروف کار اند.	%١٠,١	٦٤٩٬١٠٥	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٤,٢٦	کارگران مستقل	کارگران که مالک کار خود می باشند.	٤٠,١٪	٢٬٥٨٠٬١٠٩	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	

٤,٢٧	کارفرما	کسانیکه کارگر استخدام می کنند.	٢,٦٪	١٦٩٬٤٨٨	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٤,٢٨	کارگران فامیلی بدون مزد و معاش	کسانیکه بدون مزد کار می کنند.	%٢٤,٥	١٬٥٧٣٬٥٣٩	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٥	معارف					
٥,١	میزان سطح سواد	فیصدی نفوس ١٥ سال و بالاتر از آن که توانایی خواندن و نوشتن را داشته باشند.	%٣٤,٨	,٢٥٣٬٩٥٠٥	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٥,٢	میزان حضوریابی خالص (دوره ابتدائیه)	فیصدی سنین ٦-١٢ سال که واجدین صنوف ابتدائیه (صنوف ١ الی ٦) اند و فعالانه در مکاتب حاضر اند. در این شاخص مشمولین و حاضرین مدارس اسلامی شامل نمی باشند.	%٥٦,١	٢٬٨٧٥٬٦٢٧	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٥,٣	میزان حضوریابی خالص (دوره ثانوی)	فیصدی سنین ١٦ الی ١٨ سال که واجدین نهادهای تعلیمات ثانوی (صنوف ٧ – ١٢) اند در صنوف خویش حاضر اند. در این شاخص مدارس اسلامی شامل نمی باشند.	%٣٥,٧	١٬٣٥٩٬٥٥٢	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٥,٤	میزان حضوریابی خالص در تحصیلات عالی	فیصدی نفوس سنین ١٩ الی ٢٤ که واجدین نهاد های تحصیلات عالی می باشند.در این شاخص مدارس اسلامی شامل نمی باشند.	.٧٪٩	,٨٦٤٢٣٨	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	

٥,٥	میزان حضوریابی خالص در تحصیلات عالی (١) شهری (٢) دهاتی (٣) کوچی (٤) ذکور (٥) اناث	نسبت خالص حضور به حیث تعداد شاگردان بر گروپ تیوریکی سن مکتب برای یک سطح معین تعلیمی محاسبه شده و به فیصدی از مجموع نفوس همان گروپ سن بیان می شود. درین گزارش ١٢-٦ برای ابتدائی، ١٣تا ١٨ برای ثانوی و ١٩تا ٢٤ برای تحصیلات عالی مورد استفاده قرار گرفته است.	%١.٨١. ١ %٩.٦٢. %٢٣. ٠. %٩.١٤٤. %٨٤. ٥.	١. ١٢٤′٠٨٦ ٢. ١١٤′٥٢٧ ٣. ٢٥١ ٤. ١٧٧′٨٠٧ ٥. ٦١′٠٥٧	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٥,٦	میزان حضوریابی ناخالص در تعلیمات ابتدائی	فیصدی شاگردان که در دوره ابتدائیه حضور دارند، از مجموع افراد بین سنین ٦ الی ١٢	٧٢,٥٪	٣′٧١٤′٧٤٩	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٥,٧	میزان حضوریابی ناخالص در تعلیمات ابتدائی (١) شهری (٢) دهاتی (٣) کوچی (٤) ذکور (٥) اناث	فیصدی شاگردان که در دوره ابتدائیه حضور دارند، از مجموع افراد بین سنین ٦ الی ١٢، به تفکیک: (١) شهری (٢) دهاتی (٣) کوچی (٤) ذکور (٥) اناث	%٥.٩٥١. %٩.٦٩٢. %٩.٨٣. .٤٪٨٤٤. %٩.٥٨٥.	١. ١′١١٣′٦١٠ ٢. ٢′٥٧٧′٠٢١ ٣. ٢٤١′١١ ٤. ٢′٣٠٢′٣٢٨ ٥,١′٤١٢′٤١٤	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٥,٨	میزان حضوریابی ناخالص در تعلیمات ثانوی	فیصدی شاگردان که در دوره تعلیمات ثانوی حضور دارند، از مجموع افراد بین سنین ١٣ الی ١٨	%٠.٤٨	١′٨٢٤′٢٢٧	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	
٥,٩	میزان حضوریابی ناخالص در تعلیمات ثانوی (١) شهری (٢) دهاتی (٣) کوچی	فیصدی شاگردان که در دوره تعلیمات ثانوی حضور دارند، از مجموع افراد بین سنین ١٣ الی ١٨ به تفکیک (١) شهری (٢) دهاتی (٣) کوچی (٤) ذکور (٥) اناث	٦٩,٢٪ ٤٢,٥٪ ٢,٦٪ ٦٣,٠٪ ٥. ٣٢,٢٪	١. ٧٠٩′٣٧٩ ٢. ١′١١٠′٥٥٢ ٣. ٤′٢٩٦ ٤. ١′٢٢٩′٢٨٦ ٥. ٥٩٤′٩٤١	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	

	(٤) ذکور (٥) اناث					
٥,١٠	میزان حضوریابی ناخالص در تحصیلات عالی	فیصدی شاگردان که در دوره تحصیلات عالی حضور دارند، از مجموع افراد بین سنین ۱۹ الی ۲٤	%١٤,١	٣٤٧٬١٤١	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٥,١١	میزان حضوریابی ناخالص در تحصیلات عالی (١) شهری (٢) دهاتی (٣) کوچی (٤) ذکور (٥) اناث	فیصدی شاگردان که در دوره تحصیلات عالی حضور دارند، از مجموع افراد بین سنین ۱۹ الی ۲٤ به تفکیک (١) شهری (٢) دهاتی (٣) کوچی (٤) ذکور (٥) اناث	١. ٢٧,٣٪ ٢. ٩,٦٪ ٣. ٠,٢٪ ٤. ٢٠,٦٪ ٥. ٥,٠٪	١. ١٨٧٬٠٥٧ ٢. ١٥٧٬٨٣٣ ٣. ٢٥١ ٤. ٢٤٥٬١٧١ ٥,١٠١٬٩٧٠	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٥,١٢	میزان سواد زنان (سنین ١٤ و بالاتر از آن)	فیصدی زنان ١٤ سال و بالاتر از آن که توانایی خواندن و نوشتن را داشته باشند.	%٢٩,٣	١٬٦٥٧٬٣٤٦	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٥,١٣	نسبت تساوی جنسیت در دوره: ١) ابتدائیه ٢) متوسطه ٣) لیسه	تناسب میزان حضور خالص دختران به میزان حضور یابی خالص پسران در دوره های ابتدائیه، متوسطه و لیسه.	١. ٠,٧١٪ ٢. ٠,٥١٪ ٣. ٠,٣٩٪		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
٦	صحت					

٦,١	دسترسی به مراقبت های صحی قبل از تولد	فیصدی خانم های ١٤-٤٩ سال که عروسی کرده اند و در دوران حامله گی حد اقل یک بار تحت معاینه یکی از کارمندان صحی (داکتر، قابله، نرس و یا هم کارمند صحی جامعه) قرار گرفته باشند	٥٩٪	٢٬٥٦٠٬٧١٨	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	ارقام تام به اساس محاسبات از برآورد نفوس کشور ١٣٩٦ و صفحه ٩٦ سروی صحت و دیموگرافی ١٣٩٦ بدست آمده است.
٦,٢	ولادت های انجام شده با حضور اشخاص ماهر صحی	فیصدی خانم های ١٤-٤٩ سال که عروسی کرده اند و ولادت اخرین طفل شان تحت نظر شخص ماهر صحی (داکتر، قابله، نرس و یا هم کارمند صحی جامعه) صورت گرفته باشد.	%٥١	٢٬٢٣١٬٥٠٢	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ١٣٩٥	ارقام تام به اساس محاسبات از برآورد نفوس کشور ١٣٩٦
٦,٣	میزان مرگ و میر مادران	تعداد مرگ و میر مادران در دوران حاملگی در هر ١٠٠ هزار ولادت زنده در سال	١٢٩١		سروی صحت و دموگرافی١٣٩٦	
٦,٤	میزان مرگ و میر اطفال	تعداد مرگ و میر اطفال زیر سن ٥ سال در افغانستان در سال (وفیات در هر یک هزار تولد زنده)	٥٥		سروی صحت و دموگرافی١٣٩٦	ریفرنس: صفحه از ١٦١ سروی صحت و دیموگرافی ١٣٩٦
شماره	تعریف شاخص	تعریف	ارقام (%)	ارقام مطلق	منبع معلومات	ملاحظات
٦,٥	٣,٧,٢. میزان حامله گی سنین نوجوانی (بین ١٥ الی ١٩)	رقم حاملگی (ولادت) خانم ها بین سنین ١٥ الی ١٩ سالگی.	١٢,١٪	١٩٨٬٥٢٧	سروی صحت و دیموگرافی در افغانستان ١٣٩٤	ریفرنس: صفحه از ١٦١ سروی صحت و دیموگرافی ١٣٩٦
٨	مسکن و دسترسی به خدمات اساسی					

۸,۱	میزان دسترسی به آب آشامیدنی سالم، به تفکیک مناطق مسکونی (۱) شهری (۲) دهاتی (۳) کوچی (٤) ملی	عبارت از فیصدی نفوس که به منابع آب آشامیدنی سالم دسترسی داشته باشد.	%٤١. ٩١. %٦.٦٢. ٥ %٨.٣٥٣. ٤.٦٣,٩٪	١. ٩٬٢٤٦٬٨٦٥ ٢. ٥٬٧٢٦٬١٧٧ ٣. ٣٬٦٢١٬٨٥٨ ٤. ١٨٬٥٩٤٬٩٠٠	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۸,۲	میزان استفاده از سیستم فاضلاب بهبود یافته	فیصدی مردمی که از سهولت های سیستم فاضلاب صحی استفاده میکنند.	٥٢٪	١٥٬٤٢٣٬٠٠٠	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۸,۳	میزان دسترسی به برق	فیصدی خانوار ها که دسترسی به انرژی برق از منابع مختلف دارند.	٩٧,٧٪	٢٨٬٤٣٠٬٧٠٠	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۸,٤	فیصدی نفوس شهری که در محلات پر جمعیت و کثیف زندگی می کنند.	تعداد افرادیکه در محلات پرجمعیت و کثیف زیست دارند در هر صد نفر.	%٧٢,٤	٢١٬٠٨٦٬٤٠٠	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۸,٥	فیصدی نفوس که از منابع آب آشامیدنی بهبود یافته استفاده می کنند (۱) ملی (۲) شهری (۳) دهاتی (٤) کوچی	تعداد افرادیکه بمنابع آب آشامیدنی بهبود یافته دسترسی دارند در هر صد نفر.	١. ٦٣,٩٪ ٢. ٩١,٤٪ ٣. ٥٦,٦٪ ٤. ٣٥,٨٪	١. ١٨٬٥٩٤٬٩٠٠ ٢. ٩٬٢٤٦٬٨٦٥ ٣. ٥٬٧٢٦٬١٧٧ ٤. ٣٬٦٢١٬٨٥٨	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۸,٦	فیصدی نفوس با دسترسی به هرگونه منبع برق	تعداد افرادیکه دسترسی به برق دارند در هر صد نفر.	٩٧,٧٪	٢٨٬٤٢٢٬٧٥٧	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	

۸,۷	فیصدی خانوار های که در مسکن های پر ازدحام زندگی می کنند.	مسکن یا خانه که بیشتر از سه نفر در یک اتاق آن زندگی می کنند.	%۴۳,۹	۱۲٬۷۰۹٬۶۶۷	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۸,۸	فیصدی خانوار های که در مسکن های پر ازدحام زندگی می کنند: شهری دهاتی کوچی	مسکن یا خانه که بیشتر از سه نفر در یک اتاق آن زندگی می کنند	۱. ۴۲,۷٪ ۲. ۴۱,۵٪ ۳. ۸۳,۳٪	۱. ۲٬۹۳۹٬۶۸۳ ۲. ۸٬۵۸۵٬۸۵۴ ۳. ۱٬۲۱۰٬۹۳۰	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۸,۹	فیصدی نفوس که از سوخت جامد استفاده می کنند ، برای : پخت و پز گرم کردن	تعداد افرادیکه از مواد سوخت جامد مثل ذخال سنگ استفاده میکنند در هر صد نفر.	%۷۴,۸۱. ۲. ۹۳,۸٪	۱. ۲۱٬۷۵۲٬۳۰۹ ۲. ۲۷٬۲۲۳٬۷۰۷	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۸,۱۰	فیصدی نفوس که از سوخت جامد استفاده می کنند،برای پخت و پز به تفکیک : (۱) شهری (۲) دهاتی (۳) کوچی	تعداد افرادیکه از مواد سوخت جامد مثل ذخال سنگ استفاده میکنند در هر صد نفر.	۱. ۲۱,۳٪ ۲. ۹۱٪ ۳. ۹۸,۹٪	۱,۱٬۴۷۴٬۴۶۹ ۲. ۱۸٬۸۳۹٬۲۵۱ ۳. ۱٬۴۳۸٬۵۸۹	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	

۸,۱۱	فیصدی نفوس که از سوخت جامد استفاده می کنند،برای گرم کردن به تفکیک : (۱) شهری (۲) دهاتی (۳) کوچی	تعداد افرادیکه از مواد سوخت جامد مثل ذخال سنگ استفاده میکنند در هر صد نفر.	۳٪.۸۷۱. ۲. ۹۶,۸٪ ۳,۸۱,۷٪	۱. ۵٬۹۹۲٬۷۶۲ ۲. ۲۰٬۰۵۱٬۹۲۸ ۳,۱٬۱۸۹٬۰۱۷		
۹	مصئونیت اجتماعی					
۹,۱	فیصدی افراد بدون مزد در خانوار از مجموع اشتغال به تفکیک جنسیت: (۱) هر دو جنس (۲) مرد (۳) زن	فیصدی کارکنان که در کارهای خانه، زراعت، مالداری و دیگر کارهای داخل خانه مصروف هستند و از بابت کار که انجام میدهند هیچ نوع مزدی دریافت نمیکنند بر مجموع تمام اشتغال				
۹,۲	تعداد افراد آسیب پذیر که تحت پوشش مصئونیت اجتماعی قرار گرفته اند به تفکیک ذیل: (۱) افراد دارای معلولیت (۲) خانواده های شهدا (۳) متقاعدین			۱. ۱۱۰٬۰۳۷ ۲. ۱۵۵٬۰۰۰ ۳. ۱۲۰٬۰۰۰	وزارت کار، امور اجتماعی، شهدا و معلولین ۲۰۱۶	
۹,۳	نسبت زنان بیوه از مجموع زنان	تعداد زنان بیوه "آنعده از کسانیکه دوباره ازدواج نکرده اند"	%۳,۹۹	۵۶۹٬۳۲۴	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	

۹,٤	تعداد ایتام	تعداد اطفال (سنین پائینتر از ۱۸) که پدر یا مادر نداشته باشد.		۱۰۵٬۱۷۵	سروی دیموگرافی و صحت در افغانستان ۱۳۹٤	
۹,۵	فیصدی زنان که دارای سن ۲۰ الی ۲٤ سال هستند و در سن قبل ۱۵ سالگی ازدواج کرده اند	تعداد زنان که دارای سن ۲۰ الی ۲٤ سال هستند و در سنین قبل ۱۵ سالگی ازدواج کرده اند	%٤,۲		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۹,٦	فیصدی خانوار های که توسط زنان سرپرستی می شوند	خانوار های که توسط زنان سرپرستی بر مجموع خانوار ها	۱,۱۹٪	٤۵٬۰۷٦	سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۱۰	زراعت و مالداری					
۱۰,۱	فیصدی خانوار های که دارای زمین های آبی هستند		۳۷,۹٪		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۱۰,۲	فیصدی خانوار های که دارای زمین های للمی هستند		۱۹,٤٪		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۱۰,۳	فیصدی خانوار های که دارای باغ و باغچه هستند		۱۳,۱٪		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۱۰,٤	اوسط سایز زمین های آبی که در مالکیت قرار دارند (به جریب)		٤,۹ جریب		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۱۰,۵	اوسط سایز زمین های للمی که در مالکیت قرار دارند (به جریب)		۱۲,۱ جریب		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	

۱۰,٦	اوسط سایز باغ ها و باغچه های که در مالکیت قرار دارند(به جریب)		۱,۹ جریب		سروی وضعیت زندگی در افغانستان ۱۳۹۵	
۱۱	سکتور حقیقی					
۱۱,۱	تولید نا خالص داخلی به شمول کوکنار	مجموع ارزش پولی اجناس و خدمات تولید شده یک کشور در یک دوره معین حسابی		۱٬٤٦۳٬۷٦٤ میلیون افغانی	سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	
۱۱,۲	میزان رشد اقتصادی	تغییر در تولید نا خالص داخلی یک کشور در یک سال نظر به سال قبل	۷,۲٪		سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	
۱۱,۳	تولید نا خالص داخلی سرانه	تولید نا خالص داخلی تقسیم بر نفوس کشور .		۷۱۸ دالر	سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	
۱۱,٤	شاخص قیم مستهلک	بین کننده تغییرات در سطح عمومی قیمت های اجناس و خدمات خریداری شده توسط مستهلکین بوده	۱۱۱,۷٪		سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	سال اساس ۱۳۹٤
۱۱,٥	میزان تورم	تغییر در شاخص قیم مستهلکین نظر به سال قبل	%٤,٤		سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	
۱۱,٦	سهم سکتور زراعت در تولید ناخالص داخلی	سهم سکتور زراعت از مجموع تولید ناخالص داخلی	%۲۳,۷	۳٤٦٬۲٦۹میلیون افغانی	سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	
.۷۱۱	سهم سکتور صنعت از مجموع تولید ناخالص داخلی	سهم سکتور صنعت از مجموع تولید ناخالص داخلی	%۲۱,۰	۳۰۷٬۵۲۹ میلیون افغانی	سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	

۱۱,۸	سهم خدمات در تولید نا خالص داخلی	سهم سکتور خدمات از مجموع تولید نا خالص داخلی	%۵۰,۷	۷۴۳٬۱۳۷ میلیون افغانی	سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	
۱۱,۹	سهم مالیات بر واردات در تولید نا خالص داخلی	سهم مالیات بر واردات از مجموع تولید ناخالص داخلی	%۴,۶	۶۶٬۸۳۰ میلیون افغانی	سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	
۱۲	سکتور مالی					
۱۲,۱	عواید داخلی	عبارت از مجموع عواید مالیاتی و غیر مالیاتی می باشد.		۵۱۷٬۱۵۱ میلیون افغانی	سند بودجه ملی ۱۳۹۶	
۱۲,۲	عواید مالیاتی	عواید که دولت آنرا از انواع مختلف مالیات ها بدست می آورد.		میلیون افغانی ۱۰۵٬۰۱۵	سند بودجه ملی ۱۳۹۶	
۱۲,۳	عواید غیر مالیاتی	عواید که دولت آن را از فعالیت های اقتصادی و سایر منابع دست داشته خود به دست می آورد.		۴۷٬۵۰۲ میلیون افغانی	سند بودجه ملی ۱۳۹۶	
۱۲,۴	مجموع بودجه سال مالی	تخمین رسمی عایدات ومصارف برای یک مدت معین آینده معمولاً یک سال		۴۱۷٬۱۸۰,۴ میلیون افغانی	سند بودجه ملی ۱۳۹۶	
۱۲,۵	مجموع مصارف در سال مالی	مصارف دولت شامل تمام مصارف ، سرمایه گذاری و پرداخت های دولت در یک سال از مجموع بودجه همان سال		۳۵۶٬۴۵۳,۴ میلیون افغانی	سند بودجه ملی ۱۳۹۶	
۱۲,۶	بودجه عادی	قسمت از بودجه است که برای تمویل مصارف عادی پرداخت می شود(معاشات کارمندان، خریداری اجناس و خدمات، ربح قروض، وجوه احتیاطی وسایر)		۵۹۱,۹۲۵۳ میلیون افغانی	گزارش اجراات بودجه ملی سال ۱۳۹۶	

۱۲,۷	میزان مصرف بودجه عادی	فیصدی بودجه مصرف شده از مجموع بودجه عادی	%۹٤,۷		گزارش اجراات بودجه ملی سال ۱۳۹٦	
۱۲,۸	بودجه انکشافی	قسمتی از بودجه است که برای تمویل مصارف پروژه ها و پلان های انکشافی در نظر گرفته می شود(معاشات کارمندان ، خریداری اجناس و خدمات، ربح قروض، وجوه احتیاطی و سایر)		۲٬۸٦۱,۵۱۰ میلیون افغانی	گزارش اجراات بودجه ملی سال ۱۳۹٦	
۱۲,۹	میزان مصرف بودجه انکشافی،	فیصدی بودجه مصرف شده از مجموعه بودجه انکشافی	%٦۸,۹		گزارش اجراات بودجه ملی سال ۱۳۹٦	
۱۲,۱۰	سهم کمک ها در بودجه ملی	فیصدی کمک ها از مجموع بودجه ملی	%٦۰,۹		سند بودجه ملی ۱۳۹٦	
۱۲,۱۱	سهم کمک ها در بودجه انکشافی	فیصدی کمک ها از بودجه انکشافی			وزارت مالیه	
۱۲,۱۲	بودجه اختیاری	بودجه اختیاری بودجه است که از عواید داخلی تمویل می گردد.		,۲۷,۷۵۳۷	سند بودجه ملی ۱۳۹٦	
۱۲,۱۳	فیصدی کمک ها در بودجه اختیاری	وجوه که از طرف کشور های کمک کننده در اختیاری حکومت افغانستان گذاشته می شود. از مجموع بودجه اختیاری			وزارت مالیه	
۱۲,۱٤	بودجه غیر اختیاری	بودجه که از جانب جامعه جهانی بحیث کمک به حکومت افغانستان داده می شود و دولت افغانستان کنترول مستقیم بالای منابع تمویلی و استقامت های مصرفی آن ندارد.		۲۹۳۸٬٦۷. میلیون افغانی	سند بودجه سال ۱۳۹٦	
۱۲,۱۵	قروض			۳۱۵٤ میلیون افغانی	سند بودجه سال ۱۳۹٦	
۱۲,۱٦	مبلغ با اسم کشور قر ض دهنده	بانک انکشاف اسلامی بانک انکشاف آسیایی و بانک جهانی عربستان سعودی سایر		٦۸۱,۷ میلیون افغانی ٦۹,٤ میلیون افغانی ۷۳۷,۰ میلیون افغانی ۱۱٦٦,٦ میلیون افغانی	سند بودجه ملی ۱۳۹٦	
۱۳	سکتور خارجی					

۱۳٫۱	بیلانس تادیات	بیلانس تادیات عبارت از مجموع پرداخت ها و دریافت های یک کشور با کشور های جهان که در دو قسمت بیلانس تجاری و مالی(حساب سرمایه و حساب جاریه) می باشد.			د افغانستان بانک	
۱۳٫۲	بیلانس مالی	وضعیت مالی کشور در دو حساب سرمایه و حساب جاری			د افغانستان بانک	
۱۳٫۳	بیلانس تجارت	نشان دهنده تفاوت میان ارزش صادرات و واردات یک کشور با کشور های خارجی در طی یک دوره معین	%۸۹-	٦٬۹٦۱- میلیون دالر	سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	
۱۳٫٤	مجموع صادرات	ارزش مجموعی کالا ها از قلمرو گمرکی یک کشور خارج می گردد(به دالر آمریکایی)	%۱۰	۸۳۱٬۹۲٦٬۷۷٦	سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	
۱۳٫٥	مجموع واردات	ارزش مجموع کالاها که به قلمرو گمرکی یک کشور داخل می گردد(به دالر آمریکایی)	%۹۰	۷٬۷۹۲٬٦۰۰٬۰۸۹	سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	
شماره	تعریف شاخص	تعریف	ارقام (%)	ارقام مطلق	منبع معلومات	ملاحظات
۱۳٫٦	٥ قلم عمده صادرات	میوه جات خشک میوه جات تازه نباتات طبی قالین پست باب	۱. ۳٦٪ ۲٫۱٥٪ ۳٫۱۳٪ ٤٫۳٪ ٥٫۱٪	۱٫۲۹۸٬۸۸۰٬٥٦۹ ۲٫۱۲۳٬۲٥۷٬۸۳۷ ۳٫۱۰۹٬۷۲۳٬٦٥٦ ٤٫۲۳٬۷٥٤٬٤٤٦ ٥٫۱۱٬۷۰٦٬۷٥۷	سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	ارزش به دالر آمریکایی
۱۳٫۷	٥ قلم عمده واردات	گندم و آرد گندم ماشین آلات برق سایر وسایل برقی مواد تعمیرات	%۱۲۱. ۲٫٤٪ ۳٫٤٪ ٤٫۲٪ ٥٫۱٪	۱. ۹۰۸٬۳۱۸٬٦۹ ۲٫۲۷٤٬٤٦٥٬٦٦۹ ۳٫۲۸٤٬۲۲۹٬۰٦ ٤٫۱۷۷٬٥۱٥٬۳۸۳ ٥٫۹۷٬۱۸٦٬۳٤٦	سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	ارزش به دالر آمریکایی

۱۳,۸	۵کشور شریک صادراتی افغانستان	پاکستان هندوستان ترکیه ایران عراق	%٤٣١. ٢,٤٣٪ ٣,٣٪ ٤,٢٪ ٥,٢٪	١. ٣٥٧٬٢٠١٬٢٩ ٢,٣٥٦٬١٣٩٬٥٢٨ ٣,٢٢٬٠٠٦٬٦٨٣ ٤,١٨٬١١٢٬٧٥٩ ٥,١٤٬٥٦٣٬٢٢٤	سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	ارزش به دالر آمریکایی
۱۳,۹	۵ کشور شریک وارداتی افغانستان	پاکستان ایران چین قزاقستان ازبکستان	١٧١. ٢. ١٦٪ ٣. ١٥٪ ٤. ١١٪ ٥. ٧٪	١. ١٬٢٩٣٬٢٢٤٬٧١٥ ٢. ١٬٢١٢٬٥٦٣٬٨٠٩ ٣. ١٬١٧٩٬٢٩٧٬٨٧٤ ٤. ٨٦٦٬٧٧٠٬٠١٤ ٥. ٥٦٠٬٥٢٨٬٣٠٢	سالنامه احصائیوی ۲۰۱۷-۲۰۱۸	ارزش به دالر آمریکایی

سروی وضعیت زنده گی در افغانستان :

سروی وضعیت زنده گی در افغانستان ۱۳۹۵ جامع ترین منبع معلومات درمورد وضعیت اجتماعی واقتصادی مردم درافغانستان است که توسط اداره مرکزی احصائیه جمهوری اسلامی افغانستان به کمک تخنیکی انستیتیوت سکتور عامه جامعه اروپا (ICON) درسال ۱۳۹۷ به نشر رسید .

نشر سروی وضعیت زنده گی درافغانستان سال ۱۳۹۵ فعالیت ارزنده اداره مرکزی احصایه بوده که خصوصیت چند گانه این سروی یک وسیله منحصر به فرد برای پالیسی سازان وتمام سازمان های ملی وبین المللی بشما میرود ، ویژه گی ها ی این سروی عبارت اند از پوشش نفوس کوچی ، توانائی تحلیل تغیرات فصلی درشاخص های انکشافی مرتبط، توانائی تولید احصائیه به سطح ولایت همچنان تداوم سروی زمینه تحلیل میلان شاخص های کلیدی انکشافی را مهیا میسازد..

سروی وضعیت زنده گی درافغانستان برای سال ۱۳۹۵ ، ۲۰ شاخص را تحت پوشش قرارداده که شامل ۱۲ هدف از میان ۱۷ اهداف انکشاف پایدار بوده واکثریت آنها دراین گزارش ارایه گردیده است ، سروی وضعیت زنده گی درافغانستان حاوی معلومات اساسی درمورد نفوس وخانوارها ، بازار کار، فقر، مصئونیت غذائی ، زراعت، صحت، تعلیم وتربیه ، مسکن، جنسیت وچالش هایکه خانوار های افغان درگیر آن هستنند ، استراتیژی های مقابله با آن واولویت های مردم برای انکشاف درآن انعکاس یافته است .

سروی وضعیت زنده گی به سطح ملی :

شاخص ها	۲۰۰۷-۰۸	۲۰۱۱-۱۲	۲۰۱۳-۱۴	۲۰۱۶-۱۷
مساحت (sq.km)	٦٥٢٨٦٤	٦٥٢٨٦٤	٦٥٢٨٦٤	٦٥٢٨٦٤
تراکم جمعیت (افراد در هر کیلومتر مربع)	۳٥,۳	۳۹,۱	٤۰,۷	٤۲,٤
نسبت وابستگی	۱۰٥	۱۰٤	۱۰۰	۱۰۱
نسبت جنسیتی	۱۰٥	۱۰٥,۷	۱۰٥,۳	۱۰۳,۹
میزان سواد جوانان (۲۴-۱۵ سال) (٪)	۳۸,۹	٤٦,٦	٥۱,۷	٥۳,٦
میزان سواد در جمعیت ۱۵ ساله و بالاتر	۲٦,۲	۳۱,٤	۳٤,۳	۳٤,۸
پوشش مراقبت های قبل از زایمان (حداقل یک بازدید) (٪)	۳۲,۸	٥۱,۲	٦۳	۷۰,۲
زنان که به وسیله پرسونل صحی ماهر زایمان میدهند (٪)	۲۱,۸	۳۹,۹	٤٥,۲	٥۳,٤
زنان که در سن ۱۵ -۱۹ سال، در حال حاضر متاهل اند (٪)	۱۷,۹	۱۹,٥	۱۷,۹	۱٦,٤
توازن جنسیتی سواد در جوانان (۱۵ - ۲۴ ساله)	۰,٤٥	۰,٥۲	۰,٥٥	۰,٥۷
چند همسری زنان متاهل ۱۵ تا ۴۹ ساله (٪)	۸,۱	۷,۳	۷,٤	۷,۸
جمعیت با کمبود پروتئین (٪)	۱٥,۷	۱۹,٤	_	_

جمعیت با کمبود کالری و پروتئین (٪)	٦,١	١٨,٥	_	_
نسبت وابستگی سالمندان	٥,٧	٥	٤,٩	٥,٤
اشتغال به نسبت جمعیت	_	٤٥,٧	٤٢,٩	٢٣,٩
میزان زیراشتغال (٪)	_	٤٩,٨	٥٥,٤	١٥,٦
میزان بیکاری (٪)	_	٨,٢	٢٢,٦	٣٠,٧
میزان مشارکت نیروی کار (٪)	_	٤٩,٨	٥٥,٤	٥٣,٩
استخدام نه چندان سود مند	_	٢٥	٣٩	٣٩,٥
جمعیت مشغول در کشاورزی (٪)	_	_	٤٤	٤٤,٣٢
جمعیت مشغول در تولید (٪)	_	_	٢٢	١٨,٠٨
جمعیت مشغول در خدمات (٪)	_	_	٣٤	٣٧,٥٩
میزان فقر (٪)	٣٦	٣٦,٥	٣٩,١	٥٤,٥
جمعیت که در فضا باز رفع حاجت مینمایید (٪)	٢٤,٦	١٥	١٩,٢	١٣,٦
جمعیت که از مواد سوخت جامد استفاده مینمایند (٪)	٨٣,٢	٧٩,٩	٧٥,٩	٧٤,٨
خانواده که دارای برق میباشند (٪)	٤١,١	٦٨,٩	٨٩,٥	٩٧,٦
تعداد خانواده	٧,٣	٧,٤	٧,٤	٧,٧
افراد که در خانواده های پرجمعیت زنده گی میکنند (٪)	٣٣,٧	٤٣,٨	٤٢,٦	٤٣,٩
مجموعه تلفن همراه در هر ١٠٠ نفر جمعیت	٥,٨	١٤,١	١٧,٣	٢١,٢
کاربران اینترنت در هر ١٠٠ نفر	٠,٢٧	٠,٥٠	١,٢٢	٢
خانواده هایی که دارای زمین های آبیاری هستند (٪)	٤٠,٤	٣٧,٩	٣٦,٦	٣٧,٩
خانواده هایی که دارای زمین های للمی هستند (٪)	١٦,٤	١٦,٨	١٦,٣	١٩,٤
خانواده هایی که دارای قطعه باغ هستند (٪)	١٠,٣	١٢,٦	١٢,٦	١٣,١
اوسط اندازه زمین های آبی متعلق به خانواده ها (جریب)	٦,٧	٦	٦,١	٤,٩
اوسط اندازه زمین های للمی متعلق به خانواده ها (جریب)	١٤	١٦,٤	١٣,٢	١٢,١
اوسط اندازه زمین های آبی متعلق به خانواده ها (جریب)	٢	٢	١,٩	١,٩

وضعیت زنده گی مردم ولایت لغمان به اساس سروی ALCS-۲۰۱۷ :

شاخص ها	۲۰۰۷-۰۸	۲۰۱۱-۱۲	۲۰۱۳-۱۴	۲۰۱٦-۱۷
مساحت (sq.km)	۳۹۷۷,۹	۳۹۷۷,۹	۳۹۷۷,۹	۳۹۷۷,۹
تراکم جمعیت (افراد در هر کیلومتر مربع)	۹۸,۱	۱۰٦,٦	۱۱۰,۲	۱۱۳,۹
نسبت وابستگی	۱۱٦	۱۲۷	۱۲٦	۱۱۲
نسبت جنسیتی	۱۰۳,۳	۱۰٦,۲	۱۰۳	۱۰٥,۸
میزان سواد جوانان (۲۴-۱۵ سال) (٪)	۳۷,۲	۳۸,۲	٤۲,۲	٤۷,٥
میزان سواد در جمعیت ۱۵ ساله و بالاتر	۲٦	۲٥,٦	۲۸,۸	۳۲,٥
پوشش مراقبت های قبل از زایمان (حداقل یک بازدید) (٪)	٥۲,۷	۸۰,۱	۸٥,۷	٥۹,۸
زنان که به وسیله پرسونل صحی ماهر زایمان میدهند (٪)	۳٤,۱	٥۰	۷۱,٥	٥۷,۳
زنان که در سن ۱۵ -۱۹ سال، در حال حاضر متاهل اند (٪)	۲۰,٥	۱۱,۱	۲۰,۷	۲٦,٤
توازن جنسیتی سواد در جوانان (۱۵ - ۲۴ ساله)	۰,۳٤	۰,۲۳	۰,۳٦	۰,۳۳
چند همسری زنان متاهل ۱۵ تا ۴۹ ساله (٪)	٥,٦	۳,۲	۷,۲	۹
جمعیت با کمبود پروتئین (٪)	۳۷,٦	٥۲,٥	–	–
جمعیت با کمبود کالری و پروتئین (٪)	۱۰,۳	٥۰,۷	–	–
نسبت وابستگی سالمندان	٥,۱	۳,۹	۳,۲	٥,٥
اشتغال به نسبت جمعیت	–	٦۱,٥	٦۱,۲	٥٤,۱
میزان زیراشتغال (٪)	–	۲٥,۷	۲۹,۲	۳۰,۸
میزان بیکاری (٪)	–	۸,۹	۱۰	۱۷,۸
میزان مشارکت نیروی کار (٪)	–	٦۷,٥	٦۸	٦٥,۸
استخدام نه چندان سود مند	–		۳۹,۱	٤۸,٦
جمعیت مشغول در کشاورزی (٪)	–	–	٦۰	٥٥,۲
جمعیت مشغول در تولید (٪)	–	–	۱۸	۲۲,٦
جمعیت مشغول در خدمات (٪)	–	–	٥٥,۲	۲۲,۲
میزان فقر (٪)	٦۷,٥	٦٥,۹		۷٦,٥
جمعیت که در فضا باز رفع حاجت مینمایید (٪)	۲۱,۷	۸,۳	۲۹	۱۲,۷
جمعیت که از مواد سوخت جامد استفاده مینمایند (٪)	۹۸,۷	۹٦,۱	۹۱,۳	۸۹,۸
خانواده که دارای برق میباشند (٪)	٤۲,۱	٦٦,۱	۹٦,۲	۹۹,۸
تعداد خانواده	۸,٦	۷,۳	۷,۷	۷,٤
افراد که در خانواده های پرجمعیت زنده گی میکنند (٪)	۳۰,٤	٥۱,۸	٦۰,۸	٥۸
مجموعه تلفن همراه در هر ۱۰۰ نفر جمعیت	٥,۷	۱٤,۹	۱۷,٤	۱٥,۲
کاربران اینترنت در هر ۱۰۰ نفر	۰	۰,۰۷	۰,۱۰	۰
خانواده هایی که دارای زمین های آبیاری هستند (٪)	٥۱,۳	٤٦,۱	۳۸	٤۰,۸
خانواده هایی که دارای زمین های للمی هستند (٪)	۱,۷	۰,۱	۱,٦	۰
خانواده هایی که دارای قطعه باغ هستند (٪)	۱۰,۸	۱,۹	۱,۱	۳,٥
اوسط اندازه زمین های آبی متعلق به خانواده ها (جریب)	۲,۸	۲,۳	۲	۱,٥
اوسط اندازه زمین های للمی متعلق به خانواده ها (جریب)	٤	۱	۱,۱	–
اوسط اندازه زمین های ابی متعلق به خانواده ها (جریب)	۱,۸	۱,۲	۰,٤	۰,٥

اتم څپرکی

د SDGs د بنسټیزو پراختیايي موخو لنډه پېژندنه

بنسټيزې پراختيايي موخې (SDGs) د ملګرو ملتونو يوه ۱۵ کلنه اجنډا ده چې (۲۰۱۵-۲۰۳۰) کلونو لپاره يې د نړۍ د ټولو هېوادونو لپاره يې د اقتصادي، ټولنيزو برخو، چاپېريال ساتنې او امنيتي ځانګو لپاره په نظر کې نيولې ده او افغانستان چې د ملګرو ملتونو د نړيوالې ټولنې غړی، دغو موخو ته ژمن او د نړۍ د نورو هېوادونو په څېر د هغه په عملي کولو مکلف دی. بنسټېزې پراختيايي موخې (SDGs) د اهدافو، ټارګېټونو او شاخصونو له زياتوالي سره سره په حقيقت کې د زريزې د موخو (MDGs) امتداد دی. د زريزې پراختيايي موخې (MDGs) د بنسټيزو پراختيايي موخو په څېر د (۲۰۰۰-۲۰۱۵) کلونو لپاره د مخ پر ودې هېوادونو لپاره د ملګرو ملتونو يوه ۱۵ کلنه اجنډا وه چې افغانستان د لانجو او ستونزو له کبله و نه توانېد چې په ۲۰۰۰ زېږديز کال کې هغه ته ژمن پاتې شي او د زريزې پراختيايي موخې پکې تطبيق شي. خو په ۲۰۰۵ زېږديز کال کې توانېدلی چې د نړۍ د نورو هېوادوو په د زريزې پراختيايي موخې تطبيق کړي. د زريزې پراختيايي موخې (MDGs) ۹ هدفونه، ۱۸ ټارګېټ، او ۴۸ پراختيايي شاخصونه درلودل.

د ۲۰۱۵ کال کې په وروستيو کې د زريزې د پراختيايي موخو د وخت په ختمېدو سره د ۲۰۱۵ کال د سپټمبر په مياشت کې د نيويارک د ښار د ملګرو ملتونو په مقر کې د ۱۵ کلونو لپاره د بنسټيزو پراختيايي موخو (SDGs) ستراتيجي تصويب شوه چې له نړۍ څخه د ملګرو ملتونو ټول غړي هېوادونه (له جاپان او انګلستان) پرته د هغه په عملي کولو ژمن شول.

بنسټيزې پراختيايي موخې (SDGs)، د بشري ټولنو د اقتصادي او ټولنيزې پراختيا په مقصد طرح او ډيزاين شول چې ۱۷ هدفونه، ۱۶۹ ټارګېټونه، او ۲۱۷ پراختيايي شاخصونه لري.

د بنسټيز انکشاف د موخو لرليد SDGs:

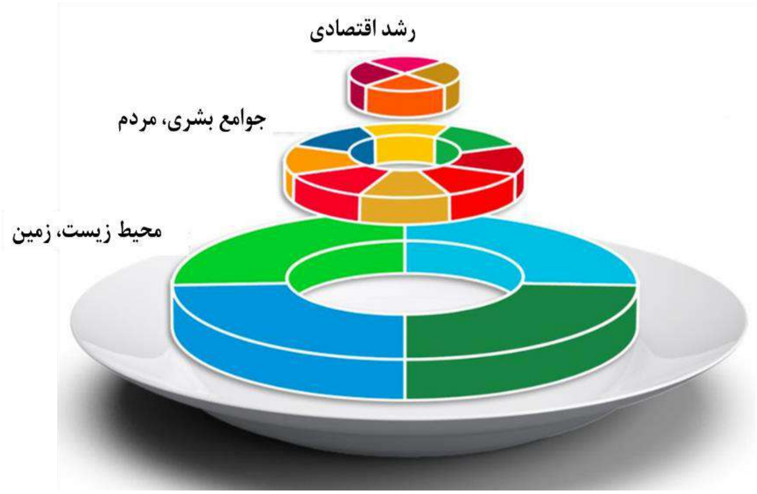

د بنسټيزې پرمختيا د موخو تمرکز:

- د بشريت له نړۍ څخه د شديد فقر محو کول،
- د بې عدالتۍ او نابرابريو په وړاندې دوام لرونکې مبارزه،
- د بنسټيزې سولې او ثبات تامين،
- د ژوند له چاپېريال څخه ساتنه،
- د نړۍ د ملتونو تر منځ د اقتصادي او ټولنيزو همکاريو ځواکمن کول،

په سمبوليک ډول د اولسو موخو

لنډيز:

د افغانستان لپاره بنسټيزې پراختيايي موخې A-SDGs:

د ملګرو ملتونو د غړي هېواد په توګه د افغانستان اسلامي جمهوريت د بنسټيزو پراختيايي موخو تطبيق او عملي کولو ته ژمن دی او د وزيرانو د عالي شوراى د ۱۶ لمبر مصوبې د ۴ فقرې په اساس چې د ۱۴۹۴ کال د تلې د مياشتې په ۲۰مه نېټه تصويب شوې، د اقتصاد وزارت ته دنده و سپارل شوه چې څو د بنسټيزو پراختيايي موخو د کار له بهير، همغږۍ او اغيزناک تطبيق څخه څارنه او ارزونه وکړي. همدارنګه ياد وزارت مکلف دی چې د همدې موخو د تطبيق د څرنګوالي په هکله منظم ګزارشونه ترتيب، د وزيرانو د شورا او ديپلوماتيکو مراجعو له لارې يې د ملګرو ملتونو عمومي مجمع ته وړاندې کړي. دافغانستان دپاره بنسټيزو پراختيايي موخې په مجموعې ډول ۱٦ موخې، ۱۱۲ تارګيته او ۱۷۸ شاخصونه تاکل شوی دی .

د افغانستان لپاره د بنسټزو پراختيايي موخو اهميت A-SDGs:

- افغانستان د یو خپلواک، باثباته او پراختیا لپاره د بارومند هېواد په توګه د ملګرو ملتونو د غړو هېوادونو په څنګ کې د بنسټیزو پراختیایي موخو پلي کولو ته ژمن دی.
- بنسټیزې پراختیایي موخې په بشپړ دقت سره طرح او ترتیب شوې نو له همدې کبله د افغانستان ټول لومړیتوبونه په هغو کې انعکاس موندلی دی.
- یادې موخې کولای شي چې په هېواد کې د اقتصادي او ټولنیزو لومړیتوبونو د پراختیا لپاره د یو ستراتیژیک بنسټ او سرچینې په توګه کار وکړي.
- د بنسټیزو پراختیایي موخو په تطبیق سره د افغانستان لپاره د نړیوالې ټولنې مالي او تخنیکي ملاتړ ډېرېږي.
- د بنسټیزو پراختیایي موخو په تطبیق سره افغانستان د همېشنۍ سولې او ثبات تر پلوشو لاندې راځي.
- د بنسټیزو پراختیایي موخو علمي کول په هېواد کې د پرمختګ بېړنۍ وده او پراختیا رامنځته کوي.

د افغانستان لپاره د بنسټیزو پراختیایي موخو د تطبیق مرحلې A-SDGs:

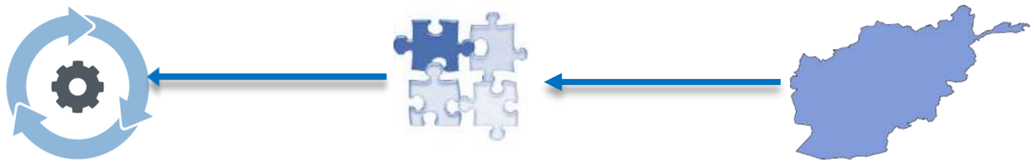

د ملي کولو پړاو د ۲۰۱۶ له مارچ څخه د ۲۰۱۸ تر جنورۍ

د ۲۰۱۷ له د انطباق او ادغام پړاو جنورۍ څخه د ۲۰۱۸ تر اپریل

د پلي کولو پړاو د ۲۰۱۸ له اپریل څخه د ۲۰۳۰ تر سپټمبر

په افغانستان کې د بنسټیزو پراختیایي موخو ټارګېټونه او شاخصونه :

ټارګیټ	شاخص	د رهبری واحد
لومړۍ موخه: په ټولو ځایونو کې له ټولو اشکالو سره یو ځای د فقر محوه کول		
۱/۲ تر ۲۰۳۰،کال پورې لږ تر لږه د فقیرو نارینه، ښځینه او ماشومانو د نسبت کموالی (د فقر په ټولو اړخونو کې) چې د فقر د ملي تعریف سره سم د عمر په ټولو ډلو پورې اړه و لري.	۱/۲/۱ د فقر د ملي تعریف له مخې د فقر د کرښې د لاندې د نفوس نسبت. ۰۱ د دواړو جنسیتونو مجموع الف۰ نارینه ب۰ ښځینه ج۰ ښاري د۰ کلیوال ه۰ کوچی	د اقتصاد وزارت
۱/۳ تر ۲۰۳۰ کال پورې، په ملي کچه د ټولنیز خوندیتوب د سیستم تطبیق، په ټولو طبقو کې د هغه اجرا او د پاملرنې وړ شمېر فقیر او زیان منونکي افراد د هغه تر پوښښ لاندې راوستل.	۱/۳/۱ د هغه نفوس سلنه چې ټولنیز خوندیتوب د سیستم تر پوښښ لاندې راغلي وي په تفکیک د: ۰۱ معلولیت لرونکي اشخاص ۰۲ د شهیدانو کورنی ۰۳ متقاعدین ۰٤ هغه زیان منونکي کورنۍ چې له ۱۰ کلنۍ څخه کوچنې ماشومان لري.	د شهیدانو، معلولینو، کار او ټولنیزو چارو وزارت
۱/۵ تر ۲۰۳۰ کال پورې، په فقیرانو او زیان منونکو کسانوکې د ځواکمنۍ او طاقت راوړلو د وړتیا (resilience) ایجاد د اغیز منلو کموالی (exposure) او د شدیدو اقلیمي، اقتصادي، ټولنیزو، د ژوند د چاپېریال او نورو پېښو د رامنځته کېدو په صورت کې د هغوی د زیان منلو د اندازې کموالی.	۱/۵/۱ د هغو کسانوسلنه چې د اقلیمي پېښو په وړاندې له خطر سره مخ وي.	د پېښو لپاره د چمتوالي ملي اداره
	۱/۵/۲. د ناخالص داخلي تولید په اړوند د غیر مترقبه اقتصادي پېښو د مستقیمو اغېزو میزان.	د پېښو لپاره د چمتوالي ملي اداره
۱.الف په ټولو اړخونو کې د فقر د محوه کولو لپاره د پروګرامونو او پالیسو د تطبیق په موخه، د مختلفو پراختیایي همکاریو، سرچینو او مراجعو همغږۍ کول او د هغه لپاره د کافي او دوامدارو وسایلو پیداکول او په کار اچول.	۱.الف.۱ د فقر د منځه وړلو د پروګرامونو لپاره د دولت د اختصاص شوو سرچینو نسبت.	د مالیې وزارت
	۱.الف.۲ ضروری په ضروري خدمتونو کې د دولت د لګښت نسبت (تعلیم او تربیه، روغتیا او ټولنیز مصوونیت) .	د مالیې وزارت
دویمه موخه: د لوږې محو کول؛ د غذایي امنیت د تغذیې د ښه والي د زمینې لاسته راوړل او د بنسټیزې کرنې ترویج		

تارګیټ	شاخص	د رهبری واحد
۲/۱ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د لوږې د منځه وړل، او د دې څخه ډاډ حاصلول چې ټول وګړي او په ځانګړي توګه فقیران او زیان منونکي ماشومان غذایي او مغذي مواد ته د کال په جریان کې لاسرسی لري.	**۲/۱/۱**. د غذايي خوندیتوب له مخې د غیر مصوونو کسانوسلنه	د کرنې، اوبو لګولو او مالداری وزارت
۲/۲ – تر ۲۰۳۰ کال پورې د سؤ تغذيې د ټولو ډولونو کموالی، او د پنځو کالونو څخه په عمر کې د کمو ماشومانو په وړاندې د سؤ تغذيې، ډنګروالي او ناوړه ودې په تړاو لویو نړیوالې نړیوالې موخې لاسته راوړل.	۲/۲/۱ – له پنځو کلونو څخه په عمر کې د کمو ماشومانو په وړاندې د بدي سؤ تغذي د لګېدلو (د قد د لنډوالي) نسبت چې تر (منفی ۲) او د ماشومانو د ودې د منځنۍ معیار څخه انحراف (WHO)	د عامې روغتیا وزارت
	۲/۲/۲ –له پنځو څخه د کم عمر ماشومانو په وړاندې د سؤ تغذې انتشار (په سن باندې د قد نسبت) چې له (منفی ۲) څخه کم وي او د ماشومانو د ودې د منځنۍ معیار څخه انحراف(WHO) – د لږ وزن په تفکیک سره	د عامې روغتیا وزارت
۲/۳ تر ۲۰۳۰ کال پورې د کوچنیو کرنیزو او تولیدي تولید کوونکو د حاصلاتو د وړتیاوو لوړول، په ځانګړي توګه له مېرمنو، بومي وګړو، کورنیو بزګرانو، شپانو او کب نیوونکو سره د مساواتو، ځمکې او ټولو تولیدي سرچینو د لاسرسي، مهارتونو، مالي خدماتو، مارکېټونو او د مزرعو څخه بهر د ارزښت لرونکي زیاتولي او چارو د ډېروالي له لارې.	**۲/۳/۱** د غنمو او وریجو په حاصلاتو کې د بزګر د طبقې د حاصل اوسط (میتریک ټن/هکتار) الف. اوبیزه غنم ب. للمي غنم ج. وریجې	د کرنې، اوبو لګولو او مالداری وزارت
	۲/۳/۲ د غذایي موادو د کوچنیو تولید کوونکو د درآمد منځنۍ حد	د کرنې، اوبو لګولو او مالداری وزارت
۲/٤ تر ۲۰۳۰ پورې د داسې سیستمونو، بنسټیزو غذایي موادو او کرنیزو تګلارو د تطبیق څخه څخه ډاډ حاصلول چې (Agriculture Practices) بنسټیز (Resilient) نومېږي او د کرنیزو تولیداتو زیاتوالی رامنځته کوي او د ایکو سیستم څخه ساتنه کوي. همدارنګه د اقلیم له بدلون، نا مناسبې هوا او اوبو، وچکالي، سېلابونو او نورو مصیبتونو سره د سمون د ظرفیت جوړول او لوړول چې په تدریج سره د ځمکې کیفیت لوړ کړي.	**۲/٤/۱** د هغو کرنیو ساحو نسبت چې تر بنسټیز او تولید کوونکي زراعت لاندې قرار لري	د کرنې، اوبو لګولو او مالداری وزارت
۲/۵ تر ۲۰۲۵ کال پورې په ملي کچه د نباتاتو د زېرمتونونو د ایجاد او ښه مدیریت له لارې د تخمونو دانو، کرنیزو نباتاتو، اهلي او کورنیو څارویو او وحشي حیواناتو د جنتیکي تنوع ساتنه. له دې څخه اطمینان حاصلول چې په دې برخه کې عادلانه تقسیم شوې او د جنتیکي سرچینو څخه د ګټې اخیستلو د ګټو حاصل په ټولنه کې په مساوي توګه تقسیم شوې او د هغو سنتي رویشونو څخه ګټه اخیستل شوې چې په نړیواله کچه پرې توافق شوی دی.	**۲/۵/۱**: د هغو مزروعي نباتاتو او راجستر شوو څارویو شمېر چې د حفاظت لاندې قرار لري په تفکیک د: الف. مېوه جاتو ب. نباتاتو ج. څارویو	د کرنې، اوبو لګولو او مالداری وزارت

تارګیټ	شاخص	د رهبرۍ واحد
۲.الف د کرنیزو تولیداتو د زیاتوالي په موخه په ټولو کلیوالي زیربناوو کې پانګونه، کرنیزې څېړنې، پراختیایي خدمتونه، د ټکنالوجي انکشاف او د نړیوالو پراختیایي همکاریو له لارې د جنتیکي نباتاتو د زېرمو جوړول.	**۲.الف.۱** د عامه لګښتونو کرنیز محوره شاخص	د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ وزارت
۲.ج د غذايي مارکېټونو او د هغه د نورو برخو د ښه فعالیت په منظور د تدبیرونو له نیولو څخه ډاډ حاصلول او د غذايي قیمتونو د شدیدو نوساناتو څخه د مخنیوي په موخه بازارونو ته پر وخت د غذايي مواد او سهولتونو رسول او لاسرسی.	**۲.ج.۱** د هغو کرنیزو محصولاتو، مالدارۍ او لومړنیو موادو شمېر چې د هغه بیې په اونیز او میاشتنۍ ډول څېرېږي.	د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ وزارت
دریمه موخه: د ټولو لپاره د روغ ژوند د اطمینان حاصلول او د ټولو لپاره په ټولو کلونو کې د عامه هوساینې ښه والی		
۳/۱ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د زېږون پر مهال د مور او ماشوم د مړینې په شمېر کې داسې کموالی راوستل چې په هرو ۱۰۰ ژوندیو ولادونو کې له ۷۰ څخه کمو کسانو ته راټیټ شي.	۳/۱/۱ د زېږون پر مهال په هرو ۱۰۰ زره ژوندیو ولادتونو کې د مور او ماشوم د مړینې نسبت په تفکیک د: ۱. ټول الف. ښاري ب. کلیوالي ۲. د عمر په حساب دله	د عامې روغتیا وزارت
	۳/۱/۲ د هغو ولادتونو تناسب چې د زېږون د ماهرانو په وسیله تر شوي (له ټولو ولادتونو څخه)	د عامې روغتیا وزارت
۳/۲ تر ۲۰۳۰، کال پورې،. له پنځو کلونو څخه د کم عمر ماشومانو د داسې مړینې مخنیوی(Preventable) چې د مخنیوي وړ وي او دا کار په دې موخه تر سره کېږي چې په هرو ۱۰۰ ژوندیو ماشومانو کې دغه شمېر یوازې ۱۵ تنو ته را ټیټ شي او په هغو ژوندو ماشومانو کې دغه شمېر یوازې ۲۵ کسانو ته راټیټ شي چې تر ۵ کلونو څخه کم عمر لرې.	۳/۲/۱ له پنځو کلونو کې د کم عمر ماشومانو د مړینې میزان (په هرو زرو ژوندیو ولادتونو کې)	د عامې روغتیا وزارت
	۳/۲/۲ د نوو زېږېدلو ماشومانو د مړینې میزان (په هرو زرو ژوندیو ولادتونو کې):	د عامې روغتیا وزارت
۳/۳ تر ۲۰۳۰ کال پورې هغو ناروغیو ته د پای ټکی ورکول چې په ټولنه کې د خپرېدو وړ وي (Epidemics)؛ له دې جملې کولای شو د ایډز، توبرکلوز، ملاریا، او (neglected) ګرمسیري نومونه یاد کړو او له هیپاتیتز، او هغو ناروغیو سره مقابله وشي چې د غیر صحي اوبو د څښلو له امله وګړي پرې اخته کېږي.	۳/۳/۱ د HIV/AIDS نوو پېښو شمېر چې د یو تېر شوي کال په جریان کې ۱۰۰۰ کسان ملوث شوي دي. ۱. ټول الف. نارینه ب. ښځینه ج. کلیدي نفوس (د خطرناک رفتار درلودونکي معتادان، زندانیان، نارینه او ښځینه)	د عامې روغتیا وزارت

تارګیټ	شاخص	د رهبرۍ واحد
	۳/۳/۲ په یو تېر شوي کال کې په هرو سل زرو نفوسو کې د توبرکلوز پېښې	د عامې روغتیا وزارت
	۳/۳/۳ په تېر یو کال کې په هرو زرو کسانو کې د ملاریا د ناروغۍ پېښې	د عامې روغتیا وزارت
	۳/۳/٤ په تېر یو کال کې په هرو سل زره کسانو کې د هیپاتیت B باندې د اخته شوو کسانو میزان په تفکیک د: الف. په ملي کچه ب. د +HB د پېښو سلنه د VCT په مرکزونو کې	د عامې روغتیا وزارت
۳/٤ تر ۲۰۳۰ کال پورې یو په دریمې برخې ته هغو مړینو را کمول چې د ناخاپې او غیر ساري ناروغیو له امله رامنځته کېږي او دا کار به د رواني صحت د تداوی، تندرستی او د درملنې د بنه والي له لارې صورت مومي.	۳/٤/۱ په افغانستان کې د هغو کسانو تر منځ چې (له ۳۰ څخه تر ۷۰ کلونو پورې د ژوند په مرحله کې وي) د قلبي، سرطان، شکر او مزمنو تنفسي ناروغیو د ناروغانو د مرګ د احتمال سلنه	د عامې روغتیا وزارت
۳/۵ د مخدره توکو او مضرو الکولو څخه د مخنیوي ځواکمنتیا او له مضرو موادو څخه د سؤ استفادې درملنه.	۳/۵/۲ د هغو کسانو سلنه چې په مخدره توکو روږدي وي او د درملو له لارې د اعتیاد تداوي تر لاسه کوي.	د عامې روغتیا وزارت
۳/٦ تر ۲۰۳۰ پورې نیمایي برخې ته د هغو مړینو را کمول چې په سړکونو باندې د ترافیکي پېښو له امله رامنځته کېږي.	۳/٦/۱ د هغو وفیاتو میزان چې په یو کال کې د ترافیکي پېښو له امله په هرو ۱۰۰ زره کسانو کې رامنځته کېږي په تفکیک د: ۱. د دوارو جنسیتونو مجموع الف. نارینه ب. ښځینه ۲. اقتصادي ټولنیز وضعیت الف. ښکته ب. منځنی ج. لوړ	د کورنیو چارو وزارت
۳/۷ تر ۲۰۳۰ کال پورې د حاملګۍ روغتیایي خارنو او خدمتونو ته په ټولیز ډول د لاسرسي څخه ډاډ حاصلول، د زېږون تر منځ د فاصلې د مراعات، عامه پوهاوي، تعلیم او په ستراتیجي او ملي پروګرامونو کې د حاملګۍ د روغتیا د پروګرامونو شاملول.	۳/۷/۱ د هغو مېرمنو تناسب چې (د ۱۵ څخه تر ۴۹ کلونو پورې عمرونه لري) او د حاملګۍ په دوران کې وي او د ولادتونو د واټن لپاره د نوو مېتودونو څخه کار اخیستل.	د عامې روغتیا وزارت
	۳/۷/۲ د هغو ښځو تر منځ د حاملګۍ میزان چې د (۱۹-۱۳) کلونو تر منځ عمر لري	د عامې روغتیا وزارت
۳/۸ د ټولو لپاره د روغتیایي خدمتونو له وړاندې کولو څخه ډاډ حاصلول د مالي خطراتو د ملاتړ په شمول، اساسي او د کیفیت وړ روغتیایي خدمتونو ته لاسرسي، اساسي، اغیزمنو، د کیفت وړ واکسینو او درملو ته لاسرسي او ټولو ته له هغه څخه د ګټې اخیستلو زمینه برابرول.	۳/۸/۱ د هغه نفوس سلنه چې اساسي، عادلانه او د ښه کیفیت درلودونکو خدمتونو ته لاسرسی لري او له دغو خدمتونو څخه یوازې په ۲ ساعته پلې لار یا ۱۰ کیلومترۍ کې قرار لري.	د عامې روغتیا وزارت
	۳/۸/۲ په بهرنیو سرچینو باندې د روغتیا د سکتور د تړاو سلنه	د عامې روغتیا وزارت

تارګیټ	شاخص	د رهبرۍ واحد
۳.الف په ټولو هیوادونو کې په مناسب شکل د " دخانیاتو د کنټرول په برخه کې د نړیوال روغتیایي سازمان د کنوانسیون " د اجراآتو تقویه کول.	**۳.الف۱.** له تمباکو څخه د استفادې خپرېدل (په Active شکل سره) د هغو کسانوتر منځ چې ۱۵ کلن وي یا له هغه څخه زیات عمر و لري.	د عامې روغتیا وزارت
۳.ب د هغو واکسینو او درملو د انکشاف او څېړنې څخه ملاتړ ځرګندول چې مخ پر وده هیوادونو کې د ساري او غیر ساري ناروغیو لپاره ډېر اغېزمن دي او (Affordable) یا استطاعت وړ درملو او واکسینو ډېرول او هغه ته لاسرسی آسانه کول چې د عامه روغتیا د دوحې د پریکړې لیک یا TRIPS سره سمون و لري.	**۳.ب۱.** د هغه نفوس سلنه چې د تادیې وړ واکسینو او درملو ته بنسټیز لاسرسی لري.	د عامې روغتیا وزارت
۳.ج په زیاته اندازه د مالي روغتیایي خدمتونو زیاتوالی او په هېواد کې د داسې روغتیایي ځواک په کار ګمارل چې د پراختیا، روزنې او (retention) په ساتنه کې خپل رول و لوبوي.	**۳.ج۱.** د روغتیایي کارمندانو شمېر او تعمیم (هر یو زر کسانو ته)	د عامې روغتیا وزارت
	۳.ج۲. د روغتیا د سکټور لپاره د دولت د بودجې د تخصیص سلنه	د عامې روغتیا وزارت
څلورمه موخه: د کیفیت وړ تعلیم، ټولشموله، ترویج (Promote) تلپاتې روزنیزو فرصتونو د لاسرسي څخه ډاډ حاصلول		
۴/۱ تر ۲۰۳۰ کال پورې له دې څخه ډاډ حاصلول چې ټول نارینه او ښځینه ماشومان په وړیا او عادلانه توګه لومړنیو او منځنیو زده کړو ته لاسرسی لري او دغه دواړه مرحلې یې بشپړې کړې دي چې دغه ډول پرمختګ به په ټولنه کې د اړوندو او موثر روزنیزو پایلو د لاسته راوړلو سبب شي.	۴/۱/۱ د هغو ماشومانو او نوو ځوانانو سلنه چې لږ تر لږه داسې وړتیاوې و لري: الف) لوستل ب) ریاضي په: (۱) په ۲ یا ۳ ټولګي کې(نارینه او ښځینه) (۲) د لومړنۍ دورې پای (٦ ټولګی)، (نارینه او ښځینه) (۳) د منځنۍ دورې په پای کې (۹ ټولګی)، (نارینه او ښځینه) حاصل کړې وي.	د پوهنې وزارت
	۴/۱/۲ په ملي کچه د پوهنیزې ارزیابۍ تطبیق: الف. په ۲ یا ۳ ټولګي کې ب. د لومړنۍ دورې په پای کې (٦ ټولګی)، ج. د منځنۍ دورې په پای کې(۹ ټولګی)	د پوهنې وزارت
	۴/۱/۳ د جدیدالشمولانو نا خالص میزان په د لاندې دورو په ورستي ټولګي کې: (۱) لومړنۍ (٦ ټولګی) (۲) منځنۍ (۹ ټولګی)	د پوهنې وزارت

ټارګیټ	شاخص	د رهبرۍ واحد
	٤/١/٤ د لاندې دورو د بشپړولو میزان: الف.لومړنی (٦ ټولګی) ب.منځنی (٩ ټولګی) ج. لیسه (١٢ ټولګی)	د پوهنې وزارت
	٤/١/٥ په لاندې دورو کې له ښوونځي څخه د بهر زده کوونکو سلنه: (١) ابتداییه (سن ٧-١٢) (٢) متوسطه (سن ١٣-١٥) (٣) لیسه (سن ١٦-١٨)	د پوهنې وزارت
	٤/١/٦ د ښوونځي د دورې له شمولیت څخه پورته او د دې شرایطو د نه درلودونکو ماشومانو سلنه: (١) ابتداییه (٢) متوسطه (٣) لیسه	د پوهنې وزارت
	٤/١/٧ د لومړنیو او منځنیو زده کړو د کلونو شمېر الف. وړیا ب. اجباری چې په تقنیني اسنادو کې تثبیت شوي وي.	د پوهنې وزارت
٤/٢ تر ٢٠٣٠ کال پورې د کیفت وړ ښوونې او روزنې پروګرامونو لکه د ښوونځي څخه مخکې دوره او وړکتون ته د ټولو نجونو او هلکانو شمولیت څو د لومړنۍ دورې د ښوونې او روزنې لپاره یې چمتو کړي.	**٤/٢/٢.** له ښوونځي څخه د مخکنیو تعلیمي برنامو کې د نا خالص شمولیت میزان (٦ کلن)	د پوهنې وزارت
٤/٣ له دې څخه ډاډ حاصلول چې د ټولې ټول نارینه او ښځینه افراد با کیفیته، د تادیې وړ تخنیکي او مسلکي تعلیماتو، لوړو تحصیلاتو منجمله پوهنتون ته شامل شوي دي	**٤,٣,١** د ګډون میزان الف. ځوانان (١٥-٢٤ کلن) ب. لویان (٢٥-٦٤ کلن) د (نارینه او ښځینه) جنسیت په تفکیک سره په زده کړو او د روزنې په رسمي برنامو کې په ١٢ وروستیو میاشتو کې	د تخنیکي او مسلکي زده کړو خپلواکه اداره
	٤,٣,٢ د (١٥-٢٤ کلنو) د کسانود اشتراک میزان چې په تخنیکي او مسلکي روزنیزو برنامو کې اشتراک کړی وي د جنسیت په تفکیک سره. الف. ب. نارینه ج. ښځینه	د تخنیکي او مسلکي زده کړو خپلواکه اداره

ټارګیټ	شاخص	د رهبری واحد
	٤،٣،٣ د لوړو زده کړو موسساتو د جدید الشمولانو سلنه: ١. دولتي الف. نارینه ب. ښځینه ٢. خصوصي الف. نارینه ب. ښځینه	د لوړو زده کړو وزارت
	٤،٣،٤ د هغو کسانو شمېر چې د نیمه دولتي او رسمي فني او حرفوي پروګرامونو څخه ګټه اخلي په تفکیک د: ١. نارینه ٢. ښځینه	د کار، ټولنیزو، شهیدانو او معلولینو چارو وزارت
٤/٤ تر ٢٠٣٠ کال پورې د هغو ځوانانو او لویانو د شمېر ډېر زیاتوالی چې د بوختیا او کار موندنې (entrepreneurship) لپاره لازم تخنیکي او مسلکي مهارتونه و لري.	٤/٤/١ د حرفوي او فني نیمه رسمي زده کړو پروګرامونو ته د هغو کسانو لاسرسي سلنه چې د معلولیت ستونزه و لري.	د کار، ټولنیزو، شهیدانو او معلولینو چارو وزارت
٤/٥ تر ٢٠٣٠ کال پورې، په روزنیزو پروګرامونو کې د جنسیتي تبعیض له منځه وړل او له دې څخه ډاډ تر لاسه کول چې د ښوونې او روزنې په ټولو سطحو د فني او حرفوي زده کړو بهیر ته د ټولنې د ټولو کسانولکه، معلولینو، کلیوالو او زیان منونکو ماشومانو په شمول د ټولنې د ټولو وګړو لپاره مساویانه لاسرسی موجود دی.	٤/٥/١ د جنیستي توازن نسبت: ١. ابتدائیه ٢. متوسطه ٣. لیسه	د پوهنې وزارت
	٤/٥/٢ په لومړنۍ دوره کې د هغو زده کوونکو سلنه چې د تدریس ژبه یې خپله مورنۍ یا لومړنۍ ژبه وي.	د پوهنې وزارت
	٤/٥/٣ د ټولنې محرومو طبقو ته د سرچینو د تخصیص د ځانګړې پالیسۍ	د پوهنې وزارت
	٤/٥/٤ د هر شاګرد پر بنسټ د پوهنیزو لګښتونو اوسط: الف. تعلیمي دوره، ١. ابتدایيه،٢. متوسطه، ٣. لیسه ب. د ناخالص داخلي تولید له عاید څخه د هر زده کوونکي په سر د لګښت اوسط سلنه	د پوهنې وزارت
٤/٦ تر ٢٠٣٠ کال پورې، له دې څخه ډاډ حاصلول چې ټول ځوانان او د پام وړ شمېر لویان (ښځې او نارینه) د لوستلو، لیکلو او حساب کولو لازم مهارتونه لري.	٤/٦/١ د عمر په اساس د هغه مشخص نفوس سلنه چې لږ تر لږه د تعین شوي قابلیت کچه یې: الف. سواد	د پوهنې وزارت

تارګیټ	شاخص	د رهبری واحد
	ب. حساب کسب کړي وي. د جنسیت په تفکیک سره (نارینه او ښځینه)	
	۴/۶/۲ د کسانوتر منځ د سواد میزان: الف. له ۱۵ څخه تر ۲۴ کلنۍ پورې ۱. مجموع ۲. نارینه ۳. ښځینه ب. ۱۵ کلن یا له هغه څخه پورته ۱. مجموع ۲. ښځینه ۳. نارینه	د پوهنې وزارت
	۴/۶/۳ د ګډون میزان الف. ځوانان (۱۵-۲۴ کلن) ب. لویان (۱۵ کلن یا له هغه څخه پورته) د سواد زده کړې په برنامو کې	د پوهنې وزارت
۴/۷ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د دې څخه ډاډ تر لاسه کول چې ټول زده کوونکي (Learners) د بنسټیزې انکشاف د ترویج لپاره د اړتیا وړ په لازمه پوهنه، مهارتونو او نورو ته په ښودلو سمبال شوي دي. همدارنګه د بنسټیزې پراختیا د مهارتونو د زده کړې له لارې یې د بنسټیز ژوند، بشري حقوق، جنسیتي برابري، د سولې د کلتور ترویج او عدم تاوتریخوالي، نړیوال ښاري سیستم او بنسټیزې پراختیا لپاره کلتوري او مشارکتي فرهنګ ته د احترام لارې چارې زده کړې دي.	۴,۷,۱ هغه اسناد چې و ښيي: (۱). د نړیوال ښاري سیستم د کلتور د لارو چارو زده کړه، (۲). د بنسټیزې پراختیا د موضوعاتو زده کړه او په لاندې سطحو کې د جنسیتي تساوي او بشري حقوقو په شمول: الف. د ښوونې او روزنې ملي پالیسي ب. ښوونیز نصاب ج. د ښوونکو روزنه او د. د زده کوونکو ارزونه شامله ده	د پوهنې وزارت
	۴,۷,۲ د هغو ښوونځیو سلنه چې له ابچ، آی وي څخه د ژغورنې اړوند مسایل د ژوند د مهارتونو په زده کړې ښيي.	د پوهنې وزارت
	۴,۷,۳ په ملي کچه د بشر د حقوقو د زده کړې د نړیوالې برنامې د تطبیق د چوکاټ میزان: الف. په نصاب کې شامل کېدل ب. په ابتداییه، متوسطه او لیسه دوره کې د ښوونځیو زده کوونکو ته د بشر د حقوقو ښودل	د پوهنې وزارت

ټارګېټ	شاخص	د رهبرۍ واحد
	ج. ښوونکو او کارمندانو ته د بشري حقوقو ښودل	
	٤/٧/٤ د زده کوونکو سلنه په تفکیک د: الف. تعلیمي دوره ب. د عمر د ګروپ پر بنسټ چې د نړوال ښاري سیستم او بنسټیزې پراختیا په اړوند له مسایلو څخه کافي درک ولري.	د پوهنې وزارت
	٤/٧/٥ د هغو ١٥ کلنو زده کوونکو سلنه چې د چاپېریال پوهنې او ځمکپوهنې په اړوند پوهه او لازم مهارتونه و لري	د پوهنې وزارت
٤.الف د ټولو لپاره د داسې ښوونیزو زېربناوو جوړول چې مناسبې وي، د جندر په نظر کې نیولو سره د ماشومانو او معلولو کسانو د اړتیا وړ سهولتونه و لري. همدارنګه د زده کړې او یادولو داسې اغیزمن او مصؤن ځای چې له تاوتریخوالي څخه خالي وي.	**٤.الف١.** د هغو ښوونځیو سلنه چې لاندې امکانات او سهولتونه و لري: الف. برېښنا ب. د تعلیمي مقاصدو لپاره انټرنټ پ. د کمپیوټر لابراتوار ت. معلولو زده کوونکو ته تسهیلات ث. د صحي اوبو او وینځلو آسانتیاوې ج. ښځینه وو ته بېل تشنابونه چ. مناسبه ودانۍ	د پوهنې وزارت
	٤. الف٢. د هغو زده کوونکو سلنه چې د آزار، ځورونې، تاوتریخوالي، وهلو، تبعیض او جنسي ناوړه ګټې اخیستنې تر مواردو لاندې راغلي وي.	د پوهنې وزارت
	٤. الف٣. په ښوونځیو، زده کوونکو او کارمندانو باندې د بریدونو څرنګوالی او شمېر.	د پوهنې وزارت
٤.ب تر ٢٠٣٠ کال پورې، د مسلکي، تخنیکي، معلوماتي ټکنالوجۍ، انجنیرۍ، ساینس او داسې نورو برنامو په شمول د لوړو زده کړو لپاره په لوی شمېر د نړیوالو تحصیلي بورسونو تامین او پراختیا.	**٤.ب١.** د هیواد څخه بهر د لوړو زده کړو د بورسونو شمېر په تفکیک د: ١. د لیسانس بورسونه ٢. د ماسترۍ بورسونه ٣. د دکتورا بورسونه	د لوړو زده کړو وزارت
٤.ج تر ٢٠٣٠ کال پورې، د ښوونکو د روزنې د پروګرام او نړیوالو همکاریو له لارې ټولنې ته د لایقو او وړ استادانو د شمېر زیاتوالی او عرضه کول.	**٤.ج١.** په لاندې دورو کې د ښوونکو سلنه: الف. له ښوونځي څخه مخکې تعلیمات ب. ابتداییه ج. متوسطه د. لیسه	د پوهنې وزارت

ټارګیټ	شاخص	د رهبری واحد
	چې لږ تر لږه د ښونکو د روزنې پروګرامونه یې اخیستي وي (لکه له خدمت څخه مخکې او په داخل د خدمت کې یې میتودیکې زده کړې کړې وي) د جنسیت په تفکیک سره (نارینه او ښځینه)	
	۴.ج.۲ د دورې پر بنسټ د زده کوونکي نسبت پر روزل شوي ښوونکي: ۱. ابتداییه ۲. متوسطه ۳. لیسه	د پوهنې وزارت
	۴.ج.۳ د دورې پر بنسټ د تعین شوو معیارونو سره سم د مسلکي ښوونکو سلنه: ۱. ابتداییه ۲. متوسطه ۳. لیسه	د پوهنې وزارت
	۴.ج.۴ د دورې پر بنسټ د زده کوونکي نسبت پر مسلکي ښوونکي: ۱. ابتداییه ۲. متوسطه ۳. لیسه	د پوهنې وزارت
	۴.ج.۵ د ښوونکي د تنخوا اوسط د نورو هغو دندو په پرتله چې مشابه ورتیاوې و لري.	د پوهنې وزارت
	۴.ج.۶ د ښونکې په توګه د د ندې د پرېښودلو او تقاعد سلنه	د پوهنې وزارت
	۴.ج.۷ د هغو ښوونکو سلنه چې په تېرو ۱۲ میاشتو کې یې د داخل خدمت دوره سپري کړې وي.	د پوهنې وزارت
پنځمه موخه: جنیستي تساوي ته لاسرسی او د ټولو ښځو او نجونو ځواکمن کول		
۵/۱ په ټولو ځایونو کې د ښځو او نجونو په وړاندې د هر ډول تبعیض محول کول.	**۵/۱/۱** د جنسیت پر بنسټ د مساواتو او عدم تبعیض په هکله د قانوني چوکاټ د جوړښت، ځواکمنتیا، تطبیق او نظات د مسایلو له سلنې څخه ډاډ (قوانین، مقرارات، کنوانسیونونه او پیغامونه)	د ښځو چارو وزارت

ټارګیټ	شاخص	د رهبری واحد
۵/۲ په عامه او خصوصي محلاتو کې د ښځو او نجونو په وړاندې د هر ډول تاوتریخوالي محوه کول لکه قاچاق، ناوړه جنسي ګټه اخیستنه او داسې نور.	۵/۲/۱ د هغو ښځو سلنه چې له ۱۵ کلونو څخه زیات عمر لري او د تېرو ۱۲ میاشتو په جریان کې د خپل خاوند له لوري د فزیکي، جنسي یا رواني تاوتریخوالي سره مخ شوې وي.	د ښځو چارو وزارت
	۵/۲/۲ د هغو ښځو سلنه چې له ۱۵ کلونو څخه زیات عمر لري او د تېرو ۱۲ میاشتو په جریان کې له خاوند پرته د پردي شخص له لوري د فزیکي، جنسي ناوړه ګټې اخیستنې یا رواني تاوتریخوالي سره مخ شوې وي.	د ښځو چارو وزارت
۵/۳ د ټولو زیان رسوونکو رواجونو محو کول لکه د ماشومانو، تنکیو نجونو او په اجباري توګه ودونه.	۵/۳/۱ د هغو ښځو سلنه چې له ۱۵ څخه تر ۱۹ کلنۍ پورې عمر و لري او واده یې کړی وي.	د ښځو چارو وزارت
۵/٤ د مجاني چارو او له مزد پرته کارونو تشخیص او هغه ته ارزښت ورکول. دا کار باید د عامه خدماتو د وړاندې کولو، بنیادي چارو، د ټولنیز مصؤنیت د سیاستونو، د ملي باورونو د هینداري له مخې په کورنۍ او فامیل کې د ګډ مسوولیت منلو له لارې تر سره شي.	۵/٤/۱ به تفکیک: له مزد پرته د کورنیو او پرستارۍ چارو په اړوند د مصرف شوي وخت سلنه په تفکیک د: ۱. مجموع الف. نارینه ب. ښځینه	د کار، ټولنیزو چارو، شهیدانو او معلولینو وزارت
۵/۵ په ټولنیزو چارو کې د ښځو د فعال، اغیزمن او بشپړ مشارکت څخه د ډاډ حاصلول او همدارنګه په عامه ژوند، سیاسي او اقتصادي چارو کې د تصمیم نیولو او رهبرۍ په سطحو کې ښځینه وو ته د مساوري فرصتونو برابرول.	۵/۵/۱ د ملي شورا په مجلسینو (ولسي جرګه او مشرانو جرګه) کې د ښځو په وسیله د اختصاصي او ګټل شوو چوکیو سلنه	د ښځو چارو وزارت
	۵/۵/۲ په مدیریتي موقفونو کې د ښځو سلنه	د ښځو چارو وزارت
۵.ب د ښځو د ځواکمن کولو لپاره هغوی ته د ځواکمن جوړونکي معلوماتي او مخابراتي ټکنالوجۍ ICT څخه د استفادې ډېروالی	۵.ب.۱ د نفوس د هغه برخې تناسب چې مبایل تیلفون لري په تفکیک د: ۱. نارینه ۲. ښځینه	د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجۍ وزارت
شپږمه موخه: د ټولو لپاره پاکو اوبو او حفظ الصحې ته د بنسټیزې لاسرسۍ او مدیریت څخه د ډاډ حاصلول		
٦/۱ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د توان سره سم د بیې په مقابل کې د ټولو لپاره په مساویانه او مصؤون ډول د چښلو اوبو ته لاسرسی	٦/۱/۱ د نفوس د هغې برخې سلنه چې د چښلو پاکو اوبو مدیریت شوو خدمتونو ته د مصوونې استفادې لپاره لاسرسی لري په تفکیک د: ۱. مجموع الف. ښاري ب. کلیوالي	د کلیو د احیا کولو او پراختیا وزارت

تارگیټ	شاخص	د رهبری واحد
٦/٢ تر ٢٠٣٠ کال پورې، مناسبې حفظ الصحې او پاکوالی ته د ټولو وګړو داسې لاسرسی چې د ښځو، نجونو او زیان منونکو طبقاتو ته اړتیاوو ته یې ځانګړې پاملرنه کړې وي او په آزاده فضا کې یې د خواب چې یا رفع حاجت ناوړه دود محوه کړې وي.	٦/٢/١ د نفوس هغه سلنه چې د حفظ الصحې د مدیریت شوو او مصؤونو خدمتونو څخه ګټه اخلي. په تفکیک د: ١. مجموع الف. ښاري ب. کلیوالي	د کلیو د احیا کولو او پراختیا وزارت
	٦/٢/٢ د نفوس د هغې برخې سلنه چې د صابون او اوبو په وسیله د لاسونو د مینځلو آسانتیا ته لاسرسی لري په تفکیک د: ١. مجموع الف. ښهري ب. دهاتي	د کلیو د احیا کولو او پراختیا وزارت
	٦/٢/٣ د نفوس د هغې برخې سلنه چې د رفع حاجت لپاره له پرانیستې فضا څخه ګټه اخلي په تفکیک د: ١. مجموع الف. ښاري ب. کلیوالي	د کلیو د احیا کولو او پراختیا وزارت
٦/٣ تر ٢٠٣٠ کال پورې د چټلیو د کموالي په وسیله یې د اوبو د کیفیت پاکوالی رامنځته کړی وي، د چټلیو زېرمې (dumping) یې له منځه وړې وي، خطرناک کېمیاوي مواد یې کم کړې وي، د چټلو اوبو تصفیه یې نیمایي کړې وي او د هغه بدلولو (recycle) او بیا استفادې (reuse) لپاره یې د پام وړ زمینه برابره کړې وي.	٦/٣/١ په مصوونه او مدیریت شوې توګه (safely treated) د کورونو د فاضلابو فیصدي (کورنۍ او تول اقتصادي فعالیتونه) ١. ښاري	د ښار جوړولو او مسکن وزارت
٦/٤ تر ٢٠٣٠ کال پورې په ټولو سکتورونو کې د اوبو د سرچینو د اغېزمنتوب زیاتول او د هغه د بنسټیزو وتلو (withdrawal) څخه اطمینان حاصلول، د اوبو د کموالي د ستونزې رفع کول او د هغو د خلکو په شمېر کې د پام وړ کموالی راوستل چې د اوبو له کموالي څخه رنځ وړي.	٦/٤/١ د وخت په تېرېدو سره له اوبو څخه د اغیزمنې ګټې اخیستنې د بدلون میزان: ١- د انرژي سکتور ٢- د کرنې سکتور ٣- د صنعت سکتور ٤- ښاري سکتور	د اوبو او انرژي وزارت
	٦/٤/٢ د کال په حساب په هر متر مکعب اوبو کې د سرانه لګښت لپاره د اوبیزه زېرمو د ظرفیت لوړول.	د اوبو او انرژي وزارت

ټارګیټ	شاخص	د رهبرۍ واحد
٦/٥ تر ۲۰۳۰ کال پورې په ټولو سطحو کې حتی د بیرون مرزي متقابلو همکاریو په شمول د اوبو په اړوند د هراړخیز داخلي مدیریت تطبیق	**٦/٥/١** د اوبو د سرچینو د هراړخیز مدیریت د تطبیق درجه (IWRM) له صفر څخه سلو ته رسول.	د اوبو او انرژي وزارت
	٦,٥,٢ له سرحد څخه د وتونکو اوبو د چارو په هکله د هملند د سیند د پرېکړې تطبیق او مشابه تفاهم لیکونو رامنځته کول	د اوبو او انرژي وزارت
٦/٦ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د اوبيزه ايکو سيستم ساتنه او احیا کول د غرونو، ځنګلونو، نمجنو ځمکو، دریابونو، جهیلونو، د اوبو د ورکولو د طبقاتو په شمول.	**٦/٦/١** د وخت په اوږدو کې د اوبو د ايکو سيستمونو په پراخوالي کې بدلون(د بدلونونو سلنه)	د چاپېریال ساتنې ملي اداره
٦.ب د اوبو او حفظ الصحې د مدیریت د ښه والي په هکله د محلي ټولنو ملاتړ او د ګډون پیاوړي کول.	**٦.ب.١** د اوبو د سرچینو د مدیریت او هراړخیز انکشاف په هکله په پنځو دریایي حوزو کې د شوراګانو سلنه چې د علمي مقررو سره سم وي او د اوبو په مدیریت کې د وګړو ګډون یقیني کړي.	د اوبو او انرژي وزارت
اوومه موخه: بنسټیزې، مطمئنې، مډرنې او د ټولو لپاره د توانايي وړ انرژۍ ته د لاسرسي څخه ډاډ حاصلول		
٧/١ تر ۲۰۳۰ کال پورې د بنسټيزې، مطمئنې (reliable)، مډرنې او د ټولو لپاره د توانايي وړ انرژۍ خدمتونو ته د لاسرسي څخه ډاډ حاصلول	**٧/١/١** فيصدی نفوس که از طريق شبکه به برق دسترسی دارند. د هغه نفوس سلنه چې د شبکې له لارې برېښنا ته لاسرسی لري په تفکیک د: ۱. ښاري ۲. کلیوال	وزارت انرژی و آب
٧/٢ تر ۲۰۳۰ کال پورې د انرژۍ په نړیوال ترکیب کې د پام وړ تجدید منونکې انرژۍ (Renewable energy) ته لاسرسی.	**٧/٢/١** د برېښنا د انرژۍ په عمومي لګښت کې د تجدید منونکې انرژۍ ونډه	د اوبو او انرژي وزارت
٧/٣ تر ۲۰۳۰ کال پورې د انرژۍ د زیاتوالي د جوړولو د میزان اضافه کول.	**٧/٣/١** د نا خالصو داخلي توليداتو او د انرژۍ د لومړنیو تولیداتو پر بنسټ د اندازه شوې انرژۍ شدت.	د اوبو او انرژي وزارت
٧.ب تر ۲۰۳۰ کال د ټولو لپاره د بنسټيزې او مډرنې انرژۍ د خدمتونو د عرضه کولو په موخه د انرژۍ د زېربناوو پراخوالی او د تکنالوجۍ لوړول.	**٧.ب.١** د انرژۍ په اغیزمنتوب کې پانګونه د ناخالص داخلي تولید د سلنې په توګه او د بنسټيز انکشاف د خدمتونو په پار د تکنالوجۍ د زېرېناوو د جوړولو لپاره د بهرنۍ مستقيمي پانګونې مقدار.	د اوبو او انرژي وزارت
اتمه موخه: د ټولو لپاره د بنسټيز او شامل اقتصاد ترويج، بشپړ او مناسب بوختيا		
٨/١ د ملي شرايطو سره سم د سرانه اقتصادي ودې دوام او په ځانګړې توګه په کال کې لږ تر لږه د ۷٪ ناخالص داخلي تولید ته لاره موندل.	**٨/١/١** ميزان رشد سالانه توليد ناخالص داخلی حقيقی.	د مالیې وزارت
٨/٢ تولید ته د تنوع، د فن د لوړوالي او نوښت له طریقه لاره موندل له دې جملې څخه د لوړې کچې د زیاتوالي لپاره په ارزښتمنو څانګو کار کول څو د غوره اقتصاد د رامنځته کولو لپاره د زیاتو د کارمندانو استخدام ته اړتیا وي	**٨/٢/١** د هر کارګر په سر د حقیقي نا خالص داخلي تولید د ودې میزان.	د اقتصاد وزارت

تارګيټ	شاخص	د رهبری واحد
۸/۳ د داسي پراختيايي پالیسيو ايجاد چې د توليدي فعاليتونو، د مناسبې کارموندنې ایجاد، او مالي خدمتونو ته لاسرسی د لاړې د کوچينو تشبثاتو رسميت، خلاقيت او نوښت ملاتړ کوي.	**۸,۳,۱** د کرنې له سکتور پرته په نورو سکتورونو کې د غير رسمي استخدام ونډه په تفکیک د: ۱. د دواړو جنسونو مجموع الف. نارينه ب. ښځينه	د سوداگری او صنایعو وزارت
۸/۵ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د بشپړ او توليد کوونکي بوختيا تامين، او د ټولو ښځينه، نارينه، معلولينو، ځوانانو لپاره د داسې مناسبو دندو پيدا کول چې ښه او د دوی له مسووليت سره سم مناسبه او عادلانه تنخوا و لري.	**۸/۵/۱** په ساعت واره توگه د کارمندانو د عايد اوسط په تفکیک د: ۱. شغل ۲. د عمر په اساس گروپ ۳. معلولیت ٤. نارينه ۵. ښځينه	د کار ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت
	۸/۵/۲ د بېکارۍ ميزان په تفکیک د: ۱. نارينه ۲. ښځينه	د کار ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت
۸/٦ تر ۲۰۳۰ کال پورې د هغو ځوانانو د پام وړ شمېر کمول چې د کار، ښوونځي يا روزنيزو برنامو ساحې ته شامل شوي نه دي.	**۸/٦/۱** د (۱۵-۲٤) کلونو تر منځ ځوانانو په منځ کې د بېسوادۍ او بېکارۍ ميزان: ۱. بيسوادي ۲. بيکاري	د کار ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت
۸/۷ د جبري کارونو د محو کولو لپاره د بيړنيو او اغيزمنو اقداماتو تر لاس لاندې نيول څو مړينه غلامي او د انسان قاچاق په بشپړه توگه له منځه ولاړ شي. همدارنگه له دې څخه ډاډ تر لاسه کول چې د ماشومانو د کار بدترين شکل محو شوی او د سرتېرو په توگه د ماشومانو استخدام پای ته رسېدلی دی. تر ۲۰۲۵ کال پورې د ماشومانو د کار ټول ډولونه ختم شوي دي.	**۸/۷/۱** د ۵-۱۷ کلونو تر منځ د ماشومانو کاريگرو سلنه په تفکیک د عمر د گروپ: ۱. د ۵-۱۱ کلونو تر منځ ۲. د ۱۲-۱٤ کلونو تر منځ ۳. د ۱۵-۱۷ کلونو تر منځ	د کار ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت
۸/۸ د کار د ځواک له حقونو څخه ملاتړ او د ټولو کارگرانو لپاره ډاډمن او له امن څخه ډک کاري چاپېريال رامنځته کول د هغو کارگرانو په شمول د مهاجرو، ښځينه وو او ناتوانه کسانو په شمول.	**۸/۸/۱** د وخيمو او غير وخيمو کاري ټپونو د پېښو ميزان	د کار ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت

ټارګيټ	شاخص	د رهبری واحد
	۸,۸,۲ د کار د نړیوال سازمان له اساسي کنسوانيونونو سره الحاق	د کار ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت
	۸,۸,۳ د هغو اشخاصو (کارګرانو) شمېر چې د منظمو قانوني لارو او د کار د دوه اړخيز تړون (BLAs) په اساس بهرنيو هېوادونو (هغو هېوادونو ته چې د کارګرو غوښتنه يې کړې وي) لېږل کېږي.	د کار ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت
۸/۹ تر ۲۰۳۰ کال پورې د بنسټيز ګرځندوی د پراختيا لپاره د پالېسی طرح او عملي کول چې د کار د پيدا کولو، د کلتور د ترويج او محلي محصولاتو د پلورلو سبب شي.	۸/۹/۱ په ناخالص کورني توليد کې د ګرځندوی ونډه.	د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت
	۸/۹/۲ د بوختيا له مجموعي څخه د ګرځندوی په صنعت کې د کسب د ونډې نسبت په تفکيک د: الف. نارينه ب. ښځينه	د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت
۸/۱۰ د بانکوالی د پراختيا لپاره د لاسرسي، بېمې او د ټولو لپاره د مالي خدمتونو د وړاندې کولو په موخه د کورنيو مالي بنسټونو د ظرفيت لوړوالي او تقويه کول	۸/۱۰/۱ د هرو سل زره کسانو لپاره د سوداګريزو بانکونو د څانګو شمېر	دافغانستان بانک
	۸,۱۰,۲ د هغو کسانوشمېر چې (۱۵ کلن وي يا له هغه څخه پورته عمر ولري) او په هرو سل زره کسانو کې د بانکي حسابونو درلودونکي وي.	دافغانستان بانک
	۸,۱۰,۳ د ATM يا د صرافۍ د اتومات ماشينونو زياتوالی د هرو سل زره کسانو پر سر	د افغانستان بانک
۸.ب تر ۲۰۲۵ کال پورې، د ځوانانو لپاره د بوختيا د ستراتيجۍ انکشاف او اجرايي ګرځول او د بوختيا لپاره د کار د نړيوال سازمان د تړون تطبيق.	۸.ب.۱ د ملي بودجې سره په تناسب د ټولنيز خونديتوب او کارمونديني په برنامو کې د دولت د مجموعي لګښت سلنه	د کار ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت
نهمه موخه: د ځواکمنو زيربناوو ايجاد، د اساسي او ټولشمول صنعت پياوړتيا او د نوښتونو هڅول		
۹/۱ د ښه کيفيت، اعتماد وړ، بنسټيز او مقاومت درلودونکو زيربناوو ايجاد د هغو زېربناوو په شمول چې له سرحدونو څخه بهر وي څو د اقتصادي پراختيا ملاتړ او بشري هوساينې له ځان سره و لري او هغه ته د ټولو داسې لاسرسی موجود وي چې په توان يې پوره وي.	۹/۱/۱ د هغه کليوالي نفوس سلنه چې د يو عمومي سړک په ۲ کيلومترۍ کې قرار و لري.	د کليو د احيا او پراختيا وزارت
۹/۲ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د بنسټيز او ټولشمول صنعت تشويق، په ناخالص داخلي توليد او استخدام کې د صنعت د پراخې ونډې داسې زياتوالی چې د هېواد ملي وضعيت سره سمون و لري او د صنعت ونډه دوه برابره کړي.	۹/۲/۱ د صناعتي فابريکو د توليداتو ارزښت (Manufacturing value added) په تناسب د: الف. نا خالص داخلي توليدات ب. سرانه (Per Capita)	د سوداګرۍ او صنايعو وزارت

تارګيټ	شاخص	د رهبری واحد
	۹/۲/۲ د مجموع اشتغال په نسبت د صنعت د بوختيا سلنه	د سوداګری او صنايعو وزارت
۹/۳ په هېواد کې په ارزانه ربح سره کوچنيو صايعو، کسبونو او کارونو ته د لاسرسي زياتوالی او ارزښت له ځنځير او مارکېټونو سره د هغه يو ځای کېدل	۹/۳/۱ د ټولو صايعو په زيات شوي ارزښت د کوچنيو صنايعو سلنه	د سوداګری او صنايعو وزارت
	۹/۳/۲ په پور سره د کوچنيو صنايعو سلنه	د سوداګری او صنايعو وزارت
۹.الف په هېواد کې د مالي، تکنالوجي او فني ملاتړ د زياتوالي له لارې د بنسټيز انکشاف او مقاومت درلودونکو زېربناوو آسانه کول.	**۹.الف۱** زيربنا. د زېربناوو د سکټور لپاره د رسمي نړيوالو مرستو سلنه	د ماليې وزارت
۹.ج تر ۲۰۳۰ کال پورې معلوماتي او مخابراتي ټکنالوجي ته د پام وړ لاسرسی او د داسې انټرنېټ آسانتياوو ته لاسرسی چې بيه يې ډېره لوړه نه وي.	**۹.ج۱** د هغه نفوس سلنه چې د مبايل لېږدونکي تلفون لري په تفکيک د: ۱. تکنالوژي	د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت
لسمه موخه: په ملي او نړيواله کچه د نابرابري کموالی		
۱۰/۱ تر ۲۰۳۰ کال پورې په ملي سطح د عايد د لوړ ميزان اوسط کچې ته په تدريجي او بنسټيزه توګه د ۲۵٪ سلنه هغه نفوس رسول چې لږ عايد لري	۱۰,۱,۱ الف. د سرانه عايد وده ب. د ۲۵٪ نفوس په کمترينه اندازه کې د عايد وده.	د اقتصاد وزارت
۱۰/٤ د مختلفو پاليسيو په ځانګړې توګه د مالي، اجري، ټولنيز خونديتوب پاليسيو تدوين په پام کې نيول او عملي کول او په تدريجي توګه مساويانه تقسيم ته لاسرسی	۱۰/٤/۱ د کار د ګډون ميزان په تفکيک د: ۱. نارينه ۲. ښځينه	وزارت کار، امور اجتماعی، شهدا و معلولين
۱۰.۷ د منظمو، ډاډمنو او مسؤونو مهاجرتونو آسانه کول، او د مهاجرت د منظمو او مديريت شوو پاليسيو له لارې د کډوالو لېږد را لېږد.	۱۰/۷/۱ د هغو مهاجرينو سلنه چې په کوربه هېوادونو کې راجستر دي او د هستوګنې لپاره د اقامت اسناد په لاس کې لري: ۱. پاکستان ۲. ايران	د راستنېدونکو او مهاجرينو چارو وزارت
	۱۰/۷/۲ د هغو بېرته راستنېدونکو شمېر چې د راستنېدو پر مهال د بشردوستانه مرستو څخه په يو کال کې ګټه اخلي.	د راستنېدونکو او مهاجرينو چارو وزارت
	۱۰,۷,۳ په هر کال کې د بېځايه شوو کورنيو د بنسټيز استقرار او ځای پر ځای کېدو شمېر.	د راستنېدونکو او مهاجرينو چارو وزارت

ټارګیټ	شاخص	د رهبرۍ واحد
	۱۰,۷,٤ د مهاجرینو د هغو ښارګوټو سلنه چې په اساسي او زیربنايي خدمتونو سمبال کېږي.	د راستنېدونکو او مهاجرینو چارو وزارت
	۱۰/۷/۵. د هغو بېځایه شوو او راستانه شوو کسانو سلنه چې د شغلي او معیشتي فرصتونو څخه برخمن شوي وي.	د راستنېدونکو او مهاجرینو چارو وزارت
۱۰.ج تر ۲۰۳۰ کال پورې، یوازې ۳٪ سلنې ته د مهاجرینو د تادیاتو را کمول او په تادیاتو کې د هغو دهلېزونو حذف کول چې له ۵ سلنې څخه زیات وي.	۱۰.ج.۱ حواله شوي ملبغ مجموعي ته په کتنې سره د حوالې د لېږلو د لګښت سلنه	د راستنېدونکو او مهاجرینو چارو وزارت
یوولسمه موخه: د ټولشمولو مصئونو، مقاومت لرونکو او بنسټیزو ښارونو او ښارګوټو جوړول		
۱۱/۱ تر ۲۰۳۰ کال پورې له دې څخه ډاډ حاصلول چې مناسب، ډاډمن، د توانایي وړ او لومړنیو خدمتونو درلودونکي هستوګنځي ته لاسرسی عام شکل غوره کړی او د فقیر میشته ساحو کې ښه والی راغلی دی.	۱۱/۱/۱ د هغه هستوګنځي نفوس نسبت چې په غیر پلاني سیمه او نا مناسب شکل ژوند کوي.	د ښار جوړولو او مسکن وزارت
۱۱/۲ تر ۲۰۳۰، پورې د ټولو لپاره د لېږد را لېږد مصؤن، ارزان، بنسټیز او د ډاډ وړ سیستم رامنځته کول. د سړکونو د خوندیتوب ښه کول او په ځانګړې توګه د عامه انتقالاتو پراخوالې په داسې توګه چې زیان منونکو، ښځینه وو، ماشومانو، معلولینو او عمر خوړلو کسانو اړتیاوو ته پاملرنه کې شوې وي.	۱۱/۲/۱ د وګړو د هغې مجموعي نسبت چې عامه (دولتي) ترانسپورت خدمتونو ته لاسرسی لري.	د ترانسپورت او ملکي هوا نوردی وزارت
۱۱/۳ تر ۲۰۳۰ کال پورې په ټولشموله او بنسټیزه توګه په ښاري سیمو کې د وګړو مېشت کول او په داسې توګه په هېواد کې د ښارګوټو د جوړولو د ظرفیت لوړول چې ښه مدیریت شوي وي، بنسټیزه او مشارکتي بڼه و لري.	۱۱/۳/۲ د هغو ښارونو سلنه چې د هغه په برنامه کې د مدني ټولنې جوړښت لاس و لري او د هغه مدیریت په منظم او دېموکراتیک شکل صورت موندلی وي.	د ښار جوړولو او مسکن وزارت
۱۱/٤ د طبیعي او فرهنګي میراثونو د ساتنې او خوندیتوب لپاره د هڅو زیاتوالی	۱۱/٤/۱ د ملي بودجې هغه سهم چې د طبیعي او کلتوري میراثونو او همدارنګه د نړیوال میراث سایټونو ته اختصاص ورکړل شوی دی.	د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت
۱۱/۵ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د متضررینو په مرینه کې د پام وړ کموالی راوستل، او په ناخالص تولید د هغو اړوندو مستقیمو زیانونو کمول چې د ناوړه اوبیزه او داسې نورو پېښو څخه رامنځته کېږي او د بېوزله او زیان منونکو څخه په ملاتړ تمرکز کول.	۱۱/۵/۱ په هرو سل زره کسانو کې د وژل شوو، بېځایه شوو، ورک شوو او په پېښو کې د متضررینو کسانوشمېر په تفکیک د ۰۱ مرینه ۲. بېځایه کېدل او ورکېدل ۰۳ متضررین	له پېښو سره د مبارزې اداره

تارګیټ	شاخص	د رهبرۍ واحد
۱۱،٦ تر ۲۰۳۰ کال پورې، په ښارونو کې د چاپېریال د نامطلوبو اغېزو کمول، د هوا څرنګوالي، د ښاروالۍ مدیریت او د چټلیو پاکوالي ته ځانګړې پاملرنه کول.	**۱۱/٦/۱** د تولو تولید شوو کثافاتو څخه د ښاري کثافاتو میزان: الف. چې په منظمه توګه را ټول شوي وي ب. د راټولېدو وروسته په نهایي توګه تخلیه شوي وي	کابل ښاروالي
	۱۱/٦/۲ د په ښارونو کې د معلقو ذراتو کلنی اوسط(د مثال په ډول PM ۲،٥ او PM۱۰).	د چاپېریال ساتنې ملي اداره
۱۱/۷ تر ۲۰۳۰ کال پورې، عامه محلاتو او پارکونو ته د ټولو د لاسرسي آسانتیا رامنځته کول په دأسې توګه چې ډاډمن، ټولشموله، زرغونه او د لاسرسۍ وړ وي. په دې برخه کې ښځو، ماشومانو، عمر خوړلو او معلولو طبقاتو ته ځانګړې پاملرنه کول.	**۱۱/۷/۲** تعداد افرادیکه مورد آزار و اذیت فزیکی یا جنسی در ۱۲ ماه گذشته قرار گرفته باشند. د هغو کسانوشمېر چې په تېرو ۱۲ میاشتو کې له فزیکي یا جنسي آزار سره مخ شوي وي په تفکیک د: ۰۱ د دواړو جنسونو مجموع الف. نارینه ب. ښځینه	د کورنیو چارو وزارت
۱۱.الف د ملي او سیمه ییز انکشاف د برنامو د تقویت له لارې د ښارونو، د ښارونو د څنډو، او کلیوالي سیمو تر منځ د مثبتو اقتصادي، ټولنیزو او چاپېریال ساتنې د اړیکو ملاتړ کول.	**۱۱الف.۱** په هغو ښارونو کې د مېشت شوي نفوس نسبت چې په هغه کې ښاري او سیمه ییز پلانونه د د پېشبیني شوي نفوس د اړتیاوو پر بنسټ سرچینو او پراخوالي په نظر کې نیولو سره سم تطبیق کېږي.	د ښار جوړولو او مسکن وزارت
۱۱.ب تر ۲۰۳۰ کال پورې د داسې ښارونو او ښارګوټو د اعمار په شمېر کې د پام وړ زیاتوالی راوستل چې د متحد پلان او پالیسۍ له مخې جوړ شوي وي، د سرچینو موثره لاسته راوړنه و لري، د اقلیمي بدلولونو سره عیار او د طبیعي پېښو په وړاندې مقاومت و لري. داسې انکشاف ورکړل شوی وي چې د پېښو د مدیریت چوکاټ یې د " Sendai په سیستم برابر وي او "۲۰۱٥-۲۰۳۰" کلونو پورې د پېښو په وړاندې مقاومت لري..	**۱۱.ب.۱** د هغو سیمه ییزو ادارو سلنه چې په هغه کې د خطرونو د کموالي ستراتیژۍ د (Sendai) د چوکاټ سره سم منل شوي او تطبیق کېږي.	له پېښو سره د مبارزې اداره
دولسمه موخه: د بنسټیز تولید او لګښت د مېتودونو څخه ډاډ حاصلول		
۱۲/۳ تر ۲۰۳۰ کال پورې تر ٥۰٪ سلنه پورې به د هغو سرانه غذايي مواد په ضایعاتو کې کموالی صورت مومي چې د عرضه کوونکو او مصرف کوونکو تر منځ په مختلفو سطحو کې واقع کېږي او همدارنګه د تولید په ځنځیره یې اوږدوالي کې به هم د غذایي موادو په ضایعاتو کې کموالی راځي.	**۱۲/۳/۱** فیصدی ضایعات گندم و برنج درجریان تولید در سال. په کال کې د وریجو او غنمو د تولید د ضایعاتو سلنه په تفکیک د: الف. غنم ب. وریجې	د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ وزارت

تارګیټ	شاخص	د رهبرۍ واحد
۱۲/٤ تر ۲۰۳۰ کال پورې به، د کیمیاوي موادو او کثافاتو لپاره به داسې مناسب مدیریت منځته راځي چې د نړیوال تړون په چوکاټ کې پرې موافقه شوې ده. همدارنګه اوبو، هوا، خاورې، ځمکې د انسانانو روغتیا او د ژوند چاپېریال ته به د هغه د نامطلوبو اغیزو د کموالي لپاره هڅې کېږي.	**۱۲/٤/۱** د ژوند د چاپېریال لپاره د خو اړخیزو شپږو نړیوالو تړونونو د عملي کولو لپاره د ملي عمل پلان ایجادول او تطبیق کول. دغه نړیوالو پلانونه عبارت دي له د ستاکهلم، ویانا، میناماتا، باسیل، روتردام او منترپال له کنسوانسیونونو څخه چې د کېمیاوي او خطرناکو موادو په هکله دي او د دې تړونونو د تطبیق په وړاندې د افغانستان د مسوولیتونو او پلانونو په هکله د اړتیا وړ او لازم اطلاعات برابرول.	د چاپېریال ساتنې ملي اداره
۱۲/٦ د داخلي او بهرنیو شرکتونو هڅول څو د بنسټیز تولید مېتودونه و کاروي او په خپلو ګزارشونو کې یې توحید کړي.	**۱۲/٦/۱** د هغو شرکتونو شمېر چې د ګزارش د بنسټیز انتشار مسوولیت اخلي.	د سوداګرۍ او صنایعو وزارت
۱۲.الف د بنسټیز تولید او لګښت د مېتودونو د تطبیق لپاره د پرمختللو هېوادونو د مرستو جلب او د هغوی ملاتړ حاصلول څو په دې برخه کې علمي او تکنالوجیکي ظرفیتونه لوړ او ځواکمن شي.	**۱۲.الف.۱** ځان بسیاني ته د رسېدو، د داخلي تولیداتو د پاتوالي، پاکې انرژۍ، د چاپېریال پاک ساتلو څخه د حفاظت په منظو د علمي تحقیقاتو سر ته رسول.	د علومو اکاډمي
۱۲.ب د داسې اسبابو او لارو چارو انکشاف او تطبیق چې د ګرځندوی د بنسټیزو فعالیتونو څخه څارنه وکړي چې د سیمه ییزو محصولاتو او کلتور د ترویج سبب شي.	**۱۲.ب.** د بنسټیز ګرځندوی لپاره د هغو پالیسیو او ستراتیژیو شمېر چې له ځان سره تطبیقي پلانونه او د څارنې وسایل هم و لري.	د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت
دیارلسمه موخه: د اقلیمي بدلونونو او د هغه د اغیزو سره د مبارزې په موخه د بیړنیو اقداماتو سر ته رسول		
۱۳/۱ د اقلیمي خطرونو او طبیعي پېښو په مقابل کې د داسې ظرفیتونو ځواکمن کول چې انعطاف منونکي او پیاوړي وي.	**۱۳/۱/۱** د ولسوالیو او کلیو په کچه د خطرونو او طبیعي پېښو د کموالي د ستراتیژیو د انکشاف سلنه.	له پېښو سره د چمتوالي او مبارزې ملي اداره
۱۳/۲ په ملي پالیسیو او ستراتیجیو کې د اقلیم د بدلون په هکله د اقداماتو شمولیت او ادغام	**۱۳/۲/۱** د پرمختګ هغه سلنه چې په دې برخه کې د ستراتیژیو او پالیسیو د علمي کولو په پایله کې یې د افغانستان د ځواکمنتیا سره سره مرسته کړې ده چې د ناولو اوبو او هوا د بدلون په سبب د نامطلوبو اثراتو سره موثره مبارزه وکړي. همدارنګه ګلخانه یي ګازونه یې په داسې ډول کم کړي چې غذایي تولید ته زیان و نه رسوي. (د NAP د ملي جوړښت د برنامې، د NDC مشارکتي ونډې د NC ملي ګزارشونو، د BUR دوه کلنو تجدید شوو ګزارشونو او داسې نورو په شمول).	له پېښو سره د چمتوالي او مبارزې ملي اداره
پنځلسمه موخه: د اېکو ځمکې سیستمونو حفاظت، بیارغونه او بنسټیزه استفاده، د ځنګلونو اساسي مدیریت، د ځمکې له صحرایي کېدو سره مبارزه، د ځمکې د تخریب درول او د ژوند د تنوع د ضایعاتو مخنیوی		

ټارګیټ	شاخص	د رهبرۍ واحد
۱۵/۱ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د ځمکې پر سر او تر ځمکه لاندې د خوږو اوبو د ایکو سیستمونو او د هغه له خدمتونو څخه د ساتنې، احیا او غوره استفادې څخه د ډاډ حصول. په ځانګړې توګه ځنګلونه، مرطوبي ساحې، غرونه، وچې ځمکې او داسې نور باید د نړیوالو تړونونو او ژمنو سره سم و ساتل شي.	**۱۵/۱/۱** د هیواد د ټولې ځمکې په پرتله د ځنګلونو د مساحت تناسب.	د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ وزارت
۱۵/۲ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د ځنګلونو د انواعو څخه ساتنه او د بهبود لپاره یې د بنه مدیریت تطبیق، د ځنګلونو د پرې کولو پروسې ته خاتمه ورکول او د ځنګلونو بیا احیا کول او انکشاف.	**۱۵/۲/۱** تر بنسټیز مدیریت لاندې د ځنګلونو د پوښښ سلنه	د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ وزارت
۱۵/۳ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د ځمکې د صحرایي کېدو په وړاندې مبارزه، د تخریب شوې ځمکې بیرته جوړول او احیا د هغو ځمکو په شمول چې د وچکالۍ یا سیلابونو له کبله اغېزمنه شوې وي او داسې نړۍ ته د رسېدو څخه کول چې هېڅ ډول تخریب شوې ځمکه هلته شتون و نه لري.	**۱۵/۳/۱** د ځمکې د هغو ساحو مساحت چې تحکیماتو ته اړتیا لري(د سېلابونو په وسیله د ځمکې مساحت د ټولې ځمکې په پرتله چې د دریابونو، اوبیزه مجراوو او داسې نورو ساحاتو کې واقع وي او ساختماني تدابیرو ته اړتیا لري)	د اوبو او انرژۍ وزارت
۱۵/٤ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د غرونو د ایکو سیستم له ساتنې څخه ډاډ تر لاسه کول د ژوند د تنوع په شمول څو د هغه ظرفیت لوړ شي او د بنسټیز انکشاف د تحقیق لازمي ګټې ځرګندې کړي.	**۱۵/٤/۱** د هغو ساحاتو سلنه چې د ژوند مهم غرني تنوع پکې وي او د حفاظت شوو سیمو تر پوښښ او عنوان لاندې راځي.	د چاپېریال ساتنې ملي اداره
۱۵/۵ د طبیعي هستوګنځیو د تخریباتو په وړاندې د بیړنیو اقداماتو سر ته رسول څو مخه یې و نیول شي، د ژوند د تنوع له ضایعاتو څخه مخنیوی او تر ۲۰۳۰ کال پورې د هغو بوټو او حیواناتو د ضایع کېدو مخنیوی چې د ورکېدو له خطر سره مخ دي.	**۱۵/۵/۱** د سره لېست شاخص (د هغو انواعو لېست چې له طبیعت څخه د ساتنې د نړیوالې اتحادیې IUCN د معیارونو مطابق وي)	د چاپېریال ساتنې ملي اداره
۱۵/۷ د غیر قانوني ښکار، د ساتل شوو خارویو او بوټو د قاچاق او د وحشي ژوو د غوښتنې او عرضې څخه مخنیوی او په دې هکله د بیړنیو اقداماتو سر ته رسول	**۱۵/۷/۱** د هغو وحشي ژوو او محصولاتو د سوداګرۍ تناسب چې په غیر قانوني توګه ښکار او قاچاق شوي دي.	د چاپېریال ساتنې ملي اداره
۱۵/۸ تر ۲۰۲۵ کال پورې داسې بیړني اقدامات کول چې د ځمکې په وړاندې د ناسمو بریدونو مخنیوی و شي او د ځمکې پر مخ د اوبو د ایکو سیستمونو پر مخ د هغه د تاثیراتو اندازه کمه شي.	**۱۵/۸/۱** د پردیو د مختلفو انواعو بریدونو او تهاجم څخه د کنټرول او مخنیوي په موخه د ملي قوانینو تصویب.	د چاپېریال ساتنې ملي اداره
۱۵/۹ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د فقر د لړوالي په ستراتیژۍ، پراختیایي پروسه، ملي او محلي پلانونو کې د ژوند د تنوع او یکوسیستم د ارزښتو شاملول او ادغام.	**۱۵/۹/۱** له ۲۰۱۱ څخه تر ۲۰۲۰ کال پورې د تعین شوو ملي موخو په طرف وړاندې تګ څو د ژوند د تنوع ستراتیجیک پلان علمي شي.	د چاپېریال ساتنې ملي اداره
۱۵.الف د ایکوسیستم او د ژوند د تنوع د بنسټیزې استفاده د ساتنې په موخه د مالي سرچینو زیاتوالی او تنظیم.	**۱۵.الف.۱** د ایکو سیستمونو او د ژوند د بنسټیز تنوع څخه د ګټې اخیستنې په پار د عامه پراختیایي مرستوو او لګښتونو د مرستو ونډه.	د چاپېریال ساتنې ملي اداره

ټارګېټ	شاخص	د رهبرۍ واحد
شپاړسمه موخه: د بنسټيزې پراختيا لپاره د سوله پالو او ټولشموله ټولنو ترويج، د ټولو لپاره عدالت ته د لاسرسي ایجاد او په ټولو سطحو کې د موثرو او حساب ورکوونکو نهادونو تشکيل،		
۱۶/۱ په ټولو ځایونو کې او په ټولو اشکالو د تاوتریخوالي او د هغه د اړوندو مړينو د پام وړ کموالی	۱۶/۱/۲ په هرو سل زره کسانو کې د جنګ له کبله د مرګ ژوبلې سلنه: ۰۱ د پېژندل شوو او ځنې شوو ماينونو له کبله ۰۲ د فشاري پلېټ سره يو ځای د شيندل شوو انفجاري موادو له کبله ۰۳ د جګړې د پاتې شوو مهماتو له کبله	له پيښو سره د چمتوالي او مبارزې ملي اداره
	۱۶/۱/۵ د هغې ځمکې سلنه چې له ماينونو او چاودېدونکو توکو څخه پاکه شوې وي	له پيښو سره د چمتوالي او مبارزې ملي اداره
۱۶/۲ د ماشومانو په وړاندې د هر ډول تاوتریخوالي له منځه وړل لکه سؤ استفاده، قاچاق، استثمار او ځورول.	۱۶/۲/۱ د هغو ماشومانو نسبت چې د ۱-۱۷ کلونو تر منځ عمرونه و لري چې په تېره مياشت کې له ځارونکې فزيکي يا رواني تاوتریخوالي سره مخ شوي وي.	د کار، ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت
	۱۶/۲/۲ په هرو ۱۰۰ سل زره انسانانو په ټولې کې د قاچاق د قربانيانو شمېر په تفکيک د. ۰۱ دواړه جنسيتونه الف. نارينه ب. ښځينه	د عدليې وزارت
۱۶/۳ په ملي او نړيواله کچه د قانوند حاکميت د سطح لوړوالی او عدالت ته د ټولو د لاسرسې څخه د ډاډ حاصلول.	۱۶/۳/۱ د هغو کسانوشمېر چې په تېرو ۱۲ مياشتو کې د فزيکي، رواني يا جنسي تاوتریخوالي سره مخ شوي وي او اړوندو ارګانونو ته يې مراجعه کړې وي په تفکيک د: ۰۱ دواړه جنيستونه الف. نارينه ب. ښځينه	د کورنيو چارو وزارت
	۱۶/۳/۲ د ټولو زندانيانو له جملې څخه د بې برخليکه زندانيانو نسبت په تفکيک د: ۰۱ د دواړو جنسيتونو مجموع الف. نارينه ب. ښځينه	د کورنيو چارو وزارت
	۱۶/۳/۳ عدالت ته د لاسرسي په موخه د هغو کساو شمېر چې د حقوقي مرستو څخه يې استفاده کړې وي.	د عدليې وزارت
	۱۶/٤/۱ د هېواد په داخل او بهر کې د غيرقانوني پيسو ارزښت	د کورنيو چارو وزارت

تارګیټ	شاخص	د رهبرۍ واحد
۱٦/٤ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د هغو غیر قانوني، مالي او وسله والو جریانونو په شمېر کې د پام وړ کموالی، د غلا شوو پانګو بېرته حصول او استرجاع او د ټولو سازمان شوو جرایمو په وړاندې مبارزه،	۱٦/٤/۲ د هغو کوچنیو وسلو نسبت چې کشف او ضبط شوې او د نړیوالو نورمونو او قانون له مخې یې څارنه شوې وي.	د کورنیو چارو وزارت
۱٦/٥ د رشوت او اداري فساد په ټولو اشکالو کې د پام وړ کموالی راوستل	۱٦/٥/۱ د هغو اشخاصو نسبت چې لږ تر لږه له یو رسمي کارمند سره په اړیکه کې وي او د تېر کال په جریان کې یې یو دولتي کارمند ته رشوت ورکړی وي یا ورڅخه رشوت غوښتل شوي وي په تفکیک د: ۱. مجموع الف. نارینه ب. ښځینه	لوی څارنوالی
	۱٦/٥/۳ د هېواد د نافذه قوانینو د پېشبینۍ له مخې د دولت د لوړ پوړو چارواکو د پانګې د ثبت، تدقیق او ارزونې سلنه.	د چارو اداره
۱٦/۸ د نړیوالې حکومتولۍ په بنسټونو کې په پراخه او څواکمنه توګه د افغانستان د ګډون پراخوالی	۱٦/۸/۱ په نړیوالو بنسټونو کې د افغانستان د رایې ورکولو حق او د غړیتوب نسبت په تفکیک د: ۱. نړیوال بنسټونه	د کورنیو چارو وزارت
۱٦/۹ تر ۲۰۳۰ کال پورې، د زیږېدلو د نېټې د ثبت بنه شمول د ټولو لپاره د قانوني او حقوقي هویت تهیه کول	۱٦/۹/۱ د ثبت شوو زېږونونو شمېر.	د نفوسو د ثبت او احوال ملي اداره
۱٦/۱۰. اطلاعاتو ته د عامو وګړو د لاسرسي څخه داډ حاصلول، د ملي قوانینو او نړیوالو تړونونو سره سم د اساسي آزادیو څخه ملاتړ.	۱٦/۱۰/۱ په تېرو ۱۲ میاشتو کې د ژورنالېستانو، د خبري رسنیو د کارمندانو، د سوداګرو او د بشر د حقوقو د اتحادیو د غړو د قتل، برمته کولو، اجباري ورکېدو، په خپل سر نیولو او ځورولو د پېښو شمېر.	د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت
	۱٦/۱۰/۲ د هغو قوانینو، مقررو او پالیسیو شمېر چې اطلاعاتو ته عمومي لاسرسی تضمین کوي، کار ورڅخه اخیستل شوی او تطبیق شوي دي.	د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت
۱٦.الف د نړیوالو همکاریو په وسیله په ټولو سطحو کې د ظرفیتونو د لوړوالي په شمول د ملي بنسټونو څواکمنتیا ، څو له تاوتریخوالي څخه مخنیوی شوی وي، د ترهګرۍ او منظمو جرمونو په وړاندې مبارزه شوې وي	**۱٦.الف.۱** د پاریس د پرېنډلو شوو قواعدو سره سم د بشري حقوقو د خپلواکو بنسټونو موجودیت.	د کورنیو چارو وزارت
اوولسمه موخه: د بنسټیز انکشاف لپاره د تطبیقي وسایلو پیاوړتیا، او د نړیوال مشارکت احیا کول		
۱۷/۱ د مالیاتو او عوایدو د راټولولو په برخه کې د نړیوال ملاتړ او داخلي ظرفیت د لوړوالي څخه په استفاده سره د داخلي سرچینو پیاوړتیا او منظم کول.	۱۷/۱/۱ پر ناخالص تولید باندې د داخلي عوایدو نسبت	د مالیې وزارت
	۱۷/۱/۲ له ملي عوایدو څخه د ملي بودجې د تمویل تناسب	د مالیې وزارت
۱۷/۳ له مختلفو سرچینو څخه د هېواد لپاره د زیاتو مالي منابعو تنظیمول	۱۷/۳/۱ د ناخالصو داخلي تولیداتو څخه د مستقیمې بهرنۍ پانګونې ونډه	د سوداګرۍ او صنایعو وزارت

ټارګیټ	شاخص	د رهبرۍ واحد
۱۷/٦ د ساینسي علومو، ټکنالوجۍ، نوښتونو او د متقابلو توافق شوو شرایطو په اساس د معلوماتو شریکولو په موخه د شمال جنوب، جنوب شمال د درې اړخیزه همکاریو زیاتوالی. همدارنګه په موجودو میکانیزمونو کې د غوره همغږۍ په شمول خو په نړیواله کچه د نړیوالې ټکنالجۍ میکانیزمونه آسانه کړي.	**۱۷/٦/۲** په هرو سل نفرو هستوګنو کې د ثابت انټرنټ د ګډونوالو سلنه په تفکیک د: ۱. سرعت	د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجۍ وزارت
۱۷/۸ تر ۲۰۳۰ کال پورې د ټکنالوجۍ او ساینس د بانک فعال کول او د هغو ظرفیتونو جوړول چې له معلوماتي او مخابراتي ټکنالوجۍ څخه د استفادې وړتیا لوړوي.	**۱۷/۸/۱** د هغه نفوس نسبت چې له انټرنټ څخه ګټه اخلي	د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجۍ وزارت
۱۷/۱۱ تر ۲۰۳۰ کال پورې د نړیوالو صادراتو په ډګر کې د هیواد د صادراتو د کچې لوړول او د افغانستان د صادراتو د ونډې دوه برابره کول.	**۱۷/۱۱/۱** د نړیوال د ټولو صادراتو په مجموعه کې د افغانستان د صادراتو ونډه	د سوداګرۍ او صنایعو وزارت
۱۷/۱۳ د پالیسو د همغږي کولو او نظم په وسیله د ملي اقتصاد څواکمن کول	**۱۷/۱۳/۱** ناخالص داخلي تولید (ملیارډ امریکایي ډالر)	د مالیې وزارت
۱۷/۱۷ د ستراتیجیک ګډون د تجربو او سرچینو څخه په استفادې سره د عامه، عامه ـ خصوصي او مدني مشارکت هڅول او بهتره کول.	**۱۷/۱۷/۱** د هغو پیسو مقدار چې عامه او خصوصي مشارکت ته تخصیص شوي دي (میلیون امریکایي ډالر)	د مالیې وزارت
۱۷/۱۸ تر ۲۰۲۰ کال پورې، د ظرفیتونو د لوړولو د ملاتړ د پروسې ګړندي کول څو په ټولو برخو کې له کیفیت، ډاډ او موقع سره سم مثبتې شمېرې لوړې شي لکه عاید، جنسیت، عمر، نژاد، قومیت، د مهاجرینو وضعیت، معلولیت، جغرافیایي موقعیت او داسې نور چې له ملي خصوصیت سره تړاو و لري.	**۱۷/۱۸/۱** د هغو شاخصونو نسبت چې د جریباتو په تفکیک سره په ملي کچه تولید شوي، له مقاصدو سره سر لګوي او د رسمي احصاییو د اساسي پرنسیبونو سره سم په احصاییوي شمېرو کې شامل شوي دي.	د احصایې او معلوماتو ملي اداره
	۱۷/۱۸/۲ د هغو هیوادونو شمېر چې د ملي احصاییي قانون یې د احصایې په اساسي او رسمي پرنسیپونو کې شامل دی	د احصایې او معلوماتو ملي اداره
۱۷/۱۹ تر ۲۰۳۰ کال پورې د هغو موجودو نوښتونو څواکمنتیا چې د بنسټیز انکشاف پراختیا اندازه کړي او مخ پر وده هیوادونو کې د ناخالص داخلي تولید لپاره متمم وي او د ظرفیتونو د لوړولو ملاتړ وکړي.	**۱۷/۱۹/۱** د هغو ټولو سرچینو ډالري ارزښت چې مخ پر وده هیوادونو کې د ظرفیت د لوړوالي لپاره تخصیص ورکړل شوي دي.	د احصایې او معلوماتو ملي اداره
	۱۷/۱۹/۲ د هغو هیوادونو نسبت (الف) چې په تېرو لسو کلونو کې یې د نفوس او هستوګنځي سرشماري شوې وي (ب) ۱۰۰ سلنه د زېږون او ۸۰ سلنه د وفیاتو ثبت و لري.	د احصایې او معلوماتو ملي اداره

سرچينې او مأخذونه

- دافغانستان دخلکو د ژوندانه دوضیعت سروی /ALCs-۲۰۱۷ دملی احصائی اومعلوماتی اداره
- دافغانستان دملی اولویتونو دبرنامو لندیز NPPs – دمالي وزارت دسمبر ۲۰۱٦
- دولایتی بودجی پروفایل – دولایتی بودجه جوړولوی ریاست – دمالي وزارت ۱۳۹۷ کال
- داقتصادی ودی په موخه دولایتونو زراعتی طرحی او دولایتونو موجوده بلقوه ظرفیتونه – داقتصاد وزارت ۱۳۹۷ کال
- د افغانستان د سولې او پرمختګ ملي جوړښت ANPDF – دمالي وزارت او داقتصاد وزارت ۱۳۹۵-۱٤۰۰
- په ملی کچه داحصاییوی مهمو شاخصونوپیژنده - داقتصاد وزارت ۱۳۹۷
- د افغانستان د پایښت پرمختیا موخې A-SDGs - داقتصاد وزارت ۲۰۱۵ -۲۰۳۰

دولایت په کچه :

- د کرهنې مالداری او اوبو لګولو ریاست
- اقتصاد او خصوصی سکتور
- احصایی ریاست
- اطلاعاتو او فرهنګ ریاست
- بریښنا او انرژی ریاست
- دولتی پوهنتون ریاست
- خصوصی پوهنتونونو ریاستونه
- مستوفیت ریاست
- صنعت او سوداګری ریاست
- عدلی ریاست
- مخابراتو او تیکنالوژی ریاست
- کار ټولنیزو چارو او معلولینو او شهیدانو ریاست
- کوچیانو ریاست
- ورزشی امریت
- ښځو چارو ریاست
- کانونو او معدن ریاست
- سوداګری او صنایعو خونه
- ګمرک ریاست
- دافغانستان بانک ریاست
- کلیو او پراختیا ریاست
- طبیعی پیښو پروړاندی دمبارزی ریاست
- ارشاد حج او اوقافو ریاست

USAID
از طرف مردم امریکا
د امریکا د ولس لخوا

وزارت اقتصاد

آدرس: چهارراهی انصاری، شهرنو، کابل افغانستان
ایمیل آدرس: info@moec.gov.af
شماره تماس: ۰۷۵۲۱۱۶۰۷۵

تهیه و چاپ این رُخنامۀ اجتماعی-اقتصادی ولایتی با حمایت مالی و تخنیکی برنامۀ ابتکار تقویت ادارات محلی – اداره انکشاف بین المللی ایالات متحده آمریکا (**USAID**) و در مشارکت به وزارت اقتصاد جمهوری اسلامی افغانستان صورت گرفته است. مسوولیت محتویات سند هذا از آن دولت جمهوری اسلامی افغانستان می باشد و دیدگاه ادارات انکشاف بین المللی آمریکا و دولت این کشور را منعکس نمی سازد.

Development and printing of this Provincial Socio-Economic Profile is made possible through the support of USAID Initiative to Strengthen Local Administrations and in partnership with the Ministry of Economy. Contents of this documents are the sole responsibility of Government Islamic Republic of Afghanistan and do not necessarily reflect the views of USAID or the United States Government.

پنجشیر
نورستان
کاپیسا
دولت‌شاه
کنر
علیشِنگ
علینگار
لغمان
مِهترلام
کابل
قَرغه‌ای
ننگرهار

د لغمان ولایت د اقتصاد ریاست

لغمان ولایتي پروفایل

وری ۱۳۹۸